MARIE-ANNE DESMAREST

TORENTE

*

roman

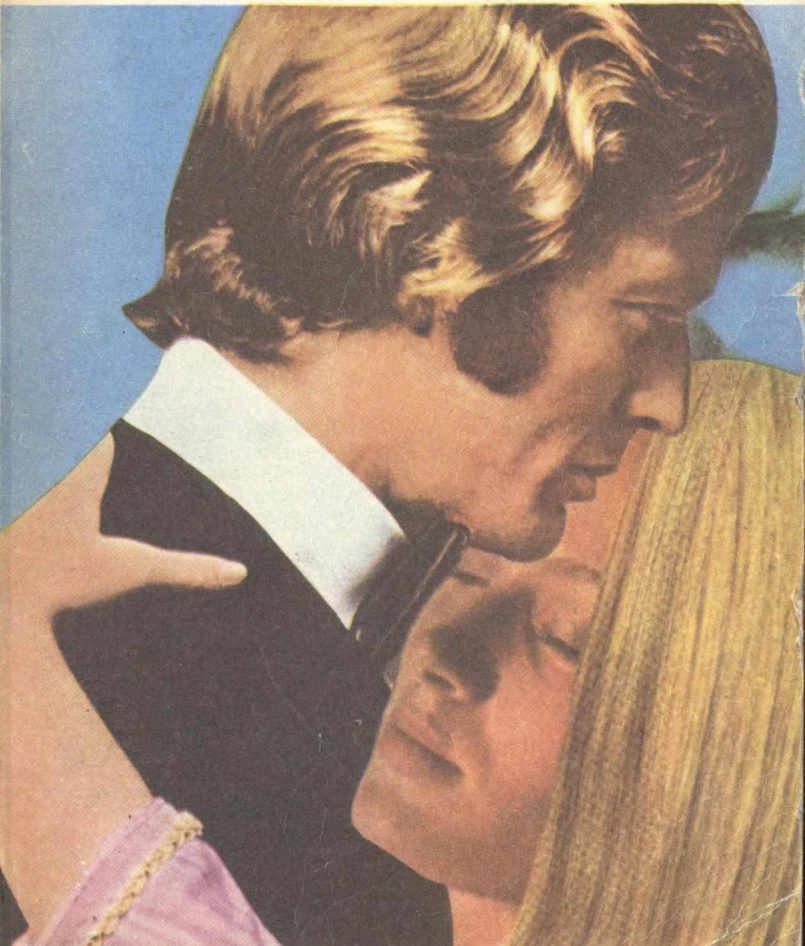

MARIE-ANNE DESMAREST

TORENTE

Marie-Anne Desmarset
Le cycle *Torrents*
(La jeunesse de Jan et Torrents)
© Éditions Denoël
Paris, 1953

Toate drepturile aparţin Editurii Porus

MARIE-ANNE DESMAREST

TORENTE

●

Traducerea de
TEODORA POPA-MAZILU

EDITURA PORUS

București, 1992

Consilier literar : CORNELIU POPESCU
Ilustrația copertei : TEODORA POPA-MAZILU

ISBN 973-9127-55-X

TINEREȚEA LUI JAN

I

O STEA CĂZĂTOARE TOCMAI apare pe cerul noptatic. Îi urmărim cu ochii dîra argintie ca s-o vedem mai apoi dispărînd la marginile nopții. Apariție, dispariție... Imagine impresionantă a vieții omenești.

Fiecare ființă, fiecare suflet nu e oare o lumină a cerului ? Fiecare chip, fiecare privire nu luminează lumea, nu lămurește marele mister al ființei ? Aidoma stelei pieritoare, viața se ivește brusc din tenebre, odată cu primul strigăt al noului născut, ca să traseze mai apoi minunata curbă ascendentă a tinereții pînă la acel punct din spațiu care marchează apogeul, punct variabil pentru fiecare ins, după care pieritoarea lumină a vieții se va cufunda în genunea de nepătruns a morții.

Viața se ivește brusc din tenebre...

Doctorul Knut Yvarsen ținuse să-și ajute el însuși nevasta să nască, pe gingașa, pe delicata și languroasa Ingrid. Copilul veni pe lume cu un strigăt strident.

— Cîtă putere... murmură tatăl emoționat, întinzîndu-l moașei care-l asista.

Mai tîrziu, cînd mama noului născut se liniști după durerile crîncene, Knut Yvarsen se aplecă spre ovalul lipsit de sînge al chipului ei și-i șopti :

— E băiat *kära du* [1]...

Un surîs rătăci pe buzele aproape copilărești ale lui Ingrid, o roșeață abia vizibilă îi coloră obrajii.

[1] Scumpo (suedeză) (n. ed. fr.).

— E frumos ? întrebă ea dintr-o răsuflare.

— Ai să-l vezi imediat. cîntărește mai bine de douăsprezece livre.

— Va fi voinic ca tine, Knut, cînd va fi mare ?

— Un stejar, sînt convins !

— Deci suferințele mele n-au fost zadarnice...

— Ai să-ți recapeți în curînd puterile. În privința asta, i-am și dat unele sfaturi devotatei noastre Ane Mette : odihnă totală pentru stăpîna dumitale, însoțită de un regim alimentar foarte îmbelșugat. Uite, că-ți și revin culorile în obraji...

— Nu cumva ăsta e un simptom de febră ?

— Nici pomeneală !

Umbrele tristeții și resemnării trecură prin marii ochi albaștri ai fragilei ființe.

— Nu-s prea sigură de asta... suspină ea.

— Nu mai ai încredere în mine, *kära du* ? Îți vorbește medicul și nu soțul.

Tînăra femeie clătină imperceptibil din cap.

— Ești prea bun, Knut, n-ai să-mi spui niciodată adevărul. Încercă să se sprijine în coate. — Cum o să-i spunem ?

— Tu hotărăști, dragă Ingrid...

— Mi-ar plăcea să poarte numele tatii.

Gînditor, Knut Yvarsen se îndreptă spre fereastră și-și rezemă fruntea de geamul rece.

— Jan, zise el, deci se va numi Jan.

Soția lui îl fixă cu ochi strălucitori.

— Nu ești de acord ?

— Cum să nu fiu de acord ? zise el. Jan Yvarsen.

Doctorul se întoarse spre nevastă-sa.

— Numele e foarte frumos, are ceva bărbătesc și totodată melodios...

Un tremur ușor al vocii îi trădă intensa emoție. Fiul meu... Jan Yvarsen !

Ingrid se lăsă încetișor să cadă pe pernă.

— Cît ești de fericit... murmură ea pe un ton încîntat, cît ești de copleșit...

— Avem un fiu, *kära du* ! E minunat !

— Să-i dorim toată fericirea posibilă !

— Nu mă tem de nimic pentru el ! strigă Knut Yvarsen entuziasmat. Va creşte mare, puternic, frumos, generos, inteligent ! Vom fi mîndri de el !

Dar în sinea ei soţia lui Knut Yvarsen simţea o imensă tristeţe. Căci instinctul îi spunea că nu-şi va vedea crescînd fiul care-i răpise toată vlaga. Sigur, era în culmea fericirii că putuse să-i dăruiască un băiat omului pe care-l iubea atît de mult. Da, satisfacţia ei era dintre cele mai intense, iar încîntarea ei, reală. Totuşi o teamă de nespus îi strîngea inima. Membrele îi erau inerte, ca şi paralizate, şi i se părea că trupul îi fusese golit de toată substanţa lui. Oboseala care o zdrobea era de neînvins, definitivă, letargică. Şi-i plăcea atît de mult viaţa ! Primăverile la Tjorpa cu proaspetele miresme ale unei naturi în floare ! Rîurile limpezi ce coborau colinele şerpuind printre mesteceni, carpeni şi brazi ! Aerul îmbălsămat de mirosul răşinii şi al mierii din marile păduri tăcute ! Acoperişul roşu al unei ferme întrevăzut în adîncimea unei vîlcele şi ivindu-se încet, încet dintr-o masă de ceaţă ! Cu ochii închişi, Ingrid visa, voia să trăiască... Vedea un fluture cu aripile aurite aşezat pe paloarea unui crin ; pajişti semănate cu bumbi de aur şi cu margarete coborînd către un sătuc cu căsuţe fercheşe de cărămidă trandafirie. O alee înfloritä de păducei, bobiţel şi căline, împodobite cu miriadele de diamante ale aurorei ; stînci cu panaşe de brazi înclinîndu-se peste oglinda albăstruie a unui lac : un stol de lebede sălbatice desenîndu-şi triunghiul pe imensitatea translucidă a cerului din Nord... Auzea fişîitul unei sănii lunecînd pe strălucitoarea albeaţă a unui peisaj de iarnă ; cîntecul păsărelelor ascunse prin frunzişul vreunui boschet legănat încetişor de adierea vîntului din zori ; nechezatul vesel al unui mînz zburdînd în verdele şi mai vesel al unei cîmpii ; clopotele de duminică, lansîndu-şi, la ţară, chemarea, strigătul lor

dătător de speranţă. Dar vedea mai ales odaia cea mare de la Tjorpa, auzea vocea de bas a soţului ei...

Odaia cea mare de la Tjorpa... Pereţii erau îmbrăcaţi în lemnărie rustică de stejar. Lampa, la care se puteau aprinde cincizeci de lumînări, şi sfeşnicele aşezate pe lunga şi impozanta masă dreptunghiulară erau şi ele tot din lemn. De o înaltă calitate artizanală, mobilele aveau un caracter atemporal, atestau o opoziţie tenace la vibraţiile modei şi ale gustului ; pianul Pleyel, pe care mama lui Knut îl comandase special la Paris ; fotoliile largi, tapiţate, invitînd la odihnă şi la destindere ; bufetul lucrat cu migală, ale cărui închizători erau întotdeauna lustruite cu grijă de Ane Mette ; cufărul greoi, sculptat în mod cam naiv, care venea de undeva de prin secolul al XIII-lea, măsuţele şi gheridoanele de mozaic dispuse ici şi colo, pe care, în vase de cristal şi de faianţă, se aflau în permanenţă flori, cît ţinea vara ; în sfîrşit, trei vitrine înalte şi elegante unde stăteau alături minuni nemaipomenite de argint şi de cristal, de cositor şi de aur. Un perete întreg era ocupat de un şemineu monumental, îmbrăcat în marmură cenuşie vărgată cu albastru şi verde ; suporturile pentru buşteni se asemuiau cu prorele drakarurilor, amintind de nişte strămoşi îndepărtaţi, vikingii...

După masa de seară, bărbatului ei îi plăcea să stea la taifas cu ea în faţa focului din cămin care lumina odaia. Buştenii groşi, rotunzi şi zgrunţuroşi ardeau zbicindu-se şi trosnind, aruncînd lungi şi tremurătoare dîre roşii peste careurile mari, albe şi negre, ale podelei, în timp ce odaia vastă se umplea de mirosul suav al răşinii ce îmbălsăma pădurile Suediei. Afară, vîntul nordului, izbea în rafale zăpada în obloanele ermetic închise. Vara, îşi terminau seara pe terasă, aşezaţi confortabil în fotoliile de lemn de palmier, întorşi cu faţa spre frunzişurile în care piereau ultimele lumini ale amurgului. Knut îi vorbea întotdeauna ca unei confidente dragi, îşi deschidea inima, îi dezvăluia dificultăţile întîmpinate peste zi, din clipa în care plecase în zori, ca să-şi facă rondul pe la bolnavi, în faetonul uşor la care era înhămată o iapă albă. Îi descria viaţa ţăranilor, ei, care-şi petrecuse toată tinereţea la Stoc-

kholm într-un cadru molcuț și înstărit al unei vechi case burgehze, sau îi povestea vreun accident survenit în vreo exploatare forestieră.

— Mă aflam la Troelle, începu el odată, pentru un caz de pojar, cînd un tînăr se năpusti spre mine ca să mă roage să mă duc de urgență în pădurea lui Karl Andersson. Un tăietor de lemne fusese zdrobit de un copac! Omul mai trăia! Nu era nici un minut de pierdut!

— Nenorocitul!

— I-am spus băiatului să urce alături de mine și să mă conducă la locul accidentului. Pădurea Andersson e pe o coastă de deal și drumurile sînt foarte înguste. Abia am putut trece cu faetonul!

— Cred că biata iapă a fost supusă la niște eforturi serioase...

— Animalului ăstuia îi plac piedicile. Dar pînă la urmă am fost obligați să părăsim trăsura și să ne continuăm drumul pe jos. Între timp, tînărul meu însoțitor m-a informat că era vorba de un om de vreo cincizeci de ani, însurat și tată a șase copii.

— Ce nenorocire!

— Da, totul era într-adevăr foarte deprimant. Cînd, în sfîrșit, am ajuns, tăietorul de lemne scotea niște gemete cumplite, care-ți sfîșiau inima. Sînt totuși obișnuit cu durerea, dar în acel loc, vezi tu, m-am simțit zguduit...

— Cum s-a produs accidentul?

— Trei oameni doborau niște brazi. Ocreberg, cel despre care e vorba, era cel mai în vîrstă, cel care avea cea mai mare experiență în această muncă.

— Nu s-a ferit la vreme?

— Avea prea mare încredere în istețimea, în dibăcia lui. Pe scurt, după ce-a dat ultima lovitură de secure ca să doboare unul dintre brazii ăia, nu s-a dat la o parte la vreme, și copacul l-a izbit în plin.

— Spectacolul trebuie să fi fost cumplit...

— Și pieptul și brațul stîng îi erau complet zdrobite. Andersson, care era de față, susținea că vîntul prea puternic făcuse bradul să devieze în căderea lui. În ce mă

privea, astfel de considerații mi s-au părut secundare. N-aveam decît o singură grijă, o singură grabă, să vin în ajutorul acelui nenorocit !

— Ai putut să-i vii în ajutor pe loc, vreau să spun, să-i dai primele ajutoare, să intervii ?

— Era aproape imposibil, *kära du.*

— Ce poveste tristă !

— Știi, în fața unor răni atît de grave, îmi dau seama întotdeauna în mod foarte penibil că posibilitățile mele sînt limitate...

— Ai vindecat și ușurat atîta lume, Knut !

— Să trecem peste asta ! Deci am făcut ce-am putut ca să opresc hemoragia și să-i alin omului suferințele. Apoi le-am cerut celor de față să confecționeze o targă din crengi, ca să-l putem transporta pe rănit.

— Trebuie să fi simțit niște dureri cumplite cînd l-ați ridicat...

— A fost foarte greu, da, dar pînă la urmă l-am putut așeza cu targa aceea improvizată în factonul meu. Nu era nimic de făcut decît să-l ducem cît mai repede cu putință la spital, ca să-l încredințăm chirurgului Ekelöf.

— Dumnezeule, cu toate zdruncinăturile, cu toate scuturăturile drumului !

— N-aveam de ales ! Nu uita că trăsura mea are arcuri bune !

— Totuși...

— E și foarte rapidă, ceea ce a salvat, fără îndoială viața acestui nefericit ! Inutil să-ți mai spun că i-am dat iepei o porție dublă de fîn, cînd ne-am întors acasă.

— A meritat-o din plin !

— Sigur ! Ar fi trebuit s-o vezi mergînd pe drumul Vänersborgului ! Parc-ar fi presimțit că era vorba de viața unui om. Cînd am sosit, l-am anunțat imediat pe Ekelöf.

— Era acolo ?

— Da, și a intervenit prompt ! Ocreberg își va pierde brațul stîng, dar va trăi.

— A fost nevoie să i-l amputeze ?

— Era inevitabil, *älskade* Ingrid. Dar socot că ne putem socoti fericiţi că l-am smuls morţii. Aproape că e vorba de o minune. Mai exact, dacă am putut obţine acest rezultat, asta se datorează în mod cert recentelor progrese realizate în chirurgie. Dar, vezi tu, aceste progrese sînt abia la început. Într-adevăr, ne aflăm în pragul unei noi epoci. Adesea, neputinţa mea de a lupta împotriva unor boli mă aruncă într-o stare de deprimare cu atît mai mult cu cît simt, cu cît ştiu că următorii treizeci, cincizeci de ani vor fi bogaţi în descoperiri şi invenţii în domeniul medicinei şi mai ales al chirurgiei. Cît regret că am trecut de patruzeci de ani ! Ăsta e dealtfel şi motivul pentru care vreau atîta să am un fiu, un băiat, care să devină medic sau chirurg sau chiar amîndouă, pentru ca într-o zi să-mi ia locul !

„Ăsta e dealtfel motivul pentru care vreau atîta să am un fiu..." De cîte ori, în cursul discuţiilor, nu-şi formulase această dorinţă ? Mulţi ani Ingrid nu avusese copii. Cunoscuse crize de disperare, se crezuse stearpă, incapabilă pe veci să-i dea soţului ei un fiu, urmaşul atît de dorit. Apoi deodată, aşteptarea fericită, perspectiva plină de încredere alungase negrele temeri. Dar primul copil, o fată, veni pe lume la cinci luni, mică fiinţă fără viaţă. Durerea aproape că o zdrobi pe Ingrid şi soţul ei avu nevoie de toată îndemînarea, de toată afecţiunea şi tandreţea lui, ca să-i redea pofta de viaţă, nădejdea.

Începută cu bucurie, cea de-a doua aşteptare se transformase într-un chin de neîndurat. Pe măsură ce treceau lunile, Ingrid devenea tot mai neliniştită, temîndu-se pentru fiinţa pe care o simţea formîndu-se în ea. În ce împrejurări va veni pe lume ? Va fi puternică, slabă ? Se va dezvolta normal ? Durerile fură cumplite şi-i smulseră lui Ingrid ţipete inumane. După ultima durere sfîşietoare, leşinase. Acum ştia că adusese pe lume un băiat cîntărind mai bine de douăsprezece livre, un copil robust şi cu înfăţişare foarte sănătoasă. Atît de robust, încît se simţea ea însăşi parcă distrusă. Naşterea acestui fiu să se fi făcut cu preţul vieţii ei ? Avea oare să piară după ce îndeplinise cea mai scumpă dorinţă a soţului ei ?

II

ÎN TIMP CE NEVASTA LUI, TĂcută, se lăsase astfel în voia gîndurilor şi întrebărilor ei cele mai tainice, Knut Yvarsen deschisese fereastra şi contempla visător priveliştile înverzite ale parcului din Tjorpa. Vîntul era foarte puternic în ziua aceea şi aducea cu el vuietul îndepărtat al „Tichiei vrăjitorului", cel mai sălbatic şi mai tumultuos torent ce se spărgea rostogolindu-se în cascade impetuoase de la o înălţime de peste treizeci de metri. Cataracte, apă care curge şi se duce, fluxul perpetuu al elementului lichid. „Trollhättan — Tichia vrăjitorului — gîndi stăpînul de la Tjorpa, e într-adevăr o impresionantă imagine a vieţii. A vieţii noastre în care totul trece, cum spunea cu atîta dreptate Eraclit din Efes, *Panta rhei*... Totul trece... Credinţele oamenilor — glume de copii. Ce-i aşteaptă pe oameni după moartea la care nu se gîndesc, pe care nici măcar nu şi-o închipuie ? Timpul e un copil care se joacă şi care împinge nişte pioni...", îi veniră în minte aceste fragmente din Eraclit, pe care nu le socotea deloc tenebroase, ci dimpotrivă bogate în sensuri şi de o profunzime aproape ameţitoare. El, care nu era un intelectual în adevăratul înţeles al cuvîntului, medita adesea la cîte una din aceste uimitoare sentinţe, în timp ce străbătea ceasuri întregi nişte peisaje fermecate, dar familiare. Acum, rostea în sinea lui mai ales două cuvinte greceşti, două cuvinte obsedante : *panta rhei*, totul trece...

Panta rhei... De cînd îşi adusese pe lume copilul, eliberîndu-şi soţia de acel prunc atît de dezvoltat şi de puternic, se simţea îmbătrînit. Sufletul omenesc poate închide în el atîtea paradoxuri ! Nimeni nu dorise cu mai multă însufleţire, cu mai multă ardoare acel copil, ca el însuşi. De cîte ori nu visase la acest fiu, la acest urmaş care-i va lua locul în lupta aspră şi fără răgaz împotriva bolii ? De cîte ori nu şi-l imaginase pe acest băiat care-i va continua meseria şi căruia îi va putea transmite preţioasa lui experienţă ? Acum, cînd acest copil exista, cînd

îşi făcuse o atît de zgomotoasă intrare în viaţă, tatăl lui simţea o înţepătură în inimă...

„*Sadant är livet...* [1] Fiecare generaţie e menită să dispară lăsînd locul celei care urmează. Lege aspră, crudă, dar ea e condiţia evoluţiei omenirii. De cînd Jan a văzut lumina zilei, din clipa precisă în care a scos primul strigăt, eu reprezint trecutul. Dar el însuşi, în clipa în care soţia sa îi va dărui primul copil, va avea aceeaşi soartă. Şi aşa, la nesfîrşit. Ah, e adevărat că sînt nespus de fericit, că am mai mult decît mi-am dorit ! Totuşi ştiu că acest băiat mă va depăşi, va merge mult mai departe decît mine ! Da, ştiu asta ! Unde sînt visele tinereţii mele ? Unde sînt ambiţiile ?"

Panta rhei... Era într-adevăr fericit ? Tînăra lui soţie, slăbită încă de la prima sarcină, suferise cumplit în timpul acestei naşteri. Îşi va mai reveni vreodată ? Luciditatea lui caracteristică îl obliga să recunoască faptul că starea soţiei sale, fără să fie deocamdată alarmantă, era totuşi foarte gravă. Sigur, el o liniştise, rostise în faţa ei cuvinte calde, reconfortante. Ar fi putut proceda altfel ?

„N-am iubit-o niciodată ca în timpul acestor ceasuri cumplite în care s-a luptat cu atîta curaj ca să mă ajute s-o eliberez. Un moment m-am temut ca distocia să nu-i provoace o febră puerperală. Din fericire, nu s-a întîmplat aşa ! Ceea ce-a doborît-o a fost mărimea copilului ! Drace ! O fiinţă atît de plăpîndă şi de fragilă ca Ingrid... Voi izbuti oare să determin cauzele acestei slăbiri bruşte, ale acestei periculoase moleşeli ? O voi putea face să-şi revină ? Sau mai bine... Nu, o altă alternativă e de neconceput, de nerostit ! Aş avea fiul atît de mult dorit, dar mi-aş pierde soţia. E cu neputinţă !"

Knut Yvarsen îşi lăsă privirea să rătăcească peste grădina de la Tjorpa, în vreme ce urchea lui nu mai distingea din „Tichia vrăjitorului" decît un soi de murmur ca foşnetul îndepărtat al unei păduri agitate de vînt. Tjorpa... Proprietatea era situată între cascada Trollhättan şi extremitatea de sud a lacului Vänern, aproape de satul

[1] Asta-i viaţa (suedeză) (n. ed. fr.).

Troelle. Nu se afla prea departe de canalul Göta şi de micul lac Vassboten, nici de cele două coline de la Hunneberg şi Halleberg. Peisajul era măreţ : cohorte de mesteceni, legiuni de pini, armate de arţari şi coloane de brazi se aplecau spre scînteierea argintată a lacurilor şi canalelor sau se opreau în faţa întinselor cîmpuri aurii sau verzi, cu grîu, secară, ovăz şi orz ; pante abrupte, stîncoase, pajişti smălţate cu flori, maluri prăpăstioase, promontorii semeţe, privelişti de vis... La origine, Tjorpa fusese un mare domeniu. Bunicul lui Knut Yvarsen a fost primul din neam care n-a mai vrut să se mulţumească cu o activitate de gentilom de ţară. Prieten al animalelor, întreţinea în parcul lui o sumedenie de pisici şi cîini vagabonzi, oi cu malformaţii, căprioare, căpriţe, cerboaice cu pui îngheţaţi de iernile prea aspre, pe scurt numai animale care sînt în general lăsate pradă foamei şi suferinţelor. Per Yvarsen se înscrisese la Universitatea din Uppsala, ca să înveţe temeinic zoologia. Pe urmă intrase la o şcoală veterinară, ale cărei cursuri le frecventase pînă ce obţinuse o diplomă. Reîntors la Tjorpa îşi atrase în curînd recunoştinţa şi prietenia ţăranilor, îngrijindu-le vitele cu o rară devoţiune şi cu o excepţională îndemînare, devenind pînă la urmă cel mai bun veterinar din ţinut. Fiul său, Sigfrid Yvarsen, îşi alesese o carieră şi mai dificilă : devenise medic. Pămînturile arabile care aparţineau domeniului Tjorpa fură atunci vîndute. Cînd nepotul lui Per Yvarsen, Knut, deveni la rîndul lui discipolul lui Esculap, înstrăină ultimele terenuri şi începu să vîndă pădurile, fiindcă socotea că participarea medicinei nu se împăca deloc cu conducerea unei exploatări agricole şi forestiere. Astfel că, încet, încet, Tjorpa se transformase : din vechiul domeniu nu mai rămăseseră acum decît livezi, grădinile de zarzavat, o grădină cu flori şi un parc destul de vast cu o pădure. Clădirile fermei fuseseră dărîmate, nu mai păstraseră decît casa, o construcţie foarte spaţioasă cu două aripi, cu un frumos acoperiş de olane, locuinţele servitorilor şi dependinţele. Dar proprietatea nu pierduse nimic din farmecul ei rustic : privelişiea era măreaţă şi impresionantă.

Knut Yvarsen... Foarte înalt, cu umeri largi, arbora o barbă à la Franț-Iosef de un blond mai curînd întunecat. Nasul îi era drept, gura puțin aspră. Fruntea, ce părea cioplită pentru coif, îi dădea un profil de medalie. O privire vie și tăioasă metalică, îi strălucea în ochii limpezi. Vocea îi era gravă. Dar ceea ce frapa mai ales la el era acea bunătate dezinteresată, generozitatea senină, care dădeau strălucire persoanei sale.

— Vino...

Stăpînul din Tjorpa se întoarse spre tînăra lui soție care-l chemase.

— Ce e, Ingrid ?

— Vino și te așează pe marginea patului, alături de mine.

— Pari neliniștită...

— Sînt nerăbdătoare să-mi văd copilul.

— Ți-l vor aduce.

— Ai un aer absent, Knut...

Apropiindu-se de pat, doctorul luă mîna soției sale și i-o strînse cu putere în mîna lui.

— Să fii tată, murmură el așezîndu-se, să ai un fiu, e un sentiment atît de nou, atît de ciudat pentru mine...

Gînditoare, Ingrid îl privi îndelung.

— Va fi medic ? întrebă ea în sfîrșit.

— O doresc cu ardoare !

— Vei putea cu siguranță să-l influențezi în acest sens.

— *Vom* putea să-l influențăm !

Tînăra femeie clătină încetișor din cap. Ochii ei păreau enormi, îi devorau chipul lipsit de sînge.

— Eu nu voi mai fi...

— Te asigur că vei fi bunică !

— Să fim serioși, Knut.

— N-am fost niciodată mai serios.

— Ești bun și generos, dar nu cutezi să-mi spui adevărul. Sînt condamnată, dragul meu, o simt.

— De ce n-ai încredere în ceea ce-ți spun eu ?

— Pentru că mă iubești...

— Te voi salva !

— Trupul meu nu mai e decît un înveliş gol.

— Te voi trata cu întăritoare.

— Crezi că organismul meu le va putea asimila ?

— Încetează să te mai frămînţi !

— Mi-ar fi plăcut să-mi văd copilul mare. Cu unde de nostalgie în privire, Ingrid continuă : Fiecare nouă fiinţă e o taină, Knut. Trebuie să fie un lucru pasionant s-o urmezi pe drumul vieţii ! Să vezi cum i se trezesc inteligenţa, sensibilitatea... Să întrezăreşti în ea primele urme de emoţie în faţa frumuseţii naturii ! Ce bucurie !

— Vei fi cea mai fericită dintre mame, *kära du !*

— Şi apoi, mai e o întrebare : ce fel de om va ieşi din copilul pe care-l legeni pe genunchi ? Ce fire va avea, către ce ţel se va îndrepta ? Tu, Knut, eşti aproape sigur că Jan al nostru va fi medic, că va alege aceeaşi meserie ca şi a ta, dar poate că va opta pentru o profesie cu totul diferită.

— Aş fi dezolat.

— Va trebui să-l laşi să-şi aleagă singur calea, fără oprelişti.

— Îl voi călăuzi pe drumul cel bun. E de datoria părinţilor, şi mai ales a tatălui, să-şi îndrepte fiul către activitatea care i se pare mai apropiată de firea, de interesele copilului. Fiul trebuie să-şi asculte părinţii, să le urmeze sfaturile, părerile, să profite de experienţa lor. *Bättre fraga än vilse fara* [1], spune un proverb de-al nostru şi toţi tinerii ar trebui să-şi facă din el o regulă de aur în loc să-şi afirme voinţa împotriva voinţei noastre, să refuze să ne asculte pentru singura plăcere de a proceda după capul lor. Fiecare generaţie are datoria să transmită celei care vine după ea bagajul ei de cunoştinţe, iar aceasta din urmă are obligaţia să primească acest dar, să aibă grijă de el şi să-l îmbogăţească la rîndu-i cu cunoştinţele pe care le va primi în timpul maturităţii. Trebuie să trecem altora ştafeta, nimeni n-are dreptul s-o lase să cadă.

— Cît eşti de categoric !

Knut Yvarsen îşi trecu nervos mîna prin barbă.

[1] Mai bine să întrebi pe ce drum s-apuci decît s-o iei pe o cale greşită (suedeză) (n. ed. fr.).

— Regiunea asta are nevoie de un medic care să fie mai dibaci şi care să aibă mai multe cunoştinţe decît mine, de un om care să fi studiat la Universitate noile metode şi noile tratamente datorate progreselor ştiinţei. Ţi-am spus adesea, dragă Ingrid, că ne aflăm în pragul unei epoci de descoperiri uluitoare. Ca să nu mai vorbim de nenumăratele revelaţii în aceşti din urmă ani, în biologie, patologie, neurologie, etiologie, hematologie, semiologie... Dar şi tehnica avansează cu paşi de uriaş ! Instrumentele şi aparatele pe care ni le pune la dispoziţie sînt din ce în ce mai perfecţionate şi mai precise, ne permit intervenţii tot mai îndrăzneţe. Da, cîmpul terapeuticii medicale şi chirurgicale se lărgeşte în mod considerabil, capătă o amploare nebănuită de strămoşii noştri.

— Pentru tine medicina e un adevărat sacerdoţiu, observă Ingrid pe un ton admirativ.

Doctorul avu un gest de protest.

— Nu sînt o execepţie, toţi medicii cinstiţi gîndesc ca mine, toţi medicii cinstiţi şi capabili. Revenind la fondul problemei pe care doresc s-o ridic sau, mai degrabă, s-o ating în treacăt, aş vrea să spun că în împrejurările actuale nu voi admite ca fiul meu să îmbrăţişeze o altă meserie decît cea a artei de a vindeca.

— Pur şi simplu pentru că ţinutul nu se va putea lipsi de un medic Yvarsen ?

Soţul Ingridei făcu mai întîi cîţiva paşi în lung şi-n lat, apoi se opri în faţa patului ei şi rosti fără emfază :

— Nu ! Ci pentru că noi, Yvarsenii, avem de îndeplinit o sarcină în ţara asta ! Tonul era totuşi ferm, hotărît : Avem misiunea de a salva şi vindeca, de a-i uşura pe cei care suferă, de a-i ajuta pe cei pe care-i ameninţă moartea ! Începînd cu Per Yvarsen, meseria asta e o tradiţie de familie şi ţin ca ea să fie păstrată. Pentru noi, vezi tu, exercitarea medicinei nu-i o posibilitate care ni se oferă, ci o datorie !

— Cîtă ardoare !

— Fiul meu va fi mai instruit decît mine, va beneficia de tot activul de cercetări medicale contemporane. Dar eu i-aş putea transmite ceea ce nu se învaţă în nici o Universitate, în nici o carte : ştiinţa care rezultă dintr-o

lungă practică, dintr-o experiență prețioasă, despre ravagiile bolii și despre mijloacele de a o combate. Cînd Jan al nostru își va termina studiile la facultate, cînd își va îndeplini stagiul de intern și va obține toate diplomele, se va reîntoarce la Tjorpa ca să lucreze alături de mine. Mă va însoți cînd mă voi duce pe la pacienți și va lua astfel un prim contact, extrem de util și de bogat în învățăminte, cu realitatea zilnică a activității noastre. Îl voi prezenta țăranilor de aici, tăietorilor de lemne, notabilităților. Și toți vor căpăta încredere în el, nu din pricina studiilor sale aprofundate, a tinereții sau perfectei sale sănătăți fizice și psihice...

— Atunci din ce cauză ?

— Din cauza numelui său. Căci, pentru ei, numele de Yvarsen a devenit sinonim cu doctor.

— Și Tjorpa pentru ei este un fel de mic port al salvării, știu.

Cu ochi strălucitori, Knut Yvarsen adăugă :

— O tradiție atît de frumoasă nu trebuie să fie perpetuată cu orice preț ? Ce sacrificiu ar fi prea mare ca s-o aperi ?

III

INGRID SE RIDICĂ PUȚIN ÎN perne și-și privi soțul drept în ochi.

— Nu pot admite ca niște ființe umane să devină sclavele unei tradiții, remarcă ea. Apoi adăugă mai tare : *Pa inga villkor*[1] !

— Dar cine vorbește de sclavie, *kära du* ?

— Cînd descrii viitorul micuțului nostru mă sperii.

— Ce spui, *älskade* Ingrid ?

— Totul e pus la punct, hotărît dinainte...mi se pare că băiatul nostru nu va avea nici o libertate. Viața lui

[1] În nici un caz (suedeză) (n. ed. fr.).

îmi apare, în condițiile astea, ca un drum ca un trseu inexorabil și inflexibil, ca un culoar de pușcărie.

— Să nu exagerăm !

— N-ar trebui oare să lăsăm copilul să crească tot atît de liber ca și o plantă ?

— Știi și tu că grădinarii orientează creșterea plantelor cu ajutorul unor araci, că taie crengile parazitare și vătămătoare cu foarfecele de grădină...

— Ești prea categoric, protestă tînăra femeie, și prea abstract. E cusurul sexului tău ! Voi, bărbații, pierdeți prea lesne contactul cu realitatea, ca să vă cufundați în principiile și-n abstracțiunile voastre !

Doctorul se aplecă asupra ei, o luă încetișor de umeri și depuse un tandru sărut pe albeața frunții sale.

— Calmează-te, murmură el, ai nevoie de multă liniște. Îți făgăduiesc să-ți las toată latitudinea să-ți crești băiatul.

— Băiatul *nostru !*

Knut Yvarsen mîngîie afectuos părul bălai al soției sale, lăsîndu-și degetele să rătăcească prin acel rîu de aur.

— Din dragostea noastră s-a născut o ființă nouă, zise el fără emoție.

— Nu-i minunat ?

— Ține și de tine și de mine, e manifestarea vie a dragostei noastre.

— Jan nu se va asemui cu ceilalți oameni care l-au precedat pe acest pămînt...

— Ca orice copil.

— Orice naștere este deci un fel de minune...

— Absolut, *kära du !*

— Toată viața mi se pare țesută din minuni, Knut...

Fură întrerupți de sosirea zgomotoasă a moașei și a servitoarei. Ane Mette ținea în brațe un coșuleț oval, căptușit cu mătase albastră, unde se odihnea noul născut, spălat cu grijă și înfășat. Înfățișînd pruncul mamei sale, cele două femei nu mai încetau cu exclamațiile de admirație.

— Uitați-vă cît e de frumos, *fru* Yvarsen !

— Leit maică-sa !

— Guriţa are ceva sever în ea, nu vi se pare ? Se vede bine că e băiat !

— Dar, dar are fruntea lui taică-său !

— Şi glasul, auziţi, parcă e ceva mai grav decît al noilor născuţi...

Dar copilul era mai tăcut decît servitoarea şi moaşa. Nu ţipa decît din cînd în cînd, ochii i se aşezau rînd pe rînd pe fiecare chip, cu o privire în care se amestecau surpriza, neliniştea şi poate şi o anumită curiozitate. Mama îl luă în braţe şi începu să-l legene încetişor. Îl privea fără să rostească un cuvînt, cu un soi de încîntare exaltată, de recunoştinţă mută.

Knut Yvarsen contempla acea scenă mişcătoare. Chiar dacă era răscolit pînă-n străfundul sufletului, nu renunţase la privirea lui scrutătoare de practician. Căci mai înainte de orice era medic şi avusese motivele lui ca să întîrzie aducerea pruncului la patul mamei. După acea distocie care ar fi trebuit să aibă un sfîrşit fatal, se impunea cel mai absolut calm, o destindere regeneratoare, asta cu atît mai mult cu cît un acces de febră puerperală continua să fie posibil. Cunoscînd extrema emotivitate a lui Ingrid, se temea ca aducîndu-i imediat copilul să nu-i declanşeze mamei o periculoasă creştere a temperaturii. Complicaţiile puteau fi grave... Dar, în acel moment, faza critică fusese depăşită şi, graţiei discuţiei pe care o avusese cu ea, soţia lui era de acum familiarizată cu această situaţie în mod atît de radical nouă. După lungile luni de nerăbdătoare aşteptare, după durerile atît de ascuţite care-o zdrobiseră în timpul naşterii, cunoştea, în sfîrşit, bucuriile atît de pure şi de nobile ale maternităţii.

Pe fereastra deschisă intrau crîmpeie din grădina primăvăratică, mirosul de răşină din parc. O rază izolată de soare cădea pe comoda pîntecoasă, juca pe aurul unui ceainic elegant cizelat, accentuîndu-i strălucirea. Primăvară, reînnoire, renaştere... Odaia aceea, ale cărei mobile, pereţi şi uşă revelau o lungă obişnuinţă cu prezenţa umană, văzuse pînă atunci născîndu-se multe generaţii de Yvarseni. Dar fiecare apariţie a unei noi fiinţe este un eveniment unic cu care începe întreaga istorie a lumii.

Curbei descendente a unei generații îi va corespunde în mod infailibil elanul ascendent al unei noi vieți, al unei existențe neîntinate. Datorită acestei legături perpetue se păstrează speranța pe pămînt, urcușul spre niște perspective infinite. Nici o casă nu rămîne pentru totdeauna goală. Chiar și acolo unde obloanele rămîn închise și unde tăcutul păianjen își țese pînza sub grinzile înnegrite, chiar și acolo unde vatra s-a răcit și unde însuși cenușa seamănă cu o pulbere seculară, va suna ceasul miraculos în care fiul rătăcitor sau vreun urmaș îndepărtat va împinge vechea poartă cu broasca ruginită și va reaprinde lampa familială. Apoi se va însura și în curînd strigătul noului născut va readuce speranța și în acea casă.

Tjorpa nu rămăsese niciodată pustie. Ritmul imemorial al nașterilor se perpetuase cu riguroasa exactitate a unei legi a naturii. Aici lampa rămăsese întotdeauna aprinsă. Speculațiile și meditațiile unor poeți, gînditori și teologi despre moarte umplu mii de volume, sînt dezbătute în multe școli și în majoritatea universităților. Dar unde sînt gîndurile inspirate de fenomenul tot atît de măreț care reprezintă nașterea unei ființe umane ?

Da, căci ce este nașterea ? Cum să descrii, să înțelegi, să interpretezi un eveniment care ține, în ultimă analiză, de inefabil ?

Nașterea este prima tresărire a unui suflet, apariția bruscă și miraculoasă a unei noi conștiințe, iruperea unei ființe care gîndește, în lumea sensibilă, sau, dacă vreți, țîșnirea unei scîntei divine, a unei frînturi de spiritualitate, în materie. Nașterea e, de asemenea, surîsul unei mame, sfîrșitul perioadei de așteptare și adesea și al suferințelor. E lumina viitorului năvălind în valuri mari în locuința astfel binecuvîntată. E nespusa bucurie a perenității umane și familiale, strigătul de speranță care face să palpite orice inimă de femeie. Nașterea e dulceața celei dintîi priviri a unui copil, farmecul inefabil al unui braț micuț întins pentru prima oară spre mamă, intensa emoție a primului sărut matern. E bucuria pură, exprimată prin surîsul luminos al noului născut. E încîntarea părinților copleșiți de fericire. Nașterea este flacăra nădejdii în noaptea disperării. Acolo unde, în timpul răz-

boalelor și al altor perioade de nenorocire, ființele umane sînt persecutate, maltratate, rănite și ucise, acolo unde domnește suferința și mizeria, unde cerul este negru și plumbuit, strigătul noului născut va face să înflorească surîsuri pe buzele albe, va aduce nădejdea în inimile cele mai înghețate. Nașterea este ciocîrlia dimineții înălțîndu-se dintr-o singură bătaie de aripi spre imensitatea cerului, floarea deschizîndu-și caliciul spre luminile trandafirii ale aurorei. E muzica viitorului, a vieții fără de moarte...

IV

TRECURĂ LUNILE, ANII, FĂRĂ ca Ingrid Yvarsen să-și mai regăsească puterile pe care le pierduse la nașterea fiului ei. Pentru ca băiatul să fie totuși crescut în cele mai bune condiții posibile, doctorul îl rugase pe prietenul său Olaf Lindval să vină să locuiască la Tjorpa împreună cu soția și cu fetița care li se născuse la puțină vreme după micul Jan. Olaf era un vechi prieten din copilărie. Colegi de clasă la gimnaziul din Göteborg, începuseră împreună studiile superioare la Universitatea din Uppsala, dar, în vreme ce Knut se înscrisese la Facultatea de medicină, Olaf alesese Dreptul. Împărțiseră totuși aceeași cameră, se pasionaseră pentru aceeași autori și făcuseră aceleași năzbîtii de studenți. Mai tîrziu, nu se pierduseră niciodată din vedere, căci Lindval se stabilise ca avocat la Göteborg și avusese prilejul să apere interesele familiei Yvarsen în multe litigii civile, mai ales în momentul vînzării ultimelor pămînturi ce aparțineau domeniului Tjorpa, și mai apoi în litigiile survenite cu ocazia exploatării pădurilor.

Ca și Knut, Olaf se însurase foarte tîrziu și luase de soție o fată mult mai tînără decît el, Brita Ekberg. Fetița pe care i-o dărui soția lui, primi numele de Sigrid. Cînd trecea prin Göteborg Knut Yvarsen îi făcea întotdeauna

o vizita vechiului său coleg de clasă și, în cadrul calm și confortabil al cabinetului de avocat sau în apartamentul în care Brita făcea să domnească o curățenie exemplară, cei doi bărbați evocau fericitele amintiri ale vieții lor studențești, dar își încredințau și preocupările de moment, vorbeau despre politică, despre literatură. Olaf și Brita erau adesea invitați la Tjorpa unde Ingrid se străduia cu plăcere să le asigure o ședere cît mai plăcută. Se organizau excursii în comun, plimbări cu barca și, cînd timpul era ploios, partide de cărți. Gestiunea unor moșteniri îl obligase pe avocat să studieze de aproape numeroase arhive risipite prin regiune, acte, pergamente. O întîmplare îl făcu să descopere că era o rudă îndepărtată a familiei Yvarsen. Knut fu încîntat să afle această noutate și, în timpul serilor lungi Olaf și el se lăsau în voia jocului pasionant de a-și descoperi strămoși comuni. Prietenia ce unea cele două familii deveni și mai strînsă. Între timp, avocatul căpătase o reputație solidă de pledant dibaci și renumele lui crescînd, începu să fie tot mai des chemat în capitală ca să apere interesele celor mai importanți clienți ai săi. Deplasările la Stockholm deveniră din ce în ce mai dese, fapt care începu să-i pricinuiască griji, căci nu-i plăcea să-și lase nevasta singură, și nici fetița. Așa că atunci cînd Knut Yvarsen își întrebă prietenul dacă n-ar vrea să vină să stea cu familia definitiv la Tjorpa, acesta acceptă cu plăcere. Brita Lindval se declară încîntată de o locuință care-i îngăduia fiicei sale să crească la țară, departe de tumultul și de aerul poluat al orașului.

Foarte înalt, dar cu umeri înguști, Olaf Lindval era un bărbat foarte slab, cu membre lungi și subțiri. Gesturile sale — și făcea destule — erau bruște și sacadate, trădînd o perpetuă agitație interioară. Mîinile mai ales, erau aproape totdeauna însuflețite de vreo mișcare bruscă, vrînd să exprime plastic vreo idee sau vreo exclamație. Se pasiona pentru o mulțime de lucruri, neavînd decît o foarte îndepărtată legătură cu profesia lui : feminismul, organizarea unor cooperative, sindicalismul, folclorul, lupta împotriva alcoolismului. Oricine avea o cauză cu totul nouă de apărat, oricine aspira la o reformă profundă

a societății pentru înlăturarea nedreptăților găsea în Olaf Lindval un interlocutor atent, înțelegător și ușor de convins, adesea chiar un comanditar. Opusă soțului ei, Brita Lindval avea picioarele bine înfipte în pămînt și un spirit eminamente practic și realist. Cum ar fi putut să fie altfel ? Fiica unui patron de traulere, avusese șapte frați și patru surori și fusese crescută în cea mai strictă supunere a credinței luterane. Casa familiei Ekberg — o locuință veche, toată numai paliere, balustrade, scări interminabile de lemn, întreținute cu grijă, și pereți îmbrăcați în lemn pînă la tavan — era situată într-unul din cele mai vechi cartiere ale portului Göteborg. Tatăl era obligat să lucreze din greu și cerea acest lucru și celorlalți membri ai familiei. Fiecare băiat, fiecare fată își avea ocupația sa bine determinată, sarcina zilnică de îndeplinit. Mama știa să conducă prompt toată această lume. Vai de cei leneși ! Nici o greșeală, nici o lipsă nu scăpau agerimii acestei mame. Vinovații erau pedepsiți în mod exemplar. Brita era cea mai frumoasă din cele cinci fete. Înaltă și solid clădită, deborda de vitalitate și de sănătate. Silueta ei era totuși zveltă și plăcută. Cînd se ducea la piață, pescărițele bătrîne îi lăudau farmecul sănătos și spontan, firea ei binevoitoare. Băieții o salutau veseli, urmărind-o îndelung cu privirea. Obrajii îi erau întotdeauna colorați în roz, în timp ce ochii îi erau de un albastru de faianță, dînd la iveală o francheță și o sinceritate fără margini. Pentru Brita, măritișul fusese la început o eliberare de sub severa tutelă a părinților ei. Căci, în adîncul inimii sale, își mărturisea că ar fi preferat de bărbat pe unul din băieții aceia zdraveni, cu chipul ars de soare, care înfruntau cu cutezanță primejdiile mării și care se întorceau apoi acasă cu gustul sării pe buze și cu reflexele zărilor îndepărtate în ochi. Un om de legi era tocmai contrariul idealurilor sale. Un avocat, unul care taie firul în patru ! Și apoi era atît de uscat, atît de slab, gesticula întotdeauna și rostea prea multe cuvinte ! Dar trebuie să-i recunoască o tenacitate care rezista la orice voință de oțel. Săptămîni și săptămîni îi făcuse o curte asiduă, dar discretă, pînă în momentul în care tatăl Britei se hotărî să inter-

vină. Luă informații despre Olaf, află că era un avocat strălucit, că familia Lindval se număra printre familiile cele mai onorabile din ținut și hotărî imediat să se facă nunta cu toată opunerea Britei.

— Căci părinților le revine sarcina de a clădi viitorul copiilor lor ! îi aruncase el tinerei fete.

— E cu mult mai în vîrstă decît mine și e atît de deosebit de noi ! cutezase să protesteze Brita.

— Fleacuri !

— Pentru ca o căsnicie să fie fericită, soții nu trebuie să fie de aceeași vîrstă și din același mediu ?

— *Wem har lärt dig det* ?[1] tună tatăl scos din fire. În orice caz, e o prostie ! Dacă bărbatul tău n-ar avea mai multă experiență decît tine, ați face o căsătorie demnă de milă. Și mediul, mediul n-are nimic de-a face cu asta ! În fața Domnului, toți oamenii sînt egali ! Neamul Ekberg prețuiește tot atît cît și neamul Lindval ! Atitudinea ta e o insultă la adresa tatălui tău !

— A devenit de o impertinență scandaloasă în ultima vreme ! interveni mama, jignită. Pentru că toată lumea îi repetă fără încetare că e cea mai frumoasă fată din cartier ! Ah, dacă oamenii ar ști să-și țină gura, în loc să atîțe cochetăria unei tinere descreierate !

— Phii ! tună șeful familiei, lipsa asta de modestie e nedemnă de o Ekberg ! E vremea să te măriți, fata mea ! Într-o lună vei fi soția lui Olaf Lindval. S-a înțeles ?

— Da, tată !

Orice opoziție ar fi fost zadarnică, linia soartei sale fusese trasată definitiv și irevocabil. Dar, cînd descoperi firea cu desăvîrșire bună și generoasă a lui Olaf, groaza lui față de nedreptate și înclinarea instinctivă de a veni în ajutorul celor nenorociți și oprimați, simți născîndu-se în ea o dragoste tandră, totală, pentru omul pe care Domnul i-l scosese în cale. Fu literalmente topită de bucurie în ziua în care primele grețuri îi revelară faptul că în curînd va cunoaște satisfacțiile maternității. Așteptarea fu fericită, senină. Contrar firavei Ingrid, Brita avu o naștere ușoară și nu suferi aproape deloc. Fetița care veni pe lume era încă de pe atunci încîntătoare.

[1] Cine ți-a spus asta ? (suedeză) (n. ed. fr.).

— Dă, Doamne, să nu fie prea frumoasă mai tîrziu, declară sentenţios bunicul Ekberg, pentru femei e rău şi periculos...

O numiră Sigrid...

V

— DE CE EŞTI TRIST, KNUT ? Nu cunoşti acel vechi proverb din ţara noastră : *„Mötas och skiljas är världens gang, skiljas och mötas är hoppets sang“* ! ?

— Ingrid !

— Dealtfel eu nu cred în cea de-a doua parte, a acestui proverb, nu... Speranţa e un cuvînt frumos, dar, ceea ce înseamnă ea de fapt, îmi scapă !

— Te gîndeşti încă la moarte, ceea ce-ţi falsifică viziunea asupra lucrurilor şi fiinţelor.

— Dimpotrivă, viziunea mea e cît se poate de clară.

— Dacă sînt atît de deprimat, e pentru că mi-ar plăcea să te văd cum erai odinioară.

— Odinioară...

— Plină de viaţă şi vioaie, mereu veselă, dînd întregii case un fel de strălucire luminoasă, comunicînd tuturor o bucurie molipsitoare...

— Bucurie... Unii o află înainte de a muri, simţindu-şi sfîrşitul. E ceea ce se scrie în cărţi, ceea ce se spune... Eu nu pot.

— Nu mai vorbi de moarte, te rog !

— Ce-mi rămîne în afară re ea ?

— Te voi vindeca !

— Nu poţi face nimic împotriva morţii, nimic !

— N-am învins-o adesea ?

— E prea tîrziu !

— Niciodată !

[1] Traducere literară : „Să te-ntîlneşti şi să te despărţi, asta-i viaţa, să te despărţi şi să te întîlneşti, ăsta-i cîntecul speranţei (n.a.).

— A venit în tăcere, a împins uşa casei noastre şi a urcat pînă în odaia mea. De atunci, stă aici şi mă contemplă fără răgaz.

— Nu mai continua...

— Ah, m-am gîndit adesea la ea, în timpul acestor luni îndelungate de zăcere, în timpul iernii vieţii mele Cum va fi ? Ce chip va avea ? Şi cînd am văzut-o, Knut, mi-am zărit propriul chip. Ochii mei larg deschişi, cu o strălucire rece, goi de orice expresie, două bile de oţel albastru pe un manechin de ceară. O viziune de spaimă, Knut...

— Febra, *älskade* Ingrid...

— N-a vrut să mai plece din odaia mea.

— Nu ! Ea e departe de aici...

— O simt prezentă alături de mine, mută, răbdătoare, tenace. Da, e ca şi cum i-aş aparţine.

— Taci ! Eşti abia în primăvara vieţii !

— Atunci de ce-ai chemat preotul după-amiază ?

— Pentru... Ţinea să...

— Nu trebuie să mă minţi, *kära du*... Am ajuns la ultimul act şi ştim asta amîndoi.

— Te înşeli, te asigur !

— Apropie-te de mine... Dă-mi mîna... Priveşte-mă drept în ochi... Aşa ! Acum nu mai eşti medic, şi minciunile caritabile nu mai sînt necesare. Tu eşti soţul meu, eu sînt soţia ta şi voi muri. Un bărbat şi o femeie în singurătatea nopţii ultime, cea din urmă noapte a lor... Drumurile noastre se despart aici. Al tău desfăşoară înainte-ţi lunga lui panglică albă şi însorită, care duce departe, într-o ţară a viitorului ; coteşte, dispare în verdeaţă ; aleargă, aleargă... al meu nu mai e drum, ci o potecă îngustă, stîncoasă, care se va opri în curînd la marginea genunii, a unei pante fără sfirşit...

— *Kära du !*

— Ascultă-mă, ascultă-mă bine... Cînd un bărbat şi o femeie ajung la această răscruce, pînă şi aerul minciunii, chiar dacă e cucernic, devine irespirabil, intolerabil ! Adevărul e singura noastră lumină, ultima noastră şansă... Fără el, ne-am despărţi ca doi străini, ajunşi la capătul unei călătorii. Fără mască ! Fără false aparenţe ! Două

suflete goale sub imensitatea cerului înstelat ! Acum nici unul dintre noi nu mai poate minți !

— Adevărul...

— Vreau să-l știu ! Hai, spune-mi-l... e, într-adevăr, sfîrșitul ?

Knut Yvarsen își cufundă privirea în ochii rugători ai lui Ingrid.

— Ca să-ți spun adevărul... începu el, apoi vocea i se frînse și-și întoarse capul.

— Nu mai adăuga nimic, am înțeles, zise încet tînăra femeie.

Doctorul aproape că strigă :

— *Kära du !* Nu pot admite asta, nu vreau !

— Trebuie să ne despărțim, Knut.

— Nu ! Nu !

Ingrid încercă să se ridice în coate. Fața ei lipsită de sînge era galbenă, ca de ceară, și ochii imenși îi devorau toată fața. Un surîs fugar îi rătăci pe buze.

— Ah, să culegi o floare în zori de zi, cînd aurora aruncă peste natura în sărbătoare vălul diamantelor de rouă ! Cînd aerul e proaspăt, pur, curat ! O adevărată beție... Și copacii care se trezesc încetișor sub primele raze ale soarelui ! Și păsările, Knut, păsările...

— Paradisul...

— E prea departe de Tjorpa ! Cel mai frumos paradis, a zis cineva, e paradisul pierdut ! Lumea mea de aici !

— Viața ta va fi veșnică !

— Nimic nu mă va consola că am părăsit acest pămînt !

— Aș vrea să-ți redau speranța, Ingrid !

Bolnava clătină din cap.

— Am iubit și iubesc încă existența terestră. Formele, culorile, miresmele, sunetele... Lumea e atît de diversă, de bogată, de frumoasă ! Să auzi clopotele bisericii din Troelle într-o duminică dimineață, primăvara... Să te plimbi de-a lungul tufișurilor de păducei în ziua de Paști... Să aluneci cu barca pe apele argintate ale lacurilor Vänern sau Vassbotten... Să pătrunzi în marea tăcere a unei păduri bătrîne... Să simți mireasma mușchiului umed de pe jos... Să contempli apele tumultoase și salturile im-

petuoaselor cascade de la Trollhättan, tunînd şi urlînd sub mantia lor de spumă... Crede-mă, Knut, şi n-asculta de falşii profeţi : viaţa aici, pe pămînt, e cea mai minunată, cea mai pasionată. Viaţa de aici...

— Dumnezeu poate orice...

— Acest pămînt...

— Vei regăsi în altă parte podoabe mai frumoase ale naturii, mai măreţe, mai splendide...

— Şi copilul meu ?

— Jan...

— Nu voi mai putea să-l string la piept, să-l legăn, să-l văd adormind în braţele mele... Nu voi mai putea să-i aud sporovăiala veselă, să fiu mişcată de surîsul lui drăgălaş...

Răscolit pînă la lacrimi, Knut Yvarsen asculta această lungă jelanie a nevestei sale, acest amar rechizitoriu împotriva unei prea crude fatalităţi. Ingrid, soţia lui dragă, tandra şi luminoasa lui Ingrid murea şi el nu putea face nimic pentru ea. Nu-şi mai revenise din distocia care ar fi trebuit s-o coste viaţa la naşterea micului Jan, a acelui copil ce venise prea robust pe lume. Trecuseră lunile, anii şi Ingrid devenise din ce în ce mai slabă, mai suferindă şi mai fragilă. Nici un medicament, nici o cură nu putuseră stăvili progresul devastator al acelei lente, dar inexorabile pieiri. Cu moartea în suflet, stăpînul din Tjorpa îşi mărturisi neputinţa. El care salvase atîtea vieţi omeneşti nu era în stare să-şi vindece nevasta ! Învins, desperat, trebuia să asiste la sfîrşitul acestei fiinţe rare şi delicate, care-i era cea mai dragă din lume !

— Mi-e sete ! gemu tînăra femeie.

Soţul ei îi turnă un pahar cu apă minerală.

— Mîine, zise el întinzîndu-i-l bolnavei, trebuie să primesc acel nou medicament pe care mi l-au expediat doctorii de la Berlin. Se pare că face minuni...

— Să nu mai încercăm să ne amăgim, Knut...

— Nici pomeneală ! Eu...

— Cum e vremea afară, dragă ?

— E cam frig, am impresia că va ploua sau va ninge.

Ingrid îşi trase cuvertura pe ea ca pentru a se feri de acele intemperii.

— O înmormîntare pe ploaie... observă ea, gînditoare. Rafalele de apă care se abat asupra cortegiului...

— Ingrid ! Destul ! Oprește-te !

— Pastorul merge înainte bălăbănindu-și crucea... Ceilalți se apleacă sub vînt și ploaie. Tu, tu ești foarte înalt, foarte palid, foarte departe...

— Nu mă mai chinui astfel !

— Brita a plîns mult. Frumosul ei chip sănătos și rotund mai poartă încă urmele lacrimilor. Moartea e ceva care-o depășește. Nu pricepe ! Nu poate să priceapă, fiindcă ea e opusul morții.

— Te rog, dragă Ingrid, n-o mai lua razna !

— Dacă va fi acasă, Olaf va vorbi cu pasiune despre mine. El va fi cel care-mi face necrologul... Mi se pare că-l și aud... Copiilor să le spuneți că am plecat undeva departe, într-o lungă, foarte lungă călătorie. Dar nu știu dacă micul meu Jan va crede asta, nu știu...

— Încă trăiești, dragă, și atîta vreme cît...

Cu vocea ei atît de slăbită, Ingrid își întrerupse soțul.

— Voi fi aruncată în fundul unei gropi, într-o ladă de stejar sau de brad...

— Gîndește-te la altceva, Ingrid...

— Mă simt golită pe dinăuntru, în mine nu mai există decît noapte rece și întunecoasă... Ia *Biblia,* murmură ea, deschide-o și citește-mi ceva...

Knut Yvarsen luă cartea veche, legată în pînză neagră, cerată și căută un pasaj potrivit ; remarcă cu stupoare că degetele îi tremurau întocmai ca cele ale unui bătrîn. Apoi începu să citească cu voce tare și pe un ton plin de căldură...

Cînd isprăvi, stăpînul din Tjorpa puse jos cartea și se îndreptă în vîrful picioarelor spre ușă. Dar se întoarse brusc, izbit parcă de ceva ciudat, neliniștitor. Repezindu-se spre pat, apucă mîna soției sale și-și lipi urechea de pieptul ei. Se dădu înapoi cu un strigăt de fiară rănită, cu un vaiet inuman, cumplit. Lividă, Brita Lindval se ivi în prag : pricepu că Ingrid Yvarsen murise.

Jan rămase multă vreme neconsolat și refuză să admită că nu-și va mai vedea mama. De multe ori Ane Mette avea să-l descopere tropăind și zgîriind cu unghiile în lemnul unei uși, de acum încolo, închisă veșnic pentru el.

PARTEA A DOUA

I

CA ÎN FIECARE DIMINEAȚĂ, sub ochiul atent al Britei Lindval, Jan și Sigrid își luau cafeaua cu lapte în vasta bucătărie de la Tjorpa, unde străluceau legiuni de crătiți de aramă, superbe ansambluri de farfurii de cositor din Olanda, și o impresionantă varietate de ustensile ce garniseau pereții. Ane Mette se ocupa de cei doi adolescenți, le servea tartine din pîine de secară cu unt proaspăt, cu miere și dulceață. Uitîndu-se la Jan, servitoarea spuse :

— Ce mare e pentru vîrsta lui... Nu vi se pare că pe zi ce trece tot crește ? Năstrușnicul ăsta n-are decît paisprezece ani și pare de optsprezece !

— Hai, Ane ! interveni mama lui Sigrid. *Tala är silver, tiga är guld !* [1] Nimic mai rău decît să măgulești, să lauzi un băiețandru ! I se urcă la cap, se înfoaie în pene și face pe fanfaronul !

— Ei, doamnă Lindval, sînteți prea severă !

— Nu sînt atît pe cît ar trebui !

— Eu zic că Jan al nostru e de-acum un bărbățel. O să fie ca și taică-său, o să vedeți, înalt și solid, un adevărat stejar de Suedia.

— Fără complimente, Ane !

Dar servitoarea nu dezarmă prea repede.

— Da, ia uitați-vă și la Sigrid, zise ea înălțîndu-și administrativ capul, cît e de drăguță cu fusta aia verde, cu bluza cu mîneci bufante și cu șorțul ei brodat ! Mai să spui că-i zîna verii !

[1] Vorba e de argint, tăcerea e de aur (suedeză) (n. ed. fr.).

Brita îi împinse pe adolescenţi pe uşă.

— La drum, copii, şi nu vă mai gîndiţi la ce v-a spus Ane ! Vedeţi ce vreme frumoasă e azi ! Dar nu vă pierdeţi vremea pe cîmp, nu-l lăsaţi pe pastorul Lindstrôm să vă aştepte !

Jan şi Sigrid plecară rîzînd.

Pentru Jan, soţia lui Olaf Lindval devenise mătuşa Brita şi, în ochii lui, Sigrid îi era verişoară. Trecuseră mulţi ani de cînd cei doi copii plecau de la Tjorpa cu noaptea în cap, ca să se ducă la presbiteriul din Troelle, unde pastorul îi învăţa carte.

Cu ghiozdanul sub braţ, mergeau cu pas vesel pe sub castanii în care păsările cîntau pierdute. Ziua aceea de primăvară era o minune de limpezime şi de miresme. Jan întinse braţele spre albastrul cerului.

— Uite ! Triunghiul ăla argintiu sînt lebede sălbatice care zboară spre nord ! Fug de căldura verii !

Sigrid îşi ridică ochii :

— Nu, făcu ea pe un ton hotărît, sînt raţe !

— Nici pomeneală !

— Ba da !

— Ai fost întotdeauna slabă la ştiinţe naturale !

— Nu-i adevărat ! Mai bine mărturiseşte că nu vrei să-ţi recunoşti greşeala, să admiţi că te-ai înşelat !

— Îţi repet că sînt lebede !

Schiţînd un gest de nerăbdare, Sigrid strigă :

— Mă oboseşti !

— Clocoteşti de ură ! strigă Jan pe un ton ironic.

— De ce eşti atît de rău cu mine ?

— Ca să te corijez.

— Nu eşti tu însărcinat cu educaţia mea !

— Aş vrea să te fac să renunţi la spiritul tău de contradicţie. Din moment ce eu pretind că e vorba de lebede, tu nu poţi face altfel decît să afirmi contrariul, să susţii că-s raţe, zise Jan pe un ton doctoral. Se opri şi se rezemă de un castan. Descopăr în tine un fel de putere demonică, continuă el sub privirea furioasă şi strălucitoare a lui Sigrid.

— Demonică ? Ce vrei să spui, profesore ?

— Că orgoliul tău e monstruos.

— Hm !

— Diabolic !

— Alt cuvînt savant !

— Consultă dicționarul și vei găsi semnificația acestui termen, explicația cusurului tău.

— Ei da, sînt mîndră și ce ?

— Nu, orgolioasă !

— Nu, nu !

— Vrei să fii prima întotdeauna și să-ți impui părerea ! E o... o manie !

— Nu pricepi nimic din sufletul... femeii !

— În biblioteca tatii am găsit un tratat de psihologie care...

Aruncîndu-și în față codițele, printr-o mișcare a capului care-i era familiară, Sigrid strigă furioasă :

— Mă plictisești, mă plictisești, mă plictisești...

Jan își zise că ziua se vestea mult prea frumoasă ca să-i fie stricată de o ceartă și hotărî să nu mai insiste.

— Privește, strigă el, arătînd cu mîna cîteva lumînărele înalte care se ridicau din cîmpul învecinat.

Uitînd repede cearta, se năpustiră amîndoi. Urmau să fie ale celui care le va atinge primul. Cînd se întoarseră, Jan se așeză pe marginea drumului.

— Astăzi vom ajunge mai devreme, vreau să profit de acest lucru ca să mă mai uit o dată la temele mele !

— Trebuie să fii smintit ! Eu prefer să mă duc să salut vacile alea de colo !

Dar Jan și începu să caute în ghiozdan.

— Ce înseamnă asta ? murmură el înmărmurit, deschizîndu-și caietul de greacă.

Niște pete mari de cerneală se etalau pe textul temei pe care trebuia s-o înmîneze pastorului. Sigrid făcu pe mirata, dar Jan bagă de seamă că degetele îi alergau nervoase de-a lungul șorțului brodat.

— Te pomenești că tot eu sînt vinovată, strigă ea mînioasă, văzînd privirea inchizitorială a vărului ei.

Tînărul se ridică, amenințător :

— Da, sînt sigur de asta !

— Tu... Văd că vrei să-mi pui în spinare propriile tale stîngăcii !

— Tu ești vinovată ! Ieri seară, după ce-ai plecat din odaia cea mare, ai intrat ca o hoață în camera mea ! Eu îmi pregătisem caietele și-mi făcusem ghiozdanul. Tu ai intrat în odaie și ai făcut isprava asta !

— Bați cîmpii !

— Tu ești vinovată, o văd în ochii tăi răi !

— Crezi că pe mine mă interesează temele tale ? Ești copil !

Sigrid plecă rîzînd batjocoritor, jignitor.

— Nu mai rîde ! strigă Jan.

Atunci verișoara lui îi privi cu dispreț și-i aruncă sec :

— Da, eu ți-am mînjit caietul de greacă, află !

Jan se stăpînì cu greu ; cu pumnii strînși și cu trăsăturile crispate, replică dur :

— Să distrugi ! Întotdeauna ți-a plăcut să distrugi ceea ce face bucuria și mîndria altuia ! Dumnezeu știe de unde-ți vine vandalismul ăsta barbar ! Adu-ți aminte că acum cîțiva ani mi-ai distrus grădinița pe care-o cultivasem cu atîta dragoste !

— Nu ți-am cerut iertare în noaptea aceea în care...

— Taci !

— Ar trebui să-ți fie rușine să-mi reprosezi povestea aia veche !

— Erai geloasă pe florile din stratul meu, erai geloasă pe florile lui Inge ! A trebuit să distrugi ceea ce socoteai că era o insultă adusă vanității, orgoliului tău nemăsurat.

— Ce ton umflat !

— Ai turbat cînd ai văzut că mîngîi buclele castanii ale lui Inge...

— Pisălogule !

— Adevărul te doare !

Sigrid se bosumflă.

— Te credeam generos. Ce greșeală ! Am fost o proastă să cred asta !

— Profiţi de generozitatea altuia ca să-i dai lovituri neloiale pe la spate.

— În orice caz, nu-mi plac amintirile urîte, care scot la iveală vechile certuri.

— Atunci să vorbim de cea de azi... De ce-ai făcut asta ?

— Pentru că, sub pretextul că sînt fată, pastorul Lindstrôm n-a vrut să mă înveţe şi pe mine latina şi greaca !

— Fals ! Pastorul ar fi vrut, dar mătuşa Brita s-a opus, socotea că ar fi fost de prisos pentru tine !

— Tot aia e ! Cînd tu declini *rosa-rosae* sau conjugi verbele tale greceşti, doamna Lindstrôm mă ia la bucătărie ca să mă înveţe cum se prepară un *färskrokt lax med spenat och ägg* [1], un *gratinerad piggvars filé* [2], un *stekt sjötunga med citron* [3] sau şi mai grozav, nişte *köttbutlar med gräddsas* [4].

— Ce-i cu enumerarea asta de mîncăruri ?

— Ah, atitudinea asta faţă de mine mă face să văd roşu ! Nu suport să fiu tratată ca o fiinţă inferioară !

— Cine vorbeşte de inferioritate ? Mătuşa Brita se crede inferioară unchiului Olaf ? Doamna Lindstrôm se socoate mai prejos decît pastorul ?

— Dar femeile au fost întotdeauna nişte sclave fără să-şi dea seama ! Sînt crescute pentru asta şi îndopate cu idei stupide şi cu prejudecăţi ridicole, crescute cu scopul de a se înjosi în faţa bărbaţilor. Fetele la cratiţă ! Dar eu, eu mă revolt, nu accept această soartă umilitoare. De ce să n-am parte de aceeaşi instruire ca şi tine ? De ce ?

— Eşti invidioasă.

— Vreau egalitate pentru fete.

— Asta-i un motiv să-mi distrugi munca ? Să-mi faci tema de necitit şi să fiu pedepsit de pastor ?

---

[1] Somon afumat cu spanac şi ouă (suedeză) (n. ed. fr.).
[2] File de calcan gratinat (suedeză) (n. ed.fr.).
[3] Sol meunier (suedeză) (n. ed. fr.).
[4] Umplutură de carne cu sos de smîntînă (suedeză) (n. ed. fr.).

— Nu te mai plînge, zi mersi că nu ţi-am rupt caietul şi nu ţi l-am călcat în picioare !

— Ai merita ca mătuşa Brita să te bată cu biciul şi încă destul de zdravăn ! Dealtfel, dacă am să-i spui ce-ai făcut, asta o să ţi se întîmple !

Palidă de mînie, Sigrid bătu din picior.

— În nici un caz ! În nici un caz ! strigă ea cu vehemenţă, încrîncenată şi hotărîtă.

— Te asigur că o să-ţi tăbăcească pielea !

— Sînt prea mare, n-am să îndur să fiu bătută ! Aproape că se sufoca. Eu... eu... cred că... l-aş ucide pe cel care-ar ridica mîna asupra mea ! M-aş apăra ca o tigroaică !

Dar indignarea lui Jan nu trecu. El care-şi făcuse cu atîta grijă lecţia, el care caligrafiase literă cu literă caracterele greceşti, se trezise acum cu o lucrare pătată şi de necitit ! Neputînd să se mai stăpînească multă vreme, se aruncă asupra verişoarei sale strigînd :

— Ei bine, am să te pedepsesc eu !

Se rostogoliră pe iarba taluzului, se luptară furioşi, suflînd din greu şi gîfiind. Sigrid era băieţoasă : îi plăceau asprimea adolescenţilor, manierele lor neaşteptate. Jocurile cele mai sălbatice n-o speriau, nici loviturile neaşteptate, nici alergăturile epuizante. I se întîmplase adesea să trudească alături de servitori, să ia parte la muncile cele mai grele şi mai ingrate, să taie copaci şi să îngrijească vitele. Era îndrăzneaţă, întreprinzătoare, temerară. De cîte ori nu sărise din pat ca să rătăcească pe cîmpurile cufundate în noapte, să cunoască dulcele fior al neliniştii în marile păduri tăcute pentru ca pînă la urmă să adoarmă alături de grumazul vreunei vaci ? Ţinea să împartă jocurile băieţilor, să-şi asume aceleaşi riscuri, să înfrunte aceleaşi pericole şi să participe la aceleaşi competiţii.

— Oare e într-adevăr fata mea ? zicea adesea Brita Lindval, clătinînd din cap cu un aer gînditor şi încurcat.

— Ce întrebare ! sărea atunci Ane Mette, care avea obiceiul să ia apărarea copiilor.

— E atît de puţin feminină !

— Pentru că e încă foarte tînără, doamnă Lindval, Dar aşteaptă să mai treacă cîţiva ani : toţi băieţii din comitat or să-i facă curte !

— Nu mă gîndesc la asta, Ane !

— Blondă, cu ochii ei prelungi şi verzi, va fi minunată, veţi vedea !

— Dar e încă atît de sălbatică, de băieţoasă !

— Aţi fi preferat o plîngăcioasă legată de casă, doamnă Lindval ? O languroasă zăpăcită ?

— Aş fi dorit să fie mai blîndă, mai feminină, să aibă un caracter mai suplu, mai puţin rebel...

— V-o repet că Sigrid va fi într-o zi cea mai frumoasă, cea mai încîntătoare fată din regiune !

Dar mătuşa Brita continua să fie preocupată.

— În fata asta a mea există ceva sălbatic şi neîmblînzit, observase ea, o trăsătură care mă neliniştește, ba chiar mă tulbură. O forţă stranie care o împinge mereu să se risipească, să se azvîrle înainte, să trăiască într-un soi de tensiune continuă. Un fel de orgoliu monstruos, o adevărată turbare de a trăi ! Mă sperie, Ane.

Servitoarea îşi ridică braţele spre cer.

— Fumuri de bogătaşi ! o trîntea ea fără respect, dar cu afecţiune.

— Probabil, probabil, încheie soţia lui Olaf Lindval.

Deşi ridica din umeri, privirea îi trăda totuşi o neliniște surdă, sau mai curînd o perplexitate iritantă.

Totuşi Jan era mult mai puternic şi mai vînjos decît verişoara lui. Şi de data asta, izbuti s-o imobilizeze pe Sigrid, s-o întindă pe spate, cu braţele în lături. Dar el, care-şi făgăduise s-o pălmuiască pentru a-şi potoli setea de răzbunare, a-şi linişti indignarea, brusc nu se mai simţi în stare nici de cel mai mic gest agresiv, răzbunător, împotriva camaradei sale dintotdeauna. Ce se întîmpla cu el ? De unde-i venea acea stranie slăbiciune, acel sentiment aproape de culpabilitate de a o fi trîntit în iarbă pe Sigrid ? Îi fu ruşine de atitudinea lui şi regretă vorbele umilitoare.

— Hai repede, zise el cu voce schimbată, ridicîndu-se, ne-aşteaptă pastorul.

II

PASTORUL NU-ŞI PIERDU VREmea să-l întrebe pe Jan ce era cu pata de cerneală ; abia dacă-i aruncă o privire distrată. Cu redingota lui cu guler înalt, chenăruit cu alb, cu faţa lui rasă sub lungile plete drepte, avusese întotdeauna, în ciuda buzelor sale surîzătoare de om de viaţă, un aer demn şi impozant. Dar în ziua aceea li se păru copiilor şi mai solemn ca de obicei.

— Am o veste importantă să-ţi comunic, Jan, declară el, îndreptîndu-şi asupra băiatului o privire ceremonioasă. După vacanţa din vara asta, vei intra la liceul din Göteborg.

Jan rămase foarte calm, fiindcă îi era silă să-şi exteriorizeze sentimentele. Totuşi strălucirea mai vie din ochii lui îi trăda aţîţarea, bucuria în care îl cufundase această veste atît de neaşteptată.

— Tata... e de acord ? întrebă el îngrijorat.

— Sigur ! Am reflectat amîndoi la această treabă, am hotărît împreună să-ţi continui studiile. Soluţia asta ni s-a părut cea mai bună, cea mai indicată.

Pastorul îşi îndepărtă mîinile în semn de neputinţă.

— În ceea ce mă priveşte, băiatul meu, nu mai sînt în măsură să te mai învăţ nimic, te-am învăţat tot ce ştiam eu însumi, mă refer bineînţeles la materiile şcolare.

— Ştiu tot atîtea cît şi un elev din cursul superior şi asta v-o datorez numai dumneavoastră.

Preotul îşi înălţă capul.

— Ştiu, Jan, ştiu... Dar asta s-a datorat şi faptului că eşti un copil foarte înzestrat, excepţional de înzestrat, că ai luat-o înaintea celorlalţi băieţi de vîrsta ta. Acum îţi trebuie nişte profesori buni de latină, de greacă, de matematici. La liceul din Göteborg, vei găsi nişte profesori excelenţi.

Pastorul era vizibil emoţionat, necăjit la gîndul că-şi pierde cel mai strălucit elev. Se exprima cu oarecare amărăciune şi-i invidia făţiş pe acei „excelenţi profesori"

din Göteborg, care vor avea de acum încolo privilegiul de a lărgi orizontul intelectual al tînărului Yvarsen.

— Şi eu, cu mine ce-aţi hotărît ? interveni Sigrid care pînă atunci tăcuse.

— Şi tu vei merge la Göteborg, fata mea.

Chipul lui Sigrid se lumină.

— Mă şi vedeam singură la Tjorpa ! exclamă ea. Şi ce şcoală aţi ales pentru mine ?

— Un colegiu modern, unde vei putea să-ţi perfecţionezi cunoştinţele de germană, franceză şi engleză.

Sigrid se posomorî.

— Sînt revoltată ! strigă ea cu vehemenţă.

— Hai, hai...

— Nimeni nu mi-a cerut părerea. Nu ştiu absolut nimic din ceea ce se pune la cale în spatele meu ! E nedrept şi... grosolan !

Pastorul îşi încruntă sprîncenele.

— Ceea ce-ai spus nu-i prea politicos, observă el cu neplăcere.

Jan sări în ajutorul verişoarei sale.

— Sigrid socoate că fetele au aceleaşi drepturi la învăţătură ca şi băieţii, declară el. Ar fi vrut să înveţe greaca şi latina ca şi mine. Şi adăugă gînditor : Poate că are dreptate !

— Cînd am început să mă ocup de voi, zise pastorul, am avut intenţia să vă predau exact aceleaşi lecţii la amîndoi... Ridică din umeri. Mama lui Sigrid n-a fost însă de părerea mea. A trebuit să mă înclin.

— Mama a fost întotdeauna...

Pastorul agită un deget autoritar şi ameninţător.

— Taci ! Copiii nu sînt judecătorii părinţilor lor. Depăşeşti limitele bunei-cuviinţe.

— Am dreptul să fiu indignată ?

— Îl ai mai ales pe cel de a asculta !

Sigrid se fîţîi pe scaunul ei.

— Mereu acelaşi cîntec plicticos ! Mereu aceleaşi reproşuri şi aceleaşi dojeni !

— Vrei să taci ?

— Fetele nu sînt sclave !

— Eu, un simplu pastor de țară, nu pot să schimb ordinea lumii, copila mea, nici să modific statutul femeii.

— Ar trebui cel puțin să încercați !

De data asta pastorul se supără.

— Haide, destul ! strigă el. Am obosit să-ți tot aud răspunsurile insolente ! Te voi ruga să te comporți mai politicos ! Apoi, mai calm, reluă : Cît despre domnul Olaf Lindval, e aproape mai tot timpul la Stockholm. Și chiar cînd e la Tjorpa e foarte prins. N-are vreme să se ocupe de astfel de treburi.

— Tata e pentru emanciparea femeii ! lansă Sigrid. Sînt convinsă că ar fi aprobat să învăț latina și n-ar fi fost de aceeași părere cu mama.

Pastorul avu un gest fatalist.

— În orice caz acum e prea tîrziu. Să știi dealtfel că tatăl tău a hotărît ce colegiu să frecventezi la Göteborg. Vei primi acolo o excelentă educație pentru o fată tînără.

— Da ! Adică, în afară de limbi străine, voi învăța să pictez în acuarele, să brodez și să fac plăcinte !

— Și ce e rău în asta ?

— Nimic. Fetele în dormitor și la bucătărie !

— Ajunge, Sigrid, ajunge !

— Mă voi afla în compania unor sclifosite ridicole și a unor fete groaznic de înțepate. E cît se poate de vesel !

— Vrei să fii, în sfîrșit, rezonabilă ?

— Niște fete care n-au văzut niciodată o vacă de-aproape ! Care n-au cutezat niciodată să se avînte singure într-o pădure și care nu știu nici măcar să înoate !

— Nu asta e ceea ce li se cere...

— Ah, da, noi sîntem sortite să fim niște soții supuse, plăcute și utile ! Atunci la ce bun latina și greaca ?

Pastorul bătu energic cu palma în masă.

— Sigrid ! Folosești un limbaj care nu-i de vîrsta ta !

— Tinerii au dreptul...

— Înainte de a avea pretenții, ar trebui să înveți să te porți, să ai o atitudine corespunzătoare rangului și reputației familiei tale ! Apoi, arătînd că era sătul și că dorea să vorbească despre altceva, se întoarse în mod fățiș spre Jan și spuse pe un alt ton : Să revenim la tine, băiete... Te-ai gîndit la viitorul tău, după ultima noastră discuție ? Ce profesie îți vei alege pînă la urmă ?

— Încă nu știu, domnule pastor !

— Cred că știi care-i dorința cea mai scumpă a tatălui tău...

— I-ar plăcea să continui tradiția Yvarsenilor...

III

PRIN FEREASTRĂ, JAN ZĂREA biserica albă cu acoperișul ei negru și ascuțit. Pastorul îi spusese că clopotnița de lemn, cu oblonașul ei de stejar, largă jos și subțiindu-se pe măsură ce se înalța, era foarte veche. Data dintr-o vreme îndepărtată, în care regele Suediei, oprindu-se într-un sat, fusese servit de fiica unui notabil cu o băutură specifică ținutului : o cupă în care gustului de fructe, coapte sub soarele nordului, i se adăugase amărăciunea tare a hameiului.

Jan nu mai asculta vocea monotonă a pastorului. Știa că un capitol din viața lui urma să se încheie. Privirea îi rătăcea prin odaia mare și luminoasă, oprindu-se pe fiecare mobilă, pe fiecare obiect, ca pentru a le imprima contururile pe placa sensibilă a memoriei. Clanțele și broaștele străluceau ca de aur pe lemnul întunecat al cuferelor și al dulapurilor cu vase. Fiecare placă a sobei monumentale de faianță înfățișa o scenă de vînătoare. O mulțime de broderii de casă acopereau mobilele : una dintre ele întruchipa un elefant, care, cu un aer jovial și blînd, părea să-și ridice trompa lungă într-un gest binevoitor de salut, de primire călduroasă. De cîte ori Sigrid și Jan nu plăsmuiseră niște povești minunate al căror erou triumfător era acest pachiderm simpatic ? El îi invita să intre în țara visului, să pătrundă în lumea feerică a imaginației. Da, le făcea semn să se lase în voia celor mai exaltate reverii, să răsfoiască ametitoarea carte cu chipuri a poeziei copilărești. În dosul lui se profilau perspective fermecate, se iveau pagode de aur, tigri regali, păsări profetice, pitici ticăloși, șerpi uriași și corăbii-fantomă...

Fără să vrea, Jan privi din nou broderia care înfăţişa un elefant. Cîte amintiri nu erau legate de această imagine naivă ! Toate acele plecări matinale spre presbiteriul din Troelle, care ţinuseră şase ani. Cînd Sigrid şi el, pe lungul drum mărginit de castani, evocau fără răutate nevinovatele mici manii ale pastorului sau ale doamnei Lindstrôm, femeie voinică, puţin cam ceremonioasă, îmbrăcată invariabil într-o rochie severă de lînă sau într-o ciudată cazacă de dimie. Cu riscul de a încasa pedeapsa administrată de mama lui Sigrid, care avea mîna grea, de cîte ori nu gustaseră din deliciile chiulitului de la şcoală ! De multe ori, în loc să-şi continue drumul spre Troelle, făceau cale întoarsă şi luau cu asalt coastele verzi din împrejurimi. Adesea li se întîmpla să parcurgă pantele împădurite ale colinelor Halleberg şi Hunneberg, să străbată panglica argintată a canalului Stallbacka şi să ajungă astfel, cu răsuflarea tăiată, dar încîntaţi, pînă la tumultoasele căderi de apă de la Trollhättan — „Tichia vrăjitorului".

„Mama sa... O păstra în amintire ca pe o fiinţă foarte fragilă şi pe care trebuia s-o trateze cu mii de precauţii. Palidă şi epuizată, exprimîndu-se prin oftaturi, îl primea adesea în patul ei, înconjurată de o mulţime de flori şi de o mulţime de măsuţe încărcate cu medicamente. Îl mîngîia îndelung, în tăcere, cu o dulceaţă de nespus. Acea dulceaţă Jan n-o mai descoperise niciodată la altcineva, la nici o persoană din jurul lui. Dulceaţa aceea pierise odată cu ea. „Mama a fost ca o străină pe acest pămînt ! gîndi el. A trecut printre noi ca o stea luminoasă pe cerul noptatic... Lumea asta era prea aspră, prea brutală pentru ea. Mama..." Nu se putea gîndi la ea fără o strîngere de inimă, o durere amară, un puternic regret. În singurătatea odăii sale, în timpul interminabilelor nopţi de iarnă, îşi udase adesea perna cu lacrimi, doborît de o durere crîncenă...

...Mătuşa Brita... Da, încercase să fie ca o mamă pentru el ! Dar degeaba ! Căci cea care-i dăduse viaţă era de neînlocuit. Şi, apoi, mătuşa Brita era bună şi generoasă, dar caracterul ei avea anumite limite care nu-i îngăduiau, în relaţiile cu Jan să găsească nota perfectă, cea care topeşte

gheața dintre două ființe. Ce să-i reproșeze ? Că era lipsită de idealism, că era prea exclusiv realistă, că avea un spirit prea pragmatic ? Ce luptă dusese cu ea cînd tatăl său hotărîse să i se predea lui lecții de pian, pentru ca mătușa Brita să-i îngăduie profesorului de muzică, ce venea de două ori pe săptămînă la Tjorpa, să-i dea și lui Sigrid lecții de vioară !

...Unchiul Olaf... Mereu agitat, pasionat pentru cîte o cauză dreaptă ! Jan îl iubea sincer, îi admira această perpetuă indignare, care-l împingea în mod constant să ia apărarea celor nenorociți ! Apoi, în ciuda mîniilor și entuziasmului său adesea juvenil față de unele idei, tatăl lui Sigrid era atît de inteligent ! În anumite momente, luciditatea sa penetrantă și ascuțită te făcea să te gîndești la strălucirea metalică, incisivă a bisturiului unui chirurg. Atunci Jan își dădea seama că la Palatul de Justiție Olaf Lindval trebuia să fie cel mai redutabil dintre adversari. Dar cu copiii știa să fie firesc, spontan, chiar candid, încît Sigrid și Jan îl considerau mai curînd un camarad, un prieten îneîntător, decît un tată sau un unchi. Din păcate, avocatul nu se putea decît rareori destinde, odihni la Tjorpa, lîngă ai săi. Nu mai pleda decît în mod excepțional la Göteborg. Capitala îl acaparase aproape cu totul.

...Tatăl său... Copilăria lui Jan fusese marcată de veneрația față de doi oameni : Gustav Vasa, tînărul și înflăcăratul patriot și... tatăl său. Da, acest om înalt și puternic ca un stejar, acest om care bătea, aproape fără oprire, toate drumurile comitatului, chiar cînd erau înzăpezite sau acoperite de polei, ca să se ducă la căpătîiul bolnavilor săi, acest om, care făcuse din practica medicală un adevărat sacerdoțiu, devenise idolul său. *Min fader*... Cînd rostea cuvîntul *fader*, reflexe pline de ardoare treceau prin privirea lui limpede de adolescent. Știința și înțelepciunea tatălui său i se păreau imense. Avea impresia că doctorul trăia într-o sferă elevată și inaccesibilă majorității muritorilor. Nu-l văzuse îngrijind într-o zi un muncitor dintr-o exploatare forestieră, rănit de un fierăstrău mecanic, dar și calul unui țăran care nu putuse ajunge cu el la un veterinar ? De fiecare dată ușurase, vindecase.

În seara acelei zile memorabile, Jan își zărise tatăl în odaia cea mare care slujea de bibliotecă. Așezat la masa mare de lemn de cireș, luminată de o lampă al cărei abajur verde, în formă de clopot, răspîndea o lumină plăcută și liniștitoare, cerceta niște lucrări groase și savante. Cînd doctorul și-a văzut, prin ușa de sticlă, fiul, i-a făcut semn să vină lîngă el și, pentru prima oară, nu i-a mai vorbit ca unui copil.

— Ai paisprezece ani, băiatul meu, ceea ce înseamnă că în curînd vei fi mare, un bărbat ! De-acum încolo anii vor trece foarte repede, vei vedea !

— Mi se pare totuși că mai am încă atîtea lucruri de învățat, tată...

— Vei tot învăța pînă la sfîrșitul vieții, Jan ! Un bărbat inteligent e, în mod necesar, veșnic student. Eu însumi profit de rarele mele momente de răgaz ca să mă instruiesc și mai mult.

— Spune-mi, tată... E periculos să îngrijești un cal ?

— Nu, deloc. E deajuns să știi să-i vorbești, ca să capete încredere în tine. Mărturisesc dealtfel că sînt departe de a avea îndemînarea unui veterinar. Străbunicul tău era renumit pentru ciudata lui ușurință de a comunica pînă și cu cele mai diverse animale.

— Da, știu, era celebru !

— Cu el a început tradiția... terapeutică a Yvarsenilor, tradiție pe care-mi place să cred că o vei continua tu.

— Ai dorit întotdeauna ca eu să devin medic, știu asta.

— Visam încă înainte de a te naște să am un fiu care să urmeze această profesie. E atîta de făcut în satele noastre ! Nu vreau ca acești țărani, care contează pe noi de mai multe generații, și pentru care numele nostru a devenit sinonim cu îngrijirea, cu ușurarea, să fie decepționați. E nevoie ca un alt Yvarsen să-mi ia locul înainte ca eu să dispar, trebuie ! Și cum tu ești unicul meu fiu, tu ești în mod firesc desemnat să preiei moștenirea, schimbul !

— Asta înseamnă că sînt aproape silit să aleg această meserie.

— În țara noastră medicina nu e o meserie, ci un cult și cei care o exercită sînt niște mari preoți !

— Am folosit cuvîntul „aleg", dar în fond e vorba de o constrîngere.

Knut Yvarsen surîse.

— Ce caracter ! Ce dorință înverșunată de independență ! Asta nu-mi displace, băiete ! Și adăugă cu un oftat : Nu e vorba de nici o constrîngere. Ești liber, băiatul meu, cît se poate de liber să-ți alegi calea, să-ți făurești viitorul. Află totuși că doresc cu însuflețire, cu ardoare, să te îndrepți spre cariera medicală, *av allt mitt hjärta* [1]. O undă de nostalgie i se ivise în ochi. — Îmi amintesc că biata ta mamă și-a exprimat aceeași temere încă de cînd ai venit pe lume. Da, ea nu voia să te simți obligat să-mi preiei meseria, pricepi ?

— Cum, ați vorbit despre viitorul meu chiar în ziua nașterii mele ?

— Da. Pari mirat.

— Sigur.

— Ah ! Viața omului, Jan, are numeroase ramificații, care susțin că minunea asta ar fi rezultatul unei evoluții Da, viața e complexă, bogată, surprinzătoare ! Din acest motiv, noi, medicii, avem dreptul să afirmăm că profesia noastră este una dintre cele mai nobile și mai frumoase. Căci, în sfîrșit, datoria noastră nu e de a veghea asupra vieții, de a o apăra împotriva agresiunilor bolii ? Organismul uman, Jan, trupul nostru, felul cum funcționează, e aproape o minune. Cînd eram student, fiecare lecție de anatomie mă uimea peste măsură. Adesea mi se întîmpla să rămîn literalmente stupefiat în fața mecanismului anumitor organe, în fața funcțiilor care fac posibilă existența noastră fizică. Socot deci că fac niște glume proaste cei care susțin că minunea asta ar fi rezultatul unei evoluții depinzînd numai de hazard.

— Ai dreptate, tată, căci hazardul nu-i decît un cuvînt, el nu explică nimic.

— Iată un raționament care-mi place, și-mi place tocmai pentru că vine de la tine. Asta mă face să bănui că dispui de un întreg capital de înțelepciune.

[1] Din toată inima (suedeză) (n. ed. fr.).

— E o iluzie ! Sînt încă foarte neştiutor, tată.

— Răspunsul ăsta îmi dovedeşte contrariul. Dealtfel, socot că nu-ţi dezvălui un secret aducîndu-ţi la cunoştinţă că pastorul Lindstrôm este foarte mulţumit de tine, că te socoate un elev foarte bun. Mi-ar plăcea să ştiu care sînt materiile tale preferate.

— Greaca, matematica şi... muzica de orgă.

— Ceea ce dă dovadă de o vie curiozitate intelectuală, unită cu dorinţa de manifestare artistică.

— Diagnosticul mi se pare valabil, tată !

— Şi care este materia care nu-ţi place deloc, căci întotdeauna există una ?

— Chimia ! Însuşi pastorul se interesează foarte puţin de ea.

— Normal pentru un om al bisericii. Dar pentru un viitor medic este un obiect de studiu foarte important.

— Mi se pare că nu există nimic mai plictisitor.

Doctorul îl bătu amical pe umeri pe fiul său.

— Nu te scuza, băiete ! Nu vreau să fac pe omul care-ţi strică cheful, haide ! La urma urmei fiecare are dreptul să aibă un călcîi al lui Ahile.

IV

JAN ŞI SWEN LUNDELL, COLEgul său de clasă, stăteau lungiţi alături în iarba primăvăratică, într-un parc de distracţii situat la marginea oraşului Göteborg. Întinşi pe spate, îşi pironiseră ochii pe imensa cupolă a cerului nordic, de un albastru foarte limpede, bătînd uşor în argintiu, care acoperea întreaga regiune pînă la taluzurile braţului Kattegat [1], unde pluteau flotile de pescadoare. Nu departe de acolo, însoţit de sonorităţile piţigăiate şi învechite ale unei flaşnete, un scrînciob ducea

[1] Braţ de mare între Suedia şi Danemarca, comunicînd prin Skagerrak cu marea Nordului şi prin Sound, Marele Belt şi Micul Belt cu marea Baltică (n. tr.).

în hora lui niște copii veseli. Un leu roșu arătîndu-și niște dinți galbeni, lungi și de temut, o cămilă trufașă de culoarea nisipului din deșert, o girafă costelivă, cu un aer năuc, un măgar cu niște interminabile urechi de piele, și un căluț alb, lansat întruna, în galop, se roteau, se roteau mereu. Un ciorchine de gură-cască se strînsese în fața unei barăci de tir, unde un om flegmatic, cu o siluetă colțuroasă și deșelată, adunase un ciudat morman de flori artificiale, în chip de recompensă pentru dibăcia cu care manevrase o zgomotoasă pușcă învechită. Un simulacru de masacru constituia polul în jurul căruia se grupau adolescenții, dornici de libertate și oamenii hîtri de peste cincizeci de ani. Prăvălia volantă a unui negustor de dulciuri îi atrăgea pe plimbăreții gurmanzi, pe amatorii de șocolată și de zaharicale. Un bătrîn voinic, chel străbătea peluzele, cîntînd la vioară cu o frenezie îndrăcită. De cîte ori auzea zgomotul metalic al unei monezi căzînd în talerul de lemn, flutura arcușul cu un aer de triumf, pentru ca mai apoi să-l lase să recadă foarte brutal peste coarde și să producă o serie de sunete discordante și sinistre.

În josul parcului se întindea Göteborgul, cu canalele, cheiurile, șantierele navale, școlile, bisericile și aleile sale largi ; Göteborgul, al doilea oraș al Suediei și portul cel mai important al țării, aglomerare supranumită „mica Londră" din pricina activității sale intense. Pentru Jan, Göteborgul fusese întotdeauna un oraș în sine — cetatea — și numele lui, sinonim cu viața urbană, confortabilă, într-un cadru înstărit. Încă din timpul copilăriei, cînd îi auzea pe tatăl său sau pe mătușa Brita spunînd : „Mîine mergem la oraș", știa că destinația va fi Göteborg și nu Stockholm, care era prea departe și care n-avea atîta importanță.

— Ce părere ai despre fete, Jan ?

— Nici una !

— Fii sincer.

— Unde vrei să ajungi, Sven ?

— Toate sînt nebune după tine.

— Bați cîmpii !

— Dimpotrivă, văd ce se petrece în jurul nostru mai bine decît tine, care eşti obsedat de literatura greacă şi de matematică.

— Lasă-mă în pace !

— Îţi repet că aproape toate prietenele noastre sînt îndrăgostite de tine. Numai tu nu bagi de seamă !

— Gata, ajunge !

— Te sorb din priviri, ca şi cum ceilalţi băieţi nici n-ar exista.

— Aiurezi !

— *Inte alls !* [1] Fie că te afli pe terenul de rugbi, fie că te antrenezi la înot, e acelaşi lucru : fetele vin şi te admiră.

— Cît eşti de plicticos !

— De ce te înfurii astfel ? Fetele...

Jan aruncă furios firul de iarbă pe care-l mestecase pînă atunci.

— Fetele nu mă interesează ! îl întrerupse el pe un ton agresiv. Aş vrea să mă laşi în pace cu poveştile astea !

Avea acum cincisprezece ani şi asemănarea lui cu Knut Yvarsen se accentuase, deşi partea de jos a feţei, purtînd marca eredităţii materne, era mai delicată şi mai armonioasă. Dar fruntea foarte înaltă şi foarte dreaptă o moştenise sigur de la tatăl lui. La fel ca şi acel fel hotărît de a se exprima, capul mîndru, dat pe spate, ochii pe jumătate închişi, avînd în totul o certitudine plină de hotărîre, o siguranţă bărbătească. Era mai înalt decît toţi colegii lui de aceeaşi vîrstă, şi spatele se şi asemăna cu cel al unui bărbat ; dar îşi păstrase graţia juvenilă şi supleţea fină de efeb, trupul nervos şi elastic de adolescent grec, format datorită traiului în soare, exerciţiilor de gimnastică, înotului. Contrastînd în mod fericit cu expresia lui virilă, pupilele foarte albastre, foarte transparente — ca cele ale mamei sale — trădau o predispoziţie spre visare, spre cultul idealului, poate spre acea melancolie specifică nordicilor — şi denumită *längtan.*

— Nu te interesează fetele ? exclamă Sven Lundell. Cum poţi să afirmi un astfel de lucru, tu care eşti aproape

[1] Cîtuşi de puţin (suedeză) (n. ed. fr.).

tot timpul însoţit de verişoara ta ? De îndată ce ieşi de la liceu, ea şi apare alături de tine !

— Ce-mi tot cînţi acolo ? se indignă Jan. Doar Sigrid nu e fată ! Baţi cîmpii !

Sven izbucni în rîs :

— Într-adevăr, făcu el ironic.

— Ea e... verişoara mea !

— Explicaţie convingătoare...

— Necioplitule !

— Violenţa ta dovedeşte că ţi-am atins un punct sensibil.

— Fustangiule !

— Asta e spre cinstea mea !

— Nu pricepi nimic, nimic !

— Sigrid nu-i decît un boboc nedeschis, se înţelege.

— Ce bădăran eşti Sven, ce bădăran !

— E încă prea slabă şi uscată. Dar în ziua în care va înflori, în ziua aceea...

— Taci !

— ...nu vei găsi, între Göteborg şi Stockholm, fată mai superbă, mai seducătoare, mai capabilă să sucească minţile.

— Don Juan de şanţ !

— Va fi o frumuseţe agresivă şi provocatoare, şi va şti că e frumoasă, pricepi ?

Vocea lui Jan deveni aproape rugătoare,

— Nu suport să aud vorbindu-se despre ea pe acest ton, Sven, nu suport !

— Nu-i nici păpuşă de ceară, nici sfîntă !

— Eşti grosolan...

— Sînt totuşi lucid şi-mi dau seama că ţineţi enorm unul la altul.

— Cine ţi-a spus asta ?

— Se vede, Jan.

— Neg.

— *Dico ut res est.* [1]

[1] Spun ceea ce este (lat.) (n. ed. fr.).

— Latină ? zîmbi ironic Jan. În clasă nu ești totuși prea grozav...

— N-ai decît să rîzi de mine ! În orice caz faptul îți sare în ochi.

— Ai întotdeauna o imaginație dezlănțuită.

— Eu sînt cel care inventează aerul vostru complice ?

— Eh, ai citit prea multe romane franțuzești.

— Privirile voastre tainice, subînțelesurile sînt literatură ?

— Acum rivalizezi cu Tor...

— Nu mergeți tot timpul alături, mînă în mînă ? Nu faceți împreună lungi plimbări prin pădure ?

— Ni se întîmplă destul de des să ne certăm și să ne batem. De cîte ori nu m-a zgîriat Sigrid pe față !

— În prezența unui al treilea sînteți întotdeauna uniți.

— Trebuie să ai un spirit josnic ca să vezi un rău în asta.

Sven făcu pe miratul.

— Rău ? zise el. Nu-i cîtuși de puțin vorba de asta ! Eu nu sînt puritan.

— Te cred, fiindcă de la o vreme nu te gîndești decît la fete.

— Și ?

— Nu ești decît un elev, ca și mine, elev de liceu, nu student la facultate.

— Nu văd legătura. Ești prea serios, Jan ! Să te gîndești la fete e ceva specific vîrstei noastre.

— Devii fanfaron, Sven !

— Bunicul meu, Gunnar Lundell, s-a logodit la șaisprezece ani și s-a însurat la optsprezece ! Și a avut tot atîția copii cît și idolul tău, Johann Sebastian Bach.

Pe buzele lui Jan se ivi un zîmbet batjocoritor.

— Ai de gînd să scrii cronica amoroasă a familiei tale, să zugrăvești tabloul cuceririlor galante ale strămoșilor tăi ?

Sven se ridică în coate cu o mișcare nonșalantă.

— Încerci să mă înțepi, vrei să mă faci să vorbesc de altceva, ca să nu ne mai ocupăm de Sigrid !

— Las-o pe verişoara mea în afara poveştilor tale despre fete ! strigă Jan pe un ton poruncitor.

— Uiţi că va veni aici dintr-un moment într-altul...

— Un motiv în plus să-ţi ţii gura !

— Cît eşti de sfielnic...

— Sfiala sentimentelor e de condamnat ? Am fost întotdeauna şocat de acei oameni care-şi etalează maţele la soare !

— Pastorul Lindstrôm şi-a pus pecetea asupră-ţi pentru tot restul zilelor tale !

— Ce insinuezi prin asta ?

— Se vede bine că ai luat primele lecţii cu un pastor, un luteran.

Jan se ridică dintr-o săritură.

— Cu toate astea, strigă Jan cu patimă, ţi-o luasem cu mult înainte cînd am intrat la liceu.

— Nu-i vorba de cunoştinţele tale, ci de atitudinea ta în faţa vieţii.

— Şi ce ai să-i reproşezi acestei atitudini ?

— Că e prea rezervată, prea serioasă !

— Mă plictiseşti !

— Adevărul e că...

— Du-te dracului !

— *Tack ska'du ha !* [1]

— Sînt anumite subiecte despre care nu-mi place să vorbesc, ştii bine.

— Nu mai sîntem copii, Jan !

— Nu pot !

Conciliant, Sven observă :

— Sînt prietenul tău...

Jenat, fiul lui Knut Yvarsen schiţă un gest evaziv.

— Ţi-am spus foarte cinstit ce gîndesc despre relaţiile dintre voi, insistă Sven, ce impresie produceţi voi doi. Iată ce se deduce din comportarea voastră. Zău că nu văd de ce mi-ai purta pică.

— Să nu începem să ne înduioşăm faţă de noi înşine.

— Hai să fumăm pipa păcii !

[1] Mulţumesc mult ! (suedeză) (n. ed. fr.).

— Iar ţi-ai cumpărat ţigări ?

Sven scoase un pachet din buzunar.

— Uite, făcu el umflîndu-se în pene, ţigări *Muratti*. Produs de import ! Ţigări de lux !

— Tata nu mă lasă să fumez, mărturisi Jan.

— Şi tu asculţi ?

— Nu.

— Bravo !

— Sigrid şi cu mine dispărem adesea în fundul parcului ca să fumăm ţigări englezeşti.

— Să fumaţi ţigări englezeşti ? se amuză Sven. Dar văd că te-ai familiarizat cu argoul fumătorilor. Bravo !

Apoi brusc, exuberant, îşi aruncă în aer cascheta strigînd cît îl ţinea gura :

— Trăiască prietenia dintre Jan şi Sven ! Trăiască liceul ! Trăiască de asemenea campionul la natație şi viitorul nostru om mare, Jan Yvarsen !

După care începu să cînte :

„Sverige, Sverige, Sverige, fosterland,
Var längtans bygd, vart hem pa jorden !“ [1]

Jan îşi aprinsese ţigara şi se uita printre pleoape. Acum, fără să mai dea atenţie bufoneriilor prietenului său, urmărea cu privirea volutele de fum care piereau repede în limpezimea zilei. Era tulburat, perplex. Într-adevăr, cuvintele spuse pe şleau de Sven îl făcuseră să se simtă foarte încurcat. Ştia că-şi pierduse pentru totdeauna candoarea inocenţei. Niciodată de-acum încolo nu va mai putea privi lumea cu acei ochi puri şi limpezi ai copilăriei. Sigrid nu mai era tovarăşa lui de jocuri, ci o tînără fată. Ca altele ? Nu, nici pomeneală ! „Ţineţi enorm unul la altul !“ Vorbele acestea ale lui Sven îi mai răsunau încă în minte şi-i trezeau nişte rezonanţe ciudate.

---

[1] *Suedia, Suedia, Suedia, pămînt pe care ne-am născut, Ţinut al nostalgiei, căminul nostru drag...* (E începutul unui cîntec patriotic suedez foarte cunoscut (n. ed. fr.).

V

— SALUT, SVEN !

Blonda Sigrid se ivise în faţa celor doi băieţi, care continuaseră să vorbească despre viitorul lor.

— *Tjänare, tjänare !*[1] îi replică Sven Lundell, vesel, dar totodată foarte ceremonios.

Între Jan şi verişoara lui nu avu loc decît acel schimb de priviri atît de caracteristic, pe care Sven îl calificase drept aer complice. S-ar fi putut servi de o formulă convenţională de salut, ei care erau atît de apropiaţi, care trăiau într-o familiaritate atît de totală, de absolută ?

Cu o expresie de maliţie în ochii ei prelungi şi verzi, Sigrid îi întrebă :

— Credeţi în strigoi ?

— Iar vrei să ne faci o farsă, zise Sven.

— Răspundeţi !

— Poate că există o fărîmă de adevăr în poveştile cu strigoi, spuse Jan, o fărîmă de adevăr pe care vom izbuti într-o zi s-o explicăm în mod ştiinţific.

— Fără sprijinul ştiinţei nu se poate, declară şi Sven.

— Vă asigur că tocmai am întîlnit unul ! Sigrid întinse braţul în direcţia circului. Acolo ! Acum se află în spatele barăcii de tir. E marele, unicul, ilustrul Paganini !

— Bătrînul chel ! rîse în hohote Sven.

Toţi trei izbucniră în rîs.

— Nu sîntem prea miloşi, remarcă Jan cu un accent de remuşcare în glas. Bătrînul ăsta se zbate cît poate să cîştige cîţiva bănuţi amărîţi şi noi ne batem joc de el !

— N-o facem cu răutate !

— Nu poţi şti niciodată, insistă Jan, poate că e vorba de un bătrîn virtuos celebru, cu degetele înţepenite din pricina vîrstei. Mulţi dintre muzicienii ăştia sfîrşesc în mizerie, părăsiţi de toţi cei care i-au aplaudat nebuneşte odinioară.

Sigrid clătină din cap, surîzînd.

[1] Sluga dumneavoastră (suedeză) (n. ed. fr.).

— În loc să te lamentezi în legătură cu soarta tristă a acestui maestru decăzut, în felul și cu vorbele tatii, ar trebui mai întîi să asculți urmarea...

— I-ai jucat o farsă urîtă...

— Cituși de puțin ! I-am cerut să-mi dea mie vioara.

— Scîrțiietoarea aia groaznică, exclamă Sven.

— *Inte alls !* Vioara nu-i rea, el nu știe s-o mînuiască cum trebuie ! E o veche vioară vieneză, care și-a păstrat o foarte frumoasă rezonanță.

— Și ți-a dat-o ? se miră Jan.

— M-ar fi putut refuza ? făcu Sigrid cu o mișcare de cochetărie.

— Într-adevăr, nu, lansă galant Lundell.

— Și ai cîntat în parcul de distracții, în fața tuturor acelor gură-cască ? întrebă din nou Jan.

— Da, mărturisi fiica lui Olaf Lindval, le-am cîntat o ciaconă.

— De cine ?

— Păi... de Bach !

— Bach, aici ? Alături de un circ și de o baracă de tir ?

Cei doi băieți rîseră cu hohote. Sigrid fu vexată.

— Au apreciat mult... cîntecul ! afirmă ea înflăcărată. Erau cu toții fascinați de mine !

— De tine sau de Johann Sebastian Bach ?

— Cît despre Paganini, se uita la mine cu o pioasă venerație.

— Ai numărat cîte note false ai cîntat ? o întrebă Sven.

— N-am auzit nimic din cauza flașnetei. Apoi, cu un aer misterios, le spuse : După ultima notă a ciaconei i-am dat vioara înapoi lui Paganini, apoi m-am dus la toți cei de față, întinzîndu-le talerul.

Încremeniți, cei doi adolescenți amuțiseră.

— Ce-ați rămas așa, cu ochii holbați ? se neliniști fata.

— Tu, zise Jan, tu, Sigrid Lindval, ai umblat cu talerul într-un parc de distracții din Göteborg ? Păi asta mi se pare extraordinar !

Atunci, în fața celor doi băieți uluiți, Sigrid povesti dintr-o suflare :

— Am împărțit banii cu bătrînul : jumătate, jumătate ! A fost încîntat ! Și știți cum mi-am folosit jumătatea mea ? Uitați-vă la borcanul ăsta și la cele trei linguri de carton. Un cofetar vindea *lingonsylt* [1] și-am cumpărat trei porții. Hai, veniți să înfulecăm produsul virtuozității mele !

Jan și Sven nu se mai putură abține : urmă un hohot general de rîs !

— Ești cea mai extraordinară și mai senzațională fată a secolului ! strigă Sven cu o voce de stentor.

— Lingușitorule !

Își mîncară dulceața rîzînd cu hohote și dîndu-și coate, veseli și nepăsători, cum pot fi niște adolescenți în fața cărora porțile viitorului sînt larg deschise, savurîndu-și fără rezerve anii tineri, lăsîndu-se în voia intensei lor bucurii de a trăi...

Brusc Sigrid îi părăsi pe cei doi băieți și se îndreptă în goană spre circ.

— Cine mă iubește vine după mine, strigă ea veselă.

Jan fu cel care-o prinse primul și, aproape fără voia lor, se aflară pe același căluț alb : ea în față, el în spate, în timp ce Sven rămăsese buimăcit în fața roții călușeilor care și începuse să se învîrtească. Jan se simți copleșit : își puse delicat, cu multă precauție, buzele pe pletele aurii ale verișoarei sale. Roși repede de această cutezanță, în vreme ce Sigrid, care nu observase nimic, scotea strigăte de triumf, agățîndu-se de coama calului de lemn.

O săptămînă mai tîrziu, într-o duminică după-masă, Jan și Sigrid urcară pînă la Trollhätan, însoțindu-și cățăratul de niște cîntece vesele din bogatul folclor suedez. Nemișcată pe o stîncă, Sigrid își ridică brațele într-un gest de supremă adorare.

— Oh ! Cît mi-e de dragă primăvara asta ! strigă ea, adresîndu-se naturii proaspete, înmugurite și imaculate.

Cu inima exuberantă, Jan îi ținu cu entuziasm isonul.

— Niciodată cerul n-a fost atît de albastru ! Niciodată viața nu ne-a surîs cu atîta generozitate !

Cele două glasuri ale lor se preschimbară într-un singur strigăt de bucurie.

[1] Dulceață de afine (suedeză) (n. ed. fr.).

Își reluară drumul, apucînd pe o potecă ce ducea în întunecimea stufoasă, umedă, a pădurii, unde mirosul dulceag al mușchiului se amesteca cu cel acru al ciupercilor uriașe. Decorul era din ce în ce mai sălbatic, de o trufașă și mișcătoare frumusețe. Uneori, înaintau pe un teren dur și compact, de unde ieșeau în relief bucăți de stînci, ca niște case gigantice ale unor animale preistorice, tocite de intemperii milenare. Acesta era domeniul dramatic și fabulos al torentului către care își mînaseră pașii. Frunzișurile și încîlceala crengilor înverzite îl ascundeau încă, dar zgomotul lui creștea pe măsură ce Jan și Sigrid înaintau. Și deodată, printre trunchiurile zvelte și înalte ale pinilor, li se ivi în fața ochilor Trollhättanul — Tichia vrăjitorului ! Sub mantia lor deasă de spumă de culoarea zăpezii și a argintului, apele impetuoase care vuiau se azvîrleau într-o prăpastie de granit. În jurul puternicei cataracte, solul stîncos urca în pantă, presărat cu scaieți și mesteceni pitici.

— Vino ! strigă Sigrid arătînd înălțimile, dar sunetul vocii ei fu acoperit de asurzitoarea cădere de apă.

Jan însă i-o luase înainte, călcînd cu pași mari. Cînd urcușul deveni prea greu, el se întoarse ca să-i întindă verișoarei sale mîna. Abia atunci observă că fata urmărea un fluture minunat ; urcase panta stîncoasă, sărind din piatră-n piatră și, cu un curaj neașteptat, stătea acum chiar pe marginea amețitoarei genuni. Jan simți un bulgăre de foc arzîndu-i măruntaiele. Era teama, spaima care se cuibărise în el, care-i uscase gîtlejul și care-i făcea inima să-i bată nebunește. Se năpusti spre imprudenta zăpăcită ! Sigrid întindea spre fluture brațele albe de spumă. Redevenise un copil cedînd impulsurilor unui capriciu de moment. Dar asta o făcea să fie și mai emoționantă... Aplecată deasupra pînzei strălucitoare a cascadei, piciorul îi alunecă brusc pe pămîntul tremurător și ud.

— Jan ! strigă ea din toate puterile, cu un glas desperat.

Vărul ei se avîntă și-o apucă de mijloc. Căzură pe spate, pe stînca îmbrăcată în mușchi, la adăpost de pericol. Dar Jan nu-și slăbi strînsoarea.

— Sigrid ! zise el dintr-o răsuflare.

Picături fine, irizate le perlau chipurile. Se priviră gîfîind, mîndri de curajul lor. Şi, dintr-o dată, trăiră miracolul tinereţii : pentru prima oară buzele li se uniră tandru... Uimiţi de această dragoste pură şi luminoasă ca un cristal în soare, îşi murmurară timidele mărturisiri. Jan nu mai vedea decît ochii verzi şi adînci, purtînd în ei reflexele unor zări îndepărtate, ochi în care se pierdea cu un fior de inefabilă bucurie. Nu-şi mai auzeau cuvintele, dar le distingeau după mişcarea buzelor : *„Jag älskar dig“* [1], frază fatidică. Copleşiţi, pluteau departe de pămînt, de greutatea materială a acestei lumi, subjugaţi de gingăşia acelei clipe de neuitat, încîntaţi de înflăcărata efuziune a dragostei lor.

În acelaşi an, Knut Yvarsen şi Olaf Lindval muriră unul după altul, seceraţi de o epidemie de gripă care bîntui mai ales printre bărbaţii în floarea vîrstei. Jan rămase orfan.

[1] Te iubesc (suedeză) (n. ed. fr.).

PARTEA A TREIA

I

„ALSKADE SIGRID,

S-au scurs patru ani de cînd un crud şi îndoit doliu ne-a apropiat şi mai mult. Trei ani de cînd pastorul Lindstrôm, tutorele meu, m-a trimis în capitală ca să studiez medicina. «Tempus ireparabile fuit», *se lamenta Virgiliu în* Georgice. *În ceea ce mă priveşte, eu aş avea mai curînd motive să mă plîng de extrema încetineală cu care trec aceste interminabile luni.*

În visele mele, îţi spun «Trandafirul Trollhättanului». *Te ştiu mîndră şi ostilă oricăror efuziuni sentimentale, dar în seara asta sufletul mi-e prea trist, inima prea plină de nostalgie ca să pot pune stavilă elanurilor iubirii mele.*

Sigrid... Tu eşti lumina nopţilor mele de singurătate, izvorul de apă vie la care-mi potolesc setea de dragoste şi de tandreţe, dorinţa de iubire. Nu e zi, nu e ceas în care să nu mă gîndesc la tine ! Nu te părăsesc niciodată ! În fiecare noapte, înainte de a adormi, pornesc într-o lungă şi minunată plimbare alături de tine...

Cînd ne vom căsători, vom face o croazieră pe Mediterană. Un vis în albastru, colonade antice, valuri sidefii, pini înclinaţi spre larg, măslini venerabili cu funzişul argintat, sate fabuloase cocoţate pe crestele stîncilor, statui de marmură roase de vreme... Vom vizita Italia, Grecia, Libanul, Palestina, Egiptul şi vom trăi o lună într-o insulă din marea Egee, într-o casă albită de soare şi înconjurată de smochini şi de oleandri roz. Noaptea ne vom zbengui pe marea fosforescentă. Îţi voi oferi un măgăruş, pe care-l

vei răsfăța. În grădina noastră vom descoperi rămășițele unei coloane sfărîmate și ne vom gîndi la vremurile de odinioară. Și, cînd vom tăcea, mîna mea îți va mîngîia încetișor aurul părului în care palida lumină a lunii va pune niște reflexe ciudate. În sfîrșit, te voi strînge în brațe și te voi săruta tandru pe frunte. Apoi, în acea obscuritate fermecată, o pasăre nevăzută va ciripi neliniștită : vraja se va rupe. O zbatere ușoară în frunzișul marilor copaci nemișcați, zgomotul mătăsos al unor aripi care bat și pasărea va dispare în întunericul nopții. Chemarea ei va răsuna departe, tot mai departe în sumbrele văi adormite. Atunci ne vom reîntoarce încetișor acasă, mereu alături, mereu mînă în mînă...

În ultima ta scrisoare îmi ceri amănunte despre viața și munca mea... Să lăsăm deci lirismul și să ne întoarcem la proza vieții !

Îmi petrec majoritatea timpului la Școala de Medicină, unde mă duc în fiecare dimineață împreună cu Sven. Cînd nu sînt în amfiteatru, pot fi găsit într-o sală de lucrări practice sau la Bibliotecă. Mi-am pus în cap să asimilez toată literatura medicală clasică, de la Hipocrate și Galien, pînă la Bichat. La prînz, mănînc în grabă la cantina școlii, seara, Sven și cu mine ne ducem la vreun restaurant, unde ne omorîm timpul. Adesea ne întîlnim și cu alți colegi și atunci compania devine zgomotoasă, șepcile zboară, berea curge în valuri !

Dar mai există și nopțile... Cînd nu stau aplecat asupra cărților sau planșelor de anatomie, mă gîndesc la tine, la Tjorpa, la amintirile noastre comune, care sînt atît de numeroase. Cînd sînt cuprins de melancolie, îmi caut liniștea în muzică. Ți-am scris că pastorul unei bisericuțe din cartierul nostru mi-a dat voie să cînt la orga lui. De prisos să-ți mai spun că profit destul de des de îngăduința asta ! Dar bucuria cea mai intensă am trăit-o cînd am cîntat alături de tine. Îți amintești ? În timpul ultimei mele vacanțe, am cîntat împreună Sonata Kreutzer...

Sven îți adresează un călduros tjänare ! *Din păcate, acest băiat atît de sensibil și de inteligent a devenit un mare vînător de fuste ! De îndată ce zărește o fată frumoasă — și sînt destule în acest oraș — Sven își iese din minți ! Dealtfel, închipuiește-ți că și-a lăsat o mustață blondă, lungă, care-i dă un aer de cuceritor. Dar trebuie să recunosc că e isteț și că știe să iasă întotdeauna din încurcătură.*

O cunoști pe Gunnilla Fröberg ? E de aceeași vîrstă cu noi, și părinții ei au un conac între Vänesborg și lacul Vassbotten, știi parcul acela plantat cu arbori exotici, în care ne-am odihnit adesea cînd ne duceam la scăldat. E o fată înaltă, brună, și foarte curtată.

Studiază arheologia, și mi-a fost prezentată de Sven, care s-a îndrăgostit nebunește de ea. Se pare că familia Fröberg era destul de legată de biata mama, că ea i-a făcut chiar vizite înainte de a se îmbolnăvi. N-ar trebui oare, cu prima ocazie, s-o invităm pe Gunilla la Tjorpa ? Sînt sigur că vă veți simpatiza una pe alta... În legătură cu asta, poți s-o anunți pe mătușa Brita că Sven va veni să stea la Tjorpa toată vacanța de Crăciun. Părinții lui sînt în străinătate, unde vor mai rămîne cinci ori șase luni, așa că i-am propus să vină la noi. Pregătește-i camera cenușie, cea în care sînt atîrnate gravurile franțuzești din secolul al XVIII-lea, înfățișînd scene din galantul Versailles ! Ah, ce excursii vom face împreună ! Vom coborî pe schiuri pantele înzăpezite ! Vom urca pînă pe culmile acoperite de gheață ! Căci nu vreau să stăm tot timpul la Tjorpa ! Simt o vie și imperioasă nevoie de aer tare și de munți înalți, de exercițiu fizic și de efort. Știu că ai aceleași gusturi, că vei fi încîntată să mergi împreună cu noi, să înfrunți aceleași dificultăți și să guști aceeași beție a culmilor sălbatice.

Dar vai, iată că Sven și bate la ușă : e vremea să plec la cursuri. Îți mai aduci aminte cînd mergeam spre Troelle, printre cele două rînduri de castani înfloriți, sub primele sclipiri ale aurorei ?

Sigrid, Sigrid, jag älskar dig !

Jan.

II

— AI PRIVIT-O CU OCHII DOrinţei !

— Nu, nicidecum !

— Nu minţi ! Nu eşti mai breaz ca Sven, sînteţi la fel ! De îndată ce vedeţi o fată, nu vă gîndiţi decît la plăcerea pe care ar putea să v-o ofere. Pentru voi, o femeie nu-i decît o sursă de voluptate ! Şi eu care te credeam altfel decît ceilalţi băieţi ! Ce proastă am fost !

— Sigrid ! Te asigur că te înşeli !

— Ai scris că e bine făcută, nu ?

— Ar fi ridicol să neg !

— Ca să te pronunţi astfel, trebuie s-o fi examinat cu atenţie pe Gunilla asta. Te cunosc eu, nu eşti tu omul care să vorbeşti în necunoştinţă de cauză...

— Totuşi, crede-mă...

— Dealtfel, dacă Gunilla asta nu te-ar fi vrăjit, nu te-ai fi înflăcărat aşa !

— Tu eşti cea care te înflăcărezi !

— Foarte bine. Acum acuză-mă, copleşeşte-mă !

— Dragă...

— Păstrează-ţi gentileţile pentru fata aia... arheologa aia !

— Dar, Sigrid, povestea asta e absolut absurdă. Între Gunilla Fröberg şi mine nu-i absolut nimic, nimic, nimic !

— Ţi-o repet că scrisoarea ta m-a...

— Ce să mai discutăm...

— Deci refuzi să discuţi ?

— Dacă-i vorba de bănuielile astea nebuneşti, da !

— Jan...

— Sigrid...

— Sînt foarte nefericită...

— N-ai nici cel mai mic motiv să fii.

— Motiv, motiv ! Voi bărbaţii, aveţi întotdeauna cuvîntul ăsta pe buze !

— M-a uluit indignarea ta de neînţeles !

— Ei ! Nu eşti un copil, Jan, ştii foarte bine ce-ţi reproşam !

— Mi-ar plăcea să-ţi pun o întrebare, iubito...
— De ce acest aer misterios ?
— Pentru că e vorba de...
— Gunilla Fröberg ?
— Da !
— Şi mai pretinzi că nu te interesezi de ea ?
— Aş vrea să ştiu dacă o cunoşteai înainte de a-ţi pomeni de ea în scrisoare.
— De departe, da.
— Şi mătuşa Brita ?
— Mama spune că, cei din familia Fröberg sînt nişte oameni extrem de pretenţioşi şi că ea n-a vrut niciodată să aibă de-a face cu ei.
— Fata lor e totuşi de o mare simplitate.
— Iată că iar o lauzi.
— Să n-o luăm de la capăt.
Sigrid îşi deschise geanta.
— Am cumpărat un pachet de *Muratti* cînd am coborît din tren, o să ne liniştească nervii. Sînt mai scumpe, dar le prefer tuturor celorlalte.
— Sven are aceeaşi preferinţă.
— Azi n-a venit cu tine.
— Nu, s-a închis într-o sală de examene.
— Cum, dă chiar azi un examen ?
— După cîte ştiu eu, da.
— Şi tu ?
— Eu am dat examenul ăsta acum trei luni.
Sigrid privi flacăra jucăuşă a brichetei ; îşi aprinseră ţigările şi-şi regăsiră zîmbetul.

Cînd ieşise de la Şcoala de Medicină, Jan o văzuse pe Sigrid venind spre el. Cu cascada de aur a părului ei mătăsos, cu tenul curat şi marmorean, cu ochii ei prelungi şi verzi, era mai seducătoare ca niciodată.
— Am venit să-ţi cer o explicaţie ! strigă ea, cu o privire dispreţuitoare.
Elanul de bucurie pe care-l iscase în el graţioasa ei apariţie se năruí.
— Glumeşti... izbuti el să articuleze.

— Cum, începu ea să strige, cutezi să vorbești de glume, cutezi ?

Cîțiva studenți se și opriseră, curioși, alături de ei. Fără să mai ezite, Jan o luă pe Sigrid de braț cu o asemenea energie, încît verișoara lui nici nu se mai gîndi să protesteze și o tîrî după el pînă la cea mai apropiată *konditori* [1], unde o instală într-un colț discret. Apoi, fixîndu-și asupră-i calma privire albastră, zise :

— Acum te ascult, *kära* Sigrid...

Pacea părea să fi revenit între ei, dar în ochii lui Sigrid mai dăinuia lucirea unei neliniști.

— Încă nu te-ai calmat ? zise el pe un ton conciliant.

— Îi cunosc eu pe băieți, răspunse ea cu o oarecare melancolie, cînd pretind că o fată e bine făcută, înseamnă c-o doresc.

— Să presupunem că eu sînt un original, că nu semăn cu ceilalți.

— Că te deosebești de ei, e sigur, dar... sînt totuși foarte neliniștită. Apoi se corectă repede : Nu, foarte furioasă !

— O, mîndră Sigrid !

— Dă-mi mîna, Jan... Privește-mă drept în ochi, zise Sigrid.

Ochii aceia, de un verde-cenușiu, care vrăjeau, ochii aceia care-l aruncau într-o stranie încîntare, ochii aceia care făceau să i se urce în gîtlej dulceața deosebită ce vestește întotdeauna beția simțurilor...

— Jură-mi că fata asta nu înseamnă nimic pentru tine !

El răspunse în șoaptă, cu pleoapele coborîte, trecîndu-și cu gesturi nervoase mîna prin părul blond.

— Nu există și nu va exista niciodată o altă femeie în viața mea ! Te iubesc cum n-a iubit încă nici un bărbat, cu tot trupul, cu tot sufletul meu. Patima ne va înlănțui sau ne va distruge ! Da, sînt legat de tine prin toate fibrele ființei mele. Măcar că folosesc un limbaj violent, pot să-ți spun că, după căsătorie, eu voi fi tu și tu eu !

[1] Patiserii, unde se consumă de regulă ceai, cafea și prăjituri și care sînt locurile preferate de întîlnire ale studenților (n. ed. fr.).

Nu sînt nici puritan, nici ipocrit ! Mărturisesc că nu sînt numai cumplit de gelos din pricina fascinantei tale atracţii, a sufletului tău trufaş, ci şi din cauza frumuseţii sculpturale, carnale şi senzuale a trupului tău ! Pentru mine, tu eşti Afrodita, ieşind din valurile mării, radioasă şi superbă ! De fiecare dată cînd te revăd eşti o femeie mai frumoasă, mai înfloritoare. Da, Sigrid, acum eşti femeia pe care o doresc mai mult, cu fiecare zi care trece ! Celelalte fete, oricît de seducătoare ar fi ele, nu contează pentru mine !

Emoţia lui Sigrid, după acele pătimaşe mărturisiri, nu păru mai mică decît exaltarea înfierbîntată a lui Jan. Aplecîndu-se înainte, şopti la rîndu-i :

— Dragostea mea pentru tine nu-i mai puţin geloasă decît a ta. Dealtfel, ai şi avut dovada ! Patima mea, Jan, mă poartă ca vîntul violent al furtunii, o vijelie pe deasupra mării dezlănţuite ! Despărţirea noastră e pentru mine un adevărat calvar. Dacă ai şti cu cîtă nerăbdare aştept căsătoria ! Vreau să trăiesc cu tine, pentru tine ! Puţini bărbaţi au un suflet atît de frumos şi de generos, o minte atît de bogată şi de solidă ca a ta ! Ochii ei sclipiră şi mai viu şi mai neobişnuit : Trupul tău, continuă ea coborîndu-şi glasul, te face să te gîndeşti la atleţii greci. De cîte ori nu te-am admirat în taină cînd înotai în lacurile Vänern sau Vassbotten ! Ah, saltul acela al tău cînd te aruncai ca să tai apa ! Şi felul cum stăteai pe schiuri, ca un cuceritor al Nordului ! Cu un soi de lăcomie sălbatică, trase în piept fumul ţigării, pentru ca apoi să continue : Crezi că există mulţi băieţi în stare să cînte la orgă un coral de Bach şi să cîştige totodată un concurs de natație, să citească Homer şi Platon în original şi să escaladeze, în plină iarnă, cele mai înalte culmi înzăpezite, să discute probleme de etică cu pastorul Lindstrôm şi să urce cu uşurinţă pe cel mai aprig armăsar ! Nici unul Jan, nici unul !

— Exagerezi, *kära du !*

— Dimpotrivă, n-am spus tot. Îndemînarea ta la tenis şi la rugbi, dragostea şi cunoştinţele tale în ceea ce priveşte animalele, memoria ta prodigioasă, care-ţi îngăduie

să reciți, cu ușurință, cele mai lungi poeme suedeze, germane, grecești, latine...

— Oprește-te, oprește-te, iubito, mă faci să mă simt prost...

— Și, cu toate aceste calități, ești totuși atît de modest !

— Nu, protestă Jan, modestia nu face casă bună cu mine. Sînt de o mîndrie adesea agresivă, Sigrid, și tu știi bine asta.

Cu ochii strălucind, ea strigă :

— Și ce-am fi făcut cu modestia, cu umilința ? Facem parte din rasa celor născuți să zboare foarte sus, nu să se tîrască ! Pe blazonul nostru e desenat un vultur, nu un vierme !

— Să ne ferim de orgoliu, Sigrid...

— Îmi place să mă arunc în viață fără rezerve, îi urăsc pe cei șovăielnici și timorați ! Trebuie să mergi înainte, mereu, mereu, fără să te uiți în urmă ! Să nu cunoști teama ! Curajul și inteligența sînt, în ochii mei, cele mai înalte virtuți, calitățile cele mai de dorit. Tu le ai într-un grad mult mai mare decît majoritatea bărbaților. Nimeni altul în afară de tine n-ar putea să-mi placă ! Apoi, gînditoare, precizează : Totuși nu datorită calităților tale te iubesc eu ! Dragostea mea a țîșnit din străfundurile ființei mele, în mod spontan, irezistibil.

— La fel ca Trollhättanul, murmură el.

— Și a măturat din cale tot ce-ar fi putut să i se opună. După care Sigrid, mărturisi : Cel mai puternic dig în calea acestei iubiri a fost orgoliul meu ! Ca apoi să adauge imediat : Dar patima a sfărîmat și acest zid ! Mai înflăcărată și mai hotărîtă ca niciodată, mai adăugă : Dacă vreo femeie s-ar așeza între mine și tine, cred c-aș omorî-o !

— Liniștește-te, Sigrid, nici un pericol dinafară nu ne amenință dragostea, nimeni nu se gîndește să ne-o distrugă.

— Sîntem două ramuri ale aceluiași trunchi, am ieșit din același pămînt și rădăcinile noastre se împletesc. Cea

care va cuteza să ne despartă, să ne îndepărteze unul de altul, ar risca mult, foarte mult...

— Haide, Sigrid, astfel de amenințări nu sînt demne de noi !

Tînăra își veni în fire. Privirea ei verde și vrăjită se afundă în ochii lui Jan.

— Începutul ultimei tale scrisori mi-a dovedit că-mi cunoști sufletul pînă în cele mai mici colțișoare ale lui. Se îndreptă, trăsăturile i se însufleți și mai mult. Călătoria aia de nuntă, întrebă ea, o vom face într-adevăr ?

— Așa nădăjduiesc !

— Ce perspectivă amețitoare !

— Ce spui de itinerariul meu ?

— E nemaipomenit !

— Și ideea cu casa de pe o insulă din Mediterana ?

— Ah, Jan, de cînd am primit scrisoarea aia, nu mai încetez să construiesc eu însămi acel decor de vis ! Soarele, marea, alba lumină a Greciei, măslinii argintii și pinii... e mult prea frumos ! Avu un surîs copilăros. Pînă și mama s-a declarat încîntată de acest proiect.

— Draga mătușă Brita ! exclamă Jan, rîzînd din toată inima.

— Totuși, mi-a făcut o observație care e foarte justă : „Vă și gîndiți la călătoria de nuntă și nici măcar nu v-ați logodit !"

— Te-am socotit întotdeauna logodnica mea !

Sigrid clătină din cap.

— Asta nu contează în ochii mamei !

— Ce vrea ?

— Ceea ce e firesc ; să serbăm oficial logodna.

— Foarte bine, pregătiți tot ce trebuie...

— Ești tot atît de hotărît să-ți isprăvești studiile la Amsterdam ?

— Unde mă voi specializa în chirurgie și unde îmi voi lua doctoratul, da ! Numai acolo voi putea să-mi însușesc știința celor mai de seamă maeștri.

— Despărțirea asta nouă va fi foarte grea pentru noi !

— Știu !

— Melancolia ne va tulbura zi și noapte !

— Sîntem tineri, *älskade* Sigrid, vom şti să rezistăm.

— Eşti mai puternic decît mine, Jan !

— Nu te subestima, *kära du,* ai energia a zece băieţi !

— Totuşi sînt femeie şi durerea mă zdrobeşte !

— O vei combate printr-un surplus de vitalitate !

— Poate... Gîndul la fericirea noastră mă va întări !

— I-am făgăduit tatei, zise Jan, să devin cel mai bun medic din comitat, să fiu demn să-i iau locul.

— Vei fi, acum sînt convinsă.

— Nu-mi voi cruţa nici un efort, nu voi da înapoi din faţa nici unui sacrificiu ca să-mi ajung acest scop !

— Dar, la Stockholm...

Fiul lui Knut Yvarsen îşi întrerupse pe un ton foarte ferm verişoara :

— Trebuie să mă duc să-mi termin studiile la Amsterdam. Regiunea noastră are nevoie de un chirurg şi de un medic foarte bun. Şi eu voi fi acest medic !

— Să aştepţi, mereu să aştepţi...

Mîna lui Jan se strînse şi mai tare în jurul mîinii lui Sigrid.

— Cît de bine îţi înţeleg nerăbdarea ! Dar timpul zboară atît de repede... În curînd vom fi soţ şi soţie... Dealtfel, deşi cea mai aprigă dorinţă a mea e să trăiesc alături de tine, mai e un motiv care mă determină să-mi termin cît mai repede studiile. E mult de cînd locul doctorului Yvarsen a rămas vacant : sînt grăbit să-l ocup. Ţăranii, tăietorii de lemne şi muncitorii au nevoie de mine !

— Se interesează mereu de tine. Vor să ştie cînd te întorci...

Încurcat, Jan îşi lăsă capul în jos. Acest amănunt atinsese în el, în mod vizibil, o coardă sensibilă.

— Vezi, observă el cu o voce puţin schimbată, şi ei mă aşteaptă ! Apoi, interesant, întrebă : Ce mai e pe la Tjorpa ?

— Viaţa trece alene, cu imaginea canalelor pline de şlepuri mirosind a răşină.

— Ceea ce mă miră e că mătuşa Brita ţi-a îngăduit să vii singură la Stockholm.

— E ocupată să facă dulceţuri şi conserve. Dacă ai vedea cum stau aliniate în bucătărie borcanele şi oalele !

— Şi Ane Mette ?

— Harnică, o ajută pe mama în acele nobile treburi gospodăreşti.

O undă de afecţiune îi adumbri ochii lui Jan.

— Familia noastră îi datorează foarte mult acestei femei de treabă, murmură el. Ştii că, atunci cînd m-am născut, ea a fost prima care m-a luat în braţe ? Biata mama era atît de slăbită ! Foarte mic, îmi plăcea să stau în bucătărie, unde bătrîna şi venerabila roată de tors a lui Ane Mette huruia sub lampa cu petrol atîrnată în tavan. În timp ce mişca roata, servitoarea noastră istorisea poveşti celorlaţi, pretindea a-l fi auzit pe maleficul Basilisk, fiară sinistră aducătoare de nenorociri, aciuată în cavităţile stîncilor, undeva pe crestele sălbatice... Nimeni nu se putea lăuda că l-ar fi zărit, căci cel care-l vedea era sortit morţii, legea pare-se era inflexibilă...

— Ce memorie ai ! exclamă Sigrid. Şi eu am stat lîngă roata de tors a lui Ane Mette, dar nu-mi aduc cîtuşi de puţin aminte de poveştile astea.

— Mă simt devenind teribil de sentimental, declară Jan surîzînd. Hai ! Vino să dăm o raită prin oraş ! Aici, aproape, e o staţie de trăsuri cu cei mai frumoşi cai din Stockholm ! Ne vom instala într-una din acele frumoase cabriolete şi, la drum !

— Încă ceva, eşti de acord ca logodna noastră oficială să fie sărbătorită înainte de plecarea ta la Amsterdam, anul viitor ?

— Cînd vei vrea, *kära du*. Pentru mine, tu îmi eşti de multă vreme logodnică.

— Iubitule !

— În ce cartier vrei să ne plimbăm ? întrebă Jan, după ce se aşezară pe bancheta unei trăsuri.

— Unde vrei tu... răspunse Sigrid, ghemuindu-se lîngă el.

— Frumoasa mea logodnică... şopti Jan la urechea lui Sigrid.

Şi-o acoperi de sărutări.

III

NE AFLĂM LA HILVERSUM, ÎN Olanda. La „Calul negru", restaurantul cel mai elegant al oraşului, argintăria şi cristalele străluceau pe albeaţa imaculată a feţelor de masă. Sub sclipirea orbitoare a lustrelor, chelnerii şi şeful lor se agitau, călcînd cu paşi înăbuşiţi. O orchestră discretă cînta nişte valsuri lente. Într-un colţ al vastei săli, aproape de o uşă-fereastră, dînd direct pe o verandă, o pereche foarte tînără atrăgea asupră-i numeroase priviri curioase şi admirative. Ea, blondă şi radioasă, purta o vaporoasă rochie de un mov tandru, împodobită cu dantele fine. O singură bijuterie încălzea strălucirea satinată a tenului ei de fată tînără : un diamant montat pe un inel de aur şi platină. El, la fel de blond, cu un profil de medalie, cu o frunte înaltă şi dreaptă, o statură atletică, dar totodată suplă. Era îmbrăcat în negru, cu cămaşa şi cravata albe. Vorbeau în idiomul ciudat al nordicilor. Jan Yvarsen şi Sigrid Lindval...

Ochii lui Sigrid erau umezi de emoţie.

— Sînt atît de fericită ! Atît de fericită ! exclamă ea. Seara asta e pentru mine ca un prolog al bucuriei noastre viitoare.

Sigrid îşi ridică paharul.

— Beau pentru dragostea noastră. *Skal !*

— *Skal !* Cîteva luni încă şi voi înfrunta şi ultimele examene.

— Doctoratul ! Ce mîndrie cînd te vei întoarce la Tjorpa cu dreptul de a fi numit „doctorul Yvarsen" !

Jan nu se putu abține să nu surîdă de optimismul entuziast al logodnicei sale.

— Te exprimi ca și cum aș avea diploma în buzunar, remarcă el, ca și cum aș fi luat toate examenele.

— Ai căzut vreodată la vreun exament ?

— Nu !

Un chelner le aduse o minunată rață cu cireșe. Jan își fixă cu complezență logodnica.

— Peste tot pe unde treci, observă el, ești tratată ca o regină.

— Fiindcă sînt cu tine ! veni prompt răspunsul ei.

Rîseră amîndoi din toată inima. Apoi, lacom, Jan se servi cu o pulpă zemoasă. Era în mod vizibil destins și într-o minunată dispoziție.

— Îmi place inelul ăsta pe care mi l-ai oferit ca dar de logodnă... zise Sigrid pe un ton grav. Apoi, după o pauză : Vorbește-mi despre viața ta la Amsterdam, Jan.

— Cu cea mai mare plăcere. Ce vrei să știi ?

— Nu-ți pare rău că l-ai lăsat pe Sven la Stokholm ?

— Sigur că-mi pare.

— Nu ți-ai găsit alți prieteni aici ?

— De luni și luni de zile trăiesc doar cu preocuparea de a obține în cel mai scurt timp diploma de doctor. Lucrul ăsta a devenit o adevărată obsesie. Nu văd pe nimeni, nu frecventez nici o asociație studențească, nici un club. Îți aduci aminte ce rău arătam cînd am venit pentru prima oară în Olanda ?

— Erai palid, slab...

— Da. Slăbirea mea avea două cauze : acel *längtan*, datorat despărțirii noastre și lipsa de mișcare, de sport.

— Ca să te pui pe picioare ai început să joci iar rugby, nu-i așa ?

— Da, și vindecarea a fost rapidă. Odată cu sportul, mi-am găsit și un prieten.

— Pe acel Maïki Vangreen ?

— Exact !

— Ce te-a legat de el ?

— Amabilitatea, gentileța lui. Dar mai ales acele istorii cu lei și cu alte fiare pe care mi le povestea uneori

pînă la trei, patru dimineaţa. Descrierile sale despre Africa de Sud, despre Veld...

— Dumnezeule ! strigă Sigrid, dar Veldul ăsta al tău e situat la celălalt capăt al pămîntului !

— Şi ce dacă ?

— Nu vom merge niciodată acolo !

— Te înşeli, *kära du*. Am, dimpotrivă, ferma intenţie de a vizita Africa de Sud imediat după căsătoria noastră.

— Într-adevăr ?

Cu ochi strălucitori, Jan continuă :

— Cînd aud un african adevărat, aşa ca Maïki, zugrăvind obiceiurile din acel ţinut al globului, atît de puţin cunoscut, îmi dau seama că ţara aia e un fel de paradis. Iar ţie, Sigrid, cred că ţi-ar plăcea şi mai mult decît mie ! Tocmai din pricina asta te voi duce în Transvaal ! Voi închiria un bungalow şi două, trei luni vom trăi în inima pădurii virgine. Vom pătrunde în adîncul hăţişurilor şi vom vedea cum trăiesc în deplină libertate o mulţime de animale pe care le cunoaştem doar după nume şi după scurta descriere din cărţi. Tu, care preferi tot ceea ce e autentic, original, acolo vei fi uluită...

— Sînt o fiică a Nordului, obiectă Sigrid sceptică, şi nu ştiu dacă aş fi mişcată de farmecul piesajului african.

— În orice caz vom încerca !

— Să călătoresc împreună cu tine va fi întotdeauna pentru mine o încîntare, indiferent de ţinta călătoriei.

— Doresc să nu te dezamăgesc niciodată, Sigrid, niciodată !

— Jan, făgăduieşte-mi...

— Ce, *älskade* Sigrid ?

— În ziua cînd îţi vei lua ultimul examen, te vei urca în tren şi te vei întoarce în Suedia ca să-mi aduci vestea cea bună !

— Da, iubito, îţi făgăduiesc !

Orchestra începu să cînte o melodie lentă şi suavă, plină de nostalgie. Jan se ridică, se îndreptă, înalt şi subţire în haina lui elegantă. Apoi se înclină în faţa blondei sale logodnice :

— Dulcea şi radioasa mea iubită, spuse el în şoaptă, îmi acorzi acest dans ?

Dar Sigrid, în vaporoasa ei rochie mov, se şi afla în braţele lui Jan. Legănîndu-se încetişor, în ritmul dansului, ieşiră pe verandă. Şi acolo, în penumbra deasă, Sigrid îşi apropie buzele de cele ale lui Jan. Singuri în noapte, dansau, dansau... Şi realitatea se confunda cu visul...

IV

...ZIUA ATÎT DE MULT DORITĂ sosi : Jan deveni doctor ! Înarmat cu diploma de medic chirurg, îşi sărbători succesul într-o societate veselă, avîndu-l în dreapta pe prietenul său Maïki Vangreen. Eliberat de grijile facultăţii, bău, cîntă şi dansă toată noaptea. Dimineaţa, se urcă în tren, nerăbdător să-i ducă lui Sigrid vestea cea bună. De-a lungul drumului, peisajele se perindară unul după altul : mai întîi cel olandez, apoi german, danez, şi în sfîrşit suedez. Cîmpuri de lalele în culori calde şi proaspete, mori de vînt întinzîndu-şi spre cer marile lor aripi cenuşii, ţărmurile ceţoase ale Mării Nordului şi ale Mării Baltice, valuri argintii şi insulele Kattegat... Instalat confortabil într-un colţ al compartimentului, trăgînd din pipă, Jan visa la căsătoria lui.

..După ore şi ore de mers, trenul se opri în sfîrşit cu un zgomot asurzitor de fierărie : tînărul doctor ajunsese acasă. Lăsîndu-şi bagajele la gară, o porni cu curaj la drum. Dar la Tjorpa, Ane Mette îi spuse că Sigrid se dusese la Trollhättan. Jan nu mai putu de bucurie ! „Mă aşteaptă ca să ne întîlnim în locul de care ne leagă cele mai dragi amintiri ! îşi zise el. Tinereţea noastră îşi va afla împlinirea aici, alături de aceste ape tumultoase. Mă voi îndrepta spre ea, o voi lua de mînă, apoi o voi cuprinde în braţe. Ne vom privi ochi în ochi..."

Cu ce grabă ocoli Jan lacurile Halleberg şi Hunneberg, cît de repede străbătu canalul Stallbcka, pînă să audă, în sfîrşit, mugetul cascadei... Urcă, febril, panta, căutîn-

du-şi cu ochii logodnica. Şi, în acelaşi loc unde schimbaseră primele lor făgăduieli şi-şi murmuraseră timidele mărturisiri, o surprinse pe Sigrid trup lîngă trup şi gură în gură cu Sven Lundell.

Lui Jan i se păru că inima încetase să-i mai bată, că soarele se stinsese, că viaţa se retrăsese de pe planetă. Cerul se făcuse negru... Atunci, lungul şi durerosul spin ascuţit al regretului, al desperării i se înfundă în piept. Se năpusti peste cei doi, o ridică pe Sigrid şi-o trînti cu atîta putere, încît îi ţîşni sîngele din gură.

— Şi-acum, între noi doi ! îi strigă lui Sven. Şi năpustindu-se asupră-i, răcni : *Din eländiga människa* [1] ! Hoţule ! Mi-ai furat viitorul !

Agăţaţi unul de altul, gîfîind, se luptară şi se bătură cu o furie rece şi ucigaşă. Cînd, sub imperiul urii lor cumplite, se apropiară de platoul îngust de deasupra hăului, în adîncul căruia se vărsau apele impetuosului torent, Sigrid se aruncă în faţa lor pe marginea prăpastiei :

— Îndurare ! Îndurare ! se rugă ea, cu părul desfăcut, şi chipul mînjit de sînge.

Cu ultima lui putere, Sven reuşi să-şi facă adversarul să dea înapoi.

— Ucide-mă ! urlă el, îndepărtîndu-şi braţele.

Sigrid se tîrî, căzu în genunchi pe stînca aspră.

— Milă ! Îndurare ! gemu ea, înlănţuind cu o ardoare febrilă genunchii logodnicului ei.

Jan simţi urcînd în el un imens dezgust, o greaţă covîrşitoare. Un surîs amar îi lăsă în jos colţurile gurii.

— Tremuri pentru viaţa lui, pentru biata lui viaţă ! zise el ironic, desprinzîndu-se din strînsoare.

— *Nej ! Nej !* strigă Sigrid, pentru viaţa ta, Jan, pentru viaţa ta !

Jan ridică din umeri.

— Ţi-am pedepsit iubitul cum merita, ţi-l redau ! Sînteţi demni unul de altul !

Stăpîn pe el, îşi frecă mîinile ca pentru a se spăla de contactul infam. Dar făcea totul ca un automat : creierul îi era gol, nu se mai putea gîndi la nimic. Chiar dacă-l zdrobea pe Lundell, îşi pierduse partea cea mai preţioasă

[1] Ticălosule (suedeză) (n. ed. fr.).

a ființei sale : speranța. Căci speranța, care trăise tot timpul în străfundul sufletului său, murise pe acel mal al cascadei Trollhättan, pe care-l iubise atîta. Cînd privirea lui o întîlni pe cea a lui Sven, rosti aspru :

— Ai face mai bine să pleci... Și, în fața ezitării celuilalt, îi porunci și mai sec : Pleacă !

Trist, cu obrazul umflat și cu hainele rupte, Sven se îndepărtă. Atunci Sigrid făptui o greșeală.

— Ascultă-mă, îl imploră ea, nu sîntem chiar atît de vinovați pe cît îți închipui !

Evocarea scenei odioase și revoltătoare, cu Sven Lundell strîngînd-o în brațe și sărutînd-o pătimaș pe Sigrid, îi spori mînia lui Jan. „Îi spuneam Trandafirul din Trollhättan... Frumoasa mea logodnică..." Brusc, fără să rostească o vorbă, o apucă pe fată de umeri și o scuipă în obraz dar, chiar în momentul cînd făptui acest gest îi fu o rușine cumplită. Livid și rătăcit, îi întoarse spatele lui Sigrid și o luă la vale, printre stînci. Alergă înainte, cu fața plină de lacrimi și de sudoare. se năpusti în încîlceala unui tufiș de rugi de mure, se strecură în el și se piti acolo ca un animal rănit, pentru ca în sfîrșit, să izbucnească în hohote de plîns. Seara, pe o ploaie torențială, Jan Yvarsen luă trenul spre Amsterdam.

TORENTE

PARTEA ÎNTÎI

Şi de-o-ntreba de clipa cînd moartea va să-nfrîngă
Să-i spui c-am rîs de teamă ca dînsul să nu plîngă...

MAETERLINCK

I

TOCMAI ÎMPLINISEM OPTSPREzece ani cînd un accident îngrozitor m-a lăsat orfană, dezlegîndu-mă brutal de toate legăturile. Mă credeam distrusă pentru totdeauna, dar pe urmă — o, vitalitate a animalului din noi — firea mea robustă a învins. Asta a început printr-o foame bruscă şi violentă. De cîtă vreme nu mai înghiţisem decît un gît de lapte şi nu mai ronţăisem decît puţină ciocolată ? Acum, simţeam foamea. O foame sfîşietoare, dureroasă. Rămăsesem în casa mare, golită de moarte, numai cu o servitoare bătrînă. Dar, pe moment, foamea alungase din mine orice alt sentiment. Groaza mea faţă de prezent, spaima în faţa viitorului slăbiră cînd, la bucătărie, m-am aruncat asupra a tot ceea ce-mi cădea în mînă. Ghiftuită, am dormit în sfîrşit, pe săturate. Dar, vai ! a doua zi coşmarul a reapărut aidoma ca în ajun. Cu chipul înfundat în pernă, îmi imaginam maşina răsturnată, revedeam trupurile mutilate. Scăpasem din acea catastrofă printr-o minune. Refuzasem să-mi însoţesc părinţii — care-l luaseră atunci pe fratele meu mai mic la o expoziţie la Strasbourg —, nevrînd să lipsesc de la acea mică reuniune care ne aduna în fiecare joi, pe prietenii mei şi pe mine, cînd la unul cînd la altul. Timpul uscat şi însorit ne ispitise în ziua aceea să facem o plimbare înainte de masă. O luarăm spre cîmp. Fîşii de zăpadă mai stăruiau pe brazdele unde corbii ţopăiau greoi. La apropierea noastră, păsările zburară în crengile cireşilor de pe marginea drumului. Dintr-o dată unul dintre ei se năpusti spre mine, scoţînd un croncănit urît.

Aripile lui îmi atinseră toca de blană ; am rămas uluită în mijlocul prietenilor mei, ei înşişi impresionaţi. Ne-am întors din drum. În timp ce ceilalţi îşi recăpătaseră veselia, eu nu mă puteam scutura de o presimţire ciudată. Ne-am întors în clipa în care servitoarea întindea pe faţa de masă brodată cu flori de cîmp tradiţionalul *kugelhopf* şi turna în vechile ceşti de Strasbourg laptele mustos. Mirosul cafelei se răspîndise în aer. După masă am trecut în salon. Lămpile înalte îşi cerneau lumina blîndă. Jeraticul licărea în dosul portiţei de la soba de porţelan. Grupaţi în jurul pianului, ascultam valsurile pe care Cathy Lehman le cînta punînd în ele tot romantismul ei şi vorbeam despre flirturile noastre, în ziua aceea despre un locotenent care la ultimul bal făcuse senzaţie. Ofiţerii germani nu existaseră niciodată pentru noi şi entuziasmul de a vedea o uniformă franceză încă nu se potolise.

— M-a întrebat o mulţime de lucruri despre tine, îmi raportă Maria Benner. Domnişoara Erhardt e la fel de frumoasă ca şi mama ei, dar are în plus contrastul ochilor violeţi şi al părului negru, mi-a spus el...

— Să consultăm oracolul, propuse fata care era gazdă.

Pianul fu părăsit şi cărţile de jos, întinse pe masă. Odile, căreia noi îi spuneam Didela, ştia să le manevreze ca o bătrînă ghicitoare. Cînd mi-a venit rîndul, m-am temut de nu ştiu ce prezicere... Dar cărţile mele erau bune şi-mi făgăduiau o căsătorie din dragoste. Prietenii mă părăsiseră în clipa în care, ajunsă în faţa uşii de la intrare, am vîrît cheia în broască. Am găsit coridorul, scările cufundate în întuneric. Am strigat servitoarea, dar în casă nu s-a mişcat nimeni. Şi iată că în strania tăcere a sunat telefonul. O linişte ciudată mă cuprinse în timp ce ridicam receptorul.

— Alo, alo, domnişoara Erhardt ! Aici Hôtel-Dieu din Strasbourg... Fiţi curajoasă, domnişoară... Un accident... Părinţii dumneavoastră sînt grav răniţi...

N-am putut auzi mai mult, telefonul mi-a căzut din mînă.

Neamuri depărtate, venite la înmormîntare, cerură să se ocupe de mine. Le-am respins propunerea. Orice do-

vadă de compasiune îmi era de nesuportat. Înclinarea mea către singurătate, indiferența pe care o arătam tuturor lucrurilor îl neliniștiră pe medicul care mă cunoștea de mică. Vorbi de o ședere într-un sanatoriu. Această amenințare îmi dădu forța de a reacționa. Am înțeles că nu mai puteam să rămîn multă vreme în această casă bîntuită de amintiri care mă sfîșiau, să înfrunt oglinzile care păstrau reflexul celor trei chipuri atît de brutal smulse dragostei mele. Am înțeles că, dacă voiam să continui să trăiesc, trebuia să fug din acele locuri, unde, înnebunită, nu încetam să pîndesc zgomotul unei uși, să aștept o imposibilă întoarcere...

Trăiam astfel de săptămîni, cînd, într-o dimineață, ieșind din grelele coșmaruri și fiind pe punctul de a cădea iar pradă chinurilor, privirea mi-a căzut pe globul terestru, pe care, împreună cu bietul meu tată, urmărisem adesea cu degetul liniile fine, roșii, ce-l înconjurau... „Fratele meu e aici...", spunea el căutînd Africa de Sud. La această amintire o idee încolți în mine. Dacă aș pleca ? Moștenirea îmi îngăduia să călătoresc unde voiam. Am sărit din pat, m-am vîrît în haina vătuită și am alergat în salon. Am luat albumul și, înfierbîntată, am întors paginile peste portretele învechite. L-am găsit repede pe cel al unui bărbat cu favoriți, cu un aer țeapăn, care se sprijinea cu o mînă pe umărul unei tinere frumoase : unchiul meu Jacques și drăguța mea verișoară Doris alături de care petrecusem doi ani la Hirondelles, la Geneva și care locuiau la noi în timpul vacanțelor. Anunțîndu-le telegrafic nenorocirea mea, ei îmi răspunseseră printr-o scrisoare afectuoasă. Unchiul Jacques locuia la Johannesburg. În tinerețea lui acest frate al tatei emigrase în Țara Burilor. Acolo făcuse avere și se însurase cu o olandeză. Ideea unei fugi, a unei evadări posibile, se fixă în mintea mea și deveni din ce în ce mai puternică. Să plec... Ispita unei apropiate plecări nu mă părăsi. I-am mărturisit totul tutorelui meu care mi-a aprobat planul. Le-am scris rudelor mele îndepărtate. După șase săptămîni am primit răspunsul. Se bucurau de hotărîrea pe care o luasem de a veni să trăiesc alături de ei.

II

TRENUL MEU PLECA ÎN ZORI. Puțini prieteni veniseră la gară. Mă certară pentru dezertarea mea. Dacă ar fi știut ei cît mă costa să mă exilez astfel... Portierele se închiseră, batistele se agitară. Clopotnița, acoperișurile roșii din locul copilăriei mele dispărură într-o ceață sidefie. Lacrimile mi se amestecaseră cu picăturile de apă ce se scurgeau pe geamul de care îmi rezemasem fruntea. Dar toate izvoarele seacă cu vremea. Ochii mei se uscară. Ajunsesem la un soi de resemnare amară. Trenul trecea prin cîmpii deșarte, prin sate adormite. Nici un fum nu se înălța din colibe. O rouă deasă acoperea cîmpurile unde nu zăreai încă nici o pasăre, nici un animal. Am coborît geamul. Plină de mireasma ierbii tinere, prospețimea matinală pătrunse în compartimentul în care călătoream singură. Răsuflarea mea își reluă ritmul regulat. În mantoul cu tăietură severă, cu pălăria care cădea ca un fel de abajur peste ochii înroșiți, am trecut nebăgată în seamă în vagonul-restaurant, unde mi-am luat micul dejun. Vederea livezilor în floare defilînd de-a lungul trenului mi-a făcut rău. Natura nu părea să se sinchisească de doliul meu de nevindecat. Cred că, oricît ai fi de nenorocit, simți totuși o mare plăcere să-ți întinzi picioarele într-o cușetă și să dormi în legănatul roților unui tren de noapte. Deșteptări scurte în gări cînd cîte un felinar mă năucea cu lumina lui brutală. Numele cîte unui oraș alergînd de-a lungul vagoanelor. Pași grăbiți care băteau asfaltul. Uși trîntite. Torsul roților îmi legăna din nou somnul cîteva clipe întrerupt.

Dimineața am simțit-o în mine ca pe o destindere. Peisajul se schimbase. Sub un cer ca inul se vedeau coline palide de nisip, cîmpii sărace și necultivate. Arborii păreau să fi îndurat chinuri. Toți, aplecați în aceeași parte, își întindeau ramurile răsucite ca pentru a se feri de o primejdie cumplită... Oare față de ocean arătau ai o astfel de spaimă ? Încă nu se zărea, dar după suflul său rece îl ghiceai în golul palid de după dune. Din loc în loc cîte

o moară își răsucea încet marile aripi sumbre. Panouri imense anunțau un oraș apropiat. Trenul se opri, în sfîrșit, la Hamburg.

M-am simțit pierdută sub impozanta cupolă de sticlă, în mijlocul furnicarului de călători. Senzația de a fi singură, încredințată mie însămi, îmi produse amețeală. Dar o viziune lugubră mă făcu să tremur. Nu, nu ! Fără regrete ! Emoția mă cuprinse din nou cînd, ajunsă în port, am zărit acea pădure de catarge, de macarale, de coșuri. Tulburarea mi-a sporit și mai mult punînd piciorul pe pasarela vasului *Wahnfried,* vapor german, pe care o agenție de transport din Strasbourg i-l recomandase tutorelui meu. Mi-am găsit bagajele în cabina unde m-a condus ofițerul de bord. Tocmai eram pe cale să despachetez cîteva obiecte de primă necesitate cînd cineva bătu în ușă. În prag se ivi o femeie. Înaltă, cam masivă în ample veșminte negre, acoperi cadrul strîmt al ușii. O priveam uimită. Cum să descriu chipul acelei necunoscute ? Părea tăiat în piatră, brăzdat de riduri profunde, chinuit... În ciuda părului alb, nu era bătrînă și poate că ochii ei cafenii fuseseră frumoși odinioară. Dar toată lumina din ei fugise, iar vocea îi era mohorîtă.

— Scuzați-mă, spuse ea în engleză, după ce m-a întrebat dacă înțelegeam această limbă, înainte de a debarca am stat în această cabină unde probabil că am lăsat niște hîrtii... Stewarzii pretind că n-au găsit nimic... Vreți să-mi îngăduiți să caut eu însămi ?

Am cercetat împreună colțurile, fundul dulapului, deasupra lui, unde se etala o centură de salvare. Dar zadarnic. Străina păru consternată.

— Nu pricep... murmură ea.

Avu brusc o slăbiciune. Am vrut s-o susțin dar m-a îndepărtat.

— Pînă unde mergeți ? m-a întrebat pe un ton aproape răutăcios.

— Destinația mea e Johannesburg...

Ea tresări.

— Johannesburg, murmură, sprijinindu-se greoi de ușă.

Încercam eu însămi o mare tristeţe. La vederea obrazului aceluia răvăşit îmi dădură lacrimile. Ea observă acest lucru.

— Sînteţi în doliu ! remarcă cu blîndeţe. Eu am pierdut tot... Tot... Sînt mai sărmană decît piatra din drum...

Nu m-am putut abţine să nu duc mîna la geantă. O uşoară roşeaţă urcă în pomeţii femeii.

— Nu. N-am nevoie de bani ! Altceva am pierdut, altceva mi s-a furat... Respiră profund. Ascultaţi, reluă ea cu efort, dacă veţi izbuti, totuşi, să descoperiţi manuscrisul pe care l-am rătăcit, puteţi să-l citiţi, nu vă opresc. Dar numele pe care le veţi găsi acolo uitaţi-le, şi aruncaţi acele caiete... da, sînt nişte caiete pe care va trebui să le aruncaţi în mare... Îmi făgăduiţi ?

— De ce dacă, printr-un miracol, le-aş găsi, să nu vi le trimit ? Nu puteţi să-mi lăsaţi adresa dumneavoastră ?

Ea scutură din cap, fixînd asupra mea doi ochi fără privire.

— N-are rost... Îmi făgăduiţi ce v-am rugat ?

— Voi face ceea ce-mi cereţi, i-am răspuns.

Necunoscuta mă salută fără să surîdă. Ca pentru a alunga apăsătoarea tristeţe adusă de această femeie, draperia de creton înflorat de la cuşetă începu să se zbată, mişcată de vîntul din larg care intra prin hublou. Am urcat pe punte, unde, în picioare, lîngă balustradă, pasagerii aruncau serpentine pe care rudele, prietenii, curioşii, aflaţi pe chei, le prindeau din zbor. Banderole multicolore, fire fragile mai legau pentru o clipă formidabilul vapor, de pămînt... Apoi sirenele mugiră... Lanţurile alunecară şi scîrţîiră. *Wahnfried* se legănă de sus în jos, îndepărtîndu-se încet de ţărm, în timp ce orchestra de bord ataca un cîntec popular de circumstanţă.

„În cartea Domnului stă scris
Să te desparţi de cei ce ni-s
Mai dragi ca orişicare...“

Pachebotul se îndepărta din ce în ce. Panglicile de hîrtie se rupseseră. Puţin roşu, puţin albastru, puţin aur

rămas în mîinile întinse... Chiar în acel moment se auzi un strigăt. Oamenii alergară într-acolo, alcătuind un grup.

— O femeie a căzut în apă ! zise un pasager, slujindu-se de binoclu. Alte lunete se îndreptară în acel loc.

— A sărit un om după ea... A prins-o... O duce pe mal...

— Mai trăieşte ?

Vecina mea ridică din umeri.

— Nu poţi să-ţi dai seama de la distanţa asta, dar are şanse, a fost salvată imediat.

Portul deveni invizibil. În curînd, în jurul nostru nu se mai văzu altceva decît cer şi apă. Am rămas aplecată deasupra suprafeţei netede, sedusă de acest spectacol nou. Valurile se umflau, se agitau de-a lungul carenei. Talazurile păreau că se încălzesc la soare, se ghiftuiesc cu lumină. Le urmăream acel neîncetat du-te-vino... Crestele de spumă păreau nişte capete minuscule ridicîndu-se şi scufundîndu-se într-un joc capricios.

— Toate astea sînt foarte frumoase, dar nu trebuie să vă facă să uitaţi că a sunat pentru masă, zise o voce plăcută.

Am ridicat capul.

— Ei, zise vocea, cu un rîs înăbuşit, trebuie să vă uitaţi în jos, domnişoară.

Un soi de spiriduş îşi scoase cascheta, prezentîndu-se : domnişoară...

— Heer van der Laan, la ordinele dumneavoastră,

Cu braţul său lung arătă orizontul unde dispăruse marele oraş. Accidentul acela survenit chiar în clipa plecării v-a impresionat ? Atît cît mi-am putut da seama era vorba de femeia pe care am văzut-o ieşind din cabina dumneavoastră.

Îl priveam cu tot atîta curiozitate cu cîtă mă privea şi el pe mine ; cocoşatul, cu părul de culoarea paiului, îşi înălţase spre mine faţa mare, palidă şi inteligentă. Şi iată că acel pal cer nordic, acel colţ însorit de navă şi acel omuleţ ciudat care, în costumul lui de pînză kaki, părea scăpat dintre cei şapte pitici ai Albei-ca-Zăpada, îmi dădură impresia de ireal. Am repetat maşinal :

— Femeia care a ieşit din cabina mea...

— Nenorocita nu părea în toate minţile, reluă ciudatul pasager. Încă de la sosire s-a urcat de mai multe ori pe vapor ca să ceară un pachet cu caiete, pe care pretindea că l-a rătăcit în vechea ei cabină, acum a dumneavoastră... Sîcîia personalul.

Am revăzut sumbra şi mohorîta siluetă. În jurul acelei femei exista o atmosferă de cumplită părăsire...

— Poate că a vrut să moară, am remarcat eu.

— Nu cred, zise cocoşatul. Cînd vrei să te desparţi de cei vii nu-ţi alegi un loc care mişună de lume.

— A fost salvată ? Nu se va şti niciodată.

— Ba da. Cînd ajungem la Rotterdam, n-avem decît să citim ziarele...

Prima mea noapte pe *Wahnfried.* Aerul sărat îmi scălda somnul şi pentru prima oară bietele mele fantome acoperite de sînge nu mi s-au mai arătat în vis. *Wahnfried* n-avea decît 8 700 de tone. Poate că era prea înzorzonat cu aur şi cu marmură, dar era totuşi foarte graţios, alb şi prelung. Printre pasagerii de clasa întîi, se aflau patruzeci de geologi germani. Aveau aerul încîntat al unor copii mari. Pe chipurile lor roşii se citea hotărîrea de a se bucura din plin de frumoasa călătorie pe care le-o oferise o societate ştiinţifică din ţara lor. *„Strohwitwer“* [1], îşi ziceau frecîndu-şi mîinile. Ba la unul, ba la altul, cîte o cicatrice le însemna obrazul gras şi lucitor, vestigiu al vechilor dueluri cu sabia. Bărboşi, burtoşi, cu ceafa depăşind cu trei degete de grăsime gulerul ţeapăn al cămăşii, acei domni la ora mesei leşinau de plăcere. Nu refuzau nici un fel de pe lista de mîncare pe care le-o prezenta chelnerul. Cu şervetul aşezat peste plastron, începeau cu un grepfruit, apoi urma un *porridge,* peşte afumat, carne, ouă cu şuncă, totul stropit cu o sticlă de vin bun. Îşi isprăveau acest mic depun cu o cafea cu lapte, în care înmuiau o serie de pîinişoare mici cu unt. Îi priveam pe furiş, cum înghiţeau, ca şi cum acea grozavă poftă de mîncare putea s-o stimuleze pe a mea ! Din grupul geologilor făceau parte două femei, două englezoaice, care

[1] Văduv de paie, soţ în călătorie, departe de soţia lui (germ.) (n. tr.).

împărţeau cu mine una dintre măsuţele rotunde din sufragerie. Miss Noël şi verişoara ei Maud, prezentîndu-se, părură speriate din pricina doliului meu sever. Aceste două savante bătrîne se credeau obligate, din pricina mea, să-şi înfrîneze veselia firească. Le-am liniştit, surîzînd atît cît am putut, răspunzîndu-le cu grabă cînd se întorceau spre mine ca să schimbe cîte-o părere despre toaleta vreunei călătoare, sau gentileţea vreunui copil. Cînd le-am spus că eram orfană, au început să mă copleşească cu atenţii şi am devenit prietene. Figura rumenă a domnişoarei Noël era acoperită de o reţea de riduri atît de fine, încît jurai că sînt trasate cu acul. Ea trebuie să fi fost totuşi cea mai tînără, fiindcă, apucată de un rîs nebun, în timp ce-şi bătea joc, în surdină, de unul dintre docţii lor colegi, tovarăşa ei o certă ca pe un copil. Ziua în amiaza mare m-am urcat pe *deck*. Valurile înalte, fără spumă, limpezi şi netede, alcătuiau nişte mişcătoare acoperişuri albastre. Vîntul făcea să pocnească pînzele de pe *velum* şi-mi lua în răspăr genele. Apărată împotriva acelor asalturi de un impermeabil şi de o mică bonetă care-mi strîngea părul şi urechile, m-am lăsat udată de bura pe care o lingeam de pe buze. O formă scundă apăru în strîmta colivie a scării urcînd pe palier. Heer van der Laan începu să mă examineze fără jenă, aşa cum cercetezi un obiect ori un tablou.

— Cum, la post înainte de răsăritul soarelui ? se miră el.

— E ora mea preferată, ai iluzia că eşti singur pe vapor...

— Aveţi deci nevoie de atîta singurătate...

Privirea închizitorială a omuleţului îmi scrută trăsăturile. Acest fel de a mă privi mă făcu să mă simt prost şi mă eschivam de îndată ce-l vedeam de departe.

— Scuzaţi-mă, *mejuffrouw* [1], dacă v-am întrerupt gîndurile. Primele zile ale unei traversări sînt pentru mine totdeauna penibile. Toată această harababură de ape din jurul meu mă face nervos... Nu pot să dorm şi pîndesc zorii ca s-o şterg din cabină.

[1] Domnişoară (oland.) (n. ed. fr.).

Doi mateloți încărcați cu galeți și cu mături năvăliră pe punte. A trebuit să le cedăm locul și să ne refugiem pe *spardeck*.

— Mi se pare că și dumneavoastră cunoașteți micii spiriduși nocturni, *mejuffrouw* ?

Ochii mari, palizi ai cocoșatului mă interogară cu compătimire.

— Nu, am spus, eu aș dormi, dar marea, ea nu doarme niciodată. Cînd mă trezesc în toiul nopții, poruncile, sunetele asurzitoare ale clopotului, pașii care aleargă mi se par tot atîtea zgomote de alarmă... Caut atunci cu ochii colacul de salvare și nu mai izbutesc să adorm.

— Deci frica de moarte ? Nu e de mirare, sîntem crescuți în această teamă, ea face parte din educația noastră.

Cerul începea să se coloreze. La orizont, un tiv gros de aur accentua conturul norilor. Valurile duceau cu sine trandafiri.

— Ce frumos e ! exclamă tovarășul meu. Și se pare că sîntem singurii pasageri ce contemplăm acest spectacol care mă trezește ca dușul de dimineață sau cafeaua de la gustare. Dar ascultați ! Iată-l pe Weckruf !

Se auzi goarna. Îmi plăcea această atmosferă de dimineață și n-am uitat cele cîteva fraze melodioase :

„Sculați-vă cu toții, căci noaptea se destramă,
V-așteaptă căpitanul și vă cheamă.
Un bună-dimineața vă spune călduros,
Sculați-vă, e ziuă și cerul e frumos."

Primă escală fu la Rotterdam. Am coborît pe pămînt ca să găsesc în acest oraș imaginile tradiționale ale Olandei : oameni curați și înstăriți, cu pălării populare, cu saboți care troncăneau... Ziua era senină, cerul de un albastru șters și molatic. În plin oraș șlepurile se încrucișau pe canalele strălucitoare. Adieri proaspete urcau din caldarîm, se desprindeau din case. Peste tot, oamenii frecau, lustruiau, spălau. Puteai vedea niște frumoase case trandafirii, unele noi, altele foarte vechi, cu balcoane ieșite în afară și cu acoperișuri țuguiate. Toate aveau ferestrele împodobite cu ghivece cu flori, și la ușile de la intrare,

clopoţeii, cuiele şi clanţele străluceau de parcă erau de aur. Am oprit o trăsură şi am cerut să mă ducă la periferie. Am văzut Polderii, canalele cu apă. Peisajele defilau curate şi ordonate. La piciorul morilor de vînt, vacile cu pielea albă şi roşie păşteau pe cîmpurile de smarald brăzdate de pîrîiaşe de apă. La întrebarea mea, vizitiul a răspuns că sezonul lalelelor încă nu se terminase. M-a dus în dunele interioare şi nu mi-am putut stăpîni un strigăt de uimire în faţa bogăţiei acelor cîmpuri nesfîrşite, sclipind de prospeţime, învăluite în atîta gingăşie şi diafan.

Îmi luasem ceaiul pe terasa unui hotel la Schevenigen cînd, ca un adevărat gnom, Heer van der Laan se ivi brusc în faţa mea.

— Permiteţi ? De fapt se şi aşezase pe un scaun şi chema chelnerul. Am noutăţi pentru dumneavoastră, îmi zise el. A murit !

— Cine a murit ? am întrebat eu, aiurită, căci nu mă mai gîndeam la femeia care venise în cabina mea.

— Ascultaţi...

Mijnheer, cum începusem să-i spun, desfăcu un ziar şi citi cu glas tare :

Hamburg, 27 aprilie, 19...

„Chiar în clipa în care vaporul Wahnfried pleca, o femeie, aplecîndu-se prea tare peste bord, a căzut în apă. Scoasă imediat de un brav matelot, ar fi scăpat cu viaţă dacă nu s-ar fi izbit cu capul de chila vaporului. Era o femeie între două vîrste, îmbrăcată corect. Geanta, care a fost scoasă din apă, nu conţinea nici o hîrtie, ci doar o batistă, cu un M. mare, şi un portofel de piele cu nişte monede de aur sud-africane. Persoanele care pot da informaţii despre moartă sînt rugate să le transmită la comisariatul de poliţie, Jungfernsteg, Hamburg“.

— Şi-a luat cu sine secretul.

— Dacă secretul există... observă olandezul. Poate că hîrtiile acelea n-au existat decît în imaginaţia ei.

Mijnheer mă pofti la o florăreasă, unde îmi cumpără atît de multe lalele, încît ne-am reîntors la pachebot cu

brațele încărcate de o adevărată recoltă. În privirile pasagerilor, am surprins mirarea și am băgat de seamă că se vorbea, cu un surîs ambiguu, despre perechea pe care o alcătuiam. Camerista nu putu să-mi facă rost de vase suficiente și, din lipsă de loc, a trebuit să pun florile pe covor. Cabina mi se transformase într-o grădină de flori. După masă, l-am invitat pe Mijnheer să vină să arunce o privire. Păru exagerat de fericit văzînd cît eram de încîntată.

— Ca la toate escalele, va fi multă gălăgie în seara asta, îmi spuse el. Nu vreți să-mi oferiți ospitalitate în colțul atît de liniștit pe care vi l-ați ales ?

Mi-a contemplat florile.

— Voi putea să le păstrez și la noapte ?

— Bineînțeles, n-au parfum. Iartă-mă dacă-ți impun tovărășia mea, urmă el după ce ne instalarăm pe *spardeck*. Am procedat fără tact cînd ți-am cerut o favoare pe care ți-ar fi venit greu să mi-o refuzi în seara în care îți ofeream flori... Nu te supăra dacă mă interesez atît de intens de dumneata... Ești foarte tînără și foarte frumoasă ! Mi se pare fără sens și cumplit de nedrept să fii copleșită de necaz pînă într-atît, încît să cauți o izolare care nu e potrivită cu vîrsta dumitale... Într-o seară, te credeai singură și priveai cerul încă roșu de lumina apusului. Am simțit că te apasă o mare greutate. Ai plîns, cu mîinile împreunate de nu știu ce disperare...

M-am ridicat, nerăbdătoare. Acest maniac indiscret începea să mă agaseze. Am coborît repede scara punții. M-a urmat.

— Te-ai supărat ?

În hol și în saloane, era multă animație. Se auzeau sărind dopurile de la șampanie. Ajungînd în cabina mea, mi-am adus aminte de lalele. Erau acolo, magnifice, cu corolele larg deschise. Vederea lor m-a îmblînzit. L-a capătul culoarului l-am zărit pe Herr van der Laan care mă implora cu privirea. Se apropie, timid :

— Nu voi dormi în noaptea asta. Fii bună... întoarce-te pe *spardeck* și îngăduie-mi să-ți ofer o cupă de șampanie.

Ca un văl negru, noaptea acoperea deschizătura hubloului meu. Mi s-a făcut dintr-o dată frică de toate acele lalele care-mi evocau trupurile ale căror răni trebuiseră să fie ascunse sub o grămadă de flori... Docilă, l-am urmat pe cocoşat. În clipa în care ne-am reluat locurile în fotoliile de lemn de palmier, *Wahnfried* intră în întuneric. Nu mai exista decît o noapte opacă şi pe cer şi pe ape.

— Priveşte hublourile, zise însoţitorul meu, încep să se stingă unul după altul. Totuşi, în spatele pereţilor, continuă să trăiască viaţa.

Ca un răspuns la aceste cuvinte, se auziră strigătele a două voci furioase. Veneau dintr-o cabină de deasupra noastră.

— Ăsta-i felul lor de a trăi. Ah ! Cît îmi plac aceste mînii. Îi cunosc pe cei doi îndrăgostiţi, care pe moment se muşcă şi se zgîrie. Sînt spanioli. Adesea poartă pe mîini şi pe obraji dovezile acestor mîngîieri nocturne. Dar cînd celălalt se întoarce cu spatele, imediat primul se repede spre el, neliniştit, ca şi cum i-ar scăpa pentru totdeauna... Te plictisesc ?

— Nu, vorbeşte-mi despre călătorii pe care nu-i cunosc...

Cînd m-am întors în cabina mea, am găsit hublonul închis. Aerul era greu de răsuflarea lalelelor. Le-am dus afară. Am dat drumul la ventilator şi m-am culcat.

Cînd m-am trezit se crăpa de ziuă. Din cuşeta mea am zărit cerul încă întunecat, pe care nişte nori de argint se pregăteau să intre în luptă cu alţi nori, mari, negri şi ameninţători. Valurile se ridicau pînă la hulou, lăsînd o dîră de spumă pe gemuleţul rotund. Întoarsă din baie, am sunat ca să mi se aducă o cafea tare şi nişte tartine cu unt. În clipa în care ieşeam din cabină, am băgat de seamă că nu-mi pusesem medalionul pe care-l purtam direct pe piele şi pe care mi-l scosesem în zori, ca să mă spăl. Negăsind bijuteria, m-am urcat pe un scaun ca să mă uit pe ultimul raft al dulapului. Ce adîncă era mobila aceea ! Am întins braţul cît am putut, mîna mi-a nimerit

într-o adîncitură și, ce surpriză, am găsit nu numai medalionul, ci și un sul gros legat cu o sfoară. Așezată pe pat, am ezitat să desfac sfoara, neîndoindu-mă o clipă că descoperisem caietele străinei, moartă la puțină vreme după ce părăsise cabina mea. „Poți să le citești, nu te pot opri...", îmi spusese ea. Revedeam fața mohorîtă și brăzdată. Cuprinsă de un fior ciudat, am deschis caietele. Scrise în olandeză, prezentau pentru mine o dificultate neașteptată... Totuși, frunzărindu-le, mi-am dat seama că datorită englezei și germanei pe care le știam, nu mi-ar fi fost greu să pricep despre ce era vorba. Dealtfel Mijnheer van der Laan nu se afla acolo ca să mă ajute ?

Mare i-a fost mirarea cînd i-am arătat ce-am găsit. Cu o privire curioasă parcurse scrisul înțelept și ordonat care se așternea pe o hîrtie cu pătrățele, pătată pe alocuri parcă de urma unor lacrimi.

Lăsasem deoparte cărțile pe care Mijnheer le alesese pentru mine din biblioteca aflată la bord, mintea mea refuza cel mai mic efort. Ceasuri în șir, stăteam întinsă pe șezlong privind marea, consimțind uneori, din plictiseală sau milă, să ascult discursurile lungi ale cocoșatului. Poate că avea dreptate cînd pretindea că, în nenorocire, era deplorabil să te lași cu totul în voia durerii. Cînd ai pierdut o ființă dragă sau cînd inima ți-e sfîșiată de trădare, fericiți cei pe care viața îi obligă să lupte pentru pîinea zilnică. Mă credeam insensibilă la orice, în afară de doliul meu, și iată că un eveniment neașteptat îmi redeștepta interesul. În umbra memoriei mele, regăsesc acea dimineață limpede, în care niște nori mici, albi pluteau pe firmamentul de un albastru profund. Ne aflăm în plină mare. Nici un fum, nici o pînză nu tăia orizontul. Abia dacă se auzea trepidația motoarelor. Valurile fremătau de-a lungul carenei. Un timid elan al bucuriei de a trăi se iscă în mine, eram fericită că puteam să respir din plin aerul sărat. În această atmosferă de pace, am început să citesc primele pagini din caietele Idei Yvarsen...

I

CÎND CAFRII O ADUSESERĂ LA ferma lui Mathijs Minhaar pe femeia albă pe care o găsiseră în junglă, aproape moartă de frig şi de epuizare, fermierii nu putuseră scoate de la ea decît cuvintele : „Nu ştiu... Nu-mi aduc aminte de nimic..." Luaseră hotărîrea s-o oprească la ei pe necunoscuta care părea lovită de amnezie. Uneori, nenorocita se apuca de cap cu amîndouă mîinile, îşi încrunta sprîncenele şi ochii îi rătăceau într-un efort imens... Atunci fermiera îi lăsa braţele în jos şi o privea cu milă : „Haide, Ranny (ăsta era numele pe care i-l dăduseră), nu te mai tulbura ! Nu-ţi mai frămînta mintea. Într-o bună zi, memoria îţi va reveni".

Dar şapte ani se scurseră pentru mine în această letargie, şapte ani în timpul cărora nu mi-am adus aminte de nimic din trecuta mea existenţă... Ieşită din lunga mea toropeală, scenele vieţii mele anterioare îmi apărură mai întîi încurcate, ca şi cum ai privi oamenii şi lucrurile prin nişte lunete prea puternice. Apoi, puţin cîte puţin, imaginile se precizară, căpătară forme. Vai ! Odată cu memoria mi se redeştepta şi durerea şi mi-am dat seama că revenirea la starea normală era lucrul cel mai rău care putea să mi se întîmple. Am căzut într-o prostraţie profundă. Într-o dimineaţă, Mathijs puse caii la docar şi se duse să-l aducă pe doctorul de la White-River. După ce m-a examinat cu atenţie, acesta a declarat că starea mea fizică nu era proastă. Se arătă curios să cunoască motivul şocului pe care-l avusesem odinioară.

— Părinţii, prietenii nu te-au căutat, nu s-au neliniştit de soarta dumitale ? Datoria mea este să te redau familiei. Îţi aminteşti cum te cheamă ? De oraşul sau satul în care ai locuit ?

Se întrerupse tulburat de spaima pe care trebuie s-o fi citit în ochii mei.

— Nu te teme, mă liniști el, nu voi exercita asupra dumitale nici un fel de constrîngere. Familia Minhaar m-a rugat să te las în grija lor.

— Ce oameni de treabă. De șapte ani, mi s-a spus, au grijă de mine și de șapte ani sînt moartă pentru ai mei ! am zis eu cu spaimă. Aș fi o moartă vie dacă aș reapărea printre ei. Vă imaginați spaima lor ?

— Biată femeie, murmură doctorul, îți înțeleg deznădejdea, scrupulele. Ai face bine totuși să ai încredere în mine. Aș putea să te sfătuiesc, să te ajut... Știi că trebuie să respect secretul profesional...

Era așezat în fața mea. Prin ochelarii de baga, ochii de un negru opac nu încetau să-mi scruteze chipul.

— Cîți ani ai ? întrebă el.

— Treizeci și cinci, doctore. Vedeți, în urmă cu șapte ani eram o femeie încă tînără, acum...

— Ești încă o femeie tînără, afirmă el cu fermitate, destul de tînără ca să-ți refaci viața.

Nu știu ce inflexiune din glasul lui mi-l reaminti pe cel pe care-l iubisem atîta. Am căzut brusc într-una din acele crize de desperare, în care strigam și mă zbăteam ca o ființă căreia i s-a luat totul. Doctorul mă apucă de mînă.

— Haide, haide, *mevrouw*[1], nu te lăsa astfel pradă deznădejdii, ce dracu !

Meiken veni repede și-mi puse pe frunte o compresă cu apă rece.

— Ăsta-i sfîrșitul crizei, zise ea văzîndu-mă că respir mai liniștită.

Doctorul fu invitat să-și petreacă noaptea la fermă. I se puse un pat în sală. Tocmai isprăvisem de mîncat, Mathijs își aprinsese pipa. Doctorul și-o fuma pe a sa. Meiken cîrpea niște rufe. Fereastra îngustă, tăiată în zidul văruit, era deschisă nopții. Lampa cu ulei lumina cu economie masa unde rămăsese un crușon de *Kaffir beer* [2] și niște pahare. În acea seară, fermierul îmi cedase fotoliul lui din rips roșu, singurul lux din casă. M-am așezat copleșită în acest fotoliu, urmărind cu ochii închiși multiplele imagini ce-mi treceau prin capul înfierbîntat și care

[2] Bere cafră (olandeză) (n. ed. fr.).

mă durea... O mînă se aşează peste mîinile mele pe care le ţineam împreunate pe genunchi. Doctorul îşi apropiase scaunul.

— Nu te gîndi prea mult, *mevrouw*... Nu înfrunta decît cu prudenţă evenimentele care ţi-au precedat boala. Nu vrei totuşi să ai încredere în mine ? adăugă el după o tăcere. Şi cum eu nu răspundeam : Bun ! Îţi respect taina. Dar ştii ce-ar trebui să faci ? Să scrii !

— Să scriu ? am protestat eu neliniştită, crezînd că se gîndea să mă determine să scriu vreo scrisoare.

— Da, ar trebui să-ţi scrii *Memoriile, mevrouw,* metoda ar fi excelentă pentru a-ţi dezmorţi creierul, a-l forţa să-ţi restituie fiecare amănunt al vieţii dumitale din trecut. Aşternîndu-le pe hîrtie, vei ajunge să coordonezi şi să fixezi chipurile care, îmi imaginez, trebuie să joace în mintea dumitale o horă îndrăcită. Urmează-mi sfatul, *mevrouw,* începe cu copilăria dumitale. Notează ceea ce-ai văzut, ce-ai făcut, ce-ai simţit... Această muncă va aduce un derivativ vieţii dumitale actuale. Şi ce duhovnic mai discret vrei decît o pagină albă de hîrtie ? Meiken Minhaar ! strigă el şi cînd fermiera sosi, zise : Ascultă ce-i prescriu bolnavei : o pană de scris, cerneală, un caiet !

În timp ce-mi vorbea astfel, am devenit atentă, amintindu-mi de cărţile citite odinioară. Să scriu... Să-mi scriu romanul doar pentru mine... Să-mi cînt *Cîntarea Cîntărilor* pentru iubitul meu care n-o va citi niciodată.

Meiken îmi spuse că doctorul o iscodise multă vreme în legătură cu mine.

— E mult de cînd ne cunoaştem, îmi spuse ea. Cînd bărbatul meu s-a rănit cu secera, ne-am dus la el. E francez, Mathijs pretinde că se numeşte Dubois. Cabinetul lui e plin de tablouri din Paris şi de cărţi, mai bine de o mie de cărţi ; apoi dacă a citit toate astea, nu-i prea greu să fii atît de savant. Ascultă-l, Ranny, scrie, din moment ce-ţi spune că asta-ţi va face bine ! Îţi vom lăsa cît timp vrei, haide ! Ai muncit destul pentru noi ! Apoi, a vrut să ştie dacă, atunci cînd te-au adus negrii la noi, aveai verighetă. Nu, Ranny, n-aveai inel, ţi l-or fi furat. Se vedea bine că erai o doamnă, n-aveai mîini de ţărancă, şi ce

[1] Doamnă (olandeză) (n. ed. fr.).

lenjerie purtai pe sub rochia zdrențuită... O rochie frumoasă, albă cu buline roșii. Am păstrat-o, vrei s-o vezi ?

Nu, nu voiam s-o văd... Nu voiam să-mi încep *Memoriile* cu ziua blestemată în care purtasem rochia aceea.

II

M-AM NĂSCUT ÎNTR-UN CARtier din Rotterdam. Tata avea o slujbă în Administrație. Locuiam într-o casă veche moștenită din strămoși. Era plină de paliere, scări largi, întunecoase, nenumărate cotloane. Fațada dădea direct în stradă, partea din spate, într-o grădină pe care tata o cultiva cu dragoste. Plantase acolo niște arbuști, liliac și iasomie, care ascundeau ograda și grădina de zarzavat, ale căror mirosuri înțepătoare se amestecau cu parfumul florilor ; nici nu împlinisem trei ani, când am auzit-o pe mama plîngîndu-i-se tatii : „Există copii care se nasc nebuni !" Asta, fiindcă pisica și cîinele trebuiau să se ferească de mîngîierile mele prea furtunoase, sau când, întinsă pe vreo brazdă, sărutam florile, le țineam strîns în mînă și-mi frecam de ele obrajii bucălați. Odată, tata, văzîndu-mi degetele murdare, îmi arătă tijele smulse. „Uită-te cum sîngerează !" Dar știam ce culoare avea sîngele și n-am vrut să mă las păcălită. „Florile au sînge alb", spuse el. Cum m-aș fi putut îndoi de cuvîntul celor mari ? Drept urmare, mîinile mele puerile cruțară grădina. Mama, în schimb, mă prinse stînd în patru labe pe podea și încercînd să prind razele de lună... Dintr-o dată, luna fu dată afară, voleurile închise ermetic și o bătaie la fund mă învățâ că atunci cînd vine ora de culcare nu te mai zbengui cu jucăriile cerului. La școală am fost o elevă bună. Cu ardoarea pe care o puneam în orice, nu doream decît să mă instruiesc. Dar m-am izbit de piedici. După ce mă întorceam de la școală, trebuia să mă duc după cumpărături, s-o ajut pe mama la bucătărie. Numai după ce surorile mele erau spălate și vîrîte în pat, vasele puse

la locul lor, sufrageria şi bucătăria în ordine, puteam, în sfîrşit, să-mi văd de ale mele şi să mă apuc de lecţii.

Tocmai mă pregăteam de împărtăşanie cînd tata muri de o embolie, Pierdeam în el pe cel mai bun prieten, pe cel care mă proteja împotriva asprei severităţi a mamei.

— Crede-mă, Mintje, spunea el, fetiţei acesteia lacomă de afecţiune i-ar trebui mai multe mîngîieri decît scatoalce.

Mama se mulţumea să surîdă cu milă, arătîndu-şi fruntea cu degetul. Dar tata nu era o fire combativă.

— Mă gîndesc că fata noastră mai mare nu se înrudeşte cîtuşi de puţin cu buna noastră rasă nordică. După mine, socot că în vinele ei s-a strecurat o picătură de sînge străin. De aici înclinarea ei către visare şi această sensibilitate excesivă care nu se prea potriveşte cu caracterul practic al rasei noastre. Dealtfel îmi amintesc că-n cronica familiei se vorbea despre un strămoş care şi-ar fi adus o nevastă din îndepărtatele sale peregrinări. Asta ar explica anumite trăsături de caracter ale Idei noastre.

— De ce nu mi-ai spus nimic despre asta cînd ne-am căsătorit ? întrebă mama cu un aer jignit.

— O, Mintje, trebuia, întocmai ca un mare senior, să-ţi înfăţişez arborele genealogic ca să te asiguri că nici un element exotic nu s-a amestecat vreodată cu sîngele meu olandez ?

Tata rîdea, mama ridica din umeri. Dar eu aveam o hrană în plus pentru visurile mele. Le populam cu această străbună cu care trebuia să semăn şi care venise dintr-o ţară unde nu exista atîta apă pe străzi şi nici ierni atît de aspre ; unde, la umbra palmierilor, îşi făcea vînt cu un evantai de sidef şi dantelă. Oare şi în acea ţară de vis nişte impulsuri misterioase le făceau pe fete să sară din paturile lor cînd cînta privighetoarea ? În grădina de alături, pe una din ramurile cele mai înalte ale unui brad cu vîrful retezat de furtună, o privighetoare îşi profila pe cer minuscula ei umbră cenuşie. Zburdalnică, lungindu-şi gîtul subţire, îşi lansa vocalizele care se rostogoleau ca nişte perle tari pe argintul nopţii... În spatele meu, cele patru surori dormeau, cu pletele amestecate, cu mîinile

inconștient apropiate. De ce mă simțeam izolată ? Atît de dureros izolată, încît, cu fruntea pe pervazul ferestrei, izbucneam în lacrimi. Uneori mă apuca o dorință nebună de a sări pe fereastră, de a deschide portița grădinii, de a alerga în stradă, în urmărirea cuiva care mă chema și pe care nu-l puteam vedea. Îmi amintesc de plimbările la brațul tatii. De iarmaroace și de serbări cu tir, unde purtam o rochie albă cu un cordon azuriu, în brațe c-un buchet mare de flori de cîmp, pe care tata mă ajutase să le culeg. În mijlocul unei mulțimi vesele, ne instalam sub un umbrar. Ni se servea bere și, în timp ce mîncam brînza tata îmi vorbea sau poate că mai curînd își vorbea lui însuși.

— Nefericiți cei care întrec măsura ! spunea el. Trebuie să fii puternic, foarte puternic, asta-i toată filozofia vieții... Trebuie să ții piept evenimentelor și oamenilor. Nu, biata mea fată, sînt un om slab și ți-am transmis, din nefericire, o boală ereditară : slăbiciunea mea ! Slăbiciunea trebuie urîtă, Ide ; cînd Domnul a spus : „Îi voi scuipa pe cei slabi", cred că a adăugat : „Și pe nevolnici !" Ești slab cînd domină inima. A mea a strigat întotdeauna atît de tare, încît trebuia să bat în ea. Cu vremea, a tăcut...

Bietul tata, cît de bine îl înțeleg astăzi ! Cît trebuie să fi suferit din pricina constrîngerii impuse firii sale generoase ! Totuși mama nu era rea. Nu exista femeie mai atașată față de îndatoririle ei casnice. Dar poate că bărbatului ei i-ar fi plăcut o fărîmă de bonomie în casa lui și-ar fi fost bucuros dacă nevasta sa ar fi știut să rîdă, să cînte, să strige ! Mama nu rîdea, nu se înfuria niciodată. Cînd ne pedepsea, o făcea cu sînge rece. Cînd îi făcea reproșuri bărbatului ei, o făcea cu un glas monoton, abia deschizînd buzele și cuvintele ei cădeau exasperante, cu regularitatea picăturilor care scapă dintr-un robinet prost închis. Cred că, cu toate acestea, își iubea bărbatul, dar îi purta ranchiună pentru lenea lui. Într-adevăr, observațiile ei se izbeau de resemnarea în care bietul om se izolase cu vremea. Își păstra pentru el gîndurile, nădejdile. Nu-l mai putea scoate din această lume pe care și-o crease așa cum îl scoteau adesea din casă cîrpele și pămătufurile ei de pene pe care nu ostenea să le mînuiască.

Moartea tatii îmi pricinui o mare durere. De îndată ce puteam scăpa, alergam la mormîntul lui şi, ascunzîndu-mă cînd treceau paznicii, rămîneam adesea acolo pînă noaptea. Mama, cînd venea să mă caute după ce se închidea cimitirul, nu-mi mai făcea mustrările pe care le aşteptam. Ea însăşi plîngea, dar trăsăturile sale, puţin masculine, deveniră şi mai rebele la surîs, iar evlavia sa şi mai accentuată. O mică pensie de văduvă ne îngădui să ne păstrăm casa. În afară de asta, mama, care fusese infirmieră înainte de a se mărita, obţinu nişte gărzi de noapte într-un spital, ceea ce era suficient ca să ne ajute să trăim. Cu o voinţă de neînfrînt, această femeie ţinea locul tatălui dispărut. Întoarsă la ora şapte dimineaţa, voia ca ibricul cu cafea să fie pe masă. O beam toate şase împreună, apoi urma inspecţia celor care plecau la şcoală. Vai de pielea mea dacă lipsea un nasture, dacă nu cususem ca lumea ceva, dacă unghiile uneia dintre fetiţe i se păreau cam îndoielnice. După ce mă înapoiam de la cumpărături, o găseam încă în picioare, spălînd cu apă multă caldarîmul din faţa casei. Trebuia s-o rog mult ca să se vîre în pat după masa de prînz. Doar duminica, după ce ne întorceam de la cimitir, consimţea să se odihnească pînă seara, în vreme ce eu mă duceam cu surorile mele la mătuşa Antje.

Mătuşa Antje era domnişoară bătrînă. Spre deosebire de mama, avea întotdeauna un chip surîzător, care dădea farmec trăsăturilor ei aspre. O bonetă cu volane de un alb ca zăpada îi ascundea în parte cocul mare, cărunt. Purta în mod invariabil o rochie de tafta mov, care foşnea la cea mai mică mişcare. Camera ei îmi plăcea nespus. Mare şi luminoasă, era tapiţată cu hîrtie cenuşie cu bucheţele roz. Nişte scaune de palisandru, cu spătar înalt, înconjurau o masă rotundă din acelaşi lemn. Pe suprafaţa strălucitoare a bufetului, două candelabre de argint, prevăzute cu mucări, flancau paharele cu picior roşu, în care soarele aprindea sclipiri de rubin. În faţa sofalei de catifea albastră, o altă masă cu picioare lungi şi subţiri ; pe ea, un borcan în care înota un peşte mare, roşu. În sfîrşit, vitrina plină de comori : farfurii preţioase, coşuleţe în filigran, cutii din scoici. Îmi plăcea în mod deosebit o statuetă la care mă uitam de fiecare dată ca şi cum aş fi văzut-o întîia

oară : Apollo aplecat asupra zeiței Venus adormită... Niște panglici roz, late, țineau perdelele de muselină de la ferestrele strălucitoare. Așezată pe un soi de mic podium, în dosul oalelor cu balsamină aranjate pe prichiciul ferestrelor, bătrîna domnișoară putea să observe strada și, iscodind, să-și recunoască vizitatorii înainte ca aceștia să fi avut timpul să sune la ușă. La ora cinci fix, Hildi, servitoarea, într-o fustă largă și cu boneta scrobită, ne servea masa. Ea consta de regulă dintr-o supă cu tăiței, urmată de un fel de musaca și din niște găluști mari cît pumnul. O budincă de griș, stropită cu sirop de fructe, încheia masa. După moartea tatii, o duceam greu cu mîncarea ; întorcîndu-ne acasă de la mătușa Antje, cele mici încă își mai lingeau degetele cu care se ajutaseră la masă. Pașii ni se încetineau pe măsură ce ne apropiam de casa unde nimic nu ne bucura privirile. Păräseam întotdeauna cu un oftat frumoasa locuință a mătușii mele.

Cei care au nevoie să fie vegheați noaptea sînt întotdeauna grav bolnavi. Ca să poți suporta astfel de nopți la căpătîiul muribunzilor sau chiar al vreunuia care-și dăduse duhul, îți trebuia o fire aspră ca a mamei, la fel de neînduplecată față de ea ca și față de ceilalți. Îi admiram curajul. Pentru liota ei de copii înfrunta oboseala, lipsurile, dificultățile materiale. Nu-și acorda nici un răgaz. Totuși, pe măsură ce creșteam, mama se umaniza, și ea, care nu deschisese altă carte decît *Biblia*, îngădui ca mătușa Antje să-mi dea cîte unul din romanele pe care le împrumuta de două ori pe săptămînă de la biblioteca din oraș. Acum îndeplinindu-mi îndatoririle zilnice, așteptam cu bucurie momentul cînd, casa odată pusă la punct și mama plecată la spital, puteam, lîngă surorile mele adormite, să reîntîlnesc eroii frumoaselor povești de dragoste... *Poteca pisicilor* de Sudermann mă exaltase pînă într-atît, încît mă făcuse să am febră. Citeam la lumina lumînărilor pe care le cumpăram pe ascuns cu cîțiva *kwartjes* din banii de buzunar, cu care mi se răsplătea adesea zelul. Bine că mama nu putea să vadă aceste încălcări.

Selma, cea mai mare dintre cele patru surori ale mele, își găsise o slujbă într-un mare magazin, ceea ce-i îngădui mamei să-și mai răărească gărzile de noapte. Dealtfel părea foarte obosită, chipul i se ofilise.

Într-o duminică cedă în sfîrșit insistențelor noastre și ne însoți la mătușa Antje. Bănuisem întotdeauna niște ranchiune între cele două cumnate. Cînd mama trecu pragul Antjei, avu o ezitare : „Asta, numai ca să-ți fac ție plăcere, Ide", oftă ea. Un fulger de triumf trecu prin pupilele mici ale bătrînei domnișoare la vederea cumnatei sale. După-masă, servi în cinstea mamei lichior și cafea ; seara se prelungi. Oare prezența rudei și prietenei sale din copilărie o făcu în seara aceea pe Antje să fie de o limbuție neobișnuită ? Ea evocă vremurile de odinioară, vorbi despre oameni dispăruți pe care ele două îi cunoscuseră și, în timp ce perora, mi se părea că-i și văd pe acei oameni printr-un văl subțire de colb, întocmai ca în picturile acelea vechi aruncate prin poduri. Tăcută, mama își asculta cumnata.

— Îți amintești ? Veneai cu împletitura. Te așezai la fereastră, în dosul oalelor cu flori. Cunoșteam toți trecătorii. „Iată, spuneai tu, Frée Slot are o pălărie nouă și iat-o pe doamna van Owen care ne salută. Cît e de împopoțonată, un adevărat papagal !" La biserică, în rochie de duminică, ne rosteam rugăciunile cu gîndul la după-amiază, cînd urma să ieșim la iarbă verde cu toată ceata, să culegem flori de pe cîmp și de pe dune. Toamna, mîncam la vreun han de țară. Înfulecam pîine neagră, nuci noi și beam vin dulce. Cînd ne întorceam, cerul era roșu deasupra pădurilor. Iernile erau mai aspre decît acum. Săptămîni în șir nu te puteai uita pe ferestrele acoperite cu flori de gheață. Sobele duduiau. Patinajul era la ordinea zilei. Într-o jachetă lungă, ajustată, împodobită cu pene, cu toca de blană pe coc, cu patinele la subsuoară, cu mîinile într-un mic manșon, ne îndreptam spre patinoar. Nici n-apucam să ne așezăm bine pe banca țărănească, aproape de ghereta cu băuturi calde, că tinerii și alergau să ne lege patinele. Ținîndu-ne de mîini, desenam arabescuri pe oglinda de gheață. Vîntul ne tăia obrajii și răsuflarea, dar era minunat... Suprafața înghețată reflecta cerul cenușiu ca de in și, într-o zare cețoasă, soarele încremenea, roșu, ca o mare lanternă chinezească. Ținîndu-ne de braț, alunecam îndărăt pe gheață. Nici o grijă nu ne tulbura încă inimile. Dragostea vine tîrziu la fiicele nordului...

Mama n-o părăsea din ochi pe Antje, atentă la acele ecouri ale unei tinereţi îndepărtate, în care-şi avea şi ea partea... Adesea, cînd un cuvînt i se părea necuviincios pentru urechile fetelor sale, încrunta sprîncenele. Dar bătrîna domnişoară se pornise. Aminti de o zi de carnaval ; pocnituri, trompete, petarde, în sfîrşit, toată gama, cînd deodată un Pierrot veni ţopăind în faţa ei. Cu un gest larg, făcu o reverenţă profundă şi cu o voce prefăcută, ascuţită, îi zise : „Vă salut, doamnă a inimii mele !“ Intrigată, tînăra nu-şi găsi cuvinele şi, înainte de a-şi fi revenit din surpriză, masca se îndepărtă săltînd întruna şi făcîndu-i semne cu mîna : „La revedere, dragă Antje !“ Îi cunoştea şi numele ! Nu-i zărise decît ochii strălucitori prin masca de satin. Cine era ? Unde mai văzuse ea acei ochi atît de frumoşi, atît de luminoşi ? Privirea aceea neagră şi maliţioasă o urmărea, îi apăsa inima... Ciudat de tulburată, îi fu greu să se aşeze sub lumina lămpii între părinţii şi fratele ei. Întoarsă în odaia sa, rămase multă vreme la fereastră, trăgînd adînc în piept aerul nopţii în care se aprindeau primele felinare. Printre măştile tot mai rare căuta un Pierrot în satin alb... „Acea viziune fugară şi-a păstrat mereu misterul şi a rămas singurul meu roman... isprăvi mătuşa Antje oftînd. Tinereţea mi s-a ofilit căutînd pe chipurile oamenilor ochii care mă vrăjiseră...“

— Şi pe care i-ai fi regăsit fără îndoială, dacă l-ai fi privit mai cu atenţie pe băiatul lăptarului sau pe ajutorul de spiţer din colţ ! Las-o baltă, bătrînă sentimentală !

Antje se prefăcu a nu băga în seamă umilitoarea reflecţie a cumnatei sale.

— Tu, Mintje, remarcă ea cu calm, tu te-ai ferit întotdeauna de sentimentalisme ca de un duşman al bunului simţ. Noi te poreclisem „micul crivăţ al Nordului“. Numai că, dă-mi voie să-ţi spun, „micul crivăţ“ s-a transformat într-o dulce adiere cînd ţi-a căzut cu tronc frate-meu. Poţi să-mi explici, Mintje, prin ce stranie intuiţie îţi dădea de urmă în zilele în care te aşteptam la masă ?

Pielea mamei se acoperi de o roşeaţă sumbră ; spuse cu bruscheţe :

— Dacă te amuză să-ţi povesteşti vechile tale istorii, n-ai decît, dar te rog, nu mă amesteca şi pe mine.

Am aflat totuşi în ziua aceea că, printr-o speculaţie nenorocită, bietul tata pierduse o moştenire care i-ar fi îngăduit mătuşii Antje să trăiască pe picior mare. Mama trebuie să-i fi purtat pică pînă la sfîrşitul zilelor sale.

III

SORA MEA JOPSIE ÎŞI GĂSI LA rîndul ei un loc la o modistă. Mama dădu curs rugăminţilor noastre şi renunţă în sfîrşit la slujba sa atît de grea. Dar, deşi nu ne mai aducea în fiecare dimineaţă mirosul greu al bolii şi al morţii, casa era lipsită de bucurie. Zilele erau la fel una cu alta, doar masa duminicală de la mătuşa Antje mai rupea monotonia. La ora ieşirii de la şcoală, le auzeam rîsetele, zgomotul saboţilor pe pavaj. Dar, de îndată ce treceau pragul casei, tăceau. După ce-şi puneau papucii pe care-i găseau în dosul uşii de la intrare, mîncau în tăcere o tartină cu marmeladă, apoi se cocoţau pe scaunele lor şi-şi aplecau mutriţele peste caiete. Uluită, vedeam cum li se şterg încetul cu încetul frumoasele culori aduse de afară şi cele două fetiţe nu-mi mai apăreau parcă decît printr-un văl uşor ; pînze de paianjen pe care tăcerea părea că le ţese aici, peste toate lucrurile... Totuşi cu cinci fete sănătoase, casa ar fi trebuit să fie veselă şi zgomotoasă ca o colivie. Asta să fi ţinut oare de firea mohorîtă a mamei ? Sau de credinţa ei rigidă ? Credinţa mamei era fără entuziasm şi fără ardoare. Nu ne învăţase ea să ne temem de Dumnezeu în loc să-l iubim ? Acest Dumnezeu al mamei ni se părea teribil, plin de mînie şi de pedepse. Ce consolare, ce ideal am fi putut găsi în teamă ? Între acest Dumnezeu al mamei, lipsit de indulgenţă şi de blîndeţe, şi sufletele noastre de copii nu se putea stabili nici o legătură. Poate că şi din pricina asta glasul puternic al cerului nu mi-a ajuns niciodată la suflet şi am căutat întotdeauna un ideal uman ! Şi apoi, fără să-şi dea seama, mama ne crease un fel de silă faţă de rugăciune, căci, la ora mesei, îngenunchind cu

noi pe podea, ne obliga să recităm nişte oraţii interminabile, în timp ce aroma verzei cu slănină ne gîdila nările... în serile în care mătuşa Antje mînca la noi, o conduceam pînă acasă. Noi două puteam scurta drumul pe şosele. Canalele, bătute de vînt, clipoceau lîngă zidurile de piatră. Felinare rare înroşeau apa cu nişte reflexe sinistre. Mantiile noastre pocneau ca nişte pînze de corăbii şi grăbeam pasul ori de cîte ori se apropia vreo siluetă cu gulerul ridicat, cu chipul ascuns sub şapcă. Mătuşa Antje odată lăsată la uşă, mă reîntorceam în oraş, puţin năucită de a mă afla pe stradă la ora zece seara. Trecătorii păşeau fără grabă, literele uriaşe ale afişelor îţi atrăgeau atenţia. Cînd se deschidea cîte o uşă violent luminată, ţîşneau afară strigăte, muzică şi cîntece. Tramvaiele scîrţîiau. Maşinile treceau fără zgomot.

Înainte de a mă culca, rămîneam la fereastră visînd. Smocuri de nori alunecau uşor pe discul strălucitor al lunii, se saturau de lumina ei şi-şi continuau drumul spre alte zări. Îi invidiam. Începea să se răcorească. Singurul copac din grădină care ţinea umbră îşi pierdea, una cîte una, frunzele. În van se chirceau, se cramponau de crengi, căci, fluierînd ca un puştan răutăcios, vîntul le alunga din adăpostul lor. Ultimii trandafiri se înălţau spre limpezimea cerului. Mă aplecam către tăcerea nopţii, ca şi cum aş fi putut auzi acolo ecourile unei lumi unde eu nu puteam pătrunde. O lume plină de aventuri... Aveam tot timpul senzaţia că cineva pe care nu-l vedeam îmi făcea semn, ca unei captive ţinută de lanţurile ei, şi mă aplecam către acea chemare misterioasă, o ascultam cum asculţi zvonul unei serbări la care nu eşti admis, dar la care te uiţi prin crăpătura unei uşi... Tremuram gîndindu-mă la iarna apropiată în care trebuia să îndur, una după alta, zilele scurte şi ceţoase, în care nu aşteptai nimic şi serile lungi, monotone, în care căscai în timp ce cîrpeai rufele. Mă examinam în faţa oglinzii, cu o surdă strîngere de inimă. Aş fi dorit să fiu mai subţire, aidoma siluetelor din jurnalele de modă, căci se spunea despre mine : „Ce fată robustă şi sănătoasă !" Părul meu castaniu avea strălucire şi supleţe, chipul meu, cu trăsături prea accentuate, era lipsit de graţie. Dacă dinţii albi şi regulaţi îmi plăceau,

detestam dimpotrivă linia dreaptă a buzelor. Mai rămîneau ochii. Între brun și negru, aveau cam culoarea codițelor. Prietena mea Tinka afirma că genele mele foarte lungi îmi dădeau o expresie dulce. Ei îi plăcea de asemenea și gropița pe care o aveam în bărbie. Poate purtînd niște stofe potrivite aș fi putut să-mi corijez fizicul ingrat. Dar rochiile mele mohorîte, niciodată la modă, nu mă puteau avantaja. Și dealtminteri la ce bun ? Avea atît de mare importanță dacă rămîneam fată bătrînă ? Mătușa Antje nu era nenorocită. La vîrsta mătușii, aș fi avut, ca și ea, un clan de prieteni, care să vină o dată pe săptămînă, să bea cafea și să mănînce clătite, într-o atmosferă călduță de bîrfeli nevinovate. Totuși, mă lua întotdeauna cu frig cînd mă gîndeam la un astfel de viitor. Ca să nu mă mai gîndesc la asta, munceam cu hărnicie, spre marea mulțumire a mamei. Puteam să-i spun că nu căutam decît oboseala ? O oboseală care, de îndată ce se întuneca, mă făcea să cad într-un somn adînc... Ce știa ea despre mine ? Despre eul meu pe care-l ascundeam de aspra ei severitate ? Adesea, credeam că i-am venit de hac tinereții care striga înfometată, apoi, urmau niște revolte neașteptate... Asta se întîmpla în toiul nopții. Mă trezeam și tresăream, ca scăpată dintr-un coșmar, și așteptam, cu inima bătînd... O simțeam fremătînd în mine, agitîndu-mi sîngele, umflîndu-mi vinele, gata să crape. O teamă, care avea și ceva plăcut în ea, mă făcea să mă înăbuș un pic... Aprindeam lumînarea și, sărind din pat, alergam în fața oglinzii. Obrajii îmi erau roșii. De sub pletele despletite, ochii mă priveau ciudat. Mi se părea că cea care mă privea astfel, printre gene, ca printre zăbrelele unei temnițe, era tinerețea mea captivă. Îmi lăsam cămașa să alunece în jos, dar, odată goală, trupul meu mare și alb mă speria. Frigul îmi mușca pielea și mă reîntorceam să mă ghemuiesc sub cuverturi. Îmi luam cu mine tinerețea inutilă, îi închideam pleoapele și-i murmuram : „Fii înțelegătoare, haide, dormi !"

Mai trecu un an. Se apropia iarna. Frunzele veștede alunecau de-a lungul geamurilor și mireasma lor puternică vestea Sărbătoarea Sfinților. De ce nu mai încercam acea neliniște care mă cuprindea la fiecare schimbare de

anotimp ? Simţeam în mine o apăsare şi parcă o aşteptare. Oare să existe presimţirea fericirii ca şi cea a nenorocirii ? Era o zi ca oricare alta. M-am sculat, trezită din somn de ceasul deşteptător, pe care-l vîram sub cuverturi pentru ca brutala lui sonerie să nu le trezească din somn pe fetiţele mai mici, care aveau dreptul să mai doarmă încă o oră. După o toaletă rapidă, cu apă rece, am coborît să aprind crenguţele de pin de sub butucii pe care, de cu seară, îi pregătisem în vatră. Trosnetul vesel al focului îmi dădu curajul de a îngenunchea şi de a freca dalele roşii. Am atîrnat ceainicul. Aroma cafelei le atrase pe surorile mele, care-şi făcură apariţia strălucind de curăţenie şi mirosind a săpun. Mama sosi ultima. Cele mari plecară la slujbele lor, cele mici, la şcoală. Am golit repede masa, am pus ceştile la locul lor şi m-am pregătit să mă duc după cumpărăturile pentru masa de prînz, în vreme ce mama se apucase să citească ziarul local.

— Ide ! mă strigă ea, chiar în clipa în care pusesem mîna pe mînerul uşii. Ia vino încoace !... Ascultă...

Potrivindu-şi ochelarii pe nasul drept şi puternic, ea îmi citi un anunţ redactat cam în aceşti termeni : „*Doctor, vrea să se căsătorească cu o fată de douăzeci pînă la douăzeci şi cinci de ani, care ar fi dispusă să-l urmeze în Transvaal. Adresaţi propunerile la biroul ziarului. Cifra X 707.*“

— Ei bine, Ide, ce ai de zis ? întrebă mama foarte interesată.

— În Transvaal ? am bîlbîit eu foarte înfricoşată. Cît e de departe !

Ea păru să nu mă audă.

— Bagă bine în cap ce-am să-ţi spun, Ide. Căsătoria e condiţia esenţială pentru o fată... Nu eşti frumoasă, nici măcar drăguţă. N-ai un ban, nu vei găsi niciodată un pretendent pe meleagurile noastre. Transvaalul, la urma urmei, nu-i dincolo de lume şi prezintă toate avantajele unei ţări noi. Acest... tînăr are desigur intenţia să-şi facă acolo un viitor. Rămîne de văzut dacă-i vei plăcea. Nu-i prea sigur, dar totuşi să ne încercăm norocul.

Gîndul că fata ei ar putea să nu convină acelui domn nu-i surîdea femeii intransigente. Cu o frică vagă, am ascultat-o şi i-am pus în faţă tocul, călimara, hîrtia ca-

drilată și un plic. Fără să mai socoată necesar să-mi citească scrisoarea, o puse în plic, îl lipi, apoi mi-l întinse.

— Acum, du-te repede și aruncă-l în cutie. Acel domn n-o să ducă lipsă de propuneri.

Se scurseră niște zile, în cursul cărora eram atît de agitată, încît păleam ori de cîte ori îl vedeam pe poștaș. Făceam totul alandala, dar mama îmi arăta o indulgență neobișnuită. Imaginația mea îl făcea pe necunoscut cînd frumos ca Boleslaw, eroul din *Poteca pisicilor*, cînd chel și urît, din moment ce nu-și putea găsi o nevastă decît prin intermediul unui ziar. Într-o dimineață, cînd tocmai ieșeam, ținînd pe braț sacoșa pentru cumpărături, am dat nas în nas cu un domn care căuta deasupra porții numărul casei. Își scoase pălăria.

— Sînteți *mejuffrouw* Eeden ? mă întrebă el și, cum o roșeață blestemată îmi năpădi obrajii, mi s-a părut că-l văd surîzînd.

Nu știu ce-am îngăimat, introducîndu-l în cea mai bună odaie a noastră.

— S-o chem pe mama... am spus eu.

Dar el mă opri.

— Nu, rămîi, făcu el amabil. Dumneata ești cea care mă interesează...

Eram atît de tulburată, încît nu știam ce să fac cu mîinile. Le tot apăsam una peste alta, necutezînd să-l privesc, totuși știam că e înalt, că are păr și ochi luminoși și un chip bronzat. Din fericire mama, care observase tot, intră solemnă, îmbrăcată în rochia de duminică. În felul ei deschis, îi întinse mîna străinului.

— Dumneavoastră sînteți cel care...

N-o lăsă să termine.

— Da, eu...

— Ea e, spuse mama arătîndu-mă.

— Știu, făcu el, și am remarcat inflexiunea gravă a vocii sale.

— Bun ! Deci nu ne mai rămîne decît să discutăm.

Mama luă loc în fotoliu, cu un aer mai auster ca niciodată. El se așeză pe sofa.

— Lasă-ne singuri, fata mea, îmi porunci mama cu tonul ei peremptoriu.

Nici nu ceream altceva. Cu inima palpitînd, am urcat scara, dar pe palier am rămas aplecată peste balustradă. Aşteptam să aud o uşă deschizîndu-se, paşi furişaţi îndepărtîndu-se. Mi-am răcorit obrajii cu palmele îngheţate, sigură că visez... Imaginea pe care-o luasem cu mine sub pleoape era prea strălucitoare. Să devin oare tocmai eu soţia acestui prinţ încîntător cu plete de aur ? Lucrul mi se păru atît de imposibil, încît am început să rîd cu hohote de una singură. De jos, se auzea vocea mamei, acea voce unică, fără timbru. De cîte ori vocea bărbătească îi răspundea, mi se punea un nod în gît. Teama ca ultimul cuvînt să nu fie rostit, ca uşa să nu se deschidă, mă făcea să stau ca pe ace. În sfîrşit, uşa se deschise. Mama mă chemă.

— Apropie-te, Ide... Jan Yvarsen, dă mîna logodnicei dumitale.

— Logodnicei ? am bîlbîit eu tremurînd.

El făcu da, din cap, surîzînd. Mîna mea dispăru în mîna lui mare. Atunci, pentru prima oară în viaţa mea, am fost cuprinsă de o slăbiciune. Odaia începu să se învîrtească sub picioarele mele, pereţii se ridicau şi se lăsau... Cînd mi-am revenit, eram întinsă pe canapea. Mama îmi ştergea tîmplele cu oţet şi Jan Yvarsen îmi lua pulsul. Mama avea un aer contrariat.

— Ei, hai, hai ! Ide, bombăni ea, ce te-a apucat să leşini ca o gingaşă demoazelă ? Şi eu care mă lăudam cu sănătatea ta ! Mă faci de rîs !

Jan Yvarsen o linişti.

— Uitaţi-vă, *meffrouw,* culorile îi revin. Îmi întîlni privirea. Cum te simţi, Ide ? Pulsul ţi-e încă puţin agitat, dar...

Pupilele foarte albastre, aproape transparente, mă examinau pline de curiozitate.

Neputînd încă să sesizez realitatea şi crezîndu-mă jucăria unui vis, i-am susţinut privirea. Aş fi vrut să-i răspund. „Cum să mă simt ? Cum trebuie să se simtă un fluture cînd, ieşind din gogoaşa cenuşie, îşi ia zborul spre lumină !"

IV

MARE AGITAȚIE ȘI RĂSTURNAREA tuturor obiceiurilor casei pe jumătate monastice de cînd Jan Yvarsen își făcuse apariția. Era obiectul atențiilor asidue ale femeilor din casă, inclusiv ale mătușii Antje, care, din ziua cînd aflase vestea, rămăsese în permanență la noi. O bănuiam că e îndrăgostită de tînărul străin, îndrăgostită în toată inocența ei, în modul cast și naiv al domnișoarelor bătrîne.

— Mintje, țin ca lucrurile să fie bine făcute, îi recomanda Antje cumnatei sale. Îți pun la dispoziție punga mea.

Puse de asemenea la dispoziția noastră frumoasa ei veselă din Delft și pe Hildi, servitoarea ei, care venea cu noaptea în cap pentru lungi conciliabule în vederea mesei. În memoria mea sînt prezente cele mai mici amănunte din acele zile fericite. Noiembrie a fost deosebit de friguros în acel an. Toate sobele din casă duduiau vesel, ca și cum ar fi luat parte la bucuria generală. Ca să se ducă la școală, cele mai mici trebuiau să treacă printr-un fel de gard dublu, format din zăpada adunată de măturători. Toată acea albeață răspîndea o lumină crudă în camere.

Logodnicul meu venea în fiecare zi și niciodată fără flori. Mi se pare că mai simt încă parfumul acelor tuberoze. Hățurile lăsate mai slab, Selma, Jopsie, Daatje și Neeltje alergau pe scări în sus și în jos, cu șușoteli și rîsete înăbușite. Lui îi plăcea să le tachineze, să le îmblînzească prin daruri mărunte, dar ele continuau să fie speriate și Jan se plîngea : „Aș vrea să mă trateze ca pe un frate mai mare, chiar să mă și înghiontească un pic !" Îl amuza, spunea el, să vadă atîtea domnișoare în jurul lui. Înainte de a sosi ora de masă, vechea noastră pendulă scîrțîia îndelung, ca un bătrîn care-și drege glasul, apoi, grăbită, suna ora unsprezece. Nu-mi mai găseam locul și, cu toate mustrările mamei care voia să-mi dea cîte ceva de făcut, mă duceam la poartă ca să pîndesc sosi-

rea logodnicului meu. Înfăşurată într-un mare şal moale, cadoul mătuşii Antje, care de cînd mă logodisem era de o dărnicie surprinzătoare, inspectam strada unde soarele făcea să sclipească ţurţurii atîrnaţi de streşini. Cînd, departe, se profila silueta înaltă a lui Jan Yvarsen, mereu aceeaşi emoţie mă silea să mă sprijin de stîlpul de piatră. Pînă ajungea în faţa mea, aveam timp să-mi vin în fire. Dar el ? Ah, ce calm opunea el tumultului din inima mea ! Serios şi binevoitor, îmi întindea mîna în care o puneam pe a mea tremurînd de fericire. Cît era de frumos, Doamne ! Îmbrăcat într-un palton negru, dublat cu blană, cu o şuviţă de aur ieşindu-şi de sub căciula de astrahan, soarele îi aprindea în ochi luciri de oţel. Aşa cum se detaşa de pe fundalul străzii cu zăpadă şi ţurţuri, părea străinul misterios venit din ţara fiordurilor şi a legendelor. Mă simţeam întotdeauna mică în faţa frumuseţii sale. Ceasuri de încîntare în care totul la el mă fascina : felul în care-şi aprindea ţigara, strîngîndu-şi puţin pleoapele, privirea îndepărtată, cînd urmărea spiralele de fum, dezinvoltura lui firească, vocea. Această voce sumbră răsuna pe coardele inimii mele în mod aproape dureros. Gîndul că, în toate zilele noii mele vieţi, îmi va fi dat s-o aud, să contemplu acel profil de medalie, acea privire albastră şi directă, acel surîs deosebit, mă făcea să-mi pierd capul. După plecarea lui, mama trebuia să mă strige de două ori, cînd avea nevoie de mine. Clătina din cap.

— La ce-a mai folosit că te-am ţinut în frîu din cea mai fragedă vîrstă, dacă te văd azi exagerînd astfel ? Tu nu-l priveşti pe logodnicul tău ca pe un băiat de treabă, ci ca pe bunul Dumnezeu în persoană. Fii convinsă că nici lui nu-i place asta ! Ştii ce m-a întrebat la prima noastră întrevedere ? „Sper că fata nu-i sentimentală." L-am asigurat : „Fii fără grijă ! E o fată crescută în cele mai bune principii. Cînd ai s-o cunoşti, ai să-i apreciezi simţul practic".

— O, mamă, nu mă cunoşti, am strigat eu.

— Nu, bombăni ea, nu sub această lumină, nu te credeam în stare să faci ochi dulci unui bărbat, fie el

şi logodnicul tău ! Trebuie să existe o pudoare a sentimentelor !

Profund umilită, dîndu-mi seama că dragostea mea prea învăpăiată sărea în ochii tuturor, m-am refugiat în camera mea şi am început să plîng de ruşine. Nu-mi dădea prin cap să mă gîndesc mai profund la ce-l putuse împinge pe Jan Yvarsen să mă aleagă pe mine şi nu pe alta. Rezerva, politeţea lui corectă, în ce mă privea, numi îngăduiau nici o iluzie în legătură cu sentimentele lui. Dar ce importanţă avea ! Îl vedeam, îl simţeam mult superior, aşa că mi se părea firesc să nu mă iubească ; dealtfel nici nu-i ceream altceva decît să mă lase să-l ador. Dar şi aşa se pare că-i ceream prea mult, căci mama mă avertiza că e periculos. Jan Yvarsen nu voia să fie iubit astfel, el voia o femeie practică şi înţeleaptă. Asta era tot. O soţie care să ştie să păstreze în adîncul sufletului ei mărturisirile ce nu i se cereau, şi care poate că-l deranjau. Dar totodată, o soţie cu care să împartă viaţa şi să-i facă copii. Nu era oare şi asta perspectiva unei nemăsurate fericiri ? De ce atunci lacrimile continuau să-mi curgă ?

Venit mai devreme ca de obicei, logodnicul meu bătu la uşă.

— Plîngi ? făcu el surprins. Ce s-a întîmplat ? Ce ţi-au făcut ?

Sîngele care-mi urcase în obraji îmi secă lacrimile. I-am repetat reproşurile mamei. O expresie amuzantă apăru în pupilele lui limpezi, dar se stinse de îndată ce mă auzi adăugînd :

— Iartă-mă dacă privirile, atitudinile mele arată prea făţiş admiraţia mea faţă de tine !

Îşi încruntă sprîncenele.

— Admiraţia ta ? Dar nu e nimic de admirat la mine, draga mea Ide, crede-mă, sînt un om cu gusturi simple ! Haide, tratează-mă ca toată lumea. Peste puţin n-o să fac parte din familie ?

O mare bucurie mă cuprinse la aceste vorbe. Deci logodnicul meu mă privea cu bunăvoinţă.

— Linişteşte-te, Ide, îmi place firea ta spontană, să ştii că apreciez darul tinereţii tale. Dar, continuă el cu

o expresie maliţioasă, vreau să te avertizez ! O logodnică trebuie, din cînd în cînd, să-şi mai plece privirile ! Dealtfel, în ţara mea există un cîntec care spune : „Cei mai frumoşi ochi din lume sînt ochii plecaţi".

Discret, Jan lăsase un plîc pe colţul bufetului.

— Ştiu, îi spusese el mamei, cît ai fost de curajoasă după moartea soţului dumitale şi iată că acum ţi-o iau şi eu pe fata cea mai mare. Nu te formaliza deci dacă mi-am permis să-ţi pun la dispoziţie o sumă. Te rog să-i cumperi Idei tot ce are nevoie. Fără economii...

Ne-am dus să ne facem cumpărăturile la Amsterdam. Jan surîdea văzînd la ce se oprea mama. Ei nu i se părea nimic prea solid şi pipăia cu un aer critic cearşafurile de pînză fină, feţele de masă din damasc, pe care un vînzător le etala în faţa noastră. Nu ne-am supărat prea tare cînd mama, nemulţumită de cumpărăturile noastre, ne-a declarat că, din moment ce nu-i ascultam sfaturile, socotea inutil să ne mai însoţească. Mie, lenjeria şi obiectele pe care le cumpărasé logodnicul meu mi se părură foarte frumoase. Dar el insista, încruntîndu-şi sprîncenele, să-mi cumpăr de toate, făgăduindu-mi să-i ascundă mamei lucrurile prea costisitoare pentru trupul meu obişnuit cu pînza groasă ţesută încă de mîinile străbunicelor mele. Această lenjerie uşoară, împodobită cu panglici şi dantele mă cam speria, totuşi îmi plăcea grozav să-mi cufund degetele în ea. Jan părea cu gîndurile în altă parte, căci tresări cînd i-am atins braţul. Preţ de o secundă, am surprins în ochii lui o expresie tulburată, îndurerată, apoi revenindu-şi se întoarse spre lenjeria adunată pe tejghea.

— Ai nevoie de tot, Ide... spuse el distrat.

Un val de sînge îmi împurpură obrajii.

— Oh, Jan, nu crezi că sînt prea scumpe ?

— Cum vrei...

Vînzătoarea deschise alte cutii, ne arătă nişte lenjuri mai modeste : cămăşi de batist roz şi bleu, pe care le găseam demne de fiica unui senior !

La vederea inelului de logodnă, mama scoase un strigăt :

— Oh, Jan ! Nu puteai aştepta să ajungi în ţara minelor de diamant ca să cumperi o asemenea bijuterie ?

Vîrîndu-mi inelul în deget, Jan îmi ţinu mîna.

— Ar trebui ceva şi mai frumos pentru această mînă... remarcă el şi acel compliment îmi făcu mai mare plăcere decît însăşi bijuteria. Cercei, ceas şi lanţ de aur, apoi două elegante cufere de cabină o făcură pe mama aproape bănuitoare, cu toate că-şi adora viitorul ginere. Clătinînd din cap la atîta risipă, spuse :

— De fapt, ştim ce fel de om este ? Un cheltuitor în orice caz !

Răgazul publicării strigărilor se apropia de sfîrşit. Jan reţinuse locuri pe vaporul *„Le Resolute"*. Părea zorit să plece, arăta o grabă plină de nelinişte, ca şi cum s-ar fi temut să nu survină vreo piedică în ultimul moment. Apropierea zilei în care logodnicul meu, devenit soţul meu, avea să nu mă mai părăsească niciodată, mă umplea de o asemenea fericire, încît aproape că nu dormeam ca s-o pot savura. El mă scosese din meschinăria unei existenţe amare şi iubirii mele i se adăuga o recunoştinţă fără margini. Crăciunul precedă nunta mea. Jan mă ajută să fac pomul şi nu flacăra lumînărilor fu cea care ne încinse obrajii, ci bucuria de a găsi sub crengile strălucitoare darurile visate. Descoperind păpuşi şi leagăne, cele mici se topiră de fericire. Nu fuseseră niciodată răsfăţate şi nimic nu-l amuza mai mult pe logodnicul meu decît să le vadă sugîndu-şi zahărul de gheaţă, încet, cu ochii umezi de plăcere.

V

ZIUA CEA MARE SOSI, CU O ninsoare nemaipomenită.

— O astfel de vreme ! O astfel de vreme ! se lamenta mama.

— Nici nu puteai visa un mai frumos decor nupțial! declară mătușa Antje, cu privirea pierdută în veselele vîrtejuri de zăpadă care întindeau pe geamuri perdele de muselină. Jan ar fi dorit doar o căsătorie civilă, ceva cît se poate de simplu, fără nici o ceremonie. Totuși, se supuse dorinței mamei și mătușii Antje, care voiau nuntă la biserică.

În ajun, două femei de serviciu curățaseră și frecaseră casa de sus și pînă jos și Hildi pregătise o serie de platouri misterioase. O mulțime de flori albe împodobeau casa. Încă din zori cele patru surori ale mele bătură la ușa mea și, cu o reverență, îmi prezentară *bruidkroon*[1]-ul. Fusese așezat pe o pernă de mătase verde pe care Selma brodase în taină, cu litere roz, un distih de circumstanță :

„Și o zi din aurora se ivi
Mai mîndră ca oricare altă zi...“

Cînd, în rochia de fai alb, am intrat în biserică la brațul tutorelui meu, aceasta mi s-a părut prea strîmtă ca să-mi cuprindă bucuria. În spatele meu, veneau două cîte două Selma cu Jopsie, Daatje cu Neeltje. Urma mama îmbrăcată în mătase neagră, la brațul lui Jan ; mătușa Antje, îmbrăcată în tafta violet închidea cortegiul la brațul vărului meu. Cît era de impozant Jan în costumul lui! Tainicul și seducătorul străin cu plete de lumină ! Lăzile și cuferele fuseseră îmbrăcate. Vaporul *„Le Resolute“*, făcînd o escală de două zile la Rotterdam, puteam vizita pe îndelete orașul în compania familiei mele. Atmosfera tristă a lungilor urări de rămas bun mă învăluia, dar m-aș fi socotit o fiică și o soră denaturată dacă n-aș fi simțit acea durere care să-mi umple ochii de lacrimi. În momentul plecării, surorile se agățară de mine. Abia am putut s-o desprind pe Neeltje de fustele mele de care se prindea plîngînd. În acel moment, am simțit un soi de slăbiciune, dar soțul meu, luînd-o înainte pe pasarelă, îmi arătă drumul. Ca să-și ascundă emoția, mama își luase cea mai posacă mutră. Surorile mai mari își înghi-

[1] Cununa de mireasă (oland.) (n. ed. fr.).

ţeau lacrimile, doar mătuşa Antje plîngea rupîndu-şi sufletul.

În picioare, pe punte, agitam batista în timp ce jos, pe ţărm, fluturau alte şase mici batiste. În curînd se estompară, dispărură...

— Nu regreţi nimic, Ide ?

— Nimic ! Nimic ! am zis eu cu înflăcărare.

— Eşti fericită ?

— Nemaipomenit de fericită.

Şi, aplecîndu-mă, am vrut să sărut mîna soţului meu. El şi-o retrase încetişor.

— Ţinuta, doamnă, sîntem în public !

PARTEA A DOUA

I

TRAVERSAREA A FOST O încîntare. Mă miram cum putuse acel om, pe care cu şase săptămîni mai înainte nici nu-l cunoşteam, să mă cucerească într-un timp atît de scurt, încît să nu mai simt, să nu mai judec, să nu mai gîndesc decît prin el. Zilele noastre, atît de aproape unul de altul, mă umpleau de încîntare în orice clipă. Jan, cu un creion în mînă, studia o hartă geografică pe care trasa nişte cruci. Eu citeam alături de el. Aveam într-adevăr un roman pe genunchi, dar mă uitam mereu la soţul meu. Băgasem de seamă că femeile îl remarcaseră, iar bărbaţii încercau să şi-l apropie. Uneori se ducea cu ei la bar. Atunci mă sprijineam de balustradă. Contemplam apa şi cerul infinit şi de pe buzele mele se înălţa o rugă de mulţumire. În timpul zilei soţul meu purta haine sport. Seara îşi punea smochingul şi un pantalon cu dungi. Arăta minunat şi se simţea cît se poate de firesc, în timp ce mie, obişnuită cu haine modeste, mi se încurcau şi mîinile şi picioarele în toaleta de gală. Mă simţeam stîngace şi cînd intram în sufrageria sclipitor iluminată roşeam. Capetele se întorceau. Se schimbau saluturi discrete. Rochii atît de uşoare, încît le-ai fi crezut transparente, învăluiau femeile. Pe ceafa lor, prin spuma uşoară a cîrlionţilor, sclipeau închizătorile colierelor. Soţul meu mă trata cu gentileţe, dar îmi vorbea puţin şi masa noastră se sfîrşea înaintea celorlalţi. Cafeaua o luam pe punte. După Las Palmas temperatura începu să crească. Vîntul din larg avea mîngîieri de evantai. Din cerul nemişcat se filtra o lumină transparentă. Aşezaţi pe fotoliile noastre de palmier,

ascultam viorile din orchestra de bord. Mă îmbătam de poezia iubirii mele şi mă înspăimîntam în faţa vertiginoasei sale profunzimi... El, fumîndu-şi pipa, cădea într-un fel de reverie care-i înăsprea trăsăturile. La ce, la cine se gîndea astfel ? La trecutul său despre care nu ştiam nimic, sau la viitorul pe care urma să-l împart cu el ? Simţeam nevoia să-i aud glasul, să întrerup acele reflecţii. Îl atingeam încet cu degetul, murmuram un cuvînt timid. Mă privea cu un aer absent, părea să nu mă recunoască, apoi revenindu-şi îşi aprindea din nou pipa, pe care o lăsase să se stingă. Ce ştiam eu despre el ? Că se născuse în Suedia, nu departe de cataracta Trollhättan. Orfan, îşi făcuse studiile de medicină şi chirurgie la Amsterdam. Nu vorbea niciodată nici despre ţara, nici despre copilăria lui. Odată, cînd m-am plîns romanticei mătuşi Antje, ea făcu o mutră ca şi cum ar fi ştiut ceva : „Logodnicul tău e atît de frumos, încît îmi place să-l compar cu Cavalerul Lebedei. Vezi tu, Ide, cînd un bărbat are astfel de ochi, plini de o lumină rece, fii liniştită, trecutul lui e curat. De ce vrei să-ţi vorbească despre el ? Ce vrei să ştii ? Dacă-l iubeşti cu adevărat, nimic din viaţa lui nu-ţi va putea întina dragostea. Lasă-i deci acest uşor văl de mister. Nu fă ca Elsa de Brabant, nu-ţi ucide dragostea, Ide !“ Draga mătuşă Antje, ori de cîte ori soţul meu mi se părea misterios, ori de cîte ori curiozitatea mă chinuia, mă gîndeam la ea. După patru săptămîni de traversare, am ajuns în sfîrşit la Lorenço-Marques. Jan îşi petrecu dimineaţa în căutarea unui car cu boi şi a cîtorva negri care să ne conducă prin *Bushveld* [1]. Plecarea a fost fixată pentru a doua zi. În acea ultimă seară, am mîncat pe ţărmul mării pe o terasă cu balustradele pline de flori. Marea era splendidă. Aşchii de argint căzute din lună mişunau pe suprafaţa valurilor. Departe, cu hublourile luminate, un *steamer* aluneca încet şi pretutindeni se înălţau, roşii şi verzi, lanternele bărcilor de pază.

— S-a sfîrşit ! zise Jan arătînd cu pipa tabloul marin. Mîine vom începe o viaţă serioasă, Ide... Mă tem ca izolarea din Veld să nu ţi se pară prea dură, cel puţin la început. Nu te-a cuprins nostalgia după ai tăi ?

[1] Hăţiş, pădure virgină (olandeză) (n. ed. fr.).

O emoție îmi strînse gîtul. Am ridicat ochii către el, fără să-i răspund. Ce-o fi citit în privirea mea ? Păru încurcat.

— Da, urmă el surîzînd, pricep... Trebuie să-i înlocuiesc pe cei pe care i-ai părăsit pentru mine. Voi încerca, Ide...

Tocmai scrisesem niște vederi mamei, surorilor și mătușii Antje, și mașinal continuam să mîzgălesc ceva pe dosul unei liste de mîncare :

„Cum apa în apă totdeauna se scurge,
Zilele mele într-ale tale vor curge..."

— Arată-mi ce-ai scris, zise Jan.

Am roșit, dar el și apucase cartonul. Trăsăturile i se crispară copleșit parcă de durere. Contracție, firește, imperceptibilă pentru orice alt ochi, în afară de al meu obișnuit să citească pe acest chip.

— N-am știut că ești poetă... îmi zise el surîzînd. E cît se poate de drăguț ce-ai scris aici...

Se ridică. Într-o sală de așteptare, niște perechi dansau într-un ritm îndrăcit.

— Muzica asta e înfricoșătoare ! remarcă el.

Ca să ne întoarcem la hotel, am luat-o pe o alee de eucalipți, a căror mireasmă îmi aminti de inhalațiile pe care mi le făcea mama cînd eram răcîtă. Ochii mi se umeziră.

A doua zi doctorul și infirmiera de bord ne însoțiră pînă la capătul orașului, unde, călăuziți de pocnituri din bici, i-am găsit pe negrii noștri. Erau niște diavoli înalți și slabi, cu o cîrpă înnodată peste șale. Părul scurt și creț era presărat cu nisip roșu și niște tije de lemn le străpungeau loburile urechilor. La vederea noastră izbucniră într-un potop de vorbe pe un ton ascuțit. Soțul meu le vorbi consultînd o cărticică. Atunci buzele lor groase se despicară în niște surîsuri largi și afirmară, prin niște mișcări dezordonate, din cap, că pricepuseră. Jan îi numără pe cei ce se așezaseră în fundul carului la care fuseseră înhămați cincisprezece boi.

— Echipajul nostru ! spune el rîzînd.

Ne-am luat adio de la tovarăşii noştri de călătorie. I-am încredinţat infirmierei o scrisoare pe care mi-a făgăduit să i-o înmîneze personal mamei, căci vaporul „*Le Resolute*“ urma să pornească pe drumul întoarcerii. Ne-am instalat pe o scîndură pusă de-a curmezişul, acoperită cu o cuvertură. Greoiul atelaj o luă din loc pe solul nisipos, şi o porni spre întinderile părăginite. Din cînd în cînd întîlneam cîte un pîlc de colibe de paie. Printr-o gaură, aidoma unei cuşti de cîine, ţîşneau negrii. Femei şi copii goi alergau, scoteau strigăte şi urmăreau căruţa. Oamenii noştri îi alungau. Peisajul era dezolant, dar nişte păsări mari, albastre se aşezau pe arbuştii risipiţi prin iarba înaltă şi arsă. Sărind de la locul lui, Jan se duse să-mi caute o ramură de palmier. Mă amuzam să curăţ de pe nuca brună şi lucitoare finul puf mătăsos, care mi se aşezase pe genunchi ca o grămăjoară de zăpadă. Jan îşi consultă harta, apoi, ca să-ţi dezmorţească picioarele, o porni alături de negri, pe lîngă boi. Vigoarea lui calmă mă uimea. Mi-a fost puţin frică văzînd nişte puşti şi nişte lănci alături de bagajele noastre.

— Simplă precauţie împotriva fiarelor, dacă le-ar apuca fantezia să ne atace boii, îmi explică soţul meu.

Seara ne-am oprit nu departe de un rîu mai bogat în pietre decît în apă. Negrii au dejugat boii şi în vreme ce soarele se pierdea într-o învălmăşeală de nori purpurii şi portocalii, ne despachetarăm hrana. Negrii aprinseră un foc de lemne uscate pentru ceai şi pentru fiertul *mieliemeel*[1]-ului lor. A treia zi, spre seară, am ajuns la Ressano-Garcia, sat portughez la graniţa Veldului. Ne-am petrecut noaptea la un han mai mult decît primitiv. A doua zi, înainte de a se întoarce cu atelajul lor, negrii ne-au dus cu barca pe celălalt mal. Numărul şi greutatea bagajelor noastre ne-au obligat să ne ducem şi să venim de mai multe ori.

— Iată-ne şi în Transvaal... Noua noastră patrie, Ide...

Soţul meu surîdea ; acel surîs nu putea totuşi să înşele tainica tristeţe pe care o desluşeam în glasul lui. Inima mi se strînse. Fermierul la care am mîncat ne-a făcut rost de nişte cafri şi de un nou atelaj. Ne-am reluat

[1] Un fel de terci de porumb (olandeză) (n. ed. fr.).

drumul. Era încă lung şi greu. Noaptea, odată venită, am văzut siluetele masive ale hipopotamilor mergînd de-a lungul malurilor rîului Crocodile. În zori, am ajuns la Komatiport, unde am fost găzduiţi la o fermă. După puţin, am intrat în Bushveld. Cît vedeai cu ochii doar ierburi înalte, tufişuri, hăţişuri care dominau copacii şi veşnic acel nisip amestecat cu pietre care făcea să scrîşnească roţile şi acele cuiburi monstruoase de termite care trebuiau evitate. Un struţ începu să alerge în faţa noastră şi, puţin mai tîrziu, Jan, luîndu-mă de braţ, îmi arătă în zare o familie de girafe. Cea mai înaltă depăşea copacii. Alergau atît de iute, încît aveai impresia că copitele n-atingeau pămîntul.

Pe măsură ce înaintam, hăţişul se însufleţea. Se iveau turme de gazele, de antilope, de zebre. Toate aceste animale graţioase nu se arătau decît în grup : groaza de fiare le strîngea laolaltă. Prin luminişuri treceau bivoli cu pielea neagră şi lucitoare. Abia dacă-şi ridicau, la trecerea noastră, capetele împodobite cu nişte coroane ameninţătoare. Adesea întîlneam cîte un animal singuratic părăsit de ceilalţi.

Cînd apusul împroşcă cu aur şi sînge imensa cîmpie acoperită cu mărăcini, negrii noştri începură să se agite... *„Taou gaan buiten zijn hol“* [1], ne spuseră ei, cu chipuri neliniştite. Făcurăm o haltă. Sub pază bună, boii fură conduşi la rîul Komati. Jan îşi luă puşca. „Vino, Ide, căldura a scăzut. E plăcut şi n-aveam de ce ne teme.“ Mă ajută să sar din căruţă şi-mi plăcu s-o fac pe fricoasa sub protecţia lui. Ierburile tari ne loviră picioarele. Soţul meu mă susţinea cînd mă împiedicam de rădăcinile ieşite din pămînt. Pentru a adăpa boii, cafrii trebuiră să doboare o mică junglă de trestii şi de răchită, adăpost al crocodililor care-şi pîndeau prada. Un clipocit ne avertiză că reptilele se şi aruncaseră în apă. Sub un cer de foc, suprafaţa neagră a rîului mişuna de solzi roşii. Nepăsători în mijlocul rîului, hipopotamii lansau pe nări jeturi înalte de apă. Subită alarmă printre negrii care, în nisipul umed al rîului, descoperiseră urmele leului. Se organiză tabăra pentru noapte. Negrii adunară un morman de crengi us-

[1] Leul urmează să iasă din culcuş (idiom olandez) (n. ed. fr.).

cate, cărora le dădură foc. La adăpostul acelei vîlvătăi, am luat o gustare. Hăţişul era negru ca smoala cînd ne-am culcat în fundul carului ; negrii se înghesuiră lîngă boi. Nici nu ne-am aşezat bine şi Jan a şi adormit. Contactul cu trupul lui, şuşotelile oamenilor, trosnetul flăcărilor îmi dădură un sentiment de siguranţă. Aşteptam somnul savurîndu-mi fericirea, cînd brusc, un răget formidabil răsună peste hăţiş şi, din toate părţile, de departe, de aproape, îi răspunseră alte răgete, scurte, sacadate... În spaima mea, m-am strîns lîngă soţul meu care s-a trezit. „Leii", am murmurat eu. Îi auzise şi el. Sări din culcuş ca să se îmbrace, să se ducă să vadă. Dar m-am agăţat de el. Afară, negrii însufleţeau focul. Flăcările care urcau sus de tot, se vedeau prin prelată. Pînă la urmă, Jan, obosit, adormi din nou.

Boii ne purtară încă cinci zile. Trăgeam uneori în cîte un mic cătun. Apoi urmă lenta ascensiune a unor platouri ; pe urmă, stepele ondulate de la Karoo şi Orange. Adesea maimuţele alergau în faţa atelajului şi, căţărîndu-se pe vreo colină împădurită, aruncau cu pietre scoţînd strigăte ascuţite, după care, tăcerea întreruptă părea şi mai vastă. Noaptea odată venită, cîte o lumină slabă, indica din loc în loc vreo fermă izolată. Tîrziu, în noapte, carul nostru se opri în sfîrşit în faţa unei case scunde, care se desprinse din obscuritatea din jur. Jan bătu, apoi deschise uşa care nu era încuiată cu zăvorul. La strigătele sale, apăru un fermier cu un felinar. Acest bur trebuia să ne găzduiască pînă la construirea casei noastre. După nopţile petrecute în carul cu boi, odaia cu cele două paturi amărîte care ne-a fost pusă la dispoziţie ni s-a părut minunată şi, cînd femeia ne-a adus o găleată cu apă pentru spălat, ne-am simţit de-a dreptul copleşiţi.

M-au trezit din somn rîsetele unor copii. Văzînd în bucătărie şaptesprezece capete eşalonate în jurul mesei, am crezut că nimerisem într-o şcoală. Dar erau cu toţii ai fermierului : de la cel mai mic, cu bucle blonde, pînă la cea mai mare cu codiţe blonde. Tocmai se pregăteau să mănînce fiertura de porumb, dar, la vederea mea, rămaseră cu lingura în aer. I-am îmblînzit în curînd cu ceea ce ne mai rămăsese din ciocolată şi din zahăr. Bura era o

femeie mare, masivă, cu trăsături masculine. Grosolană ca toţi cei din jurul ei, oameni şi animale, ea tolera tratamentul crud pe care negrii îl aplicau vitelor ce rătăceau prin împrejurimi, fără nici un adăpost. Doar păsările, bibilicile, găinile şi raţele, erau ţinute într-o curte închisă. Cu mutrişoare rubiconde, bine spălaţi şi pieptănaţi, micii buri se duceau, călare pe măgar, la îndepărtata lor şcoală, luînd cu ei o bucată din acea cumplită carne de berbec, uscată la soare, tare cu piatra, după care sînt atît de ahtiaţi cei din ferme. Copiii mai mari ajutau la munca cîmpului. Fetele torceau bumbacul de pe pămînturile lor.

II

ÎN PRIMA DIMINEAŢĂ, JAN PORNI călare cu fermierul. Se îndreptară spre carierele cele mai apropiate, ca să caute material de construcţie. Lemnul şi cărămizile fuseseră comandate la Thuisbank. Terenul pe care-l alese bărbatul meu era în plin Veld. Cît vedeai cu ochii, doar pămînt sărac şi uscat. Încă din primele zile, Jan mă învăţă să mă urc pe cal. A trebuit să caut în cufere costumul de călărie cumpărat la Amsterdam. Cînd mi-am pus *breeches*-ul, bluza kaki şi pălăria cu boruri largi, Jan m-a privit surprins :

— Costmul ăsta îţi stă admirabil, Ide !

Primele lecţii au fost atît de severe, încît am învăţat repede să încalec după toate regulile. Odată, cînd mă cramponasem de coama iepei, am văzut pe buzele lui Jan acea cută batjocoritoare de care îmi era atît de teamă.

— Socoteam să mergem călare împreună, îmi spuse el rece, dar, dacă eşti atît de fricoasă, mă lipsesc de compania ta.

N-a trebuit mai mult ca să mă hotărască să merg călare. Ce senzaţie deosebită încercam cînd mă ajuta să mă urc şi să sar din şa ! Zile în şir mi-am simţit muşchii îndure-

raţi, după care am devenit, în sfîrşit, o bună călăreaţă. Jan rîse.

— Cred că am fost răutăcios, biata mea Ide, dar trebuia să vin de hac fricii tale. Ştii cum m-a învăţat tata să înot ? Aruncîndu-mă pur şi simplu, în lacul Wener. Profesor mi-a fost instinctul de conservare !

Ne duceam adesea călare la şantierul unde se ridicau fundaţiile casei noastre. Jan dădea el însuşi o mînă de ajutor negrilor iar eu eram bucuroasă să rămîn alături de el ; îmbrăcată cu o bluză grosolană luată de la nevasta fermierului, îi întindeam cărămizile şi bucăţile de lemn. Voiam ca *huis* [1] a noastră să fie gata înainte de sezonul ploilor. Pînă la urmă, am sfîrşit prin a ne ridica cortul alături de şantier. Sub cerul infinit de albastru şi vibrînd de lumină, cafrii se detaşau ca nişte umbre chineze şti. Cînd, puţin obosită, mă aşezam la umbra cortului îmi contemplam bărbatul, talia lui înaltă, casca pletelor de aur fluid, profilul mîndru, şi, primind din mîna lui ceaşca de cafea, aveam impresia că sînt o păstoriţă din poveste servită de fiul unui rege ! Ziua odată terminată, un indigen trimis de nevasta fermierului aducea, pe bicicletă, masa de seară. Aproape întotdeauna *mieliekops* [2] şi o pasăre friptă. La rîndul lor, negrii se aşezau pe vine în faţa oalei cu fiertură şi sfîrtecau cu dinţii lor frumoşi carnea de capră. După care *baasul,* cum îi spuneau ei şefului lor, le împărţea cîteva pachete de *Kafferch-cigarets.* După un lent apus de soare, o bucată de cer rămînea zugrăvită în culorile curcubeului. Cu braţele pe genunchi, bărbatul meu părea absorbit de nişte gînduri atît de profunde, încît nu cutezam să-l întrerup. Un oftat ce părea că urcă din cel mai tainic loc al fiinţei sale punea capăt acestei absenţe sufleteşti. Apoi se întorcea şi mă privea cu bunăvoinţă.

— Vorbeşte-mi despre copilăria ta, Jan...

Cu pleoapele încreţite, urmărea lumina micşorîndu-se la orizont.

— Ah ! Curiozitatea femeilor ! murmura el.

---

[1] Casa (olandeză) (n. ed. fr.).

[2] Boabe de porumb (olandeză) (n. ed. fr.).

În momentul în care se întindea alături de mine în patul larg așezat sub cort, îmi lua capul în mîinile sale aspre, și-și cufunda pupilele atît de albastre în ochii mei, nu mai aveam curajul să-l mai întreb nimic.

În mai, casa noastră fu gata. Avea o scară de lemn și o terasă cu balustradă. Cu aspect rustic, căsuța era încîntătoare, avea ferestre largi, ale căror geamuri străluceau ca și cristalul pe albeața zidurilor durate din var și nisip. Acoperișul era în pantă.

— Rîndunelele vor veni aici să-și facă cuiburi, zise Jan, cu privirea umbrită de o nostalgie pe care nu i-o cunoșteam.

Aveam și dependințe ; colibe pentru negri, un hambar destinat rezervelor de tot felul, un grajd pentru cei doi cai ; în sfîrșit, un staul pentru vaca pe care aveam de gînd s-o cumpărăm. De la Johannesburg sosi un tîmplar, aducînd cu sine lemn de mobilă. Odată cu zorile, acest om se apuca de treabă, cioplea, tăia cu fierăstrăul, sculpta. În graba lui de a vedea casa gata, bărbatul meu îl ajuta adesea, punînd în mînuirea securii o ardoare nemaipomenită. Totul mă amuza : talașul pe care călcam, dezordinea lăzilor cu care se lupta Jan. Pe un soclu de lemn neted și alb fu așezat orologiul. Mobilele fură în curînd gata, locuința ni se umplea încet, încet cu lucruri care de acum încolo aveau să facă parte din existența noastră. Aveam o cabrioletă așezată bine pe două roți solide, capabile să înfrunte drumurile dificile. Într-o zi ne-am dus cu ea într-un cătun să căutăm un servitor negru pe care ni-l recomandaseră fermierii. Intram pentru prima oară într-un sat negru. Colibele de paie se grupau ca niște stupi sub puțina umbră a cîtorva copaci. Ce alarmă printre acele furnici negre cînd se ivi trăsura noastră : cu picioarele goale, în fuste scurte și în cămăși de culori țipătoare, negresele alergau în toate părțile. Multe dintre ele își purtau copiii pe spate într-un șal ale cărui capete erau aduse și înnodate pe piept. Altele preparau *Kafferbier* [1] în niște oale imense de gresie, puse la foc mic chiar pe pămînt, sau zdrobeau între două pietre *mieliepitte* [2]. După

[1] Berea cafrilor (oland.) (n. ed. fr.).
[2] Boabe de porumb (oland.) (n. ed. fr.).

ce Jan le spuse negrilor că venisem să căutăm o femeie pe nume Daisy, agitaţia ajunse la culme. Fură chemaţi oamenii care lucrau printre cocenii înalţi de porumb. *„Zij niet uit komen voor !"* (Se ascunde !) strigară femeile. Atunci fraţii tinerei negrese intrară în colibă şi o scoaseră afară cu forţa. Băştinaşii nu-şi cunosc vîrsta, nici pe a lor, nici a celor din familie. Daisy putea să aibă vreo cincisprezece ani. Goală pînă la brîu, avea sîni tari, mici şi frumoşi, lucind ca bronzul. Un turban verde îi ascundea părul. Gîtul, braţele, picioarele îi erau încărcate de brăţări de aramă şi de fleacuri de sticlă. Cu faţa ascunsă în scobitura braţului îndoit, părea să se teamă şi rămăsese încremenită într-o poziţie de parcă era gata s-o ia la goană. Jan îi vorbi cu blîndeţe : n-avea s-o ducă greu la noi şi în fiecare lună urma să cîştige un pfunt de aur. Satisfăcuţi, fraţii boscorodiră pe limba lor. Jan îi întrerupse ca să le spună că voiam s-o luăm pe fată cu noi, dar că mai înainte trebuia să se debaraseze de o parte din podoabele ei zornăitoare. Negresa fu trîntită jos şi cafrii, scoţîndu-şi cuţitele, se apucară să-i taie inelele şi colierele. Înverşunîndu-se astfel asupra fetei care scotea ţipete ascuţite, aveai impresia c-o omoară.

Aveam acum o slujnicuţă inteligentă, pe care nu mi-a fost greu s-o învăţ treburile gospodăriei. La rîndul lui, Jan stilase doi băieţi. Eram liniştiţi. Laboratorul, cabinetul de lucru şi o sală mică de aşteptare ocupau jumătate din casă. În cealaltă parte amenajasem un salon şi un dormitor, flancate de o rudimentară sală de baie cu apă adusă de la soba din bucătărie. N-am uitat nici camera de oaspeţi pentru cazul în care vreunul din cei care-şi dăduseră doctoratul cu Jan, la Amsterdam, ar fi avut fantezia să vină să-l caute în Tebaida noastră. Primii pacienţi ai soţului meu au fost indigeni. Apoi au venit de departe nişte buri şi, cu bîcicletele, nişte cafri ca să-l cheme pe doctor la *baasul* lor ori la vreun membru al familiei acestuia, bolnav sau rănit. Se întîmpla uneori ca, în faţa uşii noastre să oprească vreo droşcă imposibil de descris, clătinîndu-se pe roţile distruse de drumurile proaste şi drese cum se nimerea, cu paie şi cu sfoară. Din ea cobora cîte un patriarh cu barbă lungă. Alteori mă

duceam la fermiera cu cei şaptesprezece copii. Mi-i făcusem prieteni pe toţi, mai ales pe cel mai mic, care, de îndată ce-mi vedea calul, de departe, alerga înaintea mea. Iunie era pe sfîrşite. Se făcuse frig. Dimineaţa şi după apusul soarelui Daişy făcea focul în cămin. Adesea bărbatul meu mă lua cu el pe la bolnavi. Roţile zdrobeau brînduşele şi lianele roşii şi albe spînzurau din înaltul copacilor. Cînd mergeam de-a lungul bălţilor de unde se ridica un miros nedefinit, Jan spunea că miroase a malarie. Uneori, ca să ajungi la vreo fermă îndepărtată trebuia să mergi şase sau şapte ore. Mă miram întotdeauna văzîndu-l pe Jan cum se descurcă în acele stepe fără sfîrşit. Adesea, cînd aproape să ajungem, ezita, nezărind nicăieri nici o aşezare omenească. Atunci brusc, nişte discuri luminoase dansau pe iarbă în jurul trăsurii. Burii, care-l aşteptau pe medic, încercau să-l călăuzească cu ajutorul unei oglinzi puse în soare.

Într-o seară am sosit la o fermă sărmană. Odaia dădea de-a dreptul în curte. La lumina unei lămpi cu ulei, se zărea o formă culcată pe un pat de campanie. Dinspre pat venea o căldură ca dintr-o sobă încinsă. Jan îi luă bolnavului temperatura. Omul avea peste patruzeci de grade. Femeia, îmbrăcată sărăcăcios, cu nişte cozi groase şi cărunte căzîndu-i pe umeri, îl privea încordată pe doctor. Jan dădu nişte ordine :

— Un lighean cu apă rece, oţet...

L-a spălat pe bolnav ; eu m-am îndepărtat. Apoi Jan mi-a spus :

— E necesară o mică operaţie, trebuie să mă ajuţi...

— N-am să pot, am bîlbîit eu.

— Ai să faci ce ţi-am spus, Ide !

Tonul nu admitea nici o replică. Bolnavul se mai liniştise. Acum nu-i mai vedeam decît pumnul drept umflat îngrozitor, pe care pielea albăstruie stătea să crape. Jan îşi vîrî instrumentele în alcoolul pe care-l purta totdeauna în trusa lui. Apoi strecură o pernă sub braţul omului.

— Tu, îmi zise el, să-i ţii strîns mîna, fără să te mişti. Apoi îi făcu semn femeii : Dumneata ţine-ţi bărbatul de partea de sus a braţului.

Ca lumina să fie mai puternică au mai aprins o lampă, pe care fiul fermierului o ţinea deasupra patului. Cînd bisturiul pătrunse în carne, am întors capul de frică să nu tremur. Doctorul trase o înjurătură.

— *Te deksel !* Vrei să-i ţii mîna ca lumea ?

Am încremenit. Ceea ce vedeam era înfricoşător : cuţitul crestase mîna la încheietură. Din rană ţîşni un sînge gălbui, pe care Jan îl opri şi iată că ceva se mişcă repede prin acea clocoteală greţoasă : un vierme ! Un vierme lung de o jumătate de deget. Jan îl apucă cu nişte pensete şi-l introduse într-un flacon. Nu mai puteam de groază, îmi era silă de contactul cu pielea aceea în flăcări ! Cînd medicul apăsă şi curăţă rana, burul gemu. O servitoare neagră aduse nişte ceşti şi un ibric, dar, înainte de a pleca de acasă, eu umplusem o sticlă cu cafea pe care o învelisem într-o flanelă. O găsirăm, caldă încă, în trăsură. Jan se scuză faţă de mine.

— Te-am văzut atît de palidă, biata mea Ide, încît a trebuit să fiu grosolan ; într-un astfel de caz, cel mai bun remediu e să înjuri. Dealtfel ai fost atît de curajoasă, încît am intenţia să te fac ajutoarea mea.

O bucurie năvalnică îmi scăldă inima : ajutoarea lui ! Mă va lua tot timpul cu el. Luna, crescînd, lumină slab drumul plin de rădăcini şi bolovani. Abia cînd casa noastră se profilă în zare, am simţit cît eram de obosiţi.

III

JAN A ADUS UN CÎINE COSTEliv găsit în Veld. Probabil că alergase pînă la epuizare. Toate coastele îi erau ieşite în afară. Îmbăiat şi periat, s-a dovedit a fi un animal frumos, cu blană mătăsoasă ; s-a ataşat imediat de noi. L-am numit Björn. Acum eram doi care pîndeam o reîntoarcere ce ne încînta şi cînd, în depărtare, se ivea cavalerul pe care-l aşteptam, eram ge-

loasă pe animalul ce se năpustea și sărea cu scheunături nebune în jurul stăpînului său, în timp ce eu, copleșită de emoție, rămîneam nemișcată pe pragul casei. Ah! Cît eram de fericită! Adesea, noaptea, nu dormeam ca să-mi veghez mai bine fericirea și fiecare zori de zi erau zorii unei bucurii! Ziua începea prin contemplarea tainică a soțului meu încă adormit... Îmi umpleam ochii cu frumusețea lui bărbătească și mulțumeam cerului că ne făcuse să trăim într-o izolare care-l ținea pe iubitul meu departe de alte femei... Cît știam să prețuiesc viața mea retrasă!

Iată-ne ajunși și în iulie, luna cea mai friguroasă a anului. Serile erau lungi. O pace absolută domnea peste Veld. Jan citea, fumînd. Mireasma plăcută a pipei sale de merișor plutea pe deasupra mesei. În vatră, cîțiva cărbuni erau pe cale de a se stinge. Seri de un calm inefabil în care sorbeam fiecare cuvînt rostit de buzele lui adorate, subjugată cu totul de chipul mîndru care-mi încînta privirea pînă într-atît, încît, cu un surîs jenat, soțul meu mă ruga să-mi cobor ochii pe lucrul de mînă.

Ca să nască, femeile se ajută între ele. Momentul odată venit, întotdeauna se găsește vreo rudă pricepută în materie. Cazurile complicate sînt rare. Totuși, într-o seară, tocmai ne ridicam de la masă, cînd cineva bătu la ușă. După ce-am primit explicațiile unui negru care-l căuta pe doctor pentru stăpîna lui, am pornit la drum. O lună palidă, cuibărită în niște nori groși, albi și scămoși, împrăștia o lumină slabă. Cînd am ajuns, ne-a întîmpinat un decor aproape biblic... Boii, măgarii, berbecii erau culcați laolaltă în iarba tăiată, în vreme ce o lumină tremura în fereastra îngustă a unei colibe. Și tot timpul, cît vedeai cu ochii, limpezimea aceea fantomatică. Strigătele unei femei îmi șterseră impresia de ireal. O țărancă bătrînă și fiul ei, un flăcău roșcovan și bucălat, veniră în întîmpinarea noastră. Intrarăm într-o cameră cu lut pe jos. Punîndu-și halatul, bărbatul meu dădu niște ordine. Patul de campanie, în care, cu chipul chinuit, cu părul desfăcut, urla femeia în chinurile facerii, fu împins în mijlocul odăii, sub o lampă cu petrol suspendată în tavan. Jan o examină pe femeia pe care nu izbutea s-o calmeze. Copilul era rău așezat și, tot strigînd întruna, femeia

abia mai putea răsufla. Timp de o oră mi-a fost dat să admir dexteritatea mîinilor subtile ale chirurgului, care pînă la urmă recurse la anestezierea tinerei bure. Pe chipul soţului meu sudoarea curgea şiroaie cînd aduse pe lume o mogîldeaţă mică şi roşie, ce părea fără viaţă, dar cîteva fricţiuni energice şi cîteva palme uşoare nu întîrziară s-o însufleţească. Primul strigăt al pruncului o făcu pe mamă să-şi vină în fire. Cînd, după o jumătate de oră, lăuza, obosită şi fericită, se odihnea, cu *popje* [1] în braţe, odaia primitivă mi se păru frumoasă. Cu tot aerul lui îmbufnat, burul, nu-şi mai încăpea în piele de bucurie. Cînd Jan îşi luă rămas bun de la pacienta sa, aceasta duse mîna soţului meu la buze.

— *Dank je ! Dank je !* [2] repeta ea.

Cînd o pornirăm îndărăt, începea să se crape de ziuă.

— Ce noapte ! oftă Jan, apucînd hăţurile calului.

M-am strîns lîngă el. Aş fi vrut, întocmai ca recunoscătoarea nevastă a burului, să-i sărut mîinile puternice care ştiau să aline suferinţa.

— În toate scrisorile mama mi-a scris că copiii sînt o binecuvîntare a cerului, am şoptit eu.

Soţul meu surîse.

— Şi ea socoate că cerul întîrzie să ne binecuvînteze ? Linişteşte-te, Ide, timpul încă nu-i pierdut. Poate că la un moment dat chiar îl vei ruga pe „bunul Dumnezeu" să-şi întrerupă binecuvîntarea ! adăugă el maliţios.

Faima lui Jan ajunse pînă la guvernator, care-i trimise o scrisoare. La puţin timp după asta soţul meu fu numit doctor al districtului şi căpătă un salariu fix. Era din ce în ce mai solicitat şi aproape tot timpul pe drum Cînd pleca de acasă, rătăceam descumpănită, căutînd pretutindeni ceva din fiinţa lui. Mă duceam dintr-o cameră într-alta, întîrziam în cabinetul lui de lucru. Simplitatea acestei odăi amintea de cel care locuia în ea. În ceasurile solitare, pagina albă a unui blocnotes, mapa de pe birou mă îndemnau la confidenţe. Mi se întîmpla să mă aşez, să scriu cu sentimentul că-mi va plesni inima dacă nu apucam pana.

---

[1] Prunc (oland.). (n. ed. fr.).

[2] Mulţumesc ! Mulţumesc ! (oland.). (n. ed. fr.).

Cînd se înapoia soțul meu, regretam ce-am scris, tremurînd un pic la gîndul că-mi va citi biletul. Totuși, nimic din fizionomia sa nu trăda că-l găsise.

— Ai într-adevăr idei ciudate despre cum trebuie să-ți petreci timpul cît lipsesc eu. Manifestările tale epistolare sînt foarte măgulitoare pentru mine, dragă Ide. Dar mi se pare că depășești măsura, că te îmbeți cu vorbe frumoase.

Văzînd că un val de sînge îmi împurpurase obrajii, adăugă neliniștit :

— Nu-i așa că e răutăcios ce ți-am spus ?

Nu, nu era răutăcios și avea dreptate să-mi modereze exaltarea. Puteam eu să-i spun că în dragoste nu admiteam nici rațiune, nici înțelepciune ? Uneori porneam de una singură la plimbare. Björn țopăia alături. La toate răspîntiile strigam numele bărbatului meu pînă îmi pierdeam răsuflarea : Jan ! Jan !

După asta, mă întorceam la casa mea, chemînd servitorii și vitele. Dădeau cu toții năvală. Vaca tropăia spre mine, măgărușii se apropiau ciulindu-și urechile lungi, și iapa, auzindu-mi glasul, începea să azvîrle din picioare, nechezînd sălbatic. Cafrii rîdeau. În soarele puternic dinții și albul ochilor lor mari străluceau și, cum n-aveam pe nimeni cu care să vorbesc despre iubitul meu, le vorbeam despre Jan rostind numele de *baas* cu un asemenea accent, încît negrii — cînd stăpînul lor se întorcea — îl priveau cu o teamă a cărui cauză bietul om nu și-o putea explica.

Într-o zi tocmai mă întorceam de la ferma Scheeperilor, unde mă dusesem să duc un sirop de tuse pentru fetița cea mică. Jan nu se întorsese cînd plecasem eu. Mă grăbeam să ajung lîngă el și-mi îmboldeam calul s-o ia la trap. Veldul, gol și mut, se întindea în jurul meu. Mă miram adesea de faptul că mă simțeam atît de singură într-o singurătate atît de deplină. Mă ataşasem de acest ținut unde-mi duceam existența și care-și avea farmecul în imensa rectitudine a liniilor și în finețea luminii sale schimbătoare. Ușa casei noastre încă nu se zărea cînd mi-am oprit calul ca să trag cu urechea. După o clipă am distins niște sunete ca de clopot. Totuși, oricît de de-

parte mi-am rotit privirile, nu se zărea nici o locuință, nici o urmă de viață. Trecînd de o cută a terenului, am auzit mai distinct vibrațiile muzicale, sunetele limpezi care cădeau ca niște flori în iarba din jurul meu. Fără să-mi dau seama, mi-am încetinit mersul : aș fi voit să le culeg ca pe un buchet. Ținîndu-mi răsuflarea, interogam aerul care se umpluse de armonie. Oare visam ? Dintr-o dată, ultima colină de pămînt depășită, mi-am dat seama despre ce era vorba și m-a cuprins o spaimă ciudată. Prin ferestrele casei noastre ieșea o melodie atît de sfîșietoare, încît mi s-au umplut ochii de lacrimi. Daisy și servitorii ce-mi pîndiseră întoarcerea, alergînd să-mi ia calul, vorbeau toți deodată. Am priceput că stăpînul : *„die halen muziek nit groo-oo-te zwarte kist !“* (cînta la o ladă mare neagră !) *„t'wat mooie ! mooie !“* (e frumos, frumos) repetau ei răsucindu-se de plăcere. Le-am lăsat în grijă calul și m-am apropiat în tăcere de fereastra salonului. Jan era așezat în fața unui pian cu coadă al cărui capac ridicat îi reflecta chipul pe care i se întipărise nu știu ce amară și dureroasă expresie. Simțind greutatea privirii mele, se întoarse și, văzîndu-mă, roși ca un școlar.

— Mi l-au adus mai adineauri de la Johannesburg, spuse el mîngiind claviatura.

Am intrat. Capul mi se învîrtea. Nemaiputînd să mă abțin, i-am înconjurat gîtul cu brațele. El îmi luă tîmplele în mîini.

— Nebuno, atît de repede am reușit să te emoționez ? zise rîzînd.

— Nu mi-ai spus, Jan... Nu mi-ai spus că știi să cînți !

— De ce ți-aș fi spus ? remarcă el mirat... Pînă azi n-am avut prilejul. Dar acum m-ai auzit și mă vei auzi mereu. Văd că-ți place...

Îmi place ! Ah ! Cît de călduțe erau cuvintele lui Jan ca să exprime ceea ce mă răscolea pînă în străfundul sufletului ! După-masă ne-am dus în hangar, unde, dintr-o ladă încă nedeschisă, am desfăcut niște pachete cu partituri. Jan a cîntat multă vreme, fără să se întrerupă. Părea să fi uitat de prezența mea. Mi-am luat un lucru, dar mîinile mi-au rămas împreunate. Tăceam mîlc, mișcată ca un copil, care, făcînd cunoștință cu frumusețea în po-

veștile lui cu zîne, o descoperă brusc în viața reală. Serile nu mai erau aceleași, prima mea rivală se instalase în căminul nostru.

De îndată ce Daisy strîngea masa, soțul meu se așeza la pian. Cea mai mare parte a timpului cînta pe dinafară și mă ruga să sting lampa. Mă așezam în salon. Cîmpia nesfîrșită se odihnea în transparența unui crepuscul de primăvară. Cu capul sprijinit pe spatele fotoliului, mă lăsam încetișor învăluită în rețeaua sunetelor vrăjite. Astfel, în fiecare seară soțul meu părea să uite de existența mea. Arta pusese stăpînire pe el. Nu mai improviza, dimpotrivă, partiturile se adunau pe pian. Multă vreme, deasupra tuturor, am văzut un nume, singurul care îmi era familiar și poate cel mai mare dintre toate : Bach. Da, poate cel mai mare, dar la muzica asta atît de pură, care pare a fi fost compusă pentru zei, simțurile mele nu reacționau. Poate că-mi amintea prea mult de sclavia austeră mele copilării. De interminabilele șederi la biserică... De căscăturile reprimate, de ghiorăitul mațelor, în timp ce bolțile răsunau de coralele lui Johann Sebastian Bach. Jan se necăjea de faptul că nu-i înțelegeam muzica.

— Ceea ce-ți trebuie, zicea el, sînt niște melodii dulcege care să-ți acompanieze micile tale sentimentalisme, preocupările de îndrăgostită. Tu nu poți simți frumusețea sunetelor decît prin imaginile pe care ți le evocă ele !

Tăceam. Ce puteam face dacă muzica lui Bach era prea măreață pentru înțelegerea mea ? Din seara în care, pe un caiet sprijinit pe suport, am citit numele lui Frédéric Chopin, *Nocturnele* mi-au deschis un univers nebănuit, un palat în care am pătruns tremurînd. Dar m-am ferit să-i vorbesc lui Jan în acești termeni, pe care el i-ar fi socotit extravaganți. Neputînd să mă facă să vibrez la muzica maestrului său preferat, mă exclusese din tagma inițiaților.

— Tu și cu mine nu simțim lucrurile în același fel, spusese el.

N-am răspuns nimic. Că mai pe urmă Bach mi-a fost la fel de drag ca Beethoven, Liszt, Schubert și atîția alții, el n-a mai aflat. Totuși nici o muzică nu putea să mă miște pînă la suferință prin suavitatea aproape morbidă

și prin tenebroasa ei vrajă ca muzica lui Chopin. Ea răspundea aspirațiilor sufletului meu, îmi oferea altarul pe care să-mi depun preaplinul dragostei mele. Nocturne, preludii, balade, Jan le cînta cu o măiestrie inegalabilă, cu o sumbră gravitate. Ce năluci evoca ? *Längtan* în limba suedeză înseamnă nostalgia unei inimi care se topește fiindcă nu poate mărturisi pe cine adoră, scrie un poet suedez. Oare acest *längtan* făcea uneori cîntecul soțului meu atît de sfîșietor, încît îl ascultam cuprinsă de spaimă ca și cum aș fi văzut o aripă neagră întunecîndu-mi fericirea ?

IV

AM INTRAT ÎN CEL DE-AL treilea an al șederii noastre în Veld și n-am ajuns să-mi dau seama mai mult decît în prima zi de adevărata fire a soțului meu. Taina care există între două ființe unite prin intimitatea fizică a căsătoriei mă apăsa. Ajunsesem să mă disciplinez, să-mi potolesc fervoarea, de teamă ca nu cumva această constantă devotiune să nu sfîrșească prin a-l obosi pe soțul meu. El, mereu același, rămînea față de mine atent și prevenitor, străduindu-se să stabilească între noi o legătură de încredere și de prietenie. Dar dragostea era substanța vieții mele și o socoteam totuși fericită, deși nu eram pentru el decît o prietenă pe care o regăsești cu plăcere după orele de masă și ale cărei strădanii le apreciezi. Ce feerie, în ciuda a orice, cuprindeau acele zile de izolare în cîmp !

Într-o zi Jan s-a trezit cu Maïki Vangreen, un african care-și făcuse studiile de medicină împreună cu el și care după aceea se stabilise ca farmacist în Natal. A admirat mult insulița noastră pierdută în deșertul Veldului. Elias a plecat cu bicicleta și a adus niște jambon și cîteva păsări de la ferma Scheeper. Celălalt servitor s-a dus mult

mai departe să-mi caute mimoze și violete. Mi-am petrecut prima jumătate a dimineții ca să pregătesc niște clătite, pe care Daisy le privea lacomă cum se umflau în timp ce întorcea cu grijă friptura.

Începuse să se facă foarte cald. Pe acele cîmpii vaste și necultivate, primăvara nu prea știa ce să facă. Așa că se grăbea să lase locul verii. În seara aceea soarele apusese cu multă pompă într-un fast mare, de purpură și aur. În timpul mesei de seară pe care am luat-o pe terasă, cei doi bărbați băură un număr apreciabil de pahare cu bere englezească, ceea ce-i făcu vorbăreți. Strengăriile lor de studenți odată aduse pe tapet, Jan rosti niște nume.

— Ce-a devenit cutare ? Dar cutare ?

Maïki prefera să vorbească despre femeile pe care le cunoscuseră.

— Nu era nimeni mai serios ca soțul dumneavoastră, doamnă, și noi ne întrebam ce aveau toate fetele de se agățau de el.

Cînd ieșea învingător în vreun meci de rugbi sau de *sowing*, domnișoarele alea îl așteptau și-i întindeau cel mai frumos buchet simbolic sau fetișul cu culorile echipei sale. Îmi amintesc de o marionetă de satin cafeniu cu alb. O mai ai ? Jan înălță din umeri, dar își lăsă amicul să continue : Ai uzat pînă și de șiretenii ca să scapi de avansurile lor. Adesea, în vreme ce fetele tînjeau după el la debarcader, eroul nostru o ștergea pe malul celălalt. Îți amintești, bătrîne, de fata aia voinică, împopoțonată caraghios, cum o chema, aha, parcă Lena, ah, cum se mai ținea după tine ! Te urma ca umbra și noi toți te ajutam să fugi de ea ! Te preveneam : atenție, uite-o, stă la pîndă ! Și tu te fofilai pe ușa pe unde se scoteau morții ! În vremea asta, ea te aștepta în colțul portalului. Într-o seară de iarnă, Broon și cu mine am luat masa la un restaurant din împrejurimile spitalului. Din cînd în cînd, trăgeam cu coada ochiului. Lena stătea tot acolo pe un ger de minus nouă grade. Și bătea un vînt care te tăia ca lama unui brici. Avea perle de sticlă pe față, căci lacrimile îi înghețaseră...

La această amintire tînărul bur rîse, mai, mai să se sufoce.

— Găsești asta amuzant ? îl întrebă rece Jan.

Era pentru prima oară cînd se vorbea, în faţa mea, despre trecutul soţului meu. Roşeaţa care-mi înflăcărase obrajii trăda avida mea curiozitate. Cu pipa între buze, Jan mă observa cu o lucire răutăcioasă în pupilele limpezi.

— Apropo, reluă Maïki, ştii pe cine am întîlnit la Hilversum ? Pe fata aceea splendidă care a venit de mai multe ori să te vadă la Universitate...

O voce spartă, o voce pe care n-o auzisem niciodată, întrebă :

— Ai întîlnit-o la Hilversum ? Era singură ?

— Nu, foarte anturată, într-o companie numeroasă. Purta unul din acele splendide mantouri albe de zibelină... Au intrat la „Calul negru", restaurantul pe care-l cunoşti...

— Da ! Jan îşi turnă un pahar de whisky, pe care-l dădu dintr-o dată pe gît. Dacă ne-am duce la culcare ? E trecut de miezul nopţii, adăugă el uitîndu-se la ceasul de mînă.

Fără să facă risipă de gesturi afectuoase, soţul meu mă săruta seara doar pe păr, pe cînd eu, ca să-i spun bună ziua ori bună seara, îmi încolăceam braţele în jurul gîtului şi-mi apăsam fruntea pe pieptul lui. Aştepta întotdeauna să-mi termin toaleta ca să se folosească şi el de ligheanul şi de ulcioarele cu apă pe care servitorii ni le pregăteau în fiecare seară. În seara aceea, am auzit multă vreme apa căzînd pe pardoseala de zinc. Întorcîndu-se în odaie, se opri în faţa patului şi, crezîndu-mă adormită, se apropie de fereastră. Silueta lui înaltă, în pijama, se contura vag în obscuritatea de afară. Ce se petrecea în acel cap blond ? Îmi repetam mereu cuvintele lui Maïki şi mă felicitam că trăiam izolată cu un bărbat care exercita asupra femeilor o astfel de atracţie. Era al meu. Îi purtam numele şi eram singura lui familie. Totuşi ideea posesiunii nu se putea înstăpîni în mine, se ciocnea mereu de un sentiment obscur de mister. Cînd Maïki evocase „acea fată splendidă întîlnită la Hilversum", chipul soţului meu pălise sub bronz. „Era singură ?" întrebase el. Da, în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor îi eram soţie, dar ce ştiam despre inima lui ? Îmi aminteam de mă-

tușa Antje : „O fărîmă de teamă, o fărîmă de mister dau și mai multă savoare dragostei", zicea ea. A doua zi, ultima, de ședere a lui Maïki la noi, nu m-am jenat să-i tot umplu cu vîrf paharul, în speranța de a-l mai face să vorbească. Limba i se poticnea, ochii începuseră să i se tulbure.

— Hei, Jan, strigă el, în timp ce soțul meu își aranja notele pe pian, amintește-ți, bătrîne, de seara aceea cu lună de la Amstel. Erau cu noi și niște fete... La rîu, le-am dezbrăcat și le-am silit să se scalde. Ce strigăte ! A venit pînă și poliția cu o barcă, crezînd că e vorba de un asasinat...

Jan se uită la prietenul său cu una din acele priviri care-i speriau pe servitori.

— Cred că e timpul să te conduc în camera ta, zise el sec.

În aer se simțea miros de sulf. Sub cerul palid, norii negri alergau ca niște monștri urmăriți. În toiul nopții izbucni furtuna. Trombe de apă se abătură asupra casei. Cerul părea de foc. Tunetul bubuia fără încetare. Auzindu-mă gemînd, Jan se ridică din pat ?

— Ce ai ?

M-am vîrît în el, ascunzîndu-mi fața sub umărul lui.

— Mi-e frică ! Nu vreau să mor ! Sînt mult prea fericită !

— Adevărat ? Poți fi atît de fericită în Tebaida asta ? Știi că-mi reproșez de multe ori că te-am condamnat la o astfel de izolare ?

— Nu spune asta ! am strigat eu. Aș vrea să rămîn mereu, mereu aici cu tine !

— Și mie, dragă Ide, îmi place viața noastră liniștită, dar eu îmi am bolnavii mei... Cercetările de care mă ocup, muzica...

Sperasem că va adăuga : nevasta mea... Furtuna se potolise. Nu se mai auzea decît șiroitul streșinii în iarba inundată.

— Din moment ce viața pe care o ducem aici îți place, de ce vrei să te duci la oraș ?

— Ca să trăim mai bine, Ide. Uită-te și tu, la ce-mi servește știința mea ? I-am avut profesori atîția ani pe

cei mai mari maeștri ai chirurgiei ca să îngrijesc cîțiva fermieri și cîțiva negri ? Ca să-mi dau seama de cunoștințele mele, am nevoie de cazuri complicate, dificile.

— Dar eu voi suferi ! am protestat prostește. Acolo vor fi femei elegante care vor veni să te consulte... Care vor vrea să-ți placă... Nu vreau să merg la Krittelwerk !

Cînd Jan îmi răspunse, din glasul lui răzbătu mînia :

— Faci pe geloasa ? Îmi faci scene ? Mie, care... Se opri, se întoarse în pat și bătîndu-și perna cu mîna, mormăi : Asta i-o datorez flecarului de Maïki ! Ah, femeile, femeile !

N-am mai putut adormi, cuprinsă de o teamă de nespus. Mă temeam să părăsesc căsuța din Veld, simțind bine că această plecare va marca pentru noi o eră nouă și că niciodată nu voi mai gusta liniștea fără umbre a acestei case, unde marea ei izolare crease între noi o strînsă și liniștită intimitate.

PARTEA A TREIA

I

CA SĂ TRANSPORTĂM MOBILELE ne-au trebuit două căruţe la care au fost înhămaţi cincisprezece boi. Au mers multe zile pînă să ajungă la Krittelwerk. Noi am sosit la noua noastră locuinţă cu maşina. Pînă să ajungă căruţele cu lucruri, am stat la hotel. Tot acolo stătea şi bătrînul doctor care-şi vînduse cabinetul lui Jan. Îl informă pe tînărul său coleg despre obiceiurile ţinutului, despre clientelă, despre cei care plăteau şi despre cei pe care trebuia să-i tragi de urechi ca să-ţi dea banii. Bătrînul Esculap se felicita că se reîntorcea în Anglia şi, totuşi, avea să regrete întotdeauna climatul minunat al acestei ţări a soarelui.

La perspectiva cîmpului de acţiune care se deschidea în faţa lui, Jan deveni radios. Noua noastră casă era mai spaţioasă decît prima. Pe strada noastră aproape nelocuită nu se mai aflau decît două case, aşa încît ne puteam crede încă în Veld. Dincolo de zidul grădinii, vaste spaţii în paragină înconjurau oraşul. Doar strada Kruger avea trotuar, celelalte străzi, abia trasate, erau acoperite cu un nisip moale, roşcat, în care ţi se înfundau picioarele. Tăcuţi, negrii veneau şi plecau. Erau bantuşi şi zuluşi. Primii se distingeau prin trei linii albastre, verticale şi paralele care le zebrau faţa de un cafeniu închis; ceilalţi, prin statura înaltă, figura deschisă, pielea puţin mai albă. Majoritatea lucrau la albi. Negresele tinere erau încîntătoare. Mersul lor era legănat şi graţios. Multe aveau pieptul gol şi pielea puţin unsuroasă a trupului lor nervos căpăta în vibranta limpezime a străzilor, o sclipire de bronz negru. Cînd veneau de de-

parte erau drapate în cuverturi dungate. Toate aveau membrele încărcate cu mărgele de sticlă și cu brățări de aramă. Cele care slujeau în bungalowuri aveau bluze albe; un turban verde, galben sau violet le ascundea părul. De la capătul străzii Noi, unde locuiam, începea cartierul hindus. În marea tăcere a serii, se auzeau adesea psalmi ciudați. Ferestrele se stingeau pentru a se aprinde din nou în toiul nopții, cînd se auzeau pălăvrăgeala hinduselor și zgomotul vaselor. În aer se răspîndea o puternică aromă de usturoi. Agapele odată terminate, ușile reintrau în umbră și în tăcere. Femeile, rămase fidele costumului lor național, purtau sandale, tunică albastră sau roz, care le cădea peste pantalonul larg de satin. Bunica obeză, cu o steluță de aur încrustată într-o nară, avea grijă de cei mici, îmbrăcați ca femeile, cu mutrișoarele lor galbene dominate de imensele pupile catifelate. Cît era ziua de lungă, vedeai atelaje lente și greoaie la care erau înhămați boi. Adesea; douăzeci pînă la douăzeci și cinci de boi trăgeau căruța sau trăsura cu furaje, astupînd șoseaua.

Am făcut niște vizite de ceremonie la doi colegi ai soțului meu: doctorul Braas și doctorul Eckert. Soția primului era o evreică grasă și trandafirie care, în timp ce vorbea cu tine, nu înceta să-și pupe copiii ghemuiți la sînul ei. Soția celuilalt doctor era olandeză ca și mine. O femeie solidă, cu obrajii încinși, poate pentru că făcea băi fierbinți. „Atît de calde, încît aproape că mă opăresc!" M-a rugat să iau ceaiul la ea, unde am făcut cunoștință cu alte doamne engleze și olandeze, care, la rîndu-le m-au poftit să fac parte din grupul lor. Cînd locuiam în Veld soțul meu îmi dăduse un manual de engleză ca să învăț această limbă. Acum mă felicitam că o cunoșteam, fiindcă pînă și negrii o adoptaseră rezervîndu-și pentru casa lor idiomul burilor. Obiceiul era să dai ceaiuri la ora unsprezece dimineața. Se serveau atunci munți de sandvișuri, fursecuri cu brînză și enorme prăjituri înghețate. Înghițirea atîtor lucruri bune nu le împiedica pe cucoane să-și ia, după două ore, masa, cu cea mai mare poftă de mîncare. Ele contau mult pe dușurile reci ca gheața și mai ales pe sport ca să-și păstreze silueta. Timidă, preferam să rămîn acasă, dar Jan

și-a exprimat dorința de a mă vedea frecventîndu-le pe acele doamne și primindu-le la noi. Părea să se bucure cînd observa că întîrzii din pricina coafurii pe care mi-o schimbam adesea. Renunțînd la cozi, îmi lăsam părul pe spate, sau îl răsuceam și, cu niște ace mari de bagă, îmi făceam adesea un coc pe ceafă. Soțului meu îi plăcea această schimbare și dorea să port rochii mai luminoase, de preferință albe.

Soneria de la ușa de intrare, unde pe o plăcuță de aramă se putea citi „Doctor J. Yvarsen, Spreekur 2—4", suna din ce în ce mai des. Eu introduceam clientela. Intuiam că șederea noastră în Veld nu fusese decît o etapă precară, halta înaintea stabilirii definitive, fiindcă soțul meu nu socotise util să scoată la iveală obiectele la care ținea cel mai mult. Acum, scosese din lăzi cărți cu legături bogate, acuarele, rame. Într-una din aceste rame de argint cizelat am contemplat portretul unui om în floarea vîrstei. În trăsăturile sale energice nu mi-a fost greu să-l recunosc pe tatăl lui Jan. Într-o altă ramă, o femeie tînără, gingașă, cu trăsături aproape copilărești. Să fi fost oare mama soțului meu ? O expresie emoționantă și gravă pluti pe chipul lui Jan în vreme ce contempla imaginea.

— Cîntăream aproape douăsprezece livre cînd am sosit pe lume, zise el. Biata femeie nu și-a mai revenit după naștere. În cele mai îndepărtate amintiri ale mele o văd întinsă pe o blană pe pat. Părea atît de slabă, de suferindă, încît pînă și zgomotul pașilor mei, cînd mă aduceau s-o văd, o speriau. Cînd a murit, eram încă prea mic ca să admit că n-aveam s-o mai revăd niciodată și de multe ori mă găseau bătînd pînă-mi juleam pumnii în lemnul ușii închisă pe vecie.

Ascultam cu răsuflarea tăiată. Un oftat urcă din străfundurile ființei mele.

— Tata a murit în timpul unei epidemii de gripă, și totuși era tare ca un stejar.

— Orfan... Ai rămas orfan atît de timpuriu ? Lacrimi calde îmi veniră în ochi.

— Aveam cincisprezece ani, zise el și chipul său frumos, o clipă emoționat, își reluă severitatea.

Am tăcut, știind că nu servea la nimic să-l întreb cînd nu voia să vorbească. Dar examinam adesea acuarela care-o înfățișa pe femeia delicată și palidă ca un crin, care-i dăruise fiului ei toată seva, și care murise într-o odaie plină de flori. Cît aș fi iubit-o !

II

SOSIREA LUI JAN LA KRITtelwerk a fost un eveniment pentru orășel. N-avea decît să se arate pentru ca aspectul lui fizic să trezească interesul femeilor și simpatia bărbaților. Poate că la prima vedere li se părea exagerat de serios, dar trebuiră în curînd să convină că în acest om serios exista și asprime, dar și umor. Frecventîndu-l, au înțeles că se ținea departe de tot ceea ce aducea a ifose, pretenție, minciună. Cînd Administrația îl trimitea la vreo fermă îndepărtată, mă lua cu el ca și altădată. Cu ce bucurie regăseam Veldul ! Jan cumpărase un automobil. Plimbările erau mai puțin anevoioase decît cu cabrioleta. Curajoasă, mașinuța înfrunta spațiul. Făcea pînă la șaizeci-șaptezeci de kilometri pe zi ca să ajungă la vreo colibă sărăcăcioasă. O femeie foarte bătrînă ridica scîndura pusă peste deschizătura îngustă servind de fereastră, pentru ca doctorul să-l poată examina pe bătrînul astmatic și să-i aducă ușurarea. Tot acel drum ca să petreacă zece minute la căpătîiul unui bolnav ! După masa de seară Jan se așeza la pian. Din nou, cu un lucru în mînă, ascultam o muzică emoționantă și tandră, sau tumultuoasă și disonantă, călcîndu-ți pe nervi !... Din nou, prin ferestrele deschise, bulele de sunete se spărgeau de întunericul de afară. Într-o seară, la lumina stelelor, am zărit dincolo de zidul grădinii o ușoară mișcare. Erau negrii. Veniseră atrași de muzică. Ghemuiți pe vine sau culcați pe burtă, cu fața în sus, surîdeau cu toată gura lor buzată. Vestea despre talentul muzical al doctoruluî Yvarsen făcu înconjurul tîrgului. Eram copleșiți cu ama-

bilităţi. Cînd eram invitaţi seara la masă, îl rugau pe soţul meu să cînte. El începu să se plîngă.

— Cred, Ide, că regret cît şi tine serile noastre solitare cînd tu erai singura mea auditoare împreună cu acei obscuri şi invizibili ascultători atraşi din colibele lor de sunetele pianului meu.

Cînd invitaţii invidiau calda intimitate a locuinţei noastre, aerul satisfăcut al lui Jan mă umplea de bucurie. Se părea că greutatea misterioasă care-i apăsa inima se alina uneori printr-un oftat adînc. Atunci devenea mai puţin taciturn. Reuşind unele operaţii foarte grele, îşi făcuse un renume. Oamenii veneau de departe ca să-l consulte. Era conştient de siguranţa mîinii sale şi de experienţa lui chirurgicală şi se mira întotdeauna de şovăiala unui bolnav în faţa sfaturilor sale.

— În ţara mea medicina este un sacerdoţiu şi medicul un oracol ! spunea el.

Jan şi cei doi colegi ai săi făceau cu schimbul cîte o săptămînă de serviciu la spital. Atunci zilele mi se păreau interminabile şi mă duceam adesea să mă plimb pînă acolo pe jos. Spitalul, aflat la ieşirea din oraşel, era alcătuit dintr-o clădire lungă, albă, formată doar dintr-un parter mai înalt. Parcul era plantat cu pini, cu arbori cu coroane pletoase căzînd pînă la pămînt şi cu acei frumoşi tacarandas cu crengile acoperite de flori mari mov. O galerie deschisă înconjura ferestrele de la sala comună şi de la rezerve. Mă instalam acolo cu o carte în nădejdea de a-l vedea pe soţul meu fie şi pentru o clipă. O dată am cutezat să întredeschid o uşă, neştiind că dădea în sala de operaţii. Asistat de infirmiere, Jan opera. În halat alb, cu bonetă pe cap, cu o mască de pînză care-i acoperea gura şi bărbia, se aplecase asupra unei forme care zăcea pe masă. Am văzut descîlcindu-se, într-o găleată aflată la picioarele sale, o panglică lungă, roşiatică. Ridicîndu-şi privirea, m-a zărit. O flacără de mînie i-a ţîşnit din ochi. Poate din pricina fenolului, poate din pricina nu ştiu cărui miros greţos, mi-a venit să leşin. O soră a alergat să mă susţină şi m-a condus pe terasă, unde mi-am revenit repede. Pînă seara, am fost neliniştită ca un şcolar care se aşteaptă la o mustrare. Dar văzîndu-mi înfăţişarea, soţul meu surîse.

— Nu-mi place să văd pe chipul tău teama. Ide. Nu trebuie să-ţi fie frică de mine ! Numai că te rog să nu te mai ţii scai după mine la spital !

Construirea cinematografului se terminase şi Krittelwerkul era plin de bucurie. Două vieneze care locuiau de aproape treizeci de ani în ţinut avuseseră această fericită iniţiativă. Văduvă, doamna Stark locuia cu sora ei celibatară. Cele două doamne adăugaseră bungalowului lor, situat nu departe de club, o sală vastă cu două sute de locuri confortabile şi o pînză mare pentru proiecţii. Biletele odată distribuite şi casa închisă, cele două patroane întorceau pe rînd discurile care însoţeau imaginile. Se dădeau două filme pe săptămînă şi sala asta era pentru cucoane cel mai bun prilej de a-şi etala toaletele. În timpul antractului toată lumea trecea într-o cameră alăturată, *refreshmentsroom* [1], unde iarna o jumătate de trunchi de copac ardea mocnit în şemineul monumental. În spatele unei mese lungi, într-o aromă de cafea şi de patiserie, doamna Stark şi sora ei umpleau farfuriile, tăiau bucăţi mari de prăjituri. Spectatorii se serveau singuri. Te aşezai la măsuţe, schimbînd saluturi şi surîsuri cu prietenii şi micile bîrfeli îşi luau zborul. La ieşire, mai bine de douăzeci de automobile îşi aşteptau proprietarii. Cînd Jan zărea vreo infirmieră nu pregeta să o ducă pînă la spital, căci drumul era lung şi pustiu. Ele îi erau recunoscătoare pentru această atenţie. Adesea, surprindeam în privirile lor nu ştiu ce fervoare. Erau drăguţe cu scufiile şi manşetele lor albe şi o gelozie tainică îmi pişca inima ori de cîte ori ochii soţului meu se fixau pe cîte un chip frumos.

III

TREBUIND SĂ-ŞI REÎNNOIASCĂ rezerva farmaceutică, Jan mă luă într-o zi cu el la Johannesburg. În timp ce-şi făcea cumpărăturile, eu mă plimbam prin acest oraş cu totul nou şi foarte modern cu

[1] Sala de înviorare (engl.) (n. tr.).

buildings-urile sale, cu marile magazine, saloanele de ceai cu terasele înțesate de consumatori. Pentru masă, m-am întîlnit cu Jan la un restaurant. Cît îmi plăcea acest dejun în doi ! Pe un podium, cîțiva muzicanți cîntau niște valsuri lente. Încercam să mănînc cu eleganță. Cînd mă mișcam, rochia mea de tafta foșnea plăcut. O clipă soțul meu își ridică nasul adulmecînd :

— Ce parfum e ăsta ? Cred că nu te-ai parfumat. Ide !

Îmi cumpărasem într-adevăr în cursul dimineții un parfum franțuzesc, cu care îmi impregnasem tivul rochiei. Am roșit fără să răspund. El a început să rîdă.

— Ide, Ide, vrei s-o faci pe marea doamnă !

Avea un aer amuzat și atît de batjocoritor, încît am simțit lacrimi sub pleoape. El n-a băgat de seamă.

Am vizitat apoi Grădina zoologică, ne-am dus pe Munre Drive, ám admirat bungalowurile luxoase, de o diversitate atrăgătoare, toate cu niște, colonade, terase, balustrade ajurate cu finețe. Traversînd Elöff Street, m-am mirat să văd în vitrinele magazinelor mici obiecte sclipitoare cum se expun pe la noi în preajma Crăciunului.

— Dar Crăciunul bate la ușă ! răspunse Jan la remarca mea.

Crăciun sub un cer incandescent ! În timp ce ne întorceam, am evocat cîmpurile pline de zăpadă din țara mea, unde sub ninsoarea deasă aripile morilor înțepenesc și canalele îngheață. Urmărind același gînd, soțul meu vorbi despre căsuțele acoperite de zăpadă, despre săniile încărcate cu brazi smulși din străfundurile pădurii și duși să moară într-un cămin cald și luminos. O vată groasă acoperea totul și doar zgomotul îndepărtat al unei cascade sfîșia liniștea albă... Jan tăcu. Cu mîinile sale înmănușate pe volan, cu privirea pierdută, părea să nu mai vadă cîmpiile uscate care ne înconjurau. Oare nostalgia după peisajele copilăriei sale îl făcea adesea atît de grav și de serios ?

Mă întorceam de la un ceai dat la ora unsprezece cînd o femeie care mergea în fața mea, bătu brusc aerul cu brațele și se prăbuși. Avea fața congestionată, buzele strînse. Doar cîțiva pași mă despărțeau de casă. În emoția mea am intrat în cabinet fără să mai bat la ușă. Soțul meu

tocmai se pregătea să consulte o doamnă. Se întoarse și mă fulgeră cu privirea.

— Jos în stradă e o tînără care a leșinat, m-am bîlbîit eu.

Chipul i se îmblînzi.

— Mă duc, spuse el. Și adresîndu-se clientei sale: Îmbrăcați-vă, doamnă Hollis.

Cu răsuflarea puțin tăiată își depuse povara pe divanul din salon. Sub acțiunea sărurilor pe care i le duse la nas, bolnava își reveni. Foarte palidă acum, ea clipi din ochi.

— Doctorul Yvarsen ? Ce mi s-a întîmplat ?

— Ați avut o ameteală, doamnă Day, și, dacă soția mea n-ar fi trecut chiar în acel moment, ați mai fi stat încă și acum în soare, ceea ce n-ar fi fost prea bine pentru starea dumneavoastră.

— Credeți, doctore ?

— Nu, liniștiți-vă. Am să vă duc acasă, de unde nu veți mai ieși azi. Ce idee să te plimbi în plină amiază și încă fără pălărie !

În picioare, în pervazul ușii, cealaltă pacientă, care se îmbrăcase, urmărea cu o privire ciudat de strălucitoare fiecare gest al soțului meu și însoțindu-mă în bucătărie, unde mă dusesem să pregătesc un suc de portocale, mă întrebă :

— Cine e femeia asta ? E în tratamentul doctorului ?

Ne urmă pînă la mașină.

— Cred că soțul v-a uitat, observă Jan surizînd.

— Aș vrea eu, făcu ea pe un ton vesel. Dar prezentați-mă soției dumneavoastră.

Soțul meu se scuză.:

— Doamna Hollis e o verișoară a familiei Maclean. Ide.

— Ce gust ! făcu ea cînd ne întoarserăm în salon. Îmi place pielea roșie a acestui mobilier, se armonizează atît de bine cu lemnul închis al pereților ! Frumos pian ! Sînteți muziciană ?

— Nu, soțul meu cîntă...

— Doctorul ? Nu știam.

Un tremur ușor îi străbătu obrajii dați cu pudră roz.

— Aș vrea să-l aud. Cît trebuie să fie de amuzant! Contemplă pe perete un peisaj de iarnă, unde se afla un singur iepure, cu labele în sus, privind filozofic globul roșu al soarelui care apunea. A, uite și casa lui Schubert! strigă ea după cîțiva pași. Am vizitat-o la Krîtzingen... Acoperișul care acoperă galeria de lemn... Fereastra înflorită și, deasupra, brațul unui felinar prins pe perete. Iată ilustrat și liedul meu preferat: *Poșta.* O, ce drăguță e această stradă veche acoperită de zăpadă, uite și diligența care sosește în trapul celor patru cai, făcîndu-i pe oameni să iasă în pragurile caselor. „*Poșta nu-ți aduce nimic! / De ce, inimă, bați atît de tare? / De ce te perpelești?*" fredonă ea. Aș fi vrut să trăiesc în epoca aceea. Îmi place grozav tot ce ține de 1830. Sînt teribil de sentimentală! Dumneata nu, doamnă Yvarsen?

Continuă să facă înconjurul odăii examinînd fiecare obiect.

— Te simți ca vrăjit aici, urmă ea, cine a combinat toate astea? Dumneata sau el? Vreau să spun doctorul, reluă ea. Am niște crize hepatice cumplite, el m-a îngrijit și vezi, doamnă Yvarsen, te simți întotdeauna plină de recunoștință pentru cei ce-ți alină durerile.

Se auzi duduitul motorului.

Se întorcea Jan. Sosise ora mesei. Privirea soțului meu îmi porunci să fiu ospitalieră. Am rugat-o pe doamna Hollis să ia masa cu noi.

IV

APROAPE TOATE FERMELE-vile aveau un teren de tenis. Se juca în fiecare duminică. Învățasem să manevrez racheta, dar îmi lipseau supletea și agilitatea. Adesea preferam să urmăresc jocul fără să particip. Îl admiram pe soțul meu, trupul lui voinic, flexibil, în pantaloni lungi de flanelă, cămașă cu gulerul larg,

răsfrînt peste gîtul cafeniu. Alerga uşor, cu un pas lung şi elastic, şi avea mişcări prompte. Printre exclamaţiile partenerilor săi, vocea lui gravă răsuna ca un clopot. Doamna Maclean era o jucătoare iscusită. Şi tot la fel Maud Laver, fata notarului, care era într-adevăr de talia lui Jan.

Într-o zi ne aflam în vizită la familia Maclean. Tocmai culegeam flori pentru masă, cînd văzurăm ivindu-se un punct negru la orizont.

— Cu siguranţă că sînt verii noştri Hollis care vin prin surprindere, zise doamna Maclean.

Punctul negru creşcu repede şi Myriam scoase strigăte de bucurie văzînd valizele legate cu curele.

— Da, zise domnul Hollis, afacerile mă cheamă la Londra şi vin să v-o încredinţez pentru două luni pe nevastă-mea.

În haină albă de călătorie, cu o eşarfă roşie care-i strîngea părul, cu obrajii aprinşi de aerul cald de pe drum, Nita Hollis, surîzătoare, îşi îmbrăţişă verişoara. Apoi ochii ei întunecaţi se îndreptară spre terenul de tenis. Jan înaintă în mijlocul unui grup de jucători. În acel moment roşul frumoşilor obraji catifelaţi ai Nitei se topi pentru a face loc unei palori cît se poate de semnificative. Ea îi întinse mîna. El i-o strînse în felul lui deosebit. Îţi zdrobea întotdeauna degetele, inconştient de forţa lui, pe care odinioară profesorii îl sfătuiau să şi-o mai tempereze. Cum n-o păraseam din ochi pe doamna Hollis, am văzut-o ducîndu-şi pe furiş la buze mîna pe care soţul meu i-o strînsese cam tare.

— Repede, Nita, se va servi ceaiul şi pun rămăşag că mai întîi vrei să te aranjezi puţin.

Myriam Maclean o trase pe vară-sa după sine, rîzînd.

Doamna Hollis reapăru într-o rochie dintr-o ţesătură uşoară de un roz tandru, care-i scotea în relief ambra palidă a gîtului şi a braţelor. Picioarele îi erau goale în nişte sandale mici tot roz. Soţul ei, care-i privea cu complezenţă, îi atrase atenţia că nu-şi pusese verigheta.

— Scuză-mă, dragă, am uitat-o cînd m-am spălat pe mîini.

— Acum ai ajuns să-ți scoți verigheta și cînd te speli pe mîini ? făcu el cu umor.

Un englez tînăr care avea o logodnică nu știu pe unde, prin White Shear, punea mereu același disc. *If you see Saly...*

Aveam inima grea, eram atît de smintită în dragostea mea, încît sufeream că nu puteam profita de fiecare surîs, de fiecare vorbă pe care soțul meu le adresa celorlalte femei. În mijlocul acelor doamne dezgheţate și cochete, mă simţeam ștearsă, dîndu-mi seama că probabil se întrebau între ele ce anume putuse să-l seducă, la mine, pe doctorul Yvarsen. Faptul că eram soția unui om atît de căutat, spre care se îndrepta toată admirația femeilor și căruia toți îi atribuiau un fel de omniștiință, nu putea decît să-mi îndepărteze simpatiile feminine. Totuși, ca să și-l apropie, femeile încercau să se apropie de mine, mă copleșeau cu complimente și cu amabilități și nimic nu-mi era mai penibil decît aceste linguşeli pe care le simţeam atît de puțin sincere. Dar nu duceam lipsă nici de prietene adevărate. Doamna Braas și doamna Eckert, soțiile colegilor bărbatului meu erau pline de gentilețe față de mine.

Charly Maclean veni să-l invite pe Jan la o vînătoare de rațe. Se cam bîlbîi puțin adăugînd :

— Nu vă poftesc să veniți cu noi, doamnă Yvarsen, știind că nu vă place vînătoarea.

Gîndul că soțul meu va petrece fără mine o zi întreagă cu doamna Hollis mă deznădăjdui. Jan băgă de seamă și surise.

— Într-adevăr, ca multe femei, îdei îi e groază să ucidă de plăcere, asta însă n-o va împiedica să meargă cu noi. Altădată ea nu putea să vadă o picătură de sînge fără să-i vină rău, dar de atunci s-a obișnuit atît de mult, încît mă asistă de multe ori la operațiile mai mici.

Maclean păru mirat de răspunsul prietenului său, ba chiar contrariat, ceea ce mă făcu să cred că cei doi veri aranjaseră de comun acord toată povestea. Cînd am pornit în zori, o dîră de purpură se ivi la orizont. Am întîlnit turme de oi fără cioban, pe iarba țepoasă vaciie stă-

teau culcate crupă lîngă crupă. Soarele nu mai era decît un bulgăre de aur în fierbere. Ne aflam la o milă de ferma lui Maclean cînd înaintea noastră se ivi galopînd o călăreaţă. Recunoscînd-o pe doamna Hollis, mă cuprinse o senzaţie de rău. Cît se grăbea să-mi revadă bărbatul !

— *Halloo !* strigă ea de departe. *Good morning, my deare !*

Jan încetini şi ea merse alături de trăsură.

— Cel puţin vă e foame ? Myriam e pe cale să pregătească gustarea de dimineaţă.

În bluză, pantaloni şi cizme, cu părul căzîndu-i în bucle pe umeri, Nita Hollis părea exuberanţă de veselie şi soţul meu, pînă atunci tăcut, se lăsă şi el furat de această voie bună. Servitorii şi începuseră să servească *porridge-ul* aburind şi farfuriile cu smîntînă proaspătă pe terasa unde fusese aşezată masa. Nici nu s-a urcat bine Jan la volan că doamna Hollis a şi sărit alături. A trebuit să mă aşez în spate. Charly Maclean strîns între nevastă-sa şi mine se plîngea că e perpelit între două focuri ! Un negru cu puştile şi cu sacul cu provizii pentru picnic se lungi pe acoperişul automobilului. În timpul drumului Nita n-a încetat să flirteze în mod ruşinat cu bărbatu-meu. Myriam, prin sporovăiala ei, Charly prin glumele lui au încercat să-mi abată atenţia de la perechea din faţa noastră. Capul brun se atingea uşor de părul blond al lui Jan. Ce-i spunea ea oare ? Zgomotul motorului mă împiedica să înţeleg. Adesea, Jan se întoarcea ca să schimbe cîteva vorbe cu noi. Am ajuns într-o pădurice şi maşina s-a oprit. Ploile recente înmuiaseră pămîntul. Ca şi mine, Jan adulmecă mirosul muşchiului umed, mirosul de mucegai, mirosurile toamnei din ţările noastre. O expresie nostalgică îi adumbri chipul bronzat.

— Te-ai gîndit la ceva neplăcut, doctore, nu-spune nu ! observă doamna Hollis.

O privire mirată coborî asupra indiscretei.

— Da, răspunse Jan, la puterea miresmelor. Închipuiţi-vă că un moment m-am crezut departe de aici, pe o potecă lunecoasă din pricina acelor de pin şi străbătută de melci mari, negri, fără casă. La noi, pădurea nu lipseşte din nici un peisaj.

— Ți-e dor de țară, doctore, spune drept !

Ea îl privi plină de o milă care probabil lui Jan îi displăcu, căci se întoarse cu sprîncenele încruntate, fără să-i răspundă. Plecară la vînătoare, unde era nevoie de șiretenie și precauție. Myriam rămase cu mine. Ne plimbarăm pe sub un rînd de pini ca niște umbrele, aliniați atît de simetric, încît ai fi crezut că-s plantați de om. Aici totuși, singură natura e și grădinar și cea care seamănă. Împușcăturile și lătratul cîinelui se îndepărtau din ce în ce. Eram tulburată să-mi știu bărbatul expus cochetăriilor frumoasei englezoaice și de-abia răspundeam la vorbele lui Myriam. După o oră și jumătate cei doi bărbați și Nita se iviră în zare. Lătrînd ca un nebun, Floppy sări în fața noastră. Nita Hollis mergea între Jan și vărul ei, cu pași supli, cu acel mers care îngăduie plămînilor să respire regulat și profund. Legate de-o curea aruncată peste umeri, purta ca pe un trofeu două păsări cu pene de un albastru întunecat.

— Îmi place vînătoarea, ne spuse ea, cu obrajii însuflețiți, acel ceva călduț și care încă palpită pe care mi-l aduce cîinele...

Surprinse la Jan acea expresie nedefinită din care răzbătea amuzamentul, ironia, poate și disprețul.

— Mă crezi crudă, doctore ?

— Toate femeile frumoase sînt puțin crude, zise el.

Înfometați din pricina drumului, vînătorii se instalară alături de noi, în fața mesei întinsă pe iarbă, unde se despachetară gustările. Servitorul deschise sticlele cu bere. Se vorbi despre vînătoare.

— Vînătorile astea de rațe și prepelițe nu-s prea interesante, zise Jan. Cînd mă gîndesc la vînătorile de elani din Suedia...

Plecarăm, în timp ce soarele care apunea inunda cîmpia mohorîtă și pustie. Egretele, cu lungi aripi albe, își luau masa de seară, cocoțate pe crupele vacilor, de unde ciuguleau păduchii de frunze. Se lăsa noaptea. La intervale lungi se vedea cîte o luminiță galbenă tremurînd în dosul geamurilor vreunei ferme pierdute. Doamna Hollis se mira că oamenii puteau trăi într-o astfel de singurătate.

— Doctorul mi-a povestit că locuitorii ăștia se află adesea cam la trei sute de kilometri distanță de un medic.

Dacă survine vreo boală gravă ? Morţii sînt îngropaţi aproape de casa în care au trăit. Femeile se pare că, periodic, sînt nebune. Nimic de mirare într-o astfel de izolare !

— Burii nu se plîng de asta, remarcă Myriam. De trei sau patru ori pe an se duc călare la vreo serbare de tir şi, de Paşti, luîndu-şi femeia şi copiii în căruţă, îşi instalează cortul în piaţa celei mai apropiate biserici. Se împărtăşesc, cîntă psalmi pînă noaptea şi a doua zi o pornesc îndărăt, sătui de distracţie pentru o bună bucată de vreme.

La întoarcere, Myriam ne făcu o cafea tare, care ne smulse din oboseala călătoriei. Whisky-ul curse şi spiritele se înviorară. Nita avea obrajii fierbinţi, ochii strălucitori.

— Cît eşti de tăcută, doamnă Yvarsen, şi cît de liniştită, îmi zise ea. Totul în dumneata e odihnă...

Soţul meu protestă în locul meu.

— Nu fiţi atît de sigură, doamnă Hollis, făcu el rîzînd. Sub aparenţa asta a unei ape domoale, curge în taină un curent puternic !

— Ştiu că nu trebuie să te încrezi în aparenţe, replică Nita, dar de soţia dumitale nu mă îndoiesc. O socot atît de înţeleaptă, de rezonabilă, atît de departe de emoţiile violente de care eu am o sete nepotolită ! Pentru mine, liniştea unui suflet echivalează cu moartea şi eu vreau să trăiesc !

Eram revoltată că această femeie mă putea judeca astfel. Jan, care băgase de seamă, avu, în ce mă privea, un surîs tachinator :

— Doamna Yvarsen e foarte sentimentală, remarcă el calm, dar posedă ceea ce eu preţuiesc cel mai mult la o femeie : pudoarea sentimentelor.

Nita Hollis îşi muşcă buzele, în timp ce un mare elan de gratitudine îmi umplu inima, şi-mi aminti de o zi, în Veld, în care îmi spusese :

— Ai arta de a tăcea exact cînd trebuie, Ide... dar ochii tăi atenţi vorbesc un limbaj mai bogat decît cuvintele.

— Ochii mei ? întrebasem eu încurcată, ce-ţi spun ochii mei, Jan ?

— Că mă iubeşti, răspunsese el grav.

Mai tîrziu, ne-am dus în camera noastră. Am avut o decepție văzînd două paturi. Jan adormi repede. Am stat multă vreme și m-am uitat la el. Aruncase și cearșaful și pătura. Cenușiul zorilor care depoetizează toate lucrurile nu izbutise să urîțească frumusețea acelui trup voinic și gol, aidoma statuii unui tînăr zeu adormit.

V

ERAM OBSEDATĂ DE O MARE speranță, speranță fragilă, fiindcă mă decepționase de atîtea ori. Încă nu cutezam să-i vorbesc soțului meu. De cîteva zile aveam grețuri. I-am mărturisit acest lucru bătrînei mele prietene Roggers. Și ea crezu că... În timp ce mîncam a trebuit să mă ridic de la masă. Cînd m-am întors Jan m-a privit plin de curiozitate.

— Ți-e rău, Ide ?

— Nu-i nimic, am zis eu încurcată, cred că am stat cam mult în baie de dimineață.

Dar cînd Daisy a adus cafeaua și cînd am turnat-o în cești am avut o senzație de vomă.

— Mi-e scîrbă de cafea, am bîlbîit eu.

Atunci Jan a sărit de pe scaun.

— Ia vino încoace ! M-a apucat de umeri. De cînd ?

— Cred că două luni.

— Și mi-ai ascuns acest lucru ?

— N-am fost sigură...

— Oh ! Ide, spuse el cu voce surdă, ce bucurie pentru noi !

Îmi examină chipul, eu mi-am coborît pleoapele, năucită în fața acelor ochi care mă dominau printr-o vrajă veșnic nouă ; acei ochi, de un albastru înghețat și transparent ca lacurile nordului, mi se părură aburiți de tandrețe.

Doamnele din Krittelwerk n-au întîrziat să ghicească evenimentul fericit care se anunța. Mă copleșiră cu atenții. Pretutindeni în casa noastră, începură să se reverse

palide camelii și trandafiri mari atît de tare înfloriți, încît ai fi zis că sînt de hîrtie.

Începuse să se răcorească și, la fel ca și în Veld, dimineața și seara făceam focul. Cum să descriu fericirea blîndă a acelor seri care se reîntorseseră ? Jan cînta la pian iar eu, lăsînd să-mi cadă broderia ori împletitura, mă lăsam în voia muzicii aceleia divine. Cîntecul iubitului meu acționa asupra mea ca o vrajă, în timp ce în coșulețul căptușit cu mătase albastră se adunau lucrușoarele : cămășuțe, pieptărașe, scutece de pînză. Scrisorile mamei erau pline de vorbe de recunoștință : *„Nădăjduiesc, fata mea. — scria ea — că primul tău născut va deschide drumu la numeroși fii și fiice. Copiii mulți sînt o binecuvîntare a cerului !"*

VI

JAN I-A SCRIS MAMEI RUgînd-o să vină, adăugînd la scrisoare și un cec. Niciodată soțul meu n-a avut pentru mine atitudini atît de prevenitoare. Fiecare zi care trecea îmi aducea o nouă bucurie. Doream cu patimă un fiu. Totuși, băiat ori fată, așteptam ca pe un dar al zînelor ființa care avea să ne unească și mai strîns. Dacă va fi băiat, se va numi Nils, și Karina dacă va fi fată. În fundul odăii, pliurile perdelelor de muselină ale leagănului se asemuiau cu aripile desfăcute ale unei lebede. Urma să nasc la spital, asistată de doctorul Braas, căci aici nu era obiceiul ca un medic să-și moșească nevasta. Totuși Jan mi-a făgăduit să fie și el de față. Doamnele îmi aduceau tot soiul de bunătăți : omlete, supe gelatinoase, chec și bomboane, a căror cantitate făcea bucuria negrilor noștri. Tinerele mame, cuprinse de o recrudescență a bucuriei materne, îi dichiseau și-i mîngîiau și mai mult decît înainte pe copiii lor robuști și lacomi de viață. În sfîrșit sosi și mama. Niciodată nu m-a îmbrățișat cu atîta tandrețe, nici chiar în clipa despărțirii noastre.

— Lasă-mă să te privesc, mi-a spus ea, examinîndu-mă cu ochii umezi.

Ea însăşi îmbătrînise mult şi eu nu puteam uita că nopţile de gardă, îndurate cu atîta curaj pentru a-şi creşte fetele, săpaseră acele riduri prematur adîncite pe faţa acelei femei în vîrstă de abia cincizeci de ani. Cum trusoul copilului era gata, mama, ale cărei mîini nu puteau să stea degeaba, s-a dus la negustorul de mărunţişuri şi a adus nişte sculuri mari de mătase, ca să împletească ciorapi pentru ginerele său.

Era în epoca focurilor de iarbă. Cînd ultima sclipire de lumină se stingea pe cer, focurile astea se ridicau din toate părţile. Ai fi zis că sînt grădinile iluminate ale unui amfiteatru, sau nenumăratele lumini ale unui oraş. După-masă ne-am dus pe cîmp să le vedem. La întoarcere ne-am oprit la doctorul Braas care ne aştepta. Ne-a servit un ceai şi un morman din acei biscuiţi groşi cu dulceaţă pe care doamna Braas îi reuşea foarte bine. Noaptea, s-a întîmplat evenimentul... Trezindu-mă brusc, am simţit primele dureri. Mama şi cu Jan m-au dus la spital. În faţa mamei, sufocată, m-au cloroformizat după obiceiul de aici, foarte uşor, totuşi suficient ca să atenueze spasmele prea violente. Cînd l-am simţit venind, am cerut eu însămi să-mi pună masca pe faţă, nedîndu-mi bine seama de ce mi se întîmpla. O sfîşiere groaznică mă făcu să scot un ţipăt, apoi totul se linişti. Ca printr-un văl am văzut ochii limpezi ai soţului meu, aplecaţi asupră-mi.

— E băiat, îmi spuse el. În glasul lui se simţea o bucurie reţinută. Auzi-l ! Nu erau încă decît nişte scîncete, dar mie mi se părură a fi strigăte energice.

O fericire, o bucurie ciudată mă cuprinse auzind felicitările adresate doctorului Yvarsen. Scăldară pruncul.

— Cît e de frumos ! se auzi vocea mamei. Cred că are pe puţin zece livre !

— Băiatul ăsta zdravăn v-a căşunat unele mici neajunsuri, doamnă Yvarsen, remarcă încet doctorul Braas. Va trebui...

— Arătaţi-mi fiul ! am cerut eu cu nerăbdare. Dar m-am simţit dezamăgită în faţa acelui pachet alb de unde se zărea o feţişoară roşie cu ochii larg deschişi şi plini de noapte, cu păr mătăsos şi atît de lung, încît îi cădea peste urechile micuţe.

— Copilul ăsta brunet e al meu ?

Abia atunci m-am înduioşat. I-am atins degetele rotunde, am vrut să-i sărut satinul obrajilor.

— Acum, fă ce vrei cu mine, i-am răspuns doctorului Braas.

În epoca aceea. Jan avea cîţiva bolnavi în stare gravă la spital ! Trebuia să-i vadă de mai multe ori pe zi şi beneficiam şi eu de aceste vizite. Venea să mă sărute pe frunte şi-l privea lung pe fiul nostru, făcîndu-mi unele recomandări. Îl simţeam absorbit. Cînd soţul meu avea nişte „cazuri", bolnavii lui aveau întîietate, lor le consacra toată ştiinţa şi mila sa. În fiecare după-amiază mama se instala la căpătîiul meu cu împletitura ei. Se împăca de minune cu ginerele ei şi nu înceta să-mi vorbească despre norocul care dăduse peste mine : soţ bun, situaţie înaltă, trai îmbelşugat...

— Vorbeşte-mi despre surorile mele, mamă.

— Închipuieţi că acele domnişoare acum se fudulesc cu eleganţa lor. Găsiţi şi la noi capete de panglici şi capete de dantele. În sfîrşit, fleacuri cum văd că ai şi tu. Şi mai e încă ceva... adăugă ea privindu-mă pe sub ochelari : Jopsie scrie un *Jurnal,* cum îi zice ea. Poţi să-ţi închipui una ca asta ? Mă întreb de unde capriciul ăsta ; în loc să coase sau să tricoteze, să-şi piară vremea aiurea ! Mai zilele trecute, cum trebuia să ajute la spălat, şi cum am surprins-o iarăşi cu mîzgălitura ei, i-am rupt caietul... *Mijn Hemel !* [1] A urmat un adevărat potop ! Să plîngi astfel pentru un fleac ! Stai, cred că mai am încă hîrtiile alea mototolite în geantă ! Mi-am înfăşurat cuţitul de călătorie în ele, uite, citeşte şi tu...

— Nu, am protestat, nu vreau să citesc ceea ce biata Jopsie a scris doar pentru ea !

Mama îmi întinse foaia ruptă. Pînă la urmă n-am putut rezista tentaţiei de a pătrunde puţin în viaţa surorilor mele care se scurgea atît de departe de mine. Cît trebuia să sufere fata aceea de nouăsprezece ani care scrisese : *„ O duminică dimineaţă foarte albastră. Potecile grădinii au fost greblate ieri şi mama ne-a recomandat să nu deranjăm pietrişul. Într-o ordine perfectă, arbuşti şi flori au un aer*

[1] Cerule ! (olandeză) (n. ed. fr.).

țeapăn. Visez la o mare dezordine a florilor, la ierburi crescute aiurea, pe care să le zdrobesc sub trupul meu, îmbătîndu-mă de miresme. În curînd vom pleca la biserică. La întoarcere ne vom așeza în fața unei fețe de masă albe în locul celei de mușama din cursul săptămînii și pentru că slujba o să fie lungă se va scurta rugăciunea dinaintea mesei. Ca desert vom avea o tartă cu cireșe, pe care o vom mînca încetișor, pentru ca plăcerea să fie cît mai lungă. Pe urmă va urma vizita duminicală la cimitir, gustarea la mătușa Antije, după care ne vom înapoia acasă de-a lungul cheiului, în plictisul sfîrșiturilor de duminică. Portița grădinii se va închide lăsînd afară viața..."

Nu-mi puteam desprinde ochii de pe acele ultime cuvinte. O milă profundă pentru surorile mele îndepărtate îmi strîngea inima. Le cunoșteam prea bine și mă temeam și eu de acest sfîrșituri de duminică sau de sărbătoare, în care pașii se încetineau pe măsură ce ne apropiam de casa cenușie. În care nădăjduiam pînă în ultimul moment într-un eveniment neprevăzut, mereu dorit, mereu așteptat ! În care părăseam strada cu un ascuțit sentiment de regret. Dar cum s-o fac pe mama să priceapă că niște fete care au o locuință bine pusă la punct, hrană și haine convenabile, mai au nevoie și de altceva ?

— Ce spui de neghiobiile astea ? mă întreabă mama, care mă credea revoltată ca și ea.

Am clătinat din cap.

— Ah, mamă, rău ai făcut că i-ai rupt caietul lui Jopsie. Ar fi trebuit să-i lași această plăcere nevinovată. Dealtfel sînt foarte liniștită. Jopsie va reîncepe să-și scrie micile ei confidențe și va fi pe deplin îndreptățită din moment ce simte această nevoie.

Mama mă privi uluită.

— Ide ! Măritișul să te fi făcut oare să-ți pierzi bunul simț ? Tu, atît de serioasă, atît de silitoare, să vorbești astfel ! Ce nenorocire că bărbatu-tău a slăbit hățurile pe care i le-am pus eu în mînă !

Am roșit.

— Jan nu e un tiran, mamă. În concluzie, nu cred că i-am dat prilejul să ia hățurile în mîini, cum spui tu. Mărturisește totuși că surorile mele nu sînt cîtuși de puțin răutăcioase !

Luînd-o pe mama pe după umeri, i-am dat, pe fiecare obraz, cîte o sărutare răsunătoare. Ea își reluă aerul îmbufnat, ca să-și ascundă emoția.

— Sigur, nu-s răutăcioasă, dar asta datorită mie... Făcu, rîzînd, un gest ca și cum ar fi manevrat un baston. Mă întreb, urmă ea, ce pot urzi în lipsa mea. În ce stare le voi găsi, *mijn God !* Noroc că la noi nu există nici tablouri, nici fleacuri care n-au alt sens decît să strîngă praful și să te facă să-ți pierzi un timp prețios cu curățatul lor.

— Tocmai aceste obiecte pe care le crezi de prisos dau omului nota sa personală.

— Notă personală ? Ce mai e și asta ? Eu nu-s poetică, ci prozaică și practică ! Ce-ați fi devenit voi dacă în fiecare seară, în loc să vă cîrpesc hainele, m-aș fi apucat să mîzgălesc niște trăsnăi ? Știu bine fata mea, că sînt ca un jandarm pe care nu-l iubește nimeni, dar de care toată lumea are nevoie.

Jan, venind să-mi facă vizita de seară, ne întrerupse.

— Ce-i discuția asta ? ne întreabă el rîzînd.

Cînd se aplecă să mă sărute, o mireasmă de violete pluti spre mine, amintindu-mi de doamna Hollis care folosea acest parfum.

— Și prințul nostru ? făcu el vesel.

Prințul nostru dormea ghiftuit și nu se trezi decît la ora alăptării. L-aș fi vrut puțin mai răutăcios, ca să-l pot lua mai des lîngă mine din coșulețul lui. În curînd îmi voi putea lua în brațe copilul, îl voi legăna și așeza sub neaua perdelutelor... Cît de frumoasă va fi viața noastră în trei... Deocamdată mă frămînt întrebîndu-mă din ce pat mi-a adus soțul meu parfumul acela ? Ca și cum mi-ar fi ghicit gîndul, el spuse neglijent :

— Doamna Hollis a fost adusă mai adineauri de camerista ei. A avut o nouă criză de apedincită și am socotit de cuviință s-o operez mîine sau poimîine. Ar vrea să te vadă, Ide, fiindcă ai să te întorci acasă.

— Voi fi fericită să mă pot, în sfîrșit, dedica în întregime micuțului.

— Să nu-l răsfeți prea mult. Un copil, oricît de mic ar fi, își dă foarte repede seama că trebuie să zbiere foarte

tare ca să fie luat în braţe. Practică şi tu metoda bună a dădacelor, cînd vei intra în posesia omuleţului nostru...

Dar acest tată tînăr era primul care alerga lîngă leagăn cînd Nils plîngea. Îl lua în mîinile lui mari, îl legăna îl examina din faţă şi din profil. Nils al nostru era frumos şi-i mergea de minune. Eram dezolată văzîndu-i pletele negre, dar acest păr căzu în smocuri mici şi pe creştetul chel apăru o şuviţă aurie. Culorea ochilor era încă nedefinită. Jean pretindea că seamănă cu mine.

Într-o zi, i-am spus entuziasmată mamei :

— Nils a surîs !

Ea s-a apropiat cu pasul ei greoi de femeie corpolentă.

— Un prunc nu surîde înainte de o lună ! lei drept surîs strîmbăturile acelea obişnuite la copiii mici...

M-am încăpăţînat.

— Nils a surîs, am zis eu categorică.

Mama m-a măsurat din cap pînă-n picioare.

— Pe ce ton îmi vorbeşti, fata mea ? Unde-i respectul de altădată ? Înainte n-ai fi îndrăznit să mă contrazici...

— Cine-ar fi îndrăznit ? am replicat eu. Cred că n-ai tolerat niciodată în viaţa ta un sfat ori o critică. Măcar îţi cunoşti fetele ? Ce ştii despre ele ? Eu nu trăiesc cu adevărat decît din ziua în care viaţa mea s-a unit cu cea a lui Jan.

Am avut curajul să-i vorbesc altfel, gîndindu-mă la surorile mele, care, pentru prima oară, respirau şi ele eliberate de orice constrîngere şi binecuvîntau această perioadă de libertate. Mi-am dat seama de cutezanţa mea văzînd că mamei i se îngustează pupilele, ceea ce la ea era semnul unui val de mînie. Pieptul îi tresăltă sub jerseul corsajului ; se abţinu şi, cu pas demn, ieşi din cameră. Aveam totuşi faţă de ea o frică de copil. Aşa că la masă m-am aşezat cu teamă în faţa ei. Dar, spre surprinderea mea, ea nu păru supărată şi mi se adresă ca şi cum nu s-ar fi petrecut nimic între noi.

Niciodată nu-i puneam bărbatului meu întrebări în legătură cu unele fapte sau gesturi. Totuşi, închipuindumi că simt din nou parfumul acela de violete, nu m-am putut abţine să nu întreb :

— Doamna Hollis e şi acum la spital ?

Jan citea ziarul *Daily Mail*. Își ridică surprins capul.

— Doamna Hollis s-a făcut bine. Tocmai i-am făcut ultima vizită.

— Se întoarce la Johannesburg sau la verii ei, în Veld ?

— E timpul să petreacă cîteva săptămîni la aer curat.

— Ai să te duci s-o vezi la familia Maclean ? am întrebat din nou cu inima bătînd.

Iritat de acest interogatoriu, soțul meu își încruntă sprîncenele.

— Doamna Hollis nu mai are nevoie de mine, zise el.

De îndată ce Jan plecă, mama își exprimă antipatia față de doamna Hollis, al cărei lux exagerat scandalizase spitalul. Niciodată infirmierele nu mai văzuseră cămăși de noapte atît de transparente...

Cît trebuie să fi fost de frumoasă și de cochetă cînd Jan intra în camera ei plină de flori ! Nu mă gîndeam decît la asta și abia îi răspundeam mamei. Pînă la urmă ea clătină din cap și veni să-mi ia pulsul.

— Biata mea fată, cred că ai febră, zise ea neliniștită.

VII

DOAMNA NALGUIRE A VENIT să ne întoarcă vizita. E mama a șapte fetițe, ceea ce n-o împiedică să fie geloasă pînă într-atît, încît soțul ei se plînge la club că are nevasta cea mai certăreață din Transvaal. Cum și-a întrerupt sporovăiala ca să izbucnească în plins, mama a întrebat-o fără menajamente :

— *Om Gods will !* Ce s-a mai întîmplat ?

Ce să se întîmple : periind haina bărbatului ei, descoperise o scrisoare de amor semnată Myriam. Drace ! Așta era numele doamnei Maclean. Acum știa ! De-acum

încolo o să caşte bine ochii la cucoana asta ! Dacă i-l va lua pe bărbatu-său, ei bine, se va întîmpla o nenorocire ! Repetă de mai multe ori : O nenorocire ! O nenorocire !

Mama se supără.

— Cum poţi să vorbeşti astfel doamnă ? bombăni ea. Şi copiii dumitale ? Crezi că un bărbat valorează cît ei ? Lasă-l în pace, haide ! Asta abia o să-ţi îngăduie să mai răsufli puţin înainte de a rămîne din nou însărcinată.

— Ah ! Nu, se indignă doamna. Îl vreau pe bărbatul meu doar pentru mine ! Vreţi să ştiţi ceva ? Verişoara lui Myriam asta aleargă cu limba scoasă după doctorul Yvarsen, ceea ce e scandalos. Nu ştiai, doamnă Yvarsen ? Chiar alaltăieri, cînd dumneta erai la lac, doamna Hollis s-a aşezat, fără ocolişuri, la volanul maşinii soţului dumitale şi, în timp ce el îşi făcea vizitele pe la bolnavi, ea s-a arătat în tot Krittelwerkul alături de el !

O emoţie subită făcu să mi se pună un nod în gît, care mă împiedică să răspund. Dar mama îşi încrucişă braţele pe pieptul ei puternic.

— Cum, femeia asta rîvneşte la bunul altuia ? Trebuie lovită peste degete, ca să se înveţe minte ! Văd, Ide, că e necesar să-mi întîrzii plecarea !

Dar nu şi-o întîrzie, căci dădu peste o scrisoare în care Jopsie îmi mărturisea că se logodise în taină.

Nils creştea ca o ciupercă şi toată lumea îl admira, toţi erau bucuroşi de surîsul lui. Căci surîdea tuturor, drăgălaşul de el, şi negrilor, dar şi boilor înhămaţi la căruţe. În ţinutul nostru copiii îi iubesc pe indigeni. Feţele lor negre, cu roşul gurii largi, pînă la urechi, şi cu albul ochilor lucitori îi amuză. De îndată ce Nils se trezea, ciripea ca o păsărică. Amîndoi eram nebuni după el. Cum mă zărea, ochii lui mari se luminau, şi-mi întindea mînuţele. Jan, cînd îl căutai, îi aducea o nouă jucărioară. În faţa minunii strălucitoare, copilul îşi pierdea răsuflarea, striga, ţopăia, apoi, suspinînd adînc, înşfăca minunatul dar.

Cînd Nils împlini un an dădurăm în cinstea lui o mică serbare, la care am poftit toţi copii din orăşel. Casa întreagă a răsunat de gungurit, de rîsete, de ţipete. Puteai să juri că te aflai într-o colivie.

VIII

URMĂREAM NELINIŞTITĂ acele orologiului. Două dimineţa... Niciodată soţul meu nu se întorsese atît de tîrziu. Am pus de mai multe ori mîna pe receptor, dar n-am avut curajul să telefonez la club. În sfîrşit, în tăcerea deasă care învăluia casa, se auzi un bîzîit îndepărtat de motor... Apoi un pas greoi, şovăielnic, care nu păru să fie al soţului meu. Într-adevăr, omul care se ivi în pragul uşii, cu plastronul mototolit, cu părul ciufulit, cu ochii înceţoşaţi, nu mai semăna cu strălucitorul Jan. Şi-a dat probabil seama de spaima din pupilele mele, căci, cu o voce încleiată, mi-a trîntit o înjurătură în limba ţării sale :

— *For tusan !* Ei da, am băut ! Am şi jucat ! Am pierdut treizeci de livre ! Dar pentru asta nu te uita aşa la mine ca la dracu ! În ţara asta blestemată, cînd n-ai ce face, te îmbeţi ; *längtan-ul* te pătrunde pînă în măduva oaselor !

Spusese *längtan-ul* ? Ştiam că în limba lui *längtan* înseamnă nostalgia unei inimi care se topeşte de dragoste, fiindcă nici măcar nu poate rosti numele celei pe care o iubeşte !

— Dumnezeule ! am bîlbîit eu, lovită în ceea ce aveam mai scump.

O spaimă dureroasă îmi încetini bătăile inimii. În aburii alcoolului, soţul meu îmi dezvăluise un colţişor din tainele lui. „Cînd n-ai ce face, te îmbeţi : *längtan-ul* te pătrunde pînă în măduva oaselor !"

Însurîndu-se cu mine, Jan dăduse dovadă de un dezinteres total, dar rămăsese închis în sine, nu vorbise nimic despre trecut. Oare peste ce secret aş da dacă i-aş scotoci în adîncurile sufletului ? Peste ce iluzii moarte ? Cel puţin, acum ştiam că nici dragostea mea pătimaşă, nici drăgălăşenia fiului nostru nu-l putea vindeca de regretul a ceea ce lăsase în ţara lui. Ah, cît mă simţeam de rău !

El surîse nătîng, surîsul omului beat.

— Ce-am spus ? De ce te-ai necăjit ?

Nu i-am putut răspunde. Cu o mînă nesigură îşi dădu la o parte părul de pe fruntea transpirată.

— Nu trebuia să stai trează şi să mă aştepţi atît de tîrziu !

Clătindu-se, se îndreptă spre baie, de unde am auzit curgînd multă vreme duşul. Cu capul în mîini reflectam la acel mister care părea să înconjoare trecutul soţului meu. Ce eveniment tragic îl determinase să pună mările între el şi ţara sa ? Cărui destin se supusese, căutînd, prin intermediul unui ziar, o femeie gata să-l urmeze într-o altă parte a lumii ? Mi-am derulat viaţa începînd din clipa în care mama, împingîndu-mă în faţa unui străin înalt, puternic, şi atît de frumos, încît am rămas năucită, mi-a spus :

— Salută-l pe logodnicul tău, Ide...

Mi-am dat seama imediat de inegalitatea rangului nostru. El era bogat, eu nu-i aduceam decît sufletul meu curat şi pătimaş. Supusă şi temătoare, cît îmi era de plăcut să depind de voinţa soţului meu, mai înţeleaptă şi mai fermă decît a mea ! După atîţia ani încă nu-mi puteam da seama ce anume îl determinase pe Jan Yvarsen s-o aleagă pe fata simplă şi nevoiaşă care eram. Ce importanţă avea că nu-mi spusese niciodată : „Te iubesc !“ Nu iubeam eu pentru amîndoi ? Nu simţeam o adevărată voluptate doar privindu-l ? De fiecare dată cînd, după o scurtă absenţă, reapărea în faţa mea, resimţeam acelaşi şoc ca în prima zi cînd îl văzusem. N-am pretins nici un moment un sentiment mai viu decît cel al unei tandreţi obişnuite în care, la el, nu-şi găsise niciodată loc pasiunea ; între noi nu exista decît o legătură bazată pe obişnuinţă şi pe devotament şi care devenise mai strînsă prin naşterea micului Nils, carne şi sînge din trupul iubitului meu, al cărui chip adorabil mi-l reflecta oarecum pe al său. Totuşi fericirea mea era mare şi trebuia să îşte invidie ! Poate că venise clipa suferinţei ?

IX

— CE VREME ! STRIGĂ SOȚUL meu stînd în picioare în fața ferestrei. Valuri de azur și de aur se rostogolesc pe podea ! Și cînd te gîndești că e Crăciunul ! Acum, la noi, totul e învăluit în zăpadă ! N-ai uneori nostalgia nordului, Ide ? A acelui alb nesfîrșit pe care sănîile îl presară cu clinchetul zurgălăilor ?

— În țara mea e mai puțin frig ca în țara ta, totuși avem și noi ierni în care canalele nu se dezgheață...

Toată după-amiaza, soțul meu a pregătit pomul de Crăciun, care, cînd fu gata, se ivi șiroind de lumină ; copilul înaintă spre el cu pași mici, cu gura întredeschisă, plin de încîntare. În sfîrșit, un suspin tremură pe buzele sale și privirea îi căzu pe minunățiile așezate sub brad. Avu un surîs pe jumătate neîncrezător, pe jumătate dezamăgit și-și înălță capul, ca și cum ar fi vrut să spună că băieții puteau și ei visa la astfel de lucruri. Trebuia să se obișnuiască cu atîta fericire. Nerăbdător, tatăl îșî scutură băiatul.

— *Sesä liten dum !* Haide, prostuțule, ia-le ! Toate astea sînt pentru tine.

Nils n-așteptă să i se spună de două ori. Dintr-o săritură se cățără pe calul de lemn, apucă cu mînuțele frîul negru și, la drum !

— Ești fericită, Ide ?

Stăteam în fața ferestrei. Cerul scînteia ca niciodată, încît ai fi zis că în fiecare stea se aprinsese un pom de Crăciun.

— Ești fericită, Ide ? repetă Jan.

De fericire tremuram atît de tare, încît îmi fu imposibil să răspund. M-am strîns lîngă el. Cînd ne-am întors cu fața, Nils adormise. Capul lui buclat se odihnea pe gîtul calului de lemn și mînuțele lui, puțin înnegrite, atîrnau deschise, într-un emoționat gest de abandon.

— Nu va mai face baie astă-seară, decretă doctorul.

Ne lipsea curajul să-l trezim. Gol, fu așezat pe cearșafurile lui de pînză.

— Vreau să-mi pun o altă haină. Pînă atunci, fă-te frumoasă, Ide...

Eram invitaţi la cele două doamne Stark pentru masa de la miezul nopţii. Coaforul îmi făcuse nişte ondulaţii mari care se pierdeau în desimea cocului prins cu ace, pe ceafă. Tocmai îmi pusesem o rochie de fulard cînd soţul meu mă strigă. Darurile le dusesem pe ascuns în cabinetul lui. El se arătă încîntat, mă sărută tandru, apoi îşi aruncă satisfăcut ochii asupra toaletei mele. Mă luă de mîini şi mi le examină multă vreme.

— Sînt cum doream să fie mîinile soţiei mele. Puţin cam mari, Ide, dar de o formă perfectă şi nu mai au, ca odinioară, acele mici urme pe care ţi le lasă treburile gospodăriei şi pe care sînt departe să le dispreţuiesc cînd sînt inevitabile.

Se îndreptă spre casa de bani, apoi, întorcîndu-se spre mine, deschise sub ochii mei uluiţi o cutioară unde, de pe catifeaua albă, se detaşa un smarald înconjurat de briliante. Mi-l strecură în deget şi surîse la bucuria mea fără cuvinte.

La prietenii noştri, masa fusese aşezată pe terasă. În mijlocul mesei un brăduţ artificial îşî reflecta luminile în paharele de cristal şi-n tacîmurile de argint. Toată lumea se încălzea în curînd şi veselia se înstăpîni. Se povestiră nişte anecdote din războiul burilor şi seara se termină, ca de obicei, printr-o partidă de bridge.

Nils ne trezi cu noaptea în cap. Tropăia pe pernele din pătuţul lui şi cerea în gura mare noile jucării. Trebui, vrînd-nevrînd, să fie luat din pat şi spălat. Jan rîdea. Avea puţini bolnavi în momentul acela şi-şi propusese să petreacă liniştit, împreună cu noi, ziua de Crăciun. Eram în punctul culminant al verii. Nici o adiere nu clintea aerul încălzit la maximum. Jan îşi pusese un pantalon uşor de flanelă şi o cămaşă moale, răscroită mult Cînd se întoarse din cabinetul de toaletă, ras proaspăt, cu toată feeria scandinavă în pupilele lui transparenţe, perspectiva de a petrece o zi alături de el mă ameţi. Se zbengui împreună cu Nils, îi făcu baie, transformînd dalele într-un lac. Apoi urmă gimnastica copilului. Fidel, trupul mic şi gol făcea mişcările pe care

i le indica *dady*, *dady* atît de mare, încît Nils trebuia să-şi dea mult capul pe spate ca să-l vadă bine. După un galop, cocoţat pe ceafa lui *dady*, omuleţul nu mai putu şi fu culcat imediat ce se ridică de la masă. Ne-am luat cafeaua în salon unde, storurile fuseseră trase încă de dimineaţă. Jan şi-a aprins pipa, o mireasmă de tutun fin de merişor s-a răspîndit în cameră. Cum n-am văzut nici cărţi, nici ziare lîngă el, presimţeam una din acele ore rare în care bărbatul acesta al meu cu fire taciturnă şi închisă părea să se relaxeze puţin.

— Nu ţi se pare, Ide, că temperatura asta de etuvă răpeşte solemnitatea acestei frumoase sărbători de care la noi se face atîta caz ? Acasă, te pregăteai cu multe zile înainte, uneori chiar cu săptămîni. Exista întodeauna o pădure prin apropiere unde-ţi găseai un pom după plac. Ca să-l primească, femeile întorceau casa cu susul în jos din pivniţă pînă în pod. Lespezile căminului luceau ca treptele unui altar. Fiecare clanţă, fiecare cui străluceau ca steaua din vîrful pomului. Şi veghea începea... Afară, clopoţeii săniilor umpleau noaptea strălucitoare. Soseau musafirii, cu cojoacele înţepenite de ger. După ce se cînta *juisâng* [1]-ul la picioarele bradului atît de încărcat de lumînări, încît în sala întunecată nu mai era nevoie decît de o singură făclie, te aşezai la masă. Platourile se îndoiau de atîta mîncare, căci la noi oamenii sînt mari mîncăi. Mai întîi se servea tradiţionalul morun, apoi orez cu prune, cîrnaţi şi jambon. Apoi veneau budincile, nucile, merele mici şi roşii. Dădacele noastre, Ane Mette şi Lore, turnau berea neagră, punciul, *glôgul*, acel vin cald în care plutesc stafide, care ţi se urcă la cap, şi-ţi încălzeşte atît de tare sîngele, încît, la plecare, invitaţii noştri îşi lăsau blănile de lup deschise ca să înfrunte noaptea...

Fără să-l întrerup cu vreun cuvînt, ascultam glasul lui Jan, baritonal şi vibrant, puţin reţinut... Îşi ţinea capul sprijinit pe spatele fotoliului de piele în care se aşezase şi se părea că, la adăpostul pleoapelor coborîte, şi vedea lucrurile pe care le povestea.

— Aş fi vrut atît de mult să-i cunosc pe tatăl, pe mama ta, Jan... I-aş fi iubit atîta...

[1] Cîntec de Crăciun (suedeză) (n. ed. fr.).

Umbra unei emoţii trecu pe chipul lui impenetrabil.

— Aveam şase ani cînd mi-am pierdut mama şi cincisprezece cînd a murit tata, victimă a devotamentului său, în cursul unei epidemii de gripă, după ce, zi şi noapte, bătuse cîmpurile în cabrioleta lui deschisă, expusă vînturilor. Boala l-a doborît ca pe toţi cei care n-au fost bolnavi nici măcar un ceas în viaţa lor. Atît cît îmi pot aduce aminte, n-am văzut-o niciodată pe mama altfel decît culcată. Nu putea suporta nici cel mai mic zgomot, aşa încît abia îndrăzneam să întorc paginile unei cărţi cu poze cînd mă aflam lîngă ea. Cînd Ane Mette, întredeschizînd uşa, mă chema făcîndu-mi semn cu degetul, zorul meu — mi-am dat seama de asta mai tîrziu — probabil că-i făcea mult rău bietei femei ; căci în graba mea de a o părăsi mi se întîmpla să mă ciocnesc de vreo mobilă sau să răstorn ceva. Îmi plăcea să stau în bucătărie, unde vîrtelniţa lui Ane Mette zbîrnîia sub lampa cu petrol agăţată în plafon. Tot lovind pedala, femeia istorisea poveşti celorlalţi servitori, pretindea a-l fi auzit pe Basilisk, cel aducător de nenorocire, care, chipurile, se ascundea pe înălţimi, printre stînci... Nimeni nu se putea lăuda că l-ar fi văzut, căci cel care-l zărea trebuia să moară. Vorbea de asemenea de Gustav Vasa şi de ferocele rege Christiern, care poruncise să fie decapitaţi pruncii. Asta a fost în acea zi de groază, cînd, în piaţa Tîrgului, în faţa castelului din Stockholm, călăul făcuse să cadă atîtea capete, încît un cîine s-ar fi înecat în sînge, zice *Cronica*... Ei, dar, la urma urmelor, nu-i decît o legendă spusă de o femeie de treabă.

În acel moment, Nils, scăpat din mîinile lui Daisy, dădu năvală în odaie, se căţără pe genunchii tatălui său şi-i ceru să-i spună o poveste.

— Da, băieţaşule, şi în vremea asta mama ne va pregăti o gustare...

M-am întors împreună cu Daisy, care aducea platoul, tocmai la timp ca să aud : „...atunci, în marea pădure albă, se văzu un felinar mare, roşu, care părea că se plimbă singur, pentru că băieţaşul era şi el alb, atît de alb, încît se confunda cu zăpada..." Şi în timp ce turnam în cești ceaiul parfumat, peste care plutea un caimac gros, în timp ce ungeam cu unt sandvişurile, ascultam glasul

atît de pătrunzător în gravitatea lui, vorbind despre *âlvas*, despre vînătoarea de sloiuri care plutesc ca niște melci de cristal, despre rațele sălbatice tăind aerul înghețat, cu gîtul nemișcat și întins. Ascultam mai puțin cuvintele, cît sumbrele lor modulații, prin care auzeam murmurul izvoarelor, foșnetul pinilor mari sub aurora boreală, vîntul din nord printre trestiile de pe apele adormite.

Opt zile mai tîrziu, invitați la Maclean, ne-am oprit cu mașina într-un *kraal* vecin, ca să asistăm la dansul ritual pe care indigenii aveau obiceiul să-l execute în prima zi a anului. Torsurile lor goale șiroiau de sudoare. Ni se făcu cald și pornirăm la drum. Jan arată un punct negru în fața fermei familiei Maclean, care se desena vag în zare.

— Pun rămășag că e mașina familiei Hollis, zise el.

Mi se păru că un văl căzuse subit peste ziua radioasă. Uitasem că această femeie va fi acolo, că-l va acapara pe soțul meu, cum făcea de obicei, amuzîndu-l cu glumele ei. În sfîrșit, ca să pună capac la toate, îl va strînge, în ciuda protestelor sale, pe micul meu Nils în brațe, îl va acoperi cu sărutări... Acesta era de obicei programul duminicilor pe la ferme.

Doamna Hollis găsi mijlocul, în timpul unei partide de tenis, să-și scrîntească glezna. Deși părea să sufere într-adevăr, am bănuit că și-a provocat acea entorsă numai ca să fie îngrijită de soțul meu. Jan examină glezna roșie și umflată.

— S-a rupt ceva ! gemu ea.

Doctorul o liniști.

— O entorsă ușoară. Comprese cu apă de plumb. În cîteva zile nu se va mai cunoaște nimic.

În timpul mesei, care se servi în grădină, o *kaffermeid* veni să-l roage pe doctor să binevoiască a se duce lîngă doamna Hollis, care se simțea rău.

Jan își reprimă un surîs, privindu-mă. Am înțeles și m-am ridicat. Dar nu pe mine mă aștepta ea. Se făcuse „o frumusețe", cum avea obiceiul să spună. Și, într-adevăr, era foarte frumoasă, buclele lungi, castanii, îi încadrau ochii înflăcărați, pe care știa să și-i facă atît de tandri și

de supuşi. Cînd tocmai isprăveam să-i pun o nouă compresă, intră şi Jan. M-am dus la fereastră, în timp ce el îi lua tinerei femei pulsul. Cerul şi infinitul sol gălbui erau trandafirii. Aceste apusuri de soare te făceau să te împaci cu monotonia acelui ţinut, mi-am zis eu întorcîndu-mă drept la ţanc, ca să-l văd pe Jan, cu sprîncenele încruntate, retrăgîndu-şi mîna pe care doamna Hollis tocmai voia s-o ducă la buze. Părea contrariat.

— *Please*, doamnă Yvarsen, se sclifosi ea, fii alături de mine ca să-l hotărîm pe doctor să rămînă pînă mîine.

— Soţia mea ştie că am o operaţie la prima oră şi că acest lucru e imposibil, zise Jan.

Şi se grăbi să-şi ia la revedere.

În timp ce ne întorceam, am îndrăznit să-l întreb :

— Ţi se întîmplă des, Jan, ca femeile să-ţi sărute mîna ?

El privi drept în faţa lui, uşor încurcat.

— Trebuie să fii indulgent cu bolnavele, Ide, dacă uneori îşi arată recunoştinţa faţă de medicul care le uşurează durerile...

Fără să vreau, am strigat :

— Nu lăsa, nu lăsa ca femeile să-ţi sărute mîinile !

— Ai să trezeşti copilul ! zise el cu calm, arătîndu-mi-l cu capul pe Nils, care adormise pe genunchii mei. După cîteva minute adăugă blînd : Linişteşte-te, nu mi se întîmplă prea des, şi acest lucru mi-e şi mie foarte neplăcut.

X

APROAPE TOT KRITTELWERkul a fost invitat la nunta de argint a familiei Cassel. Cei mai mulţi am plecat împreună şi, în Veldul însorit, maşinile noastre se luaseră la întrecere. După masa care a durat mai multe ceasuri, a început dansul. În acest scop,

estradele fuseseră ridicate în plin cîmp. Pe un cordon circular atîrnau niște lampioane mari multicolore. Orchestra era alcătuită din doi violoniști și dintr-un pianist. Luați de veselia generală, cei doi buri bătrîni, debordînd de sănătate, voiră să ia parte la dans. Greoi și stîngaci, stîrneau înduioșări, iscau glume fără maliție. Serbarea era ceea ce și trebuia să fie : o oază în uniformitatea zilelor, ocazia de a te regăsi, cu prietenie și bună dispoziție, printre niște oameni care depindeau unii de alții. Cavaler, Jan, după ce mă invită la dans, le pofti pe rînd pe toate cucoanele, nearătînd nici o preferință, inaccesibil la privirile care-l solicitau. Ziua se mai tîra încă la orizont cînd se aprinseră lampioanele. În acel moment un *boy* veni să-i spună soțului meu că era chemat la telefon. Se întoarse contrariat.

— Mă cheamă la ferma familiei. Matters pentru o naștere, îmi spuse el, cu siguranță n-am să mă mai pot întoarce aici.

L-am rugat să mă ia cu el, dar n-a vrut și a plecat aruncîndu-mi în fugă :

— Vreau să te distrezi, Ide, te vor aduce acasă prietenii noștri.

Jan odată plecat, serbarea își pierdu strălucirea pentru mine. Mi se părea că peste lumini și peste oameni căzuse un văl și nu mai aveam decît o dorință : să mă întorc lîngă băiatul meu. Observîndu-mi decepția, doamna Bergh veni să se așeze lîngă mine.

— Ești tot atît de îndrăgostită de soțul dumitale ! zise ea surîzînd.

Persoanele în vîrstă mă interesau. Pe chipurile lor resemnate mi se părea că citesc regretul după tinerețea moartă și o experiență cam amară. Îmi plăceau indulgența surîsului lor și pupilele lor întunecate de atîtea imagini reflectate în ele... Văduvă și săracă, doamna Bergh știa, cu toată sărăcia ei, să rămînă o *lady* în toată accepția cuvîntului. În clanul nostru o iubeau toți pentru sensibilitatea ei și pentru francheța sfaturilor sale. Aveam adesea cu ea lungi discuții odihnitoare. „Îți faci griji degeaba, îmi spunea. N-ai de ce te teme... Tata era medic și știu că o soție de medic are întotdeauna impresia că

soțul ei nu-i aparține în întregime. Totuși, dragă Ide, ar trebui să știi că bărbatul disprețuiește succesele prea ușoare. Și ăsta e cazul soțului dumitale. Femeile i se supun, roiesc în jurul ochilor lui și a părului său bălai ca fluturii în jurul luminii. Pentru că el e unul dintre acei oameni care impun admirație, datorită puterii lor fizice la care se adaugă și o mare bunătate. Se simte că, în ciuda aparentei sale răceli, inima lui e deschisă către simpatiile omenești. Așa că, de îndată ce apare, fiecare se bucură, îi urează bun venit !"

Myriam îmi spusese că verișoara sa, nesimțindu-se bine, se odihnea în camera stăpînei casei. Cînd Jan plecase, dispăruse și ea. În curînd, am văzut-o întorcîndu-se printre invitați, roșie la față, cu pleoapele umflate ca și cum ar fi plîns ; în același timp bătrîna mea prietenă mi-o arătă pe doamna Braas care-mi făcea semne din ochi. M-am dus lîngă ea.

— Dragă, socot că e de datoria mea să-ți spun ceea ce s-a petrecut mai adineauri fără știrea dumitale, îmi zise ea. Dar trebuie să fii prevenită de purtarea rușinoasă a doamnei Hollis ! Știi ce-a făcut ? S-a urcat în mașina doctorului și acesta cînd și-a dat seama, a obligat-o să coboare tocmai la capătul proprietății lui Cassel.

Am rămas mută de surpriză.

— Nu te speria, reluă prietena mea. Află că soțul dumitale n-avea habar de nimic. N-a fost decît o viclenie din partea ei. Eu nu dansez și mai adineauri, ca să mă dezmorțesc, am urcat pînă la locul de unde începe grădina. E acolo un chioșc de verdeață expus vînturilor. M-am așezat gustînd răcoarea și tăcerea după toată hărmălaia aceea. Dintr-o dată, am perceput zgomotul unui motor. O mașină cu farurile stinse se apropie și se opri. „Coboară !" zise o voce cu un asemenea accent de mînie reținută, încît m-am ascuns ca să nu mă observe. Vocea mai bombăni cîteva cuvinte pe care nu le-am putut înțelge, dar am auzit-o distinct pe Nita răspunzînd plîngăcioasă : „Scuză-mă, doctore, n-am făcut-o special, ți-o jur !" Dar portiera pocni și mașina porni cu toată viteza. Nita veni spre pavilion și, văzîndu-mi umbra, scoase un strigăt. Re-

cunoscîndu-mă, păru teribil de încurcată... „Mi s-a întîmplat o poveste stupidă, zise ea, nu suport şampania, un singur pahar îmi produce migrenă. Myriam m-a silit să iau un calmant, după care m-am dus să mă odihnesc în prima maşină care staţiona în faţa fermei. Îţi dau cuvîntul de onoare că n-am ştiut că e maşina doctorului Yvarsen. Ghemuită în fundul maşinii, am adormit atît de adînc, încît doctorul a demarat fără să mă trezesc şi fără să-şi dea seama de prezenţa mea. O zdruncinătură puternică m-a trezit. Mare mi-a fost surpriza cînd am văzut ce se întîmplase ! L-am atins pe doctor pe umăr şi maşina a deviat brusc. *My God*, ce-am tras cînd m-a recunoscut ! N-aş fi crezut niciodată că suedezul ăsta placid ar putea să se înfurie astfel ! N-a lipsit mult să nu mă bată ! De fapt meritam asprimea lui, acest incident îl făcuse să întîrzie şi, cînd e vorba de bolnavii săi, nu mai ştie de nimic !“ Fii liniştită, dragă, adăugă prietena mea, creatura asta, pentru un moment, nu se prea simte în largul ei... Eu cred că a auzit convorbirea telefonică cu Matters şi imediat s-a şi dus să se ascundă în maşina doctorului !

— Nu-i e teamă de soţul ei ? am întrebat eu.

— Teamă de soţul ei ? făcu doamna Braas dispreţuitoare. De cinci ceasuri, idiotul ăsta s-a lipit de masa de pocher, surd şi orb la tot ceea ce se petrece în jurul lui. Ştii că Nita e mama unui băiat de doisprezece ani, pe care-l ţine într-un colegiu din Londra, ca să-şi poată duce cît mai liber viaţa pe care şi-o petrece în frivolităţi şi paradă ?

Mijea de ziuă, musafirii se pregăteau de plecare cînd se anunţă că urmează cafeaua. Băutura caldă reînsufleţi pe toată lumea.

— Doamna Braas trebuie să fi bîrfit pe socoteala mea, îmi spuse Nita, luîndu-şi la revedere de la mine. Cu atît mai rău. Să-i fie ruşine dacă se gîndeşte la lucruri urîte !

Jan nu venise încă atunci cînd m-am întors eu de la petrecere şi începusem să mă neliniştesc. Ca să-mi fac de lucru, m-am apucat să aranjez un dulap, punînd pe

sofa hainele soţului meu. Aveau mirosul lui, acel miros deosebit, alcătuit din fenol, tutun auriu şi un uşor parfum de heliotrop. Brusc, nu ştiu ce spaimă m-a aruncat în genunchi. Cu faţa în hainele lui am început să strig plîngînd :

— Jan ! Jan !

— Ei bine, ce este ? Ce s-a întîmplat ? întrebă vocea neliniştită a lui Jan. Ţi-a spus cineva că am murit ?

Nu auzisem uşa deschizîndu-se. Atunci, continuînd să stau în genunchi, m-am tîrît pînă la el şi, înlănţuindu-i picioarele, am strigat :

— O, Jan, ce au toate de ţi se agaţă de gît ? Nu pot să te las în pace ? Tu eşti bărbatul meu şi eu te iubesc ! O, cît te iubesc !

— Ce înseamnă explozia asta ? Ide, Ide, îţi dai seama ? O mamă şi o nevastă face, în genunchi, o declaraţie de dragoste soţului ei ! Trebuie să mărturisesc că nu-i ceva chiar prea obişnuit ! Mă ridică de jos şi, ţinîndu-mă în faţa lui, adăugă : Biata mea nevastă, citeşti prea multe romane şi asta te îndeamnă să faci un roman din căsnicia noastră. Cu o mamă rezonabilă ca a ta, mă întreb de unde ai moştenit sentimentalismul ăsta exagerat ?

Rîse, apoi, ca şi cum se făcu o lumină în mintea lui, zise : Pun rămăşag că întîmplarea stupidă din noaptea trecută a şi transpirat. Fii liniştită, smintita aia n-o s-o mai ia de la capăt, cred că i-a trecut orice poftă.

Şi surîse, ca şi cum ar fi revăzut scena.

Îmi căzu o greutate de pe inimă. Înţelegeam că de acum încolo nu mai aveam de ce mă teme de această femeie şi gîndul umilirii ei îmi produse o bucurie răzbunătoare. În acelaşi timp, eram curioasă să văd ce atitudine va adopta la apropiata întîlnire cu soţul meu. Această întîlnire avu loc peste două săptămîni la ferma familiei Austhuisen, care sărbătorea botezul celui de-al unsprezecelea copil al lor. Vai ! Zi nefastă, pe care trebuie s-o însemn cu o piatră neagră !

XI

A TREBUIT SĂ MĂ OPRESC din scris, înăbușită de tristețe, întrebîndu-mă dacă voi găsi forța să trec de acest prim hop al calvarului meu. Adesea mă poticnesc sub povara crucii pe care o duc. Cînd, absorbită de trecutul meu, n-aud vocea lui Meiken chemîndu-mă la masă, ea intră în odaia mea. Cu o înfățișare uluită, femeia se uită la foile înnegrite de cerneală ale caietelor școlărești pe care Mathijs mi le aduce din tîrg de la White Niver.

— *Mijn hemel*, Ranny, s-au petrecut deci destule în viața ta, spune ea, și cu toate astea, nu ești bătrînă.

Amintirile mi se precizau din ce în ce. Cu ce torturantă plăcere revăd defuncta mea fericire. Adesea plîng atîta, încît amețită de lacrimi ajung la acea profunzime a suferinței în care cazi într-un soi de insensibilitate. Atunci ies și alerg prin Veld. Dar plîngerea sinistră a vîntului tulbură tăcerea vastă. Mi se pare că trăiesc în afara timpului, izolată de univers. Șubrezită trupește și sufletește, ajung repede la capătul puterilor și, tîrîndu-mi picioarele, mă întorc spre casă, unde, în dosul unui geam, arde lampa unui cămin care nu-i al meu. Sînt singură, e imposibil să te simți mai singur, mai părăsit, mai despuiat de toate comorile vieții... Nici o destindere, nici o îndurare nu lucește pe cerul negru al viitorului meu și tot ceea ce-mi pot dori e ca milostivul Dumnezeu să scurteze o existență mizerabilă. Nu mai am lacrimi, voi evoca acea zi îndepărtată ca și cum ar fi vorba de o moartă și nu de mine.

Nita, văzîndu-l pe Jan, deveni foarte palidă. Dar, cum nu se petrecuse nimic grav, el îi întinse simplu mîna. Cearcănele ei adînci, febra care-i arsese buzele îi atestau suficient suferința. Pe ascuns, mă îmbătam de fericirea de a purta un nume invidiat, de a ocupa un loc lîngă cel care-mi aparținea, pentru care mă gelozeau toate aceste femei nebune.

În curte, copiii albi și negri făcuseră roată în jurul unei berze pe care-o găsiseră. Pasărea șchiopăta. Pe un inel minuscul prins de picior se putea citi cuvîntul *Stockholm*. Jan o privi puțin emoționat gîndindu-se că venea din îndepărtata sa patrie. Pe urmă o luă spre grajd. Eu mă plimbam cu cei mici cînd am zărit-o pe Nita furișîndu-se pe urmele soțului meu. Deci nu se dădea bătută ? Nu renunța la luptă după ce uzase în zadar de toate stratagemele ca să-l seducă ? Lăsînd copiii în grija lui Daisy, am intrat la rîndul meu în șură, a cărei ușă din fund se deschidea spre grajdul unde erau adăpostiți caii.

Chiar în acel moment izbucniră niște țipete de copii atît de stridente, încît de spaimă mi-a înghețat sîngele. Am ieșit în goană din șură și i-am văzut pe cei mici adunați în fața bălții. „Nils ! Nils !" strigau ei, arătîndu-mi o mînă de spumă aurie în mocirla negricioasă din dosul casei. M-am aruncat în mlaștină scoțîndu-mi copilul care nu mai era decît ceva inform învăluit într-un noroi gros. Jan își culcă fiul pe o masă din bucătărie, cerînd să i se aducă apă caldă. Scăpat de materia fetidă, chipul lui dulce se ivi albastru și fără viață. Gura și gîtul odată curățate, soțul meu îi apucă limba cu un șervețel și-i făcu niște tracțiuni. Se auzi un gîlgîit, membrele lui mici se mișcară.

— E salvat ! am strigat eu, împreunîndu-mi mîinile. E salvat, nu-i așa, Jan ?

Soțul meu mă privi grav.

— Să dea Domnul ! zise el.

Se auziră urletele lui Daisy.

— Ah, pe asta, articulă soțul meu strîngînd din fălci, să n-o mai văd. Să se înapoieze la tribul ei !

Ca și cum copilul ar fi înțeles, piui :

— Daisy... mingea... Nils o vrea pe Daisy...

— Fă-o să tacă, zise Jan și vom aranja treburile cînd ne vom întoarce acasă. Plecăm.

În mijlocul unei consternări generale, plecarea noastră fu mohorîtă și grăbită. Simțeam cum îmi pierd mințile la gîndul că, fără curiozitatea mea geloasă, nenorocirea nu s-ar fi întîmplat. Dar cum m-aș fi putut îndoi de grija

lui Daisy care de atîtea ori ne dovedise că mai curînd s-ar fi lăsat ucisă decît să-l părăsească pe micuțul încredințat ei ? O făcuse totuși, ca să se ducă să bea un pahar cu apă și copilul, vrînd să-și caute mingea pe care un puști i-o aruncase în mlaștină, căzuse după ea. Soțul meu nu mă întrebase : „Dar tu unde erai ?“ Nu-mi făcuse nici un reproș. Toți oamenii din ținut își lăsau copiii în grija negreselor, care erau niște dădace neobosite. Docil, Nils bău un vomitiv și vărsă, se păru, murdăriile înghițite. Dormi liniștit toată noaptea și tatăl său răsuflă ușurat constatînd lipsa febrei. Accidentul păru să n-aibă nici o urmare. Copilul era zburdalnic ca de obicei. Dar, în dimineața celei de-a treia zile, am băgat de seamă, spălîndu-l că tot trupul îi ardea. Jan fu cumplit de neliniștit. Totuși în urma îngrijirilor sale asidui, febra cedă ; copilul, își regăsi, pentru cîteva ceasuri, veselia. Dar vai, a doua zi trupul lui era încins ca jăraticul.

Trăirăm astfel cînd descurajați, cînd plini de încredere. Încercam să înlăturăm neliniștea cumplită, dar cuvintele liniștitoare sunau fals și ne lăsau pe buze un gust de cenușă. Cînd Jan era silit să se ducă la vreun bolnav mai îndepărtat, se întorcea cu trăsăturile crispate de spaimă și, dacă-și regăsea copilul surîzător, un oftat adînc îi ieșea din piept. Redeschidea pianul și-l adormea pe Nils cîntîndu-i cîntece de duioșie care te făcea să plîngi.

XII

ÎNTR-O SEARĂ, CÎND M-AM apropiat de fereastră ca să trag perdelele, am zărit umbra unei femei care încerca să se ascundă. Știam că Nita Hollis dădea tîrcoale în jurul casei, întocmai ca un cîine bătut. Această exaltată își pierduse orice măsură și orice demnitate. Femeile îmi spuseseră că-i ațînea mereu calea doctorului. Îl pîndea în fiecare dimineață cînd intra și

ieşea de la spital. Dar bietul om era prea absorbit de munca lui aspră şi de grijile în legătură cu fiul său ca s-o mai bage în seamă.

— *Tell the doctor Yvarsen, that my heart is broken* [1], îi răspundea ea infirmierei-şefe, care, găsind-o stînd pe treptele pe care păşise doctorul, o ruga discret să plece.

În camera copilului, se adunau jucăriile. Nils, în faţa unui dar nou, scotea un strigăt de bucurie, îşi regăsea pentru cîteva clipe elanurile de altădată, apoi braţele lui slăbite recădeau şi venea spre mine : „Ţine-o tu, mamă". Pe urmă, cocoţîndu-se pe genunchii mei adormea. Jan scrise unor bacteriologi care sosiră din Natal. După o lungă deliberare, declarară că copilul căzînd în baltă, înghiţise probabil un microb dificil de combătut. Era important de aflat în ce regiune a corpului se localizase acel microb. Injectarea cu ser aduse o sensibilă ameliorare şi, ca înecatul care se agaţă de un fir de iarbă, ne agăţarăm şi noi de această sclipire de nădejde. O bucurie timidă, o bucurie plină totuşi de spaimă păşi în casa noastră. Or, bucuria te face indulgent şi doamna Hollis trebuie să fi fost surprinsă de primirea afabilă a doctorului, care, găsind-o în faţa portiţei de la grădină în momentul în care înmîna un pachet lui Daisy, o pofti să intre.

— Vino pe la noi, îi zise el, micuţului îi e mai bine. Am cîteva vizite de făcut şi mă întorc. Rămîi la ceai ?

Biata femeie era atît de mişcată, încît degetele îi tremurau desfăcînd sfoara şi hîrtia de mătase a pachetului din care scoase o paiaţă îmbrăcat în mătase roşie cu paiete. Chipul palid al lui Nils, atît de adorabil în expresia lui plină de rugăminte, de bucurie, de teamă, înflori. Apucă păpuşa, o sărută şi Nitei i se umplură ochii de lacrimi. Discutarăm prieteneşte, aşteptîndu-l pe Jan la gustare. Caprifoiul care se căţăra pînă la fereastră înmiresma odaia. Pe pian, ofilindu-se într-un vas de cristal, cîţiva trandafiri roşii, atît de mari încît ai fi zis că-s artificiali, îşi scuturau petalele.

— Eşti atît de bună, Ide... îmi spuse ea. Aş vrea să-ţi mărturisesc că între soţul dumitale şi mine n-a fost niciodată nimic decît tachinerii şi sporovăială. Dacă vrei,

[1] Spuneţi-i doctorului că mi-e inima zdrobită (engl.) (n. tr.).

un flirt... Spre nenorocirea mea, m-am prins în joc. Cele cîteva complimente mi s-au urcat la cap. Îţi aminteşti de duminica aceea cînd îmi era frică de şerpi şi cînd soţul dumitale m-a dus în braţe prin iarba înaltă ? Am avut senzaţia că însăşi viaţa mă înşfăcase în braţele ei puternice. Ştiu că aş fi putut să-l rog pe Harry să mă ducă departe de aici, dar otrava îmi intrase de-acum în sînge... Tînăra femeie tăcu. Ochii de sultană îi erau trişti şi încercănaţi. Părea obosită. Medicii sînt făcuţi să vindece, reluă ea cu o voce îndurerată şi nu să... Oamenilor prea frumoşi ar trebui să li se interzică să îmbrăţişeze cariera medicală. Nu te supăra, Ide, dacă mă auzi vorbind astfel. Oricît de ciudat ar putea să ţi se pară, încerc totuşi o uşurare mărturisindu-ţi amărăciunea mea... Soţul meu îşi reia postul la Manchester. În cîteva zile plecăm pentru totdeauna.

Aceste ultime cuvinte le spuse plîngînd.

— Biata femeie... am murmurat fără să vreau.

— Bine zici, biată nebună prea lasă ca să pună capăt suferinţei...

— Nu vorbi astfel de copilării, am zis eu.

— Ba da, a răspuns ea încet, aş avea curajul să mor, dacă aş şti că...

— Iată-l pe doctor ! i-am spus eu.

Jan intră. De obicei, cînd se exprima în limba lui era bine dispus.

— *Sâ dâr ja,* zise el, ce frumos miroase aici după miasmele de la spital. Să stai între două femei încîntătoare şi să bei un ceai excelent.

O privi pe musafiră. Ochii lui limpezi parcurseră obrazul încremenit. Avu acea uşoară clipire din pleoape prin care lăsa să i se vadă o emoţie trecătoare. Rămase cîteva minute gînditor. Nils veni să-i arate noua sa jucărie.

— E un dar de la doamna Hollis, am spus, ea l-a făcut cu propriile sale mîini.

Jan se întoarse spre tînăra femeie :

— Vă mulţumesc în numele copilului, doamnă Hollis... Ce degete de zînă ! adăugă el, examinînd păpuşa.

Dar Nils, nerăbdător, îşi ceru jucăria. Elias veni să-mi spună că mă cheamă cineva. Întorcîndu-mă, cu mîna de-acum pe clanţă, m-am oprit.

— Dă-mi un leac, doctore, îl implora Nita cu voce plîngăreață. Un leac, oricît de amar, l-aș bea ca să mă vindec de dumneata.

— Haide, zău, zise Jan pe un ton de glumă, o să mă uiți la primul pas pe care-l vei face pe punte, Nita ! Crede-mă, nimic nu-i mai bun să scapi de o preocupare care te tracasează decît să intri din plin în alt mediu, în care nimic să nu-ți mai amintească de tulburarea dumitale. Domnul Hollis mi-a spus că vă veți înapoia în Anglia.

Văzîndu-mă, Nils, care-și făcea păpușa să salte, veni alergînd înaintea mea.

— Mamă, strigă el, mătușa Nita a vrut să-i sărute mîna tatei !

Am roșit toți trei. Soțul meu puse capăt acelei situații penibile, luîndu-și la revedere de la noi.

— Vreau să dau o raită pe la club, zise el.

Am chemat-o pe Daisy lîngă copil și m-am dus în bucătărie să-i pregătesc o băutură. Cînd m-am întors în salon, înfățișarea Nitei m-a speriat. Cu capul răsturnat pe spatele fotoliului, era palidă ca moartă și albul ochilor părea striat de dungi sîngerii.

— Mi-e rău, suspină ea.

I-am luat pulsul. Bătea repede și slab. În spatele ei, negresa își rostogolea ochii, făcîndu-mi semne cu degetele.

Daisy se strîmbă, scuturîndu-și umerii.

Am alergat la telefon în cabinetul soțului meu și, cînd l-am auzit la capătul celălalt al firului, am zis :

— Nita și-a pus nu știu ce în ceai, mi-a povestit negresa. În orice caz se pare că i-e foarte rău. Poți să vii ?

O înjurătură suedeză tună în receptor.

— *For tusan !* și o mînă furioasă trînti receptorul.

Sosi repede. O silisem pe Nita să se lungească pe sofa. Doctorul îi luă mîna. Își încruntă sprîncenele.

— Ce-ai înghițit ? făcu el aspru. Răspunde-mi !

Ea tăcea, legănîndu-și capul de la dreapta la stînga pe perna pe care i-o strecurasem sub ceafă.

— Dă-mi ceașca ei, Ide, avem noroc că n-au spălat-o.

Examinînd rămășițele din fundul cănii, soțul meu răsuflă ușurat.

— Aspirină ! De ce ascunzi că ai luat aspirină ?

— O ! gemu ea, mi-e rău !

— Cîte pastile ai luat ?

— Unsprezece ! zise ea şovăind.

— De ce-ai făcut asta ? întrebă el cu mai multă blîndeţe.

Ea nu răspunse. Timp de mai multe ceasuri, se simţi foarte rău. Doctorul trebui să rămînă lîngă ea şi eu am înţeles că gestul smintit al acelei femei fusese făcut cu scopul de a mai fi îngrijită pentru o ultimă dată de cel pe care-l părăsea pentru totdeauna.

— Doamna a pus multe, multe buline în ceaşcă, îmi şopti ea, a băut şi a făcut aşa !

Myriam Maclean sună într-o dimineaţă la uşa noastră. Avea ochii roşii.

— Vin de la Johannesburg. Verii noştri au plecat ieri seară. Îţi aminteşti, Ide, cît de frumoasă era Nita cu şase luni în urmă ? Avea un succes turbat la ceaiuri şi la balurile la care se ducea la Johannesburg. Şi astăzi... Eu, draga mea, îl iubesc pe grăsanul de Charly cu o dragoste calmă, fără febră !

Jucăria preferată a lui Nils, cea pe care-o cerea de îndată ce se trezea, era paiaţa de la Nita. Nils a vrut să i se pună hăinuţele cele frumoase şi Jan l-a dus la lac. Văzîndu-l, toţi micii lui prieteni au alergat la el. Dar, de cînd cu boala sa, îi era groază de jocuri turbulente. A încercat totuşi să ia parte la ele, dar picioarele lui slăbite n-au putut să-l susţină multă vreme şi l-am luat în braţe. Atunci avu un surîs trist, atît de trist... „Mamă, îmi place mai mult să stau în pătuţ cu paiaţa." Şi ne-am întors acasă cu inima sfîşiată.

Pentru a doua oară bacteriologii au luat un borcan cu noroi din mlaştina din care copilul nostru s-a molipsit de boala sa misterioasă. Micuţul a fost din nou cuprins de febră. Răul creşte în ciuda tentativelor savanţilor şi noi tremurăm ca nu cumva otrava să vină de hac acelui trup şubred. Jan îşi cuprinde adesea capul în mîini, cufundat într-o desperare mohorîtă. Atunci ies în grădină. Îmi apăs fruntea pe scoarţa aspră a unui copac, ca să nu mă prăbuşesc sub spaima care mă înăbuşă. Neputinţa noastră ne zdrobeşte. În timp ce veghez în camera copilului,

soțul meu își petrece noaptea cercetînd cărțile de medicină. Ne sfîrșim, nu mai avem decît o singură preocupare : micuțul nostru, cu răsuflarea atîrnată de răsuflarea lui. Cînd ne surîde, își exprimă o dorință, un elan de nădejde mă aruncă în brațele soțului meu, care mă strînge la piept. Dar sînt zile în care orice nădejde ne părăsește, în care evităm să ne privim, pentru a nu ne citi spaima în ochi. Aș vrea să mă ofer drept jertfă, să-mi dau viața în schimbul vieții fiului meu. Jan ar suferi mai puțin din pricina morții mele decît din pricina morții fiului său.

XIII

BJÖRN A ÎNCEPUT DINTR-O dată să scoată niște urlete lugubre. Ne-am privit și spaima mea s-a reflectat în ochii soțului meu. Neizbutind să-l facem să tacă, stăpînul lui l-a închis în garaj.

— Cîinele latră la lună, Ide, nu te speria !

Noaptea era atît de limpede, încît, fără lampă, ne-am așezat la căpătîiul micului bolnav. Respira mai greu ca de obicei. Micul piept slăbit lupta. Din cînd în cînd, bolborosea cuvinte de neînțeles. Am început să-i umezesc buzele crăpate cu o licoare răcoritoare, i-am înfășurat ușurel membrele care-i ardeau în cîrpe muiate în apă caldă. După un minut păru mai calm. Febra scăzu. Respirația deveni mai puțin șuierătoare. L-am rugat pe Jan să se odihnească. Nu mai putea, avusese o operație grea dimineață și mulți pacienți la consultație. Cînd am rămas singură, am regretat că soțul meu nu mai era acolo. Aveam impresia că prezența lui ținea la respect fantoma îngrozitoare, pe care mi se părea c-o văd în dosul patului fiului meu. Mi-am privit copilul cu senzația atroce că trebuia să-i contemplu chipul dulce cît mai aveam încă ce contempla. Ah, Doamne ! Era oare cu putință ca o ființă atît de neajutorată să se războiască cu chinurile morții ? Încă

o dată temperatura mare îi scăzu. Nils putu să mănînce ceva, să se intereseze de jucăriile lui. Am primit acest răgaz cu inima plină de gratitudine. Jan ceru să fie înlocuit la spital şi nu mai părăsi casa. Nu ştia ce să mai inventeze ca să vadă luminîndu-se frumoşii ochi pe care nimic impur nu-i mînjise încă. Îi adună păpuşile, îi dădu bolnavului o mică reprezentaţie de marionete şi cînd rîsul de odinioară, puţin mai răguşit, scăpă dintre buzele copilului, bietul om nu-şi putu înăbuşi un suspin.

— Cît de afurisită este viaţa, zise el într-o seară cînd ne vegheam fiul, nu tolerează fericirea şi, mai devreme ori mai tîrziu, ne loveşte în punctul cel mai sensibil.

Mai pe urmă mi-am adus aminte de aceste cuvinte, care, într-un alt moment, m-ar fi umplut de bucurie. Însemna că şi soţul meu fusese fericit.

— Sufăr alături de tine, Ide, zise Jan încetişor. Să ne unim durerea, vom avea mai multă putere s-o suportăm.

M-am aruncat la picioarele lui.

— Ce vrei să spui, Jan ? Te temi că...

Cuvintele cumplite muriră pe buzele mele. Părul soţului meu îmi atinse fruntea.

— Curaj, biata mea nevastă !

— Curaj ? Îmi trebuie curaj ? am strigat eu cu disperare.

Mohorît, cu privirea înfiptă în covor, el nu-mi răspunse şi mi-am dat seama de iremediabil.

Uşa noastră era închisă pînă şi celor mai intimi prieteni. Negrii nu mai mergeau decît în vîrfurile picioarelor, rostogolindu-şi ochii speriaţi. Mîncam în grabă şi niciodată împreună. Unul dintre noi rămînea alături de micuţ, care, alb ca pernele, pierea ceas cu ceas.

— Mamă, aprinde lumina, murmură Nils.

O expresie, pe care nu ştiu cum s-o descriu, răvăşi trăsăturile soţului meu. Soarele, la apus, arunca asupra pătuţului un mănunchi de săgeţi purpurii. Atunci micul chip se subţie, se destinse într-un surîs şi degetele slabe încercară să apuce dîrele de foc.

— Crăciun... bîlbîi el, Crăciun alb...

Sub cearşaf trupul uşor avu o tresărire, apoi înţepeni. Un strigăt răguşit, înfricoşător, ca cel al unui animal pe

care-l strîngi de gît, îmi lovi urechile și nu știu care dintre noi doi l-a scos, bărbatul meu sau eu... Aici, în memoria mea, se cască o lacună. Îmi aduc doar aminte de mirarea mea zărind odaia liniștită, lucrurile familiare ieșind din umbra zorilor. Aveam senzația că mi se goliseră vinele, un frig cumplit făcea să-mi clănțăne dinții în vreme ce încercam să-mi aduc aminte... În acel moment am zărit, opriți asupra mea, ochii gravi ai soțului meu care stătea așezat la căpătîiul meu.

— Am vrut să fiu lîngă tine cînd te trezești, spuse el încetișor, întinzîndu-mi mîna.

Am gemut, simțind cum alunec într-o prăpastie, fără cea mai slabă sclipire de care se agățase disperarea mea. Jan plîngea și el.

— Sîntem foarte nenorociți, Ide, zise el suspinînd.

Pînă în clipa în care Jan l-a așezat în sicriu, n-am părăsit trupul copilului meu. Pînă în ultima clipă am contemplat printre lacrimi dulcele chip care păstrase un vag surîs. Cînd durerea atinge paroxismul, ea poate acționa ca un anestezic. Abrutizată de lacrimi, m-am lăsat îmbrățișată de doamnele în negru, pe care nu le puteam deosebi. Totul mi se părea ireal. Abia dacă mi-am dat seama de sosirea la cimitir, de groapa căscată pe care cineva încerca să mi-o ascundă. Îmi amîntesc doar de o oboseală neașteptată, de o nevoie presantă de a mă lungi, de a-mi înfunda capul înfierbîntat în răcoarea unei perne. Să dorm... Trebuia totuși să reiau cursul întrerupt al obligațiilor cotidiene. Să am grijă de bărbat, de casă, de mine. Cît era de dificil ! Și cît de mare mi se părea acum casa lipsită de ființa aceea mică ce ocupase atîta loc ! Și cît de tăcute odăile fără sporovăiala lui, fără tropăiturile mărunte ale piciorușelor adorate ! Uneori, instinctiv, ciuleam urechea și mi se părea că aud o mînuță bătînd la ușă, un ris limpede, ciripitul ca de păsărică pe care-l scotea în fața unei jucării noi sau cînd îl necăjea taică-său. Dădeam deoparte farfuria și Jan mă certa cu blîndețe :

— Trebuie să mănînci, Ide...

În timp ce eu abia mă atingeam de mîncare, el înfuleca zdravăn. Bărbat de acțiune înainte de orice, își păstra — pînă și în momentele cele mai zdrobitoare — echilibrul

funcțiunilor și al facultăților sale. Dar pierderea copilului îi spori tăria caracterului. Se reîntorsese la munca lui mai conștient de neputința științei, ceea ce-l făcu să fie mai umil și mai răbdător. Totuși nu sufeream în același fel. El fusese înhățat de munca lui; la mine, durerea respingea orice acțiune. Nimic nu-mi putea întoarce gîndul de la ea. Am leșinat în ziua în care am aranjat lucrușoarele și jucăriile băiatului meu. Jan izbuti să mă convingă să le trimit la spital pentru copiii din Johannesburg. N-am păstrat decît cîteva relicve, cele pe care mîinile lui le atinsese mai des și paiața Nitei Hollis, a cărei frumoasă haină de mătase cu paiete se păstrase intactă. Am așezat-o într-un sertar și adesea, luînd-o în brațe, o sărutam cu pioșenie, stropind-o cu lacrimi. Cînd soțul meu era chemat seara, mă agățatm de el rugîndu-l să mă ia cu sine. Mergeam cu mașina mile și mile prin pîrloagele întunecate. În acele ceasuri eram solidari în tristețea noastră, cuprinși de gîndul sfîșietor că la întoarcere nu ne vom mai apleca asupra pătuțului fiului nostru adormit, cu pumnișorii așezați peste cuvertură. În fiecare după-amiază, consultația odată terminată, Jan mă lăsa la cimitir. Rămînea un moment cu mine și venea să mă ia după ce-și făcea vizita pe la bolnavi. Cimitirul din Krittelwerk nu e mare, mormintele sale sînt modeste, dar fiecare mormînt e bine întreținut. Dincolo de hățișuri, cît vezi cu ochii, sînt doar terenuri necultivate. Rămîneam singură, cufundată în tăcere. Doar o pasăre fluiera pe trei note, se întrerupea și o lua de la capăt. O plantă degaja un miros special, grețos. Răul provocat de pierderea copilului sporea, mă făcea să scot urlete sălbatice. Mă aruncam pe pămîntul care-l acoperea. Îndepărtam florile, degetele mi se afundau în glie, mă simțeam tentată să-mi umplu gura cu pămînt ca să mă înăbuș, să pun capăt chinului. Jan se întorcea, și-mi punea pe umăr mîna lui voluntară.

— Hai, Ide, scoală-te !

Tresăream, smulsă încet dintr-o genune de tenebre, reluam legătura cu comandamentele vieții. Privirea lui plină de reproș cădea pe rochia pătată de iarbă și de pămînt.

— Hai ! zicea el.

Avea în glas o nuanță de duritate. De mai bine de un an pianul rămăsese închis. Într-o seară, soțul meu se îndreptă cu pas hotărît, puțin greoi, spre instrumentul atîta vreme mut. Văzîndu-l cum dezvelea clapele, ceva mai tare ca mine mă făcu să strig speriată :

— Nu cînta, te rog !

Își ațintì asupra mea ochii care puteau fi atît de reci și, văzînd că mă pregăteam să ies din odaie, mă opri.

— Rămîi ! spuse el pe un ton de o răceală care respingea orice replică. Trebuie să te obișnuiești din nou cu muzica, Ide... Ascultă-i în seara asta pe marii maeștri și învață să smulgi de la ei consolarea și curajul care-ți sînt atît de necesare, biata mea nevastă !

Degetele lui Jan apăsară pe clape. Mai întîi fu ceva sumbru, furtunos, de o frumusețe care te străpungea aidoma unor suspine. Soțul meu îmi dezvăluia că și el purta în suflet o rană care nu încetase să sîngereze. Apoi, în acea patetică dezlănțuire, pătrunse încet, încet un șușotit de sunete cristaline, proaspete ca trandafirul din cîmpiile natale. Vibrații de clopote, un freamăt dulce, catifelat, ai fi zis niște foșnete de aripi. Acel tată comunica oare cu sufletul fiului său ? Unde era copilul meu blond ? Alunecasem pe covor, lipită de pielea rece a divanului. Totuși lacrimile mele, de data asta, nu mai erau de revoltă... Încă nu era vorba de resemnare, ci de nădejdea că într-o zi ea va sălășlui totuși în sufletul meu.

XIV

ÎNGENUNCHEATĂ PE MORmînt, încercam ca de obicei să înviu imaginea copilului. Dar, sub pleoapele închise, strălucirea ochilor plini de umbre și lumini, surîsul angelic se tulburau, se ștergeau, făcînd loc expresiei severe a chipului soțului meu. O spaimă subită în care doliul meu nu-mi ajuta la nimic mă

făcu să sar în picioare. Am mîngîiat pentru ultima oară marile flori albe pe care mi le închipuiam hrănite de seva trupului mic cufundat sub pămînt şi m-am grăbit spre locuinţa mea cu teama unui pericol obscur. Cum mergeam pe partea ce mărginea cabinetul de consultaţii, am auzit o voce de femeie alternînd cu vocea sobră a soţului meu. Am recunoscut glasul doamnei Kenett, încă una care-şi făcuse o profesie din a-l admira pe doctor. Ce venise oare să caute la o oră care nu era cea de consultaţie ?

— Ide exagerează, spunea ea, şi măcar dacă şi-ar alege nişte rochii din stofe mai uşoare, dar lîneturile acelea mănăstireşti sînt lugubre !

În secunda cît am pîndit răspunsul lui Jan, am avut senzaţia că inima mea încetase să mai bată. Împotriva aşteptării mele, el rosti sec :

— Fă-o să priceapă acest lucru !

— Ide rămîne surdă şi oarbă la tot ceea ce n-are legătură cu doliul ei. S-a închis într-un soi de nepăsare din care e greu s-o smulgi... Totuşi, cele mai violente furtuni se potolesc, nici o durere nu-i veşnică.

— Este din cale-afară de emotivă, dar, cum e o soţie bună pe cît a fost de bună şi ca mamă, socot s-o aduc pe calea cea bună.

Ascunsă după colţul zidului de care mă sprijineam tremurînd, i-am văzut plecînd cu maşina. Doamna Kenett se aşezase alături de soţul meu, care, fără îndoială, îi propusese s-o ducă acasă. Am intrat în casă năucită de ceea ce auzisem. Am chemat-o pe Daisy, hotărîtă s-o iau la întrebări. Ea se umflă în pene şi, rostogolindu-şi albul ochilor, mă informă :

— *Missis doen dat voor die baas. Missis brengen lekker zaaken vor baas ! Jullie missis, komen zien indie keuken !* (Doamnele au făcut asta pentru domnul. Doamnele aduc multe lucruri bune pentru domnul. Veniţi în bucătărie să vedeţi.)

Am urmat-o pe negresă, care îmi arătă nişte checuri, străchini cu smîntînă proaspătă, pepeni verzi îmbibaţi cu şampanie...

— *Die baas wil dat niet en geven alles voor mij en die boys !* (Stăpînul nu vrea nimic şi ne dă toate astea mie şi

servitorilor) îmi mărturisi ea satisfăcută, în timp ce ochii mei se căscau din ce în ce mai mari. Abia acum observasem cît fusesem de stîngace. Era deci timpul să-mi reiau locul pe care voiau să mi-l fure ! În aceeaşi zi am sunat la uşa doamnei Kenett. Ea m-a primit în salonul ei spaţios, unde totul era vesel, perdelele de creton înflorat, mobilele de lemn de culoare deschisă, gravurile englezeşti de pe pereţi.

— Ide, ce vînt bun te aduce ? Ai început să-ţi aminteşti că mai ai şi prietene ?

— Vin să-ţi cer un sfat, Ruth...

— Mă simt foarte flatată, dragă...

Am roşit.

— Iată : aş vrea o rochie nouă, mai uşoară, mai puţin mănăstirească.

La rîndul ei, Ruth roşi.

— Ai ascultat pe la uşi ? făcu ea rîzînd.

— Da... dar nu în mod special.

— Voiam mai de mult, dragă Ide, să te avertizez de primejdie. Nu se neglijează în nici o împrejurare un soţ ca al dumitale, cărora atîtea femei, de ce să ţi-o ascund, îi cerşesc favorurile. Ba e chiar util să fii pusă la curent. A trecut mai bine de un an de cînd înoţi în lacrimi nesecate. Oh, să nu crezi că-ţi condamn lacrimile ! Dar soţul dumitale nu te mai vede decît cu haine pătate de pămînt, cu nasul şi cu ochii roşii. Ţi-o repet : ai grijă ! În timp ce dumneata eşti prăvălită în durerea care ţi se pare fără ieşire, micile doamne încearcă să se facă utile. Îi aduc flori, prăjituri, îi tricotează pulovere şi ciorapi de mătase şi dumneata nu vezi nimic din toate astea. Am privit-o, răscolită. Haide, zise ea pe un ton vesel, bine că nu e prea tîrziu. Nu e niciodată prea tîrziu să te schimbi.

La hindusul Osman Ladha, Ruth descoperi pentru mine o rochie de mătase mov cu guler şi cu manşete albe. Mi-am pus-o la masă. Jan căscă ochii mari şi am primit drept în faţă lumina lor albastră.

— E mai bine aşa, Ide ! Frumoasă rochie !

Dar în acel moment ceva pe chipul bărbatului meu mi-a amintit în treacăt de expresia mirată şi satisfăcută a micului meu Nils, care, cînd mă vedea cu o rochie nouă,

făcea : ah ! ah ! ţuguindu-şi buzele şi mîngîind cu degetele mătasea al cărei foşnet dulce îi plăcea. Am izbucnit în lacrimi, dar am încercat să mi le ascund, plecîndu-mi capul atît cît am putut.

— Iartă-mă, am bîlbîit eu.

Jan înalţă din umeri.

— Nu te opresc să plîngi, Ide, dar ai cam uitat că exist şi eu.

— Iartă-mă, am repetat întinzîndu-i mîna pe deasupra mesei.

El mi-o strînse, şi din nou m-a izbit privirea lui albastră.

— Îmi făgăduieşti să fii mai rezonabilă ?

— Îţi făgăduiesc, am răspuns eu, ştergîndu-mi obrajii uzi.

Ruth Kenett avea dreptate. De la moartea copilului, prăvălită în doliul meu, îmi neglijasem îndatoririle, nu mai vedeam decît prin ceaţa lacrimilor chipul drag al soţului meu. Astăzi descopeream că acest obraz frumos şi mîndru îşi păstrase întreaga putere asupra mea. Regăseam vechea ameţeală contemplîndu-i trăsăturile adorate şi, în ciuda unei nostalgii de nevindecat după copilul meu, mă simţeam renăscînd la dragoste, la viaţă !

XV

— ŢI-AR FACE PLĂCERE SĂ-ŢI revezi mama şi surorile ? mă întrebă Jan într-o zi.

Brusc, mă cuprinse spaima : îmi propunea să mă duc la ai mei ? Voia să scape de mine ? Dacă mă plecasem întotdeauna în faţa celor mai mici dorinţe ale sale, de data asta eram hotărîtă să rezist. El păru să se amuze din pricina şovăielii mele.

— Ei bine, nu-mi răspunzi ?

Fără să-l privesc, ca să-mi păstrez curajul, am spus pe un ton hotărît :

— Mi-ar plăcea să-i revăd pe ai mei, dar nu cu preţul unei despărţiri. Nu-mi cere asta, Jan, căci niciodată nu mă voi reîntoarce în Europa fără tine.

El începu să rîdă.

— Ţi-am spus eu să te întorci fără mine ? În curînd va avea loc un important congres de medicină la Viena. Colegii mei mă presează să iau parte. Braas mă va înlocui pe o perioadă de şase luni. Am hotărît să fac această călătorie şi să te iau cu mine.

I-am sărit de gît. Jan m-a dus la Johannesburg, unde ne-am făcut cumpărăturile necesare. Nu mi-am luat decît nişte rochii sobre. Costumul meu de călătorie a întrunit aprobările doamnelor care veniseră grămadă la gară. Deşi ora plecării era în toiul nopţii, toţi prietenii noştri se aflau acolo. Aveam braţele încărcate de flori.

— Ai spune că pleacă în călătorie de nuntă, glumi doamna Eckert care mă invidia că voi revedea Olanda.

În timp ce eu trec neobservată, soţul meu, pretutindeni unde se arată şi fără să-şi dea nici cea mai mică osteneală pentru asta, atrage interesul şi simpatia. Încă din primele zile ale îmbarcării, a fost ales în unanimitate „maestru al sportului". Au avut loc competiţii şi s-au distribuit premii.

Doliul meu mă ţinea deoparte. Cînd soţul meu mă surprindea sprijinită de balustradă în faţa unui apus de soare, ştia bine la ce mă gîndeam, ştia că era ceasul în care nişte degeţele încercaseră să adune razele roşii ale soarelui ce apunea. El însuşi, cu ochii umezi, îmi punea mîinile pe umăr.

— Curaj, Ide ! Vom căpăta, dacă va voi Domnul, un alt Nils în călătoria noastră !

Încet, pachebotul intră în portul Rotterdam. Mama şi cele patru surori se aflau pe chei. Ce sărutări răsunătoare şi ce roşeli cînd Jan, la rîndul lui, sărută obrajii rotunzi ai cumnatelor sale ! Neeltje, care crescuse atît de mult, încît abia am mai recunoscut-o, rămăsese agăţată de gîtul meu.

— Cît eşti de frumoasă, Ide, o adevărată doamnă !

Primirea aceasta zgomotoasă îl înveseli pe Jan. În timp ce dădea hamalilor bagajele, surorile mele vorbeau toate

deodată, făceau tapaj mare, și a fost nevoie de autoritatea mamei ca să fie readuse la ordine.

— Și tu, zise ea, privindu-mă cu ochi critic, ai și trecut la gri ? Deci ți-ai isprăvit doliul ?

Am pălit atît de tare, încît aspra femeie s-a speriat.

— Haide, n-am zis nimic, spuse ea conciliantă. Să plecăm, iată-l pe soțul tău care se întoarce.

Fiindcă eram prea mulți, a trebuit să luăm două mașini. M-am simțit emoționată intrînd în căsuța copilăriei mele, casa veche cu numeroase coridoare, paliere și colțuri întunecate, cu scări uzate și camere pardosite cu cărămidă roșie. În grădină, tufele de zmeură și nucii crescuseră și ei și răzorul de lîngă gard era roșu de fragi. Mama ne-a cedat odaia ei. În ciuda protestelor noastre, ea ne-a împins înăuntru fără multe fasoane. Pe masa din mijloc, într-o oală de gresie, se afla un voluminos buchet de liliac alb și mov. Mi-am înfundat fața în el și am respirat primăvara adolescenței mele. Ne-am pus hainele în dulapul mare de stejar care mirosea a mere. După moartea tatei, toate lucrurile rămăseseră la locul lor. În fața fiecărui scaun și în fața patului, se mai vedeau și acum acele cumplite covorașe rotunde confecționate din resturi de pînză, în care regăseam vestigiile tuturor rochiilor pe care le purtasem eu și surorile mele. Odinioară, comoda adîncă și cu broaște mari de aramă era receptacolul păpușilor noastre, pe care doar duminica sau în zilele de sărbătoare aveam dreptul să le legănăm în brațe cu grijă să nu le murdărim rochițele. Patul monumental dispărea pe jumătate în dosul perdelelor de rips verde și galben ale baldachinului. Ca să mă urc în el, a trebuit să mă ajute Jan. Pe pereți, scene biblice și portretele mamei și tatii în puterea vîrstei. Băiețașul meu rămînea totuși legat de toate gîndurile mele. Profitam de fiecare moment în care eram singură ca să duc la buze un medalion unde-i închisesem fotografia și o buclă de păr. Îmi spuneam : „Dacă Nils trăia, fericirea mea ar fi fost prea mare, inima omenească n-ar fi putut suporta greutatea unei asemenea fericiri". Lăsam să-mi curgă lacrimile care se uscau însă repede din pricina emoției ce-mi împurpura obrajii de îndată ce-i auzeam vocea lui Jan. Revenind din plimbarea

lui matinală, îmi aducea buchete din feluritele flori ale landei.

— E frumoasă ţara ta, Ide, spunea el. M-am dus pînă la diguri, străbătînd nişte cîmpii mănoase, unde păşteau vaci cu pete albe şi roşii, atît de curate, încît ai fi crezut că li se făcuse baie ! Am văzut vapoarele cafenii alunecînd pe canalele care întretaie drumurile ca nişte fîşii de oglinzi. Eşti gata ? Mor de foame !

Surorile mele plecau devreme. Doar Selma, care-mi luase locul, se aşeza cu noi la masa servită în faţa micului rond cu flori din grădină. Masa era delicioasă şi de mulţi ani nu mai mîncasem unt atît de bun întins pe acele pîinişoare rotunde, umflate şi crestate la mijloc şi nici lapte atît de mustos, parfumat de cafeaua tare ! Se făcea tîrziu. Jan îmi întindea portţigaretul. Cu toate că mama căsca ochii mari, fumam. Era scandalizată, aruncînd priviri repezi spre fetele sale, temîndu-se să nu le dau un prost exemplu.

— Uită-te, Ide, ai spune că ferestrele astea n-au geamuri ; nu eşti tentată să-ţi treci mîna prin ele ?

Mama îi mulţumea ginerelui ei printr-un surîs şi-i ierta scrumul ţigărilor şi mirosul de pipă. În mijlocul lunii mai soţul meu trebuia să se ducă la congres. Ne mai rămîneau, pentru plimbări, două săptămîni. Oare mai mersesem vreodată astfel, braţ la braţ, ca doi îndrăgostiţi ? Uneori luam trenuleţul. Călătoream de-a lungul culturilor de lalele, al căror covor pestriţ părea să se desfăşoare pe măsură ce înaintam. Acele flori erau reginele. Le vedeai peste tot. Străluceau pe marginea ferestrelor, în vitrine. Recolta lor multicoloră acoperea şlepurile care ieşeau încet din port. Coboram unde se nimerea. Iarba ne ajungea pînă la genunchi. Mergeam printre pufoasele flori de coada mielului, striveam menta ondulată. Păsări mari, de apă, se ridicau din bălţile cu reflexe de ardezie. Cînd ajungeam la dunele albăstrui, din pricina scaieţilor de atracţie, schimbătoarele-i culori opaline, nemărginirea ei... mare, Jan mă lua de braţ. „Ascultă... !" Trăgeam cu urechea la zgomotul care urca odată cu briza răcoroasă. Ultima dună trecută, vedeam marea cu permanenta ei Aşezaţi pe nisip, întîrziam contemplînd imaginile fantasmagorice pe care le întruchipau norii. Ne întorceam cu

brațele încărcate de flori de cîmp puțin ciufulite și închise la culoare din pricina aerului de mare. Mama și Selma ne ieșeau în întîmpinare, cu obrajii încinși de para cuptorului. Prin ușa întredeschisă a bucătăriei, zăream cîte o pîine mare cu lapte, aurită, sau vreo tartă cu fructe și Jan, care era gurmand, se bucura ca un puști.

I-am făcut o vizită și mătușii Antje. Fața ei mare, cu nas cărnos nu se schimbase ; tot ca odinioară, purta o bonetă cu volan încrețit și o rochie de mătase mov. Din nou ea se înghesui în jurul soțului meu, cu mici gesturi prețioase. În cinstea noastră, se bău punci din frumoasele pahare roșii cu fațete și, supremă atenție, Antje puse în fața nepotului ei o cutie cu țigări.

— Asta-i, bombăni mama, o să-ți lase scrum peste tot! Să vezi ce-i la mine ! Ide nu se mai jenează, fumează și ea acum mai mult ca răposatul taică-său !

— Țigări ? întrebă bătrîna domnișoară.

Mama înălță din umeri cu milă.

— Ei, că doar nu pipă ! Ide fumează țigări, se pare că asta e la modă acum !

Antje declară că nu vedea nici un rău în acest lucru. Ne opri la masă, după care aduse lichiorul. Antje era econoamă. Cum pe zidul din față era fixat un felinar care lumina odaia, întîrzia să aprindă lampa ca să nu consume petrol. Cînd se hotăra totuși să facă treaba asta, și cînd un cerc alb de lumină se răspîndea pe covor și pe masă, bătrîna domnișoară îl mîngîia cu mîinile ei zbîrcite. Iată deci și lumina dragă din nopțile mele de veghe... Mătușii nu i-a părut rău să ne vadă plecînd, nerăbdătoare poate să rămînă singură ca să viseze la unica aventură a vieții ei, care-i apăruse îmbrăcată într-un domino într-o seară de carnaval...

Afară, asfaltul era ud. Plouase, o ploaie călduță de primăvară. Acoperișurile ascuțite se profilau pe un cer spălat pe care începeau să apară primele stele. De departe, se auzeau sunetele răgușite ale flașnetei.

— Dacă ne-am duce în oraș ? propuse soțul meu. Vă invit să ascultați muzică mîncînd niște *roomijs* [1].

---

[1] Înghețată de vanilie (oland.) (n. ed. fr.).

Invitația a fost primită cu entuziasm. Am luat cu asalt tramvaiul care tocmai trecea. Cînd în braseria înțesată o chelneriță a încercat să ne găsească loc, Jan ne-a numărat rîzînd :

— O jumătate de duzină de femei... Zău că n-au de ce mă invidia ! isprăvi el aruncîndu-i mamei o privire maliţioasă.

Veseli, ne-am întors acasă printr-un labirint de cheiuri și de străduțe. Mirosul portului ne urmărea tenace și, în canale, se oglindea limpezimea albastră a lunii.

Jan a plecat la Viena și eu rătăcesc prin casă ca un suflet amărît... Fără el, mă simt pierdută, lăsată pradă regretelor după fiul meu. Patima mea, atenuată de doliul care mi-a sfîșiat maternitatea, m-a cuprins din nou cu o intensitate care mă speria ! Cînd a plecat, Jan m-a sărutat grăbit și a sărit în tren. Rămasă pe peron, l-am văzut așezîndu-și cu un gest plin de însufleţire, valiza în plasă, aruncîndu-și mănușile și ziarele pe banchetă. Apoi a venit să se sprijine de fereastră. Graba lui bucuroasă mi-a sporit mîhnirea. Mi-a surîs și surîzîndu-i și eu la rîndu-mi i-am spus :

— Am să număr ceasurile pînă la întoarcerea ta.

— Nu, Ide, zise el rîzînd, te rog să faci ceva mai bun decît treaba asta. Ți-am lăsat niște bani pe comodă ; du-te la Amsterdam și distrează-te. Dacă nu pentru tine, fă-o măcar pentru surorile tale !

Ușile se închiseră. Trenul porni învăluit în trîmbe dese de fum. Soțul meu mă privea surîzînd, fără un gest, în timp ce eu îi trimiteam, pierdută, sărutări din vîrful degetelor. Cele zece zile pe care trebuia să le petrec fără el mi se părură o eternitate. Totul mă rănea : drumurile străbătute împreună cu el, locul lui gol, la masă, și, apoi, cum să înfrunt singură odaia de culcare ? Mi-am înfundat fața în perna care mai păstra încă forma capului său și am plîns ca și cum n-aveam să-l mai revăd niciodată !

Mama se uita la mine cu niște ochi mici și iritați. Deschidea deseori gura ca să mă dojenească, apoi, luîndu-și seama, se mulțumea să mute, cu zgomot, vreun obiect de la locul lui. Îi displăcea mîhnirea mea care, eram de acord, depășea măsura, dar la mine orice sentiment depășește măsura. Mă uitam la grădină. Liliacul și călinul vecinului treceau dincoace de zidul grădinii noastre, sporindu-i frumusețea, care în acest anotimp era doldora de flori și verdeață. Mama privi lung iarba luxuriantă care-ți lua ochii.

— Ar trebui tunsă, zise ea. N-ai vrea să faci tu asta, Ide ? Foarfecele e colo...

— Mai las-o puțin, am rugat-o eu, știi cît de săracă e iarba pe la noi ! Toată exuberanța asta îmi liniștește ochii !

— Bravo ! Asta e scuza unei femei leneșe ! Cu slugile tale, care fac totul, te-ai obișnuit să nu mai faci nimic ! Și apoi te rog să nu mai fumezi ! Atîta vreme cît bărbatu-tău e plecat, nu vreau să mai văd scrum prin farfurii ! Și pe urmă de ce te întinzi atîta cu masa ? Ai căpătat niște obiceiuri... Hei, fetelor, ia poftiți în odăile voastre ! Aranjați-vă lucrurile și porniți-o după cumpărături cît timp vi se aerisește așternutul !

Auzindu-i vocea bombănitoare, greutatea care mă apăsa căzu de la sine. Comparîndu-mi viața cu cea a surorilor mele, m-am simțit rușinată de mîhnirea mea pentru o despărțire de cîteva zile ! Cu un sentiment de eliberare, am mîngîiat cu ochii culorile proaspete ale grădinii, trăgînd pînă în adîncul plămînilor multipla ei mireasmă. Jan mi-a scris două cărți poștale scurte, ultima ca să mă anunțe că se întoarce. N-am mai putut suporta casa, îmi trebuia spațiu pentru a-mi lăsa fericirea să-și deschidă aripile. În dimineața albastră și vîntoasă, am fugit spre digurile acoperite cu mușchi întunecat. Vîntul întorcea aripile mari ale morilor. Am alergat, strigîndu-l pe soțul meu pe nume ca și cum el ar fi putut să-mi răspundă. Ochii mei

strîngeau, adunau cît puteau cuprinde din acel cer pe care lunecau repezi norii scămoşaţi, din apa pe care se legănau vapoare de culoarea ruginei, din toată acea îmbătătoare bogăţie primăvăratică. Şi inima mi se deschidea, înflorea ca o mare floare de sînge, inima mea nemărginită şi fără odihnă, care-şi bătea nebuneşte pulsaţiile ei fierbinţi, în aşteptarea iubitului !

PARTEA A PATRA

I

O SCRISOARE VENITĂ ÎNTR-O dimineaţă, pe numele lui Jan, scrisă parcă de o mînă reumatică, hotărî călătoria noastră în Suedia.

— Mătuşa Brita ne invită la ea. Ştiu că fiică-sa e pe undeva prin Scoţia, casa e deci liberă, aşa că vom pleca în ţara mea, Ide...

Surîse cînd mă văzu cu răsuflarea tăiată de surpriză.

— Certat cu verişoara mea, mi-ar fi fost greu să mă întîlnesc cu ea... Dealtfel, mătuşă, verişoară e un fel de a spune. Sîntem rude foarte de departe. Tatăl lui Sigrid a fost tutorele meu...

— Sigrid ?

— Aşa se numeşte fata mătuşii Brita.

Jan nu-mi spuse mai mult. Ce importanţă avea ! Nu mai puteam de bucurie. Mi se realiza cea mai scumpă dorinţă a mea : să văd casa în care se născuse soţul meu, unde-şi petrecuse copilăria, prima tinereţe... Exista această verişoară cu care se certase... De ce ? În mod obscur presimţeam că fata sau femeia asta jucase un rol în trecutul soţului meu. Trenul parcursese de-acum mii şi mii de kilometri. Lumini trecătoare se perindau prin faţa ferestrelor vagonului : cîmpuri presărate cu nasturi de aur. Armata de mesteceni cobora în pantă către paloarea vreunui lac înconjurat de brazi. Uneori, zăream cîte un pîlc de case roşii. Rîuri late pe care se îmbulzeau plutele. Prima

noapte ne-am petrecut-o într-un orășel, unde totul era din cărămidă roz, drumul. trotuarele, casele. Clădirile nu erau prea mari. Locuințe mici în mijlocul grădinilor îngrijite, înflorite de păducei, căline și bobițel. Apoi am pornit-o din nou de-a lungul pădurilor albastre, lacurilor nemișcate, stîncilor încununate de pini. Seara veni fără melancolie. O lumină diafană plutea peste toate lucrurile. Soțul meu privea cu un aer absent cum defilau peisajele. Trenul se opri într-un ținut pierdut. Am coborît la un han ridicat la malul unei ape repezi, care făcea să-i tremure imaginea oglindită în el. Decorul sufrageriei era plăcut. Pe fețele albe de masă, între tacîmuri, se ridicau lumînări groase înfipte în sfeșnice de aramă. La ferestrele cu ochiuri mici perdelele albe și roșii erau date în lături, lăsînd să se vadă niște ghivece cu iasomie. Servitoarea blondă purta o bluză cu mîneci bufante, o fustă de culoarea tabacului și un șorț cu dungi. Farmecul locului îl însenină pînă și pe Jan, care păru să se trezească dintr-o sumbră visare, ochii își recăpătaseră limpezimea, gura lui aspră, surîsul. Își trecu mîna peste față, gest care-i era caracteristic.

— Trebuie să-ți spun că au trecut șapte ani de cînd mi-am părăsit țara, șapte ani de cînd sîntem căsătoriți, Ide...

În timp ce ceream un ceai, Jan bău unul după altul mai multe pahare cu *brănvin* [1].

— De ce ți-ai părăsit frumoasa ta țară ca să emigrezi într-o altă parte a lumii ? l-am întrebat, profitînd de moliciunea în care-l adusese ușoara lui ameteală.

— Vrei să știi ? zise el cu limba cam împleticită. Bun! Numai că, te previn, n-ai să auzi lucruri prea plăcute !

— Povestește-mi, totuși ! am insistat, văzîndu-l căzut pe gînduri.

— Îmi cunoști adevărata fire, Ide ?

— Știu că ești bun, Jan, foarte bun...

El clătină din cap.

[1] Brandy (suedeză) (n. ed. fr.).

— Te invidiez pentru bogăția sentimentelor tale, dragă nevastă... spiritul suedez, vezi tu, e aspru și dur ca stînca pe care ne clădim locuințele. Poate că ne apropiem mai mult de ființele primitive, căci, dacă din întîmplare ne înfuriem, putem fi brutali pînă la nebunie.

În acel moment o ceată de turiști năvăli în sală. Fete și băieți transpirați și prăfuiți, cu pielea bronzată de soare și vînt.

— Haide să dăm o raită ca să ne dezmorțim picioarele, propuse Jan.

Farmecul fusese rupt.

Soarele nu se mai vedea, dar vremea era senină. Aerul era tare și pur. Am coborît o pantă către niște căsuțe cu un cat, care, fără perdele la ferestre și fără fumul ieșit din coșuri, ar fi părut nelocuite. La capătul fiecărei uliță descopereai coline acoperite cu brazi întunecați. Aburii alcoolului risipindu-se, Jan redevenise tăcut.

— Vei afla tot, dragă nevastă, zise totuși după o pauză. Ai tot dreptul, dar mai lasă-mă puțin... Dacă ai ști cît mi-e de silă să scormonesc niște lucruri care-mi strîng inima... De obicei, urmă el, nu fac nimic cu ușurință și fără să fi reflectat îndelung. Ar fi trebuit să rămîn ferm în hotărîrea mea de a nu mă mai înapoia în țară. Dar, iată, cred că sentimentalismul tău e contagios !... A fost o vreme cînd tot acest ținut răsuna de ciocanele forjelor... îmi spuse el puțin mai tîrziu, în timp ce străbăteam Vermlandul. Aici i-a pus Selma Lagerlöff să trăiască pe eroii ei din *Gösta Berling*, pe bogata maioreasă Majorin, aspră și mustăcioasă, înconjurată de cavalerii ei. Pe frumoasa Mariana, pe pastorul bețiv și hulit...

...Și iată și Mora, etajîndu-și căsuțele pe pantele aspre. Clopotnița veche de cinci secole, prin ai cărei pereți de lemn ajurat cu migală se văd clopotele de bronz, e ultima dintre martorii care l-au văzut pe marele Gustav Vasa, a cărui statuie se ridică pe terasa ce domină lacul. Sufletul lui Vasa — continuă Jan, și ochii i se însuflețiră — nu se află numai în acești munți, unde ar fi trebuit să piară de o mie de ori, ci și în casa care i-a aparținut. Odinioară ți se arătau treptele uzate ale unei scări care

ducea în pivniţa unde se ascundea, în timp ce de la o fereastră a dormitorului frumoasa Karina Stenbock supraveghea sosirea cavalerilor danezi trimişi pe urmele lui... Legenda mai spune că un coridor secret ducea de la această pivniţă la cascada Trollhättan. Cînd eram puşti, mi-am petrecut zile întregi ciocănind pereţii şi scormonind pietrele...

M-am mirat să văd, la această amintire, fruntea soţului meu adumbrindu-se. Dorisem atît de mult să cunosc locurile unde crescuse omul pe care-l idolatrizam... De ce atunci acest vag presentiment că ispiteam soarta ? De ce intuiţia plină de teamă că această călătorie, care începea ca o zi de sărbătoare, putea să declanşeze cine ştie ce cataclism misterios ?

II

TRENUL SE OPRI CU UN MARE zgomot de fierăraie. Zărindu-ne la una din uşi, şeful de gară dispăru în dosul unui geamlîc.

— Exact ca odinioară ! remarcă Jan rîzînd. Aşteaptă sosirea trenului ca să-şi scoată uniforma.

Era o gară mică, ordonată şi curată. Ultimele vagoane, dispărute, gara recăzu în tăcere. O trăsură cu doi cai puternici, negri, ne aştepta.

— *God dak,* Jerk, mereu în aşteptare ?

Jan bătu pe umeri un bătrîn înalt şi uscat ca un curpen de viţă.

— *Ack, doktor,* cît de bine-mi pare că te văd !

Silueta înaltă a soţului meu se dădu la o parte şi bătrînul păru încurcat.

— *Min kvinna* [1], Jerk !

[1] Soţia mea (suedeză) (n. ed. fr.).

— Deci e adevărat, te-ai însurat, doctore !

Am pornit-o pe un drum frumos, mărginit de secară verde. Jerk se întoarse spre noi.

— Stăpîna voia să vină cu mine la gară, dar nu s-a simţit bine... Ei, cînd e vremea a furtună...

Cu nasul în vînt, inspecta orizontul unde se îngrămădeau nişte nori întunecaţi. Un car încărcat cu fîn se legăna spre noi. Ai fi spus că era un uriaş animal păros care călca greoi pe labele sale.

— Opreşte-te, Jerk ! strigă soţul meu. Apoi mă luă de mînă. Ascultă...

Se distingea ceva ca un foşnet îndepărtat al unei păduri agitată de vînt.

— Trollhättan, zise bătrînul cu urechea ciulită.

— Trollhättan... Tichia vrăjitorului... repetă Jan cu privirea adumbrită.

Adulmecînd grajdul, caii o porniră într-un ultim elan. N-am zărit nici oraş, nici tîrg, nici sat. Doar un capăt de stradă şi trăsura s-a oprit în faţa unei intrări largi alcătuită din două colonete din marmură neagră, legate printr-un lanţ de aramă. Pe jos, dale de piatră prin care iarba fină, crescînd printre interstiţii, trasa nişte patrate mari, care duceau la casa al cărei acoperiş de ţiglă părea să se sprijine pe copaci. În apusul furtunos, am văzut, de cele două părţi ale intrării, parcă nişte straturi de flori. Mătuşa Brita stătea în pragul uşii. Era o femeie înaltă şi solidă, cu obrajii plini şi roşii, cu ochii de un albastru de faianţă. Părul ei cărunt, era răsucit la spate într-un coc : purta o rochie amplă, împodobită cu dantele şi se sprijinea într-un baston care avea diametrul unui trunchi de copac tînăr.

— Bună ziua, nepoate ! zise ea, ca şi cum Jan o părăsise doar cu o zi în urmă.

Îi întinse acestuia o mînă grasă şi albă, apoi, privindu-mă o clipă, zise :

— Fii binevenită în casa mea !

Nu mă onoră cu o privire mai lungă, ori mai caldă, dovadă că nevasta nepotului ei n-o interesa cîtuşi de pu-

ţin. Ane Mette, servitoarea, se arătă mai emoţionată să-l revadă pe doctor decît doamna Lindval. Biata bătrînă nu înceta cu oftatul.

— Gîndiţi-vă că l-am cunoscut de cînd era doar ătîtica... şi-şi coborî mîna zbîrcită la nivelul genunchilor ; şi acum e însurat !

— Şi nu de ieri, Ane Mette, zise Jan rîzînd. E vreme lungă de cînd sînt un soţ serios, nu-i aşa, Ide ?

Slujnica mă privi cu ochii înecaţi în lacrimi.

— Dacă aţi şti ce copil drăguţ era soţul dumneavoastră, *min fru*... Sigur, nu chiar întotdeauna galant. Hi, hi, hi ! Într-o zi, cînd începuse să plîngă şi cînd l-am întrebat ce are, a declarat : „Plîng fiindcă Ane Mette e urîtă !" Nu era mai mare decît o cizmă şi-i şi plăceau fetele frumoase !

— Vrei să taci ? bombăni Jan rîzînd.

Şi bătrîna o şterse, trîntind cu putere uşa în urma ei. Soţul meu privi în jur. Vedeam bine că era profund emoţionat, că amintirile îl înhăţaseră zdravăn... Ne-a fost pusă la dispoziţie o cameră spaţioasă. Tavanul cu grinzi, pereţii îmbrăcaţi în lemn de culoare închisă. Nişte perdele de damasc galben ascundeau un pat de abanos sculptat. Un scrin cu marchetărie şi, în jurul unei mese masive, cîteva scaune confortabile completau mobila. Alături, se deschidea un cabinet de toaletă cu apă curentă. Balustrada scării largi de piatră era din fier forjat şi lucrat foarte frumos. În sufragerie totul era de lemn, pereţii, lustra, sfeşnicele cu lumînări groase, aşezate între tacîmurile de argint şi între faianţele colorate. Pretutindeni simţeai bunăstarea. Bufete şi cufere lucrate cu minuţiozitate, vitrine înalte în care străluceau minuni de aur şi de cristal. În timpul mesei privirile mele rămaseră fixate pe portretul unei tinere, al cărui chip aureolat de un vaporos păr blond strălucea mai tare decît rama de argint cizelat în care era încadrat. Aceasta să fie verişoara cu care se certase soţul meu ?

Începînd de a doua zi, Jan manifestă o grabă aproape sălbatică de a străbate ţinutul. Prevenită de plecarea

noastră matinală, mătușa Brita ne servi o masă copioasă. Peste noapte plouase. Acum soarele agăța diamante în iarba înviorată. Echipați pentru drum, am luat-o din loc. Ciobanii își mînau turmele spre colinele înalte, cu pășuni. Se auziră multă vreme clinchetind, în aerul limpede, clopotele de la gîtul animalelor. Văzurăm ierburile cîmpurilor căzînd sub coasa secerătorilor și un șir lung de berze sălbatice emigrînd spre sud. Ne-am odihnit pe malul izvoarelor cristaline și înghețate, am mîncat la ferme vechi, care aveau la ferești streșini în formă de gheretă.

În zilele cît am locuit la Tjorpa, mătușa Brita ne servea masa pe o terasă care domina drumul larg ce trecea prin cîmpurile cu grîu, ca să se piardă apoi în pădurile de brazi și de stejari. Într-o dimineață, după cafea, lăsîndu-l pe Jan să discute cu mătușa lui, am intrat în salonul pe care încă nu-l văzusem. Ane Mette, împreună cu vreo două slugi, înarmate cu cîrpe și cu pămătufuri de pene, făcea curățenie. Imediat ce-am intrat în odaie, mi-au atras atenția două pete mari, luminoase : una, un peisaj de iarnă al unui pictor suedez, cealaltă portretul unei tinere, în mantie de hermină. Niște cozi groase de aur fluid îi înconjurau capul mic cu trăsături fine. O lumină părea să-i pornească din ochii prelungi, pierduți în visare, din carnație, din ovalul pur, din gura sinuoasă, ușor întredeschisă peste strălucirea dinților. Am rămas fascinată în fața acelui tablou... Dacă ființa asta era tot atît de frumoasă și în realitate nu trebuia oare să tremur că Jan o va revedea, dacă din întîmplare avea să vină înainte de plecarea noastră ? Nu mi-am putut stăpîni curiozitatea.

— Stăpîna dumitale e foarte frumoasă, i-am zis lui Ane Mette.

Bătrîna aprobă cu însuflețire din cap.

— Unde-i acum ? am întrebat-o eu cu un aer detașat.

— Hm, făcu ea. Scrisorile ei vin din Spania, din Anglia ba chiar și din America. O dată sau de două ori pe

an vine să-şi vadă mama, care se topeşte de amărăciune şi de singurătate.

— Dar de ce stăpîna dumitale rătăceşte astfel prin lume ?

— Hm, doamnă, răspunse Ane Mette, stăpîna mea nu-şi găseşte nicăieri odihna, ea caută, caută ceea ce-a pierdut şi ceea ce nu va mai găsi niciodată... adăugă ea, aruncîndu-mi o privire aproape ostilă.

Parcă temîndu-se să nu fi spus prea mult, luă o perie din mîna unei slugi şi începu să frece cu sîrg catifeaua unui fotoliu.

Terminasem masa de dimineaţă şi stăteam pe terasă. Jan aprinse ţigara mătuşii Brita, pe a mea, apoi pipa lui.

— Vine poştaşul, zise el, zărindu-l pe factorul care trecea cu bicicleta. Într-adevăr, aduse nişte scrisori de la Krittelwerk, una de la mama, o alta de la Selma. Mătuşa Brita desfăcu un plic mare şi, după ce citi scrisoarea albă, cu chenar mov, o puse alături lîngă ceaşcă. Mîna ei mare, palidă şi moale tremura.

— Se-ntoarce Sigrid, zise ea.

O roşeaţă violentă acoperi gîtul şi chipul soţului meu pînă la rădăcina părului.

— Cînd se întoarce ? întrebă el.

— Nu înainte de sfîrşitul lunii... Deci peste vreo cinci zile. Va fi foarte surprinsă să te vadă, Jan...

— Din nenorocire n-o putem aştepta, mătuşă Brita. Plecăm poimîine ca să prindem vaporul norvegian. Ide e nerăbdătoare să vadă fiordurile şi soarele de la miezul nopţii.

— Păcat, zise mătuşa Brita cu acel chip fără riduri şi fără expresie. Socoteam că o să staţi mai mult.

Se lăsă tăcere. Soţul meu începu să-şi citească scrisorile.

— Trebuie într-adevăr să te laud pentru discreţia ta. Ide, îmi spuse el puţin mai tîrziu în odaia noastră. Mărturiseşte totuşi că mori de nerăbdare să afli povestea făgăduită...

— E vorba de verişoara ta, Jan ?

— Da, dacă vrei, spune-i verişoara mea...

— I-am văzut portretul, e foarte frumoasă, atît de frumoasă încît aş vrea să plecăm de aici chiar în seara asta, din moment ce-o să vină ! am spus eu pe un ton glumeţ, ascunzîndu-mi alarma.

— Crezi deci că frumuseţea prezintă atîta atracţie pentru mine ?

— Nu aşa pretinde Ane Mette ?

— Ah, Ide, n-am chef de rîs, remarcă el, fixîndu-şi asupra mea ochii, în dimineaţa aceea de un albastru foarte dur.

— Ane Mette mi-a vorbit de Sigrid, Jan...

— Ce ţi-a spus ?

Privirea soţului meu se ascuţi.

— Stăpîna ar vrea ca fata ei să se mărite, mi-a mărturisit ea. Dar Sigrid refuză toate partidele... De ani de zile, hoinăreşte fără odihnă, dintr-o ţară într-alta...

— Şi ce ţi-a mai spus bătrîna ?

O cută de neliniştе crispă buzele frumoase ale lui Jan. Am ezitat. Trebuia oare să repet vorbele slugii că Sigrid străbătea lumea ca să caute fără odihnă şi fără popas ceea ce pierduse ?

III

L-AM AUZIT CU MULT ÎNAinte de a ajunge la el... Cred că-i mai simt încă mireasma de muşchi umed şi de ace de brad pe care alunecam întruna. Am intrat într-o regiune sălbatică, unde am găsit firul unei poteci. Apoi am păşit pe un teren dur, unde resturile de stînci erau aidoma unor case. Asprul şi drama-

ticul domeniu al torentului spre care ne duceau paşii. Frunzişul des ni-l ascundea privirilor, dar mugetul lui creştea pe măsură ce ne apropiam. Şi brusc, printre trunchiurile de pin, se ivi „Tichia vrăjitorului". Jan se bucură de surpriza mea, fiind el însuşi mişcat. Sub mantia lor de spumă în care soarele agăţa curcubeie, apele milenare se năpusteau cu un zgomot asurzitor într-un golf de granit. Încercam, în acest decor fabulos mai mult chiar decît în nemărginitul Veld, sentimentul micimii şi fragilităţii fiinţei umane. Din marginile cataractei, solul stîncos urca în pantă, presărat cu mărăciniş şi mesteceni pitici.

— Vino ! strigă Jan prin vacarmul cascadei.

Mergea înaintea mea, călcînd cu paşi mari. Cînd urcuşul devenea anevoios, se întorcea îndărăt, îmi întindea mîna, mă îndruma către ieşiturile stîncii care ne serveau drept puncte de sprijin. Pe măsură ce ne căţăram, tumultul apelor scădea în intensitate. Am ajuns astfel pe un platou destul de gol, în afara cîtorva copaci cam despuiaţi. Aşezată peste nişte bucăţi de stîncă, o piatră plată ne incita la odihnă. O piatră veche, spălată de ploi şi zăpezi. Jan îmi arătă pe ea, abia vizibile, nişte misterioase semne runice.

— Să ne aşezăm ! zise el.

Şi în mijlocul acestei naturi aspre, încărcată de nelinişte şi mister, în acea tăcere subliniată de zgomotul atenuat al căderilor de apă, Jan începu să-şi depene viaţa...

— Eu am fost crescut mai puţin aspru ca tine, Ide, în casa care aparţine azi mătuşii Brita şi care e de fapt a părinţilor mei. Totuşi un nor mi-a întunecat copilăria : boala mamei. Ştii că m-a născut cu preţul sănătăţii ei. Îmi amintesc de ea ca de o fiinţă ce trebuia tratată cu multe precauţii. Mătuşa Brita şi soţul ei erau cei mai buni prieteni ai părinţilor mei. Prietenia lor a devenit şi mai strînsă cînd au descoperit că între ei exista o înrudire îndepărtată. Astfel cînd, după naşterea mea, biata mama a trebuit să renunţe la viaţa dusă de o femeie sănătoasă, tata şi-a rugat prietenii să vină şi să locuiască la noi. Fiica

lor, Sigrid, era cam de vîrsta mea. Am crescut împreună şi-n fiecare dimineaţă băteam drumul pînă la presbiteriul din Troelle, unde ne dădea lecţii un pastor. Sigrid era băieţoasă. Îi plăceau jocurile zgomotoase, încăierările, alergăturile epuizante. Uneori o apuca fantezia să trudească alături de slugi şi să îngrijească vitele. De multe ori cînd o credeai în patul ei, ea plecase de mult pe cîmp şi dormea sub cerul liber, cu capul sprijinit de gîtul vreunei vaci. Era un fel de băieţoi care nu se temea de nimic. Am să-ţi povestesc un fapt care-ţi va dovedi firea complexă a acestei fete. Grădina a fost întotdeauna aşa cum ai văzut-o azi, ceremonioasă, ca un salon de primire. Aranjasem în ea două straturi pe care trebuia să le săpăm şi să le plantăm noi singuri. Între Sigrid şi mine exista o emulaţie constantă ; fiecare vroia să aibă cele mai frumoase flori astfel încît copiii de pe proprietăţile vecine începură să ne urmeze exemplul. În toiul verii pastorul din Troelle avu ideea să organizeze un concurs. Un premiu urma să răsplătească grădiniţa cea mai bine cultivată. Se prezentă o mulţime de concurenţi. O brunetă, Inge Goldstroem, căpătă premiul. Ciuda lui Sigrid fu cumplită. În timp ce mîncam, stăteam între verişoara mea şi cîştigătoare. De cîte ori atingeam cu degetul frumoasele bucle lucioase ale acesteia din urmă, Sigrid mă ciupea de braţ. Rămăsese bosumflată şi, în dosul frunţii sale încăpăţînate, simţeam bine că punea la cale vreo năzdrăvănie. Într-adevăr, aveam să-mi găsesc a doua zi mica mea grădiniţă atît de proaspătă, atît de strălucitoare, într-o dezordine lamentabilă, cu florile smulse, cu pietrele de pe margine, trîntite claie peste grămadă pe potecile mici. Priveam năucit dezastrul cînd un puşti, care se uita la mine printre zăbrelele gardului îmi strigă : „Hallo Jan ! Ştii cine ţi-a stricat grădina ? Verişoara ta, am văzut-o eu !" Dă-ţi seama de furia mea, Ide ! Fiindcă trebuia să plecăm devreme la Troelle, ni se servea cafeaua cu lapte în bucătărie înaintea părinţilor. Aşteptam pitit în dosul uşii ; cînd Sigrid a apărut, m-am năpustit asupra ei şi

pleosc ! trosc ! am bătut-o. Mărturisesc că am simțit o adevărată voluptate să-i văd pe obraji urma energică a degetelor mele. Vru, la rîndul ei, să se năpustească asupra mea, dar i-am sucit mîinile și am silit-o să cadă în genunchi, ținînd-o astfel pînă cînd a început să strige : „Iertare ! Iertare !“ Bineînțeles că Ane Mette ridicase în picioare toată casa. Mătușa Brita și tata m-au copleșit cu reproșuri. Le-am spus : „A făptuit ceva urît, am pedepsit-o, sîntem chit !“ Dar tata se înfurie cumplit. „O fată nu se bate niciodată ! îmi spuse el sever. Te rog să-i ceri scuze !“ Am refuzat categoric. Nici astăzi nu pot pricepe cum tata, de obicei atît de drept, s-a putut încăpățîna în ideea lui pînă la a mă bate. Încremenit, cu dinții strînși, tăceam și răbdam. A înțeles în sfîrșit că mai curînd m-aș fi lăsat ucis decît să rostesc vreun cuvînt de regret și m-a lăsat în pace. Un zgomot cumplit m-a deșteptat în toiul acelei nopți. Prin ferestrele deschise, vedeam norii alergînd pe cer și fulgerele succedîndu-se fără întrerupere. Deodată am văzut mînerul ușii întorcîndu-se încet și pe Sigrid, în cămașă lungă de noapte, înaintînd spre patul meu. Am strîns cu putere pleoapele. Ea începu să suspine : „Jan“... M-am prefăcut că dorm. Atunci, înconjurată de fulgere, Sigrid, cu un glas întretăiat de suspine, a început să plîngă : „Sînt cea mai rea fată ! Am făcut un lucru urît și tot tu ai fost cel pedepsit ! Te-au bătut din cauza mea ! Mă doare inima, Jan... Dar de ce-ai sărutat-o pe Inge ? Nu pot s-o sufăr pentru că ți se pare că are plete mai frumoase ca ale mele. Nu-s frumoase, știi și tu, și apoi are un nas ca o trompetă, și niște degete ca labele de paianjen ! Ei am vrut să-i stric grădina, dar n-am putut, fiindcă legaseră cîinele acolo și potaia își arăta colții... Eram prea necăjită și simțeam nevoia să mă răzbun...“ Verișoara mea debitase toate astea cu o voce înfricoșată, tresărind la fiecare bubuit de tunet. Printre gene, am văzut-o venind și mai aproape. „O, dormi, murmură ea aplecîndu-se asupra mea. Îți cer iertare fiindcă dormi. Dacă erai treaz, n-aș fi putut. Nu

pot cere nimănui iertare, nici mamei, nici tatei, nici pastorului."

Îmi veni să rîd. În acel moment un trăsnet căzu atît de aproape, încît odaia păru că ia foc și o trîmbă de apă intră pe fereastră. Cu un strigăt, Sigrid se aruncă spre mine. Cămașa udă i se lipise de trupul slab, tremura și am vîrît-o sub cuvertura mea. Strîngîndu-se lîngă mine, clănțănea din dinți. Dimineața, ne-au găsit dormind alături, cu obrajii lipiți. Mobilele erau ude, și bălți de apă se uscau pe podea. A fost un adevărat scandal! Cîtăva vreme, am fost supravegheați de aproape. Am priceput de ce, cînd l-am auzit pe tata liniștind-o pe mătușa Brita: „Copiii ăștia se iubesc cu nevinovăție, să lăsăm timpul să le decidă viitorul!" „Viitorul!" repetă Jan, și un surîs amar îi coborî colțurile buzelor. Cu capul aplecat înainte asculta zgomotul asurzitor al formidabilei cascade...

Și-o amintea pe blonda Sigrid urmărind un fluture; coborîse panta stîncoasă, sărind din piatră în piatră și, cu o imprudență nebunească, stătea pe marginea prăpastiei amețitoare... Dar oare nu știa că, foarte aproape, în dosul unui tufiș, camaradul ei foarte atent, o supraveghea? Fata întinse spre fluture brațele albe de spumă... Cu urechile țiuindu-i de vacarmul căderilor de apă, se aplecă spre suprafața mișcătoare care-o chema, o atrăgea. Piciorul îi alunecă pe pămîntul muiat:,

— Jan! strigă ea.

El sări. Căzură pe spate. El o cuprinsese de talie, strîngînd-o la piept.

— Sigrid... murmură băiatul.

Cu chipurile acoperite de picăturile de apă care sclipeau în soare, se priviră gîfîind, mîndri de curajul lor! Și brusc, pentru prima oară, buzele li se uniră, Trollhättanul le înghiți jurămintele de dragoste. Nu-și auzeau cuvintele, dar le înțelegeau după mișcarea buzelor... în vreme ce „Tichia vrăjitorului" le ducea, mugind, legămintele.

— Și amîndoi abia trecusem de treisprezece ani, urmă soțul meu. Totuși, începînd din acea zi, am socotit-o pe

Sigrid logodnica mea. Puțin după asta, l-am pierdut pe tata, după cum știi, doborît în plină putere de epidemia care a secerat mai ales oameni în floarea vîrstei, pentru că și tatăl verișoarei mele a murit aproape în aceeași epocă. Acest doliu dublu a făcut ca dragostea noastră să fie și mai strînsă. Un an mai tîrziu, pastorul din Troelle, numit tutorele meu, m-a expediat la Stockholm, unde mi-am început tudiile preliminare de medicină. Despărțirea ne-a adus multă mîhnire, dar mătușa Brita venea să mă vadă împreună cu fata ei și apoi mai erau și vacanțele. S-au scurs astfel patru ani. Înainte de a pleca la Amsterdam, unde trebuia să-mi dau doctoratul, m-am logodit oficial cu Sigrid. Maïki avea dreptate cînd ți-a spus că nu exista student mai serios decît mine, atît eram de grăbit să obțin diploma. Căsătoria trebuia să aibă loc la cîteva săptămîni după asta... Jan se reculese un moment. Cînd își ridică din nou capul, o expresie aproape tragică îi schimbase chipul frumos și ochii căpătaseră din nou acea tentă înghețată a apelor albastre din lacurile Nordului.

— Roșesc cînd mă gîndesc să-ți povestesc faptul care mi-a schimbat soarta, zise el cu voce răgușită.

Cînd am părăsit taluzurile înverzite, urmați de zgomotul cataractei, știam... Știam ce viziune la începutul căsniciei noastre, făcea ca colțurile gurii lui Jan să se lase în jos într-o expresie de nespus dispreț. Ce mînie îi călăuzea brațul cînd, cu o ardoare aproape sălbatică, mînuia securea, și cînd așchiile de lemn zburau în jurul lui. M-am întrebat adesea de ce acest doctor, tînăr și frumos, mă alesese pe mine, fată fără bani și fără frumusețe. Cum aș fi putut ghici că între irezistibilul farmec al unei femei și teama față de propria sa slăbiciune, orgoliul lui voise să pună continente ? Înarmat cu diplomele de medic chirurg, Jan Yvarsen își sărbători succesul împreună cu colegii. Băuseră mult, cîntaseră, benchetuiseră toată noaptea. Dimineața, tînărul doctor luă trenul, nerăbdător să anunțe vestea cea bună. Lăsîndu-și bagajul la gară, o porni repede în drum. Dar cînd

ajunse la Tjorpa, Ane Mette îi spuse că *fröken* se dusese la cascada Trollhättan ! Trollättan ! Locul celor mai frumoase amintiri ale lor ! Cu ce grabă o porni la drum şi cu ce bucurie salută mugetul familiar al Tichiei vrăjitorului ! Nu acolo, sus, pe malul apelor sale sprintene şi aprige, ca şi tinereţea lor, ochii li se deschiseseră dintr-o dată şi buzele li se uniseră ? Dar chiar în acelaşi loc unde schimbaseră primele făgăduieli şi primele sărutări, îşi surprinsese logodnica, trup lîngă trup şi gură în gură, cu cel mai bun prieten al lui, Sven Lundell. Sven Lundell alături de care stătuse pe băncile şcolii şi alături de care lucrase în amfiteatrul din Stockholm ! Se năpusti asupra perechii, o smulse pe fată şi-o aruncă la pămînt cu o asemenea putere, încît buzele i se pătară de sînge.

— Şi-acum între noi doi ! strigase el, cu o voce aproape veselă, fericit de a putea să dea pe loc curs răzbunării.

Paralizată de frică, incapabilă să se mişte, Sigrid auzi, cu tot mugetul cascadei, răsuflările zgomotoase, gîfîiala celor doi furioşi, agăţaţi unul de altul ca două fiare înfuriate. Dar cînd îi văzu apropiindu-se de platoul îngust de deasupra prăpastiei, spaima o însufleţi. Sub imperiul unei turbări demente, oarbe, cei doi băieţi se băteau cu buzele strînse, şi ea simţi că era vorba de viaţă şi de moarte. Rătăcită, cu părul pe spate, cu obrazul şiroind de sînge, Sigrid se aruncă între ei, pe marginea prăpastiei :

— Iertare ! Iertare ! strigă ea.

Primul îşi veni în fire Sven. Cu ultimele puteri, izbuti să-l facă pe adversarul său să se dea înapoi.

— Ucide-mă ! strigă el ridicînd braţele.

Sigrid se tîrî, îşi zgîrie genunchii de pietre. Înlănţuind picioarele logodnicului ei, gemu :

— Milă ! Milă !

El avu un surîs amar.

— Tremuri pentru viaţa lui ! o ironiză el desprinzîndu-se.

Ea strigă :

— Nu, nu ! Pentru a ta ! Pentru viața ta !

— I-am dat o lecție, acum ți-l dau înapoi ! Sînteți demni unul de celălalt !

Redevenise stăpîn pe el și-și șterse palmele ca pentru a se purifica de un contact ignobil. Ea rămăsese năucită între cei doi tineri care încă mai gîfîiau, cu hainele rupte, cu părul ciufulit. Sudoarea le curgea în ochi și amîndoi își ștergeau fețele învinețite. Jan își înălță capul.

— Du-te !

Își privi prietenul de ieri, de parcă era gata să se năpustească din nou asupra lui. Dar ochii săi nu întîlniră decît o privire plină de tristețe și, cu capul plecat, tînărul plecă. De bine, de rău, Jan își aranjă hainele. Sigrid se uita la el cu spaimă.

— Ascultă, îl imploră ea, nu sîntem chiar atît de vinovați pe cît părem.

Această voce redublă mînia bărbatului trădat. O apucă brusc pe fată de umeri, și fără să rostească o vorbă, o scuipă drept în obraz ; apoi, rușinat de acest gest, coborî împleticindu-se printre stînci. În aceeași seară luă trenul de Amsterdam. Evocînd această scenă, soțul meu strînse pumnii, vinele groase de pe tîmple i se umflară. Ura, care după șapte ani mai trăia încă în ochii săi palizi, nu aducea cumva a dragoste ? Se spune că adesea aceste două sentimente se confundă. Oare o pedepsise destul punînd un ocean între ea și el ? Sau, exilîndu-se, nu arăta că se temea să nu dea vreodată dovadă de slăbiciune ? Ea sigur că suferise... Strigătele ei de desperare, cînd se tîrîse la picioarele lui, fuseseră sincere, durere ascuțită, ca cea pe care o simți cînd ți se taie o mînă. Dar nu era de ajuns pentru răzbunarea lui. Evocarea trecutului îi redeștepta ranchiuna rămasă vie, nepotolită, căci, tăind toate legăturile cu țara sa, nu-și putuse da seama de urmările plecării sale. Oare Sigrid s-o fi consolat, s-o fi resemnat ? Se căsătorise cu prietenul ticălos ? De la ruptura tragică a logodnei lor,

nu-i parvenise nici o ştire, nici un semn de viaţă de la logodnica lui. Şi iată că Ane Mette pretindea că *frőken* a sa străbătea lumea ca să regăsească ceea ce pierduse !

Cu coatele pe genunchi, cu capul sprijinit în mîini, Jan şopti :

— Mă crezi, Ide ?

Am înălţat din umeri :

— N-ar fi cu putinţă ?

El mă privi atent :

— Eşti decepţionată în ce mă priveşte, Ide ? Mă dispreţuieşti că am scuipat o femeie în obraz ? Ah, niciodată nu-mi voi ierta că m-am lăsat împins de mînie pînă la un asemenea gest !

— Sînt de acord cu tot ce faci, cu tot ce vei face, ştii bine, am răspuns eu. Gestul tău n-a fost decît dovada dragostei pe care i-o purtai logodnicei tale. Ţi-ai pus în ea toate nădejdile, decepţia ta a fost prea crudă.

— Da, zise el, o aşezasem mai presus decît viaţa mea. Avu un surîs răutăcios : Îi spuneam „Trandafirul din Trollhättan"... murmură el şi vocea i se înmuie.

Simţeam bine că nu se vindecase şi Sigrid urma să vină ! Picioarele, de obicei sigure pe ele, îmi alunecau pe pietre şi Jan trebui să mă ajute.

— Îţi ard mîinile ! Romantica mea Ide, cred că n-am făcut bine să-ţi istorisesc toată povestea asta !

Am clătinat din cap încercînd să surîd, dar, brusc, mi-am aruncat braţele în jurul gîtului soţului meu.

— Să plecăm ! l-am rugat eu. Haide, Jan ! Nu vreau s-o cunosc !

Jan îşi lipi buzele de fruntea mea.

— Dragă Ide, zise el, cît mă iubeşti ! Apoi : Toate astea ţin de trecut, n-ai de ce te mai teme de verişoara mea. Fata asta, care m-a făcut să sufăr atîta, continuă el pe un ton glumeţ, trebuie să vadă că am o nevastă drăguţă care mă face fericit !

Fericit ? De ce atunci, de cînd ne aflam la Tjorpa, obrajii i se scofîlciseră ? De ce această grabă de a se scula de la masă ? Se părea că fuge de mătuşa Brita de teamă să nu-i vorbească despre fiică-sa şi în ultima vreme nu mai aducea deloc vorba de plecare ! Mă sprijineam de braţul lui ca să mergem de-a lungul puhoaielor pline de umbră. Ieşiţi din pădure, am păşit pe drumul cel mare. Turmele de oi se întorceau acasă. Din loc în loc se înălţa cîte un par pe care se usca o cunună de verdeaţă : prăjinile lui *midsommar,* sărbătoarea de la jumătatea verii, cînd ţăranii dansează toată noaptea sub soarele de la miezul nopţii. De fiecare dată cînd ne apropiam de Tjorpa, Jan încetinea pasul. Poate că simţea, în patima pe care-o arăta de a urca spre Trollhättan, ceva analog cu atracţia bizară pe care-o simte criminalul pentru locul faptei sale. Ne luam mîncare, cărţi şi rămîneam acolo pînă seara. Era anotimpul nopţilor senine. După treburile de peste zi oamenii se aşezau în faţa caselor. Se auzeau sunetele delicate ale unei viori, cîntece şi rîsete. Pe cîmpiile cu iarbă grasă mugetul vacilor chema mulgătorii. Cerul părea presărat cu trandafiri albi. Şi tocmai în acest decor de o inefabilă frumuseţe apăru ea... Era încă departe, dar soţul meu o recunoscu. Venea spre noi, noi ne îndreptam spre ea... Venea şi nu se uita decît la soţul meu ; el continua să înainteze ca şi cum n-o văzuse. Şi, în timp ce inima-mi bătea cu putere, am avut presimţirea netă că în ceasul acela mi se hotăra soarta, ineluctabila mea soartă !

— Hai, Ide; curaj, îmi spuse Jan care-mi simţea braţul tremurînd sub al lui.

Sigrid era în faţa noastră. O secundă, vechii logodnici rămaseră nemişcaţi, privirile li se înfruntară. În ochii tinerei femei el ar fi trebuit să citească dispreţ şi teamă. Ea păru să mă ignoreze. Eu o priveam fascinată, cu inima strînsă de teama de a o găsi atît de frumoasă. Înaltă, slabă, într-o mantie uşoară de călătorie, de cu-

loare gri, fără pălărie. Părul împletit în cozi, prinse cu ace mari de bagă, îi încununa capul. Chipul îi era alb ca zăpada și această albeață sublinia desenul pur al gurii. Rupînd tăcerea penibilă, Jan, cu un gest firesc, întinse verișoarei sale mîna.

— *Bästa* [1], Sigrid ! Ai venit mai repede decît te aș-teptam !

— După cum vezi, făcu ea oarecum ironică.

— Soția mea ! zise el împingîndu-mă spre ea. Apoi făcu prezentările : Fata mătușii Brita...

— Da, doar atît, zise ea pe un ton batjocoritor.

Dintr-o aruncătură de ochi mă cîntări din călcîie pînă în creștet.

— Îmi continui plimbarea, zise ea. Ne vedem la masă... *ädjô sä länge !* [2]

— Ce-ți pui pe tine la masă ? mă întrebă Jan inspectîndu-mi cu interes garderoba.

Ca de obicei m-am lăsat pe seama gustului său.

— Fă-te frumoasă !

Mi-a pus în brațe o rochie de surah neagră. Dar, în picioare, în fața oglinzii, am privit cu ostilitate o Ide care nu arăta deloc bine cu trăsăturile ei prea pronunțate, cu fruntea prea mare, cu părul fără culoare. Trupul meu solid, de olandeză, era așezat cu aplomb pe niște picioare construite după canoanele romane, cum zicea Jan, care mai adăuga :

— Mîinile tale sînt singurele care au o formă perfectă !

Nu, eram departe de a fi satisfăcută de chipul pe care mi-l arăta oglinda ; dar chiar dacă aș fi fost frumoasă, comparată cu strălucitoarea Sigrid, tot păream ștearsă. Îmi observam soțul. Ieșise proaspăt și bine dispus din sala de baie, se ducea, venea, șovăind între două costume, unul deschis, altul închis. Folosi timp

[1] Salut, Sigrid (suedeză) (n. ed. fr.).
[2] La revedere (suedeză) (n. ed. fr.).

mai mult ca de obicei pentru a-şi peria părul şi mai decolorat de soare, se întrerupea uneori ca să-şi aranjeze cu degetul vreo buclă rebelă. O bucurie tainică străluce în adîncul pupilelor acum mai întunecate.

— Cît eşti de tăcută ! remarcă el. Nu-ţi place verişoara mea ? Nu lua în seamă aerele ei trufaşe !

Elegant ca un tînăr lord, Jan intră în sufragerie. Chipul nu-i dezvăluia nimic din furtuna care poate că-i răvăşea sufletul. Toate lumînările erau aprinse, ferestrele deschise spre grădina scăldată în lumina polară. Cînd am intrat noi, Sigrid se întoarse de la fereastra unde stătuse pînă atunci. Era în alb, fără nici o bijuterie. Doar două pete pe veşmîntul ei ca zăpada : roşul unui buchet de trandafiraşi la răscroiala corsajului şi la cordon. Jan era de un firesc înfricoşător. Nimic din fizionomia lui, din voce, cu atît mai mult din gesturile sale precise nu trăda nici cea mai mică tulburare. Nimic nu reamintea că o iubise odinioară pe palida fată aşezată în faţa lui.

— Nădăjduiesc să mai stea la noi, acum cînd ai venit şi tu, Sigrid, zise mătuşa Brita, arătîndu-ne. Pînă acum nu ne-au făcut decît o singură vizită.

— Mai întîi am vrut să-i arăt Idei ţinutul.

— Acum, băiete, ai să mai stai şi pe-aici ; va trebui să ne vorbeşti puţin despre viaţa pe care o duceţi acolo...

Jan nu se lăsă mult rugat ca să vorbească despre ţara îndepărtată unde se stabilise. Despre acea singurătate măreaţă în care trăisem doar noi doi, despre lungile noastre cavalcade. Timpul ne aparţinea, n-aveam a ne teme de năvala nici unui inoportun ! Din nenorocire, profesia îl obligase să locuiască în tîrgul vecin. Şi Jan evocă societatea din Krittelwerk, relaţiile noastre plăcute, pline de bonomie. Evocă de asemenea serile noastre muzicale. Sigrid ascultase fără ca vreun muşchi de pe faţă să i se mişte, fără ca vreo întrebare să-i urce pe buze. Dar îi simţeai tăcerea, grea de taine. Ce cuprindea ea ? Dragoste, regret, suferinţe ? Cu capul răsturnat pe

spătarul fotoliului, Jan își observa verișoara. Scrumierele și farfurioarele ceștilor se umpluseră pînă la margini de scrum și de capete de țigări și această primă seară se termină în fumul tutunului care ne estompa chipurile...

IV

CÎND SE VA ISPRĂVI ACEST joc în care unul încerca să descopere, să reînsufleţească o flăcără aproape moartă, celălalt să pedepsească vechea trădare ? El își împietrise inima de bucurie, în timp ce ea, îndurîndu-i mînia cu o blîndeţe umilă, pîndea în zadar o privire mai milostivă. Surd la mustrările fetei, el opunea avansurilor ei o forţă liniștită și dispreţuitoare. Totuși cînd, la capătul umilinţelor, ea îi adresă un surîs care cerea iertare, Jan se întoarse parcă rușinat de el însuși.

Ane Mette strînse masa. La clinchetul veselei, mătușa Brita, care aţipise, tresări și-și reluă împletitura. Nu se mai auzi decît zgomotul ușor al andrelelor și bîzîitul insectelor care veneau să-și afle moartea în flăcările albastre ale lumînărilor. Tăcerea deveni intolerabilă.

— De ce nu mai vorbiţi ? întrebă mătușa Brita. Știţi ce se spune în Germania cînd într-o discuţie intervine o tăcere prelungită ? Că un locotenent își plăteşte datoriile !

— Voi lua puţin *brănvin* cu gheaţă. Tu ce iei ? îl întrebă Sigrid pe vărul ei.

— La fel, Sigrid. Soţia mea nu bea alcool.

— În cazul acesta, am să caut o lămîie.

Pentru prima dată, îmi adresă un surîs amabil.

— Servitorii s-au culcat, zise ea, întorcîndu-se cu tava. N-am găsit lămîie, dar îți aduc niște fructe, Ide. Tu, mamă, va trebui să-ți iei picăturile !

Observase oare că ochii lui Jan urmăreau mișcările mîinilor sale lungi și palide ? Părul tulburată.

— Dacă ne-ai cînta o nocturnă, Jan ? Și cum soțul meu clătină din cap ea adăugă : Nu ? Nu vrei ? Aruncă o privire spre pendulă : Miezul nopții... E adevărat că nimic nu evocă mai bine fantomele ca muzica.

O roșeață fină urcă în obrajii soțului meu.

— Nu mai cînți la vioară ? o întrebă el pe un ton degajat.

— La vioară ? făcu ea ca venită de departe. Nu ! În vocea ei se simțea ciudă. După un moment adăugă : La Paris, la Viena, la Berlin am auzit niște artiști atît de mari, încît cîntecul meu m-a dezgustat.

— Păcat !

— Asta ar fi și dorința mea, să-mi dezmorțesc degetele cît mai ești încă aici. Dacă ai vrea să mă acompaniezi...

Se uită la ea cu privirea lui dură și ascuțită.

— N-am nici cea mai mică dorință. Dacă n-ai mai cîntat de atîta vreme, acum cred că cînți groaznic !

— Ești muziciană ? mă întrebă Sigrid.

— Din nenorocire nu, am oftat eu.

Jan interveni :

— Soția mea nu cîntă, dar posedă un simț muzical care i s-a format ascultîndu-mă pe mine. Mă pot mîndri cu critica ei !

Nu mi-am crezut urechilor. Astfel de aprecieri îmi erau penibile. Mai ales cînd știam că le emitea ca s-o consterneze pe vinovată.

Pentru satisfacția pe care i-o procura acest gen de răzbunare, Jan amîna mereu plecarea. Totuși Sigrid întrebuința toate șiretlicurile pentru a-și aranja întîlniri cu vărul ei. Ce-i spunea ea ? Vorbele sale păreau să se ciocnească de o hotărîre de nezdruncinat.

— Subiectul ăsta e epuizat, să-l lăsăm odată pentru totdeauna !

Am surprins această frază în momentul în care am intrat în salon. Jan examina cu atenție partiturile. Vorbise sec, ca și cum ceea ce-i spunea ea era ceva ce nu-l privea.

— Poți să-ți imaginezi ce înseamnă reîntoarcerile mele solitare în locurile legămintelor noastre ? îl întrebase ea destul de tare ca să aud și eu.

El rînji.

— Vrei să spui „în locurile trădării"...

Și gura i se strînse într-o expresie dispreţuitoare. Atitudinile de învinsă ale tinerei nu păreau să-l emoționeze deloc pe vechiul ei logodnic și totuși cînd ea apărea la micul dejun, cu trăsăturile-i delicate descompuse ca după o lungă veghe, cu pleoapele înroșite de niște lacrimi recente, constatam la soțul meu o mișcare de alarmă, poate imperceptibilă pentru alții, dar care nu putea să scape investigațiilor mele de îndrăgostită. Uneori tensiunea celor două ființe era fățișă. Sigrid avea sentimente neașteptate, arăta brusc o veselie care nu putea înșela pe nimeni. Adesea se revolta împotriva suferinței, părea să-și dea seama că-și stricase viața, că-și risipea tinerețea. Nu-și accepta înfrîngerea, încerca să redevină stăpînă pe ea. Atent, adversarul ei o pîndea. Cu o încăpățînare tenace, refuza să se atingă de pian. Se temea oare că dacă va cînta se va lăsa în voia sentimentelor sale tainice ? Depindea numai de el ca acele lupte epuizante să înceteze, dar, încă o dată, lăsase să treacă data fixată pentru plecarea noastră, se complăcea să-și exercite puterea asupra ei, să guste satisfacția răzbunării.

Într-o seară, după cină, în vreme ce ne aflam încă la masă și în timp ce mătușa Brita discuta cu mine despre micile necazuri domestice, Sigrid, neluînd în seamă prezența mea, începu să-i facă vărului ei reproșuri :

— Am acceptat tratamentul odios pe care mi l-ai impus de cînd ne-am revăzut. Nu vei spune că n-am dat

dovadă de răbdare. Dar sînt la capătul puterilor, da, la capăt ! Nu mai pot !

— Şi ce vrei să fac eu ? întrebă Jan cu aerul cel mai nevinovat.

— Nu vrei să mă laşi să-ţi explic, nu vrei să mă asculţi ?

— Nu, făcu el cu duritate.

— Ei bine, ştii de ce nu vrei să mă asculţi ? Fiindcă ţi-e teamă că ai să-mi dai dreptate şi atunci nu mai poţi urî fiinţa căreia i-ai dat dreptate !

El nu răspunse.

V

SE FĂCUSE CALD. TOALETA noastră de seară odată terminată, am rămas la fereastră. Împrejurimile se conturau în noaptea clară. Un jgheab de adăpat vitele reflecta cîteva stele palide : ai fi zis că era o broderie de argint aşezată la nivelul apei. În atmosfera translucidă se simţea mirosul de fîn cosit. Zgomotul unui hohot de plîns tulbură brusc liniştea nocturnă. Jan se aplecă peste prichiciul ferestrei.

— Vine din odaia lui Sigrid, şopti el.

Părul lui părea alb în limpezimea lunară şi o bucurie, o bucurie disperată, dacă se poate spune astfel, îi strălucea pe chipul încordat. Nu ne-am mişcat. Noaptea era calmă, indiferentă ; vara, nopţile scandinave nu risipesc binefăcătoarele tenebre.

— Domnul fie lăudat ! oftă Jan, cînd totul reintră în tăcere. Părea cuprins de un acces de veselie. Ce-o avea fata asta de plînge astfel ? spuse el. Să i se fi întîmplat vreo nenorocire iubitului ei Sven ?

Dimineața, Sigrid avea chipul ca ostia și cearcăne adînci îi subliniau ochii. De cînd sosise ea, dragostea mea era chinuită de spaimă. Nu mai mîncam decît din vîrful buzelor. Jan mă ținu de rău.

— Las-o, zise Sigrid, și eu mănînc puțin... ca să-mi păstrez linia, adăugase ea pe un ton batjocoritor.

După micul dejun Ane Mette aduse o tavă plină cu scrisori și ziare. Am băgat de seamă că Jan, deschizîndu-le pe ale sale, se străduia să distingă scrisul din scrisorile pe care verișoara lui le scotea din plicuri și le parcurgea rapid. Apoi atenția i se fixă pe un pachet patrat ale cărui sfori Sigrid începu să le taie. Ieși la iveală o acuarelă. Ea o privi îndelung.

— Arată-mi și mie ! zise Jan. Arată-mi ! repetă el cu o voce autoritară.

Sigrid tresări. Un surîs victorios îi dezgoli dinții strălucitori.

— Mă lași mai întîi să citesc ce scrie ? E aici o legendă... replică ea ironic.

Și în timp ce parcurgea rîndurile scrise cu cerneală aurie, chipul i se acoperi de o ușoară roșeață.

— Ei bine ? făcu Jan cu nerăbdarea rămasă probabil din copilărie.

— Nu ! zise fata strîngînd tabloul la piept. Cu ce drept te amesteci în darurile care mi se fac ? Sînt liberă să ți le arăt sau nu !

— Ai dreptate, zise Jan rece, treburile tale nu mă privesc. Am văzut o pictură și tot ce e pictură mă interesează !

— Ide, găsești că portretul îmi seamănă ?

Sigrid împinse imaginea spre mine. Era un cap mic de femeie, cu ochi prelungi, enigmatici, cu bărbia sprijinită pe două mîini palide cu degetele încrucișate. *Sfinxul...* scria dedesubt.

— Da, am spus eu, sînt ochii tăi. gura ta...

Ea ridică din umeri, luă tablouaşul şi, cu mînerul de argint al cuţitului, sparse sticla ; apoi, cu grijă, ca să nu se taie în cioburi, scoase acuarela şi-o rupse în bucăţi.

— Ia talmeş-balmeşul ăsta de aici, zise ea lui Ane Mette care încărca pe o tavă vasele de la micul dejun.

La zgomotul sticlei sparte, Jan, cufundat într-o revistă medicală, nici măcar nu ridicase capul. Păru a nu auzi porunca dată servitoarei de către verişoara sa.

VI

ERAM INVITAŢI LA MASA DE prînz la pastorul din Troelle. Sigrid aranjase într-o cutie nişte caramele pe care le făcuse în ajun pentru nevasta pastorului.

— Am să tai cîţiva trandafiri pe care vreau să-i adaug la cutia cu bomboane, zise ea.

— Iar îmi despoaie grădina, oftă mătuşa Brita.

Văzîndu-se singură cu noi, ceea ce se întîmpla rar, se grăbi să ne facă unele confidenţe.

— Ştiţi că fata asta duce o existenţă nomadă ? Ah ! Am visat pentru ea o altă soartă. De cîte ori se întoarce la Tjorpa, are noi repulsii pentru obiceiurile din ţinutul nostru. Mi-a expus nişte teorii lipsite cu totul de bun simţ. Nişte sminteli ! De pildă, pune şi binele şi răul în aceeaşi oală şi socoate că orice mijloc e bun cînd e vorba să-şi atingi un scop, care pentru tine înseamnă de fapt singura raţiune de a trăi. Ceea ce-i trebuie nebunei ăsteia e un bărbat serios şi sever ! Dar încearcă să-i spui că-ţi sare în cap !

— Nu trebuia să se mărite cu Sven Lundell ? întrebă soţul meu care-şi golise luleaua şi acum şi-o umplea din nou.

— Ah, băiatul ăla ! zise doamna Lindval, ridicînd spre Jan ochii ei limpezi ca cei ai unui copil. S-a încăpăţînat degeaba, bietul băiat ! Ea nu l-a vrut, şi numai Dumnezeu ştie de cîte ori a cerut-o de nevastă !

Privirea soţului meu nu mai era decît o linie de oţel între genele întunecate.

— Lundell şi-a făcut studiile cu mine... Ce s-a mai întîmplat cu el ?

— Ştiu că s-a însurat cu o fată din Stockholm, unde s-a şi stabilit, zise ea.

Prin uşa-fereastră o vedeam pe Sigrid tăind trandafirii pe care, pe măsură ce-i tăia, îi punea într-un coş.

— Ştiam eu că are să-mi despoaie grădina ! Şi mi-i ia pe cei mai frumoşi ! gemu doamna Lindval. Îi trebuie chiar atîţia ?

— Hei, vorbăreţilor ! strigă Sigrid, se pare că aţi uitat că mîncăm la Troelle. Nu sînteţi gata şi Jerk se pregăteşte să înhame caii ! Eu mi-am şi pus rochia !

Jan clipi din ochi ca năucit văzînd-o pe verişoara sa alături de cai. Purta o rochie vaporoasă, de un mov tandru, împodobită cu dantele fine. O pălărie albă cu boruri mari îi umbrea uşor chipul de lumină. Şi din nou frumuseţea ei mă sperie, spaima îmi strînse inima. Părea însăşi *sommar älva* [1], radioasă ca şi ziua aceea care era o feerie de limpezime şi de miresme. Castanii de pe drum îşi aprinseseră toate lumînările roz care iscau sclipiri de aurore sub umbra verde a ramurilor lor. Trăsura mergea pe un covor de petale roz, păsările cîntau pierdute. Înaintam între cîmpuri de spice coapte. Sigrid opri caii şi alergă într-un loc proaspăt secerat. Cu o însufleţire plină de veselie, mîinile sale adunară un braţ de albăstrele, maci, margarete, şi cîteva păpădii înalte cruţate de coasă.

[1] Zîna verii (suedeză) (n. ed. fr.).

începu să sufle în acestea din urmă, în timp ce privirile ei umede îl învăluiau pe Jan.

— Îţi aminteşti ?! Cine sufla ultimul ?

Şi el, înduioşat de frumuseţea zilei şi de graţia acelei fete luminoase, răspunse cu o voce tulburată de o emoţie prost ascunsă :

— Da, Sigrid, îmi amintesc !

Mătuşa Brita şi cu mine ne aşezasem în fundul trăsurii. Jan şi Sigrid, în faţa noastră. Aceasta din urmă împleti într-o cunună florile risipite pe genunchii ei, apoi îşi puse cununa peste pălăria cu boruri mari, atît de potrivită cu chipul ei senin. Pe acel drum pe care-l străbătuserăm adesea împreună, amintirile se ridicau stol... Le auzeau chemările îndepărtate. Şi, fiindcă-i simţeam uniţi, reîntorşi într-un trecut la care nu puteam lua parte, sufeream cumplit.

Presbiteriul era o clădire veche, înghesuită la capătul unei alei de mesteceni. Pastorul Lindstrôm şi soţia lui ne-au primit sub porticul pictat şi sculptat. El, în redingotă, cu guler înalt, chenăruit cu alb, cu faţa rasă sub pletele lungi şi drepte. Buze surîzătoare de bun sosit. Ea, înaltă, puţin ceremonioasă, îmbrăcată într-o rochie severă, de lînă. Saluturile s-au schimbat fără efuziune, cu toate că perechea n-o mai văzuse pe Sigrid de mai bine de un an.

— *God dag ! God dag !*

Şi aici, duşumelele bine ceruite erau goale. O mulţime de broderii de mînă acopereau mobilele. Fiecare placă a monumentalei sobe de faianţă reprezenta un subiect de vînătoare. În odaia mare şi liniştită, ferecăturile, închizătorile cuferelor şi ale dulapurilor de vase străluceau, parcă erau de aur, pe lemnul întunecat al mobilei. De îndată ce ne-am aşezat la masă, între cei de faţă se stabili un curent de bună dispoziţie. Pastorul avea un fel de a mă privi care mă intimida. Mă simţeam prost, îmi sooneam că acei oa-

meni se mirau probabil de alegerea lui Jan, cu atît mai mult cu cît Sigrid, în intenţia precisă de a se pune, prin contrast, în valoare, ţinuse să stea lîngă mine. În cursul discuţiei, începu să-şi relateze impresiile despre Paris.

— Este oraşul care m-a captivat cel mai mult ! zise ea. Ai sentimentul că acolo viaţa e cît se poate de intensă, pasiunile sînt parcă mai violente, viciile mai ascunse...

La aceste vorbe, mătuşa Brita şi nevasta pastorului se uitară la tînără fată cu nişte ochi în care încolţise frica. Ea începu să rîdă.

— Prietenii mei francezi, zise ea, mă găsesc glacială şi închisă. Toţi îmi spun că sînt prea rezervată.

— Da, remarcă pastorul surîzînd, ne place să trecem drept personaje neînsemnate, ca nimeni să nu poată rîde de noi, nici spune : „Iată nişte oameni care n-au destulă ruşine ca să ascundă ce au mai bun în ei !"

Jan şi Sigrid rămaseră tăcuţi. Pe moment, privirile li se întîlniră. În ochii fetei, se citea o blîndeţe umilă ; în cei ai bărbatului, o emoţie prost stăpînită. Amîndoi erau trişti şi fericiţi... Lucidă, asistam la o scenă care mă sfîşia. Prin ferestre, se zărea biserica albă, cu acoperiş negru, ascuţit. Clopotniţa de lemn, mai largă jos, era foarte veche. Data de pe vremea cînd un rege din nord, trecînd printr-un sat, a fost servit de fata unui burgmeister cu o băutură de prin partea locului ; în cupă, laolaltă cu gustul boabelor coapte la soarele amurgului, se amestecase şi amărăciunea hameiului... După ce a rostit o scurtă rugăciune, pastorul s-a retras. Mătuşa Brita şi prietena ei se pregătiră de siestă.

— Să facem o plimbare cu barca ! zise Sigrid, ridicînd spre Jan nişte ochi rugători.

El primi propunerea cu o bucurie făţişă. Ca să ajungem la lac, am trecut printr-o pădure aidoma celor din poveştile cu zîne, scufundată într-o lumină verzuie. Trunchiurile pinilor, înalţi şi netezi, precum coloanele unei catedrale, păreau să se strîngă pe măsură ce înaintam, vrînd parcă să ne împiedice să pătrundem în împărăţia lor. Pe

un pămînt spongios, mișunau ciupercile roșii stropite cu alb, ca și cum ninsese peste ele. La ieșirea din penumbra verde, lumina puternică a zilei ne-a rănit ochii, dar tot verde se întindea în fața noastră și suprafața apei. Bărcuța aluneca printre ierburi iscînd un lung foșnet. Sigrid îl privi pe soțul meu cu o intensitate aproape maladivă. Eu însămi tremuram văzîndu-l cît e de frumos ! Își lăsase vesta pe bancă. Gîtul bronzat ieșea din răscroiala cămășii moi. Nasul, ușor acvilin, gura aspră, bărbia voluntară, fruntea care părea tăiată pentru coif îi dădeau un profil ca al seniorilor de odinioară. Ochii lui căpătaseră o strălucire metalică, dar, ori de cîte ori o priveau pe Sigrid, dezvăluiau o blîndețe neașteptată, care o tulbura.

— Ce ai ? o întrebă el surprins, în timp ce fata își ascunse fața în mîini.

Lacrimile îi curgeau printre degete.

— Ce ai ? Haide, repetă el cu o emoție care-i strîngea glasul.

Ea clătină din cap, ștergîndu-și ochii. Un parfum nedefinit i se risipi din batistă. Ce amintire trecu prin inima lui Jan ? Trăsăturile i se împietriră. Farmecul fusese rupt.

VII

O AȘTEPTAM PE SIGRID PENtru gustarea de dimineață.

— A ieșit cu noaptea în cap, nu știu cu ce aer de sărbătoare ori de nebunie ! ne zise mătușa Brita. N-am liniște o clipă !

Eram așezați pe terasă, deasupra grădinii în care străluceau florile. Dincolo de grilajul scund, drumul scăldat în

soare se pierdea în marginea pădurii care acoperea zarea. Ane Mette adusese o tavă încărcată, dar Jan insistă s-o ducă înapoi. „Ar fi nepoliticos să mîncăm fără Sigrid, zise el. O linişti pe mătuşa Brita :

— Nu te teme pentru Sigrid, e o călăreaţă desăvîrşită. Dealtfel, iat-o !

În depărtare, un punct creştea rapid. Ajunsă în dreptul nostru, amazoana se opri. Cu o mişcare bruscă a şalelor, întoarse iapa şi, dreaptă în şa, conştientă de tabloul magnific pe care-l înfăţişa, rămase cîteva clipe nemişcată, arătîndu-ne profilul fin, cozile grele acoperite de un fetru cochet de care atîrna un văl lung şi uşor. Ne salută cu mîna. Soţul meu se sculă repede şi se duse lîngă ea. Uşoară, Sigrid sări de pe calul pe care-l lăsă în grija servitorului. Jan şi Sigrid se înapoiară alături. Două siluete înalte, ea doar cu puţin mai scundă decît el. Dacă părul vărului ei părea de aur fluid, pletele ei păreau scăldate cînd de soare, cînd de lună. Purta un minunat costum de amazoană. Gulerul montant, talia foarte ajustată îi scoteau în relief bustul. Cizmele lăcuite sclipeau de sub rochia a cărei trenă şi-o aruncase pe braţul stîng. În mîna dreaptă ţinea mănuşile şi cravaşa şi mergea încet, sprijinindu-se de Jan. Cu obrajii însufleţiţi, cu dinţii şi ochii strălucitori, părea îmbătată de lumină şi de speranţă.

Cu cîteva ceasuri mai înainte, punîndu-mi mîinile pe umeri, Jan îmi spusese :

— Te admir, dragă Ide. Niciodată n-am crezut că te-ai putea stăpîni cu atîta curaj ! Dar liniştea ta nu mă înşală. Ştiu cît ţi-e de greu să mai rămîi în casa asta ! Tocmai de aceea am fixat în mod definitiv data plecării !

— Plecăm ? Cînd plecăm ! am spus eu într-o explozie de veselie.

El surîse.

— Poimîine cu trenul de opt şi patruzeci şi cinci, dimineaţa.

Mi-am stăpînit bucuria care mă înăbuşea, vrînd să rămîn rezonabilă pînă la capăt. În curînd, vom pluti spre

o țară unde femeile erau mai puțin periculoase. Jan își va regăsi activitatea, pianul lui, iar eu îmi voi regăsi fericirea. Fericirea de a-l adora fără constrîngere, de a-l admira muncind. Voi uita neliniștea, voi uita spaimele. Dar de ce anume mă temeam ? Soarta mea era bună și putea să-mi fie milă de cea care mă invidia cu lacrimi de sînge. Am hotărît să fiu generoasă în acele puține ore pe care le mai petreceam acolo și am început să caut pretexte ca să-i îngădui lui Sigrid să-l vadă pe Jan, singură. La puțin timp după dejun, din salon se auziră niște acorduri energice. Deci îi învinsese rezistența și el se așezase la pian ! Se auzi rîsul Sigridei, basul lui Jan murmurînd ceva, o tăcere, apoi niște sunete de vioară. Sunetele astea stîngace, sacadate, să însemne oare tot talentul lui Sigrid ? Ai fi zis că e vorba de un copil care abia învață și se străduie să evite notele false. Brusc, am înțeles. Ceea ce evocau ei în acest cuminte duet era tot trecutul : o fetiță strîngîndu-și vioara la pieptul plăpînd ; la pian, două mîini de băiat disciplinînd măsurile... Ah, acel trecut, copilăria, adolescența lor comună, acel trecut, în care ei jucaseră jocul cumplit al dragostei și al urii, nu va fi oare mai puternic ? Fiecare obiect din această casă, fiecare pas în această grădină și pe aceste drumuri aminteau de un trecut care le aparținea numai lor. Un trecut plin de drăgălășenii copilărești, de răutăți copilărești. Răsfoind albumele de familie, cădeam, aproape la fiecare pagină, pe două siluete plăpînde sau în floarea tinereții. Aveau opt, cincisprezece, douăzeci de ani. O fetiță slabă, cu înfățișare de copil sălbatic, cu două cozi lungi pe spate ; un băiat robust, cu privirea curioasă. Doi tineri pe cal, ea îmbrăcată în costum de amazoană, cu același chip ca și astăzi, doar mai trufaș, cu spuma de aur a pletelor izbucnind de sub pălărie. Apoi la un moment dat am văzut trei tineri — apăruse și cel de-al treilea care-i despărțise — echipați pentru munte, cu raniță în spate, cu alpenstockul în mînă, undeva, pe un fund de stîncă, alb de zăpadă. În acest *tête-à-tête* pe care li-l facilita imprudenta mea complezență, ea izbutise oare să-l convingă că vechea

ei trădare avea circumstanțe atenuante ? Oare el o iertase ? După masa de prînz, ne-am urcat în odaia noastră și Jan s-a trîntit în pat.

— Aș vrea să mă odihnesc puțin, spuse el. Sigrid e sub umbrar. Du-te să-i ții companie, pentru că o vom părăsi foarte curînd.

Într-o rochie ușoară, bleu ca cerul, rivala mea stătea jos, profilîndu-se pe fondul frunzișului întunecat. În fața ei, pe masa rustică, zăceau fotografii, scrisori, pietricele de cuarț roz, dinți de elan încadrați în aur, un degetar minuscul și, într-un sipet deschis, un șir de pietre prețioase de un roșu închis.

— Cînd am împlinit optsprezece ani, zise ea, astea le-au înlocuit pe alea ! Îmi arătă niște cochilii mici de melci înșirate într-un colier. Cît de greu trebuie să-i fi fost, biețul băiat, să curețe aceste mici orori, să le lustruiască, să le găurească, să le dea reflexul ăsta de sidef ! Așază-te lîngă mine, urmă ea, și lasă naibii mutra asta nenorocită ! Te supără că lucrurile astea vin de la un Jan pe care nu l-ai cunoscut ? Un Jan nestăpînit, impulsiv, rebel la orice frîu ? Și întotdeauna gata la vreo glumă extraordinară ? Astăzi Jan e taciturn, sever, surîsul lui e rar... Ai zice că cele mai bune resorturi ale lui au fost sfărîmate.

Am protestat.

— Nu-i un om de viață, e adevărat. Dar închipuie-ți că, în meseria lui, e zilnic în contact cu boala, cu nenorocirea, cu moartea. Nu știi cît poate să fie de bine dispus și de vesel cu bolnavii lui. Mulți se vindecă pentru că au încredere în el și pentru că le sugerează voința de a se vindeca. Admit, Sigrid, că tu ai avut partea cea mai bună din el, dar tu nu l-ai văzut ca mine, trudind din greu ! Nu i-ai văzut, în fața sălii de chirurgie, pe bieții oameni cum așteaptă de la el minunea, nu l-ai văzut cu halatul lui alb și cu mănușile încă pline de sînge cum îi liniștește pe cei care-l imploră, cum le zîmbește, cum le dă speranțe !

Sigrid mă ascultase, cu ochii dilatați de o atenție pătimașă, cu obrajii îmbujorați. Am tăcut. Atunci ea și-a luat capul în mîini.

— Cît ești de fericită, Ide, că trăiești alături de el !

Și mai mormăi ceva care aducea cam cu : „Și cît te urăsc". Așeză în frumoasa casetă obiectele etalate pe masă și o închise cu cheia.

— Iată tot ce mi-a rămas de la el ! zise ea, cu gura crispată de amărăciune. Trebuie să mă mulțumesc cu lucrurile astea inerte cînd inima mea, sîngele meu strigă după el ! Se înfurie : Nu mai pot ! Nu mai pot ! Și pumnii i se năpustiră pe capacul cutiei, zgîriindu-l cu unghiile.

— Sîngerezi ! am strigat eu speriată.

Într-un gest de turbare, își șterse degetele de frumoasa rochie azurie, pe care apărură cîteva pete. M-am dat înapoi în fața privirii ei rătăcite.

— Nu pot trăi fără el, Ide, gemu ea. Acum, după ce l-am revăzut, nu mai pot ! Nu mai pot ! repetă ea cu disperare. Dă-mi-l înapoi, Ide ! Nu știi ce fire ne leagă pe unul de altul ! Nu știi de cîtă pasiune e capabil ! Cît de imensă e dragostea lui pentru mine ! Crezi că nu mă mai iubește ? Fleacuri ! Îi voi explica, va trebui să mă asculte, să înțeleagă că există fapte care-și dau concursul ca să piardă o ființă... Împrejurările, cerul, atmosfera, ce știu eu ! Mă va crede ! Am fost dintotdeauna a lui, Ide ! Domnea asupra mea. Cu blîndețea ori cu forța știa să-mi înfrîngă rezistența. Ah ! cît îi plăcea lupta, cît îi plăcea cucerirea ! N-o poate exercita asupra ta, biată Ide, gîtul tău e dintre cele care se pleacă ! Al meu e mai ferm. Ascultă ! Nu mă tem de nimeni. Nimeni niciodată nu m-a putut face să-mi cer iertare cînd eram răutăcioasă. Mai curînd m-aș fi lăsat zdrobită în bătaie. Ei bine, vrei să știi ? Îl supăram pe Jan pentru singura plăcere de a mă arăta calină pe urmă și de a fi iertată ! Îl făceam să mă amenințe și tremuram de spaimă și de plăcere și cred că numai teama pe care o aveam față de vărul meu m-a făcut să fiu atît de nebună

după el. Și, apoi, gusturile noastre asemănătoare pentru muzică și pentru legendele țării ne țineau departe de ceilalți copii din tîrg. Ne ajungeam unul alutia și zilele ni se scurgeau bogate în fantezie, feerie, dragoste ! Da, Ide, dragoste ! La zece ani ne iubeam și obrajii mei păleau cînd Jan, care avea doisprezece ani, se ivea brusc în fața mea. Și el ? Mă iubea mai mult decît viața, mi-a spus-o ieri din nou, vai, fără să vrea să admită nebunia mea de-o clipă. Dar mă iubește. Ide, l-am simțit, niciodată n-a încetat să mă iubească și e nenorocit, crede-mă ! Redă-i libertatea pe care nu ți-o va cere niciodată, dar pentru care te va binecuvînta, Ide ! Renunțarea ta ar fi dovada unei iubiri adevărate și te va ridica mai mult în ochii lui decît într-ai mei, căci eu sînt incapabilă să mă resemnez. Îl adori, se vede asta ! Jan îți va mulțumi pentru sacrificiul tău și nu te va uita niciodată !

Mă ridicasem în picioare. Vedeam ochii verzi ai impertinentei ființe strălucind. Probabil că-i păream o rivală ușor de înlăturat. N-avea de partea ei frumusețea, orgoliul care-i făceau atît de patetice gesturile de implorare, ochii plini de rugăminte, tonul de cerșetoare ? Cum, amintindu-și de copila independentă, mai tîrziu de tînăra impetuoasă, soțul meu nu fusese mișcat de acea Sigrid transformată prin suferință, pierdută de umilință și de căință ? I-am răspuns cu voce fermă :

— N-ai să izbutești să mă subjugi, Sigrid. Niciodată nu-mi voi lăsa bărbatul, niciodată, ți-o jur ! Atîta timp cît nu-mi cere el însuși libertatea. În acest caz, dar numai în acest caz, mă voi înclina...

Brusc, chipul ei se liniști, ochii își reluară expresia lor frumoasă, puțin tristă. Oare auzise pasul lui Jan care se ivi la intrarea în chioșc ? Își învălui vărul într-o privire atît de pătimașă, atît de plină de rugăminte și dragoste, încît ăm întors capul. Îndreptîndu-se spre el, îi întinse mîinile. Rochia pătată de sînge îi dădea un aer tragic. Ca și cum n-aș fi existat, Sigrid îl întrebă fără nici o rușine pe soțul meu :

— Mi-ai citit scrisoarea, Jan ? Te-ai convins sau vrei să pleci fără să ne fi împăcat ?

Ochii lui Jan n-avuseseră niciodată acea blîndeţe, vocea lui, acel accent plin de emoţie, ca atunci cînd îi răspunse :

— Nu mai sînt supărat pe tine, Sigrid.

Emoţia o făcu să se clatine. El o prinse în braţe.

— Nu vreau să trăiesc fără tine, gemu ea. Nu cer nimic, nimic decît să trăiesc unde trăieşti şi tu ! Ai milă de mine ! Ia-mă cu tine ! Fie-vă milă la amîndoi, luaţi-mă cu voi !

Se desprinse din mîinile lui Jan cu toate eforturile lui de a o reţine. Căzută la picioarele sale, îşi apăsa capul pe genunchii lui, repetîndu-şi nebuneştile rugăminţi. El o ridică şi-o strînse la piept. Uitînd de prezenţa mea, o privea pătimaş. Ea avea ochii închişi, genele lungi îi umbreau transparenţa obrajilor şi gura soţului meu era atît de aproape de buzele ei palide, încît am ieşit pe furiş ca să nu văd ceea ce m-ar fi sfîşiat. M-am urcat în odaia noastră. Eram atît de răscolită de scena la care fusesem martoră, încît, muindu-mi-se picioarele, m-am lăsat să cad pe patul desfăcut unde-şi făcuse Jan siesta. O mînie nebună puse stăpînire pe mine. Aş fi vrut să strig, să mă pretez la o răzbunare imediată. Dar am auzit pasul şi vocea lui Jan. Atunci, cramponîndu-mă de pat, am avut senzaţia că alunec într-o prăpastie.

VIII

— IDE, STRIGĂ DE JOS VOCEA lui Sigrid. M-am apropiat de fereastră. Îi dai voie soţului tău să meargă călare împreună cu mine ?

Ce-aş fi putut să-i răspund din moment ce Jan nu-mi venea în ajutor ? Puţin mai tîrziu i-am văzut plecînd.

I-am văzut dispărînd pe sub brazii de la capătul drumului. Oare de cîte ori, în decurs de două ore, cît a durat absența lor, m-am uitat la ceas ? Niciodată acele lui nu mi s-au părut că înaintează atît de încet. În bucătărie, m-am uitat la Ane Mette cum frămînta cu mîinile ei uscate și brune aluatul unei prăjituri care trebuia să fie servită odată cu cafeaua de la ora patru. Pe urmă am ascultat văicărelile mătușii Brita care se plîngea că fiică-sa o părăsește, că, de îndată ce vom pleca noi, nu va întîrzia nici ea să-și reia hoinărelile ; repeta mereu aceeași poveste : „Ar trebui să se mărite. Am să mor și n-am să am nepoți !"

S-au întors la masa de prînz, cam întunecați amîndoi. Sigrid abia se atingea de mîncare. De două ori, cîte un oftat lung pe care nu izbuti să și-l stăpînească, i se urcă din piept pe buze. Mamă-sa o privi cu neliniște. Jan, dimpotrivă, vorbea mai mult ca de obicei. Un roz aproape imperceptibil îi apăruse sub bronzul pomeților. Ai fi spus că slăbise în cîteva zile. Cînd am întîlnit ochii lui Sigrid, am citit în ei nu știu ce hotărîre. Sculîndu-mă de la masă, am simțit cum și eu mă subțiasem. Încă o oră trecută care ne apropie de plecare !

— Plecăm mîine dimineață, mi-a spus Jan, de îndată ce-am rămas singuri.

Avea un aer serios care mă intimida.

— Îți rămîne toată după-amiaza ca să împachetezi lucrurile, adăugă el.

Oare m-am apucat vreodată de vreo treabă cu mai multă tragere de inimă ? Abia puteam să-mi liniștesc inima, care-mi bătea atît de tare, încît mă simțeam rău. Cînd sună gongul pentru gustare, nu mai aveam decît de împăturit rochiile. În acel moment Jan se întorcea călare de la vizita de adio pe care i-o făcuse pastorului. După cafeaua luată pe terasă, am coborît în grădină. Era o zi minunată, impregnată de mirosul cald al rășinii și de parfumul florilor. Luîndu-și vărul de braț, Sigrid îl trase

spre umbrar. Nu m-am supărat. Fată bună, îi acordam cu plăcere acest moment de singurătate împreună cu soțul meu. Ultimul ! Trebuia să-mi exprim bucuria care, la acest gînd, trepida în mine, și am început să mă joc cu puternicul cîine danez, a cărui simpatie o cîștigasem încă din primele zile. Alerga alături de mine ca un nebun, încerca să mă înhațe de mînă fără să-mi facă vreun rău. Am ajuns astfel în spatele zidului de verdeață al chioșcului, de unde, printr-o spărtură, i-am zărit pe Jan și pe Sigrid. Ea îl ținea de după mijloc, și-și sprijinea fruntea de el.

— Nu pleca... Nu pleca... se ruga ea.

N-am putut auzi răspunsul. Cu lătrături nerăbdătoare, Karo mă îndemnă să continui jocul, pînă cînd, epuizată, m-am trîntit în iarbă. Animalul se culcă alături de mine, gîfîind, cu limba afară. Cele cîteva cuvinte pe care le surprinsesem mă umpluseră de neliniște. „Nu pleca !" Dacă Jan ceda ? Acum eram departe de umbrar. În tăcerea care a urmat, am auzit vocea lui Jan, o voce alarmată, care mă făcu să alerg. Verișoara lui era întinsă pe banca din chioșc, palidă de parcă era pe moarte. Soțul meu o bătea pe mîini, rostindu-i speriat, numele.

— O sincopă... murmură el, privindu-mă cu un aer nenorocit.

O luă în brațe, rugîndu-mă s-o iau înainte și s-o anunț pe mătușa Brita. Un miros de amoniac și de valeriană se răspîndi în toată casa. Ușa odăii lui Sigrid rămase deschisă. Neliniștită, stăteam aplecată peste balustrada scării. În sfîrșit, bătrîna doamnă apăru, urmată de Jan care închise încetișor ușa. Sigrid dormea. După această alarmă, care se părea că ne amenință plecarea, m-am simțit ușurată văzîndu-l pe Jan pornind la plimbare.

— Un marș bun înainte de cină ! strigă el, făcîndu-mi un semn prietenesc.

Stăteam la fereastra odăii noastre. Ochii mei mîngîiau cele două valize și un cufăr ale cărui curele Jan le și înnodase ; totuși nu izbuteam să cred că vom pleca într-adevăr.

Trebuia să privesc situația în față, să nu mă tulbur și mai ales să nu mă las înșelată. Jan o iubea pe logodnica lui de odinioară cu aceeași putere ca și altădată. Nu-mi era îngăduit să mă mai îndoiesc. Dorința pătimașă a acestei ființe făcea din el ce voia. Dar îi cunoșteam și cinstea lui în ceea ce privește sentimentele. Știam că nici un moment nu-și va călca în picioare cinstea. Alegîndu-mă în mod liber și știind în ce măsură îi aparțineam, niciodată nu m-ar fi repudiat ! Vai ! Știam bine că gîndul suferinței lui tăcute mi-ar fi fost de nesuportat și că, pînă la urmă, aș fi ajuns să-i redau libertatea, chiar cu sacrificiul vieții mele. Luînd-o razna cu imaginația, lacrimile, fără să-mi dau seama, îmi curgeau fierbinți pe mîinile împreunate. Jan mă găsi în această stare. O expresie de îngrijorare îi adumbri trăsăturile.

— Dragă Ide, spuse el, obrajii tăi au început să pălească. Nu te tulbura astfel ! N-ai nici un motiv să te frămînți, crede-mă !

— Știu că nu-ți plac lacrimile, i-am spus, suspinînd.

El își încruntă sprîncenele.

— Dacă ai ști, Ide, cît mă mîhnești tot scuzîndu-te atît ! Purtarea mea față de tine justifică oare teama ta constantă de a nu-mi displace ?

Am făcut semn că nu, incapabilă să răspund.

— Eu trebuie, nevastă dragă, să-ți cer iertare pentru toate poveștile astea la care te-am expus în mod deliberat. Dar n-am putut să prevăd... Împins de dorința de a-mi revedea patria, i-am scris mătușii Brita cu nădejdea că-mi va spune că fiică-sa s-a măritat. Nu mi-a spus nimic în scrisoarea ei de răspuns, dar mi-a dat de înțeles că Sigrid va rămîne pînă la toamnă în nu știu ce parte din nordul Angliei. Eram deci liniștit. Cum să presupun că fata asta se încăpățînase într-o amintire care nu putea fi decît penibilă pentru ea ? Dar iată-te la capătul neliniștilor tale, Ide. În curînd vom ajunge în tîrgușorul nostru liniștit și ne vom relua bunele și vechile obiceiuri. Totul e gata ? întrebă el arătînd cu mîna cuferele. Deschise o cutie : Ah,

da, zise el, Sigrid mi-a dăruit portofelul ăsta... Mi-a spus că mă aşteaptă de şapte ani...

Am admirat obiectul de piele fină.

— Şapte ani... am murmurat eu.

Pe cale de a aranja nişte cărţi, soţul meu ridică ochii :

— Da, Ide, şi măcar că în ţara asta aşa ceva nu-i un lucru rar, fidelitatea asta m-a surprins şi m-a mişcat. Fata asta are într-adevăr ceva ciudat ! Vezi tu, nu cunoşteam femeile, zise el aprinzîndu-şi o ţigară. Sigrid mă surprinde... O credeam fericită şi... Dragostei sale îndurerate şi constrînse, eu i-am opus dispreţul şi dorinţa de răzbunare. Văzînd-o la picioarele mele, i-am acordat o iertare mărinimoasă şi distantă ! Ai într-adevăr de ce rîde de mine, de o fiinţă atît de înfumurată ! Ei i-am zdrobit viaţa, eu mi-am refăcut-o pe a mea. Ce mai pot face azi pentru ea ?

În amărăciunea lui, uitase de mine, nu-şi dădea seama cît rău îmi făcea. Îşi puse mîinile pe umerii mei :

— Nevastă dragă, tu eşti odihna ! Lampa blîndă care arde seara în dosul unei perdele albe...

Pe fereastră, îl vedeam pe Jerk, cu o mutră încruntată, ducîndu-se şi venind pe aleile grădinii : în seara aceea trebuise să taie el trandafirii pentru masa de seară. Ane Mette veni să ne spună că masa e gata cu o voce pe care ţi-o iei cînd în casă se află un bolnav. Privirea ei neliniştită făcu înconjurul camerei.

— Cum se mai simte fiica dumitale ? o întrebă Jan pe mătuşa Brita.

— Mai bine, răspunse ea oftînd. A vrut să se scoale şi să vină la masă...

În orice împrejurare Sigrid avea grijă de toaleta ei. În seara aceea apăru într-o rochie de satin alb, care i se mula pe trupul ei minunat şi al cărei decolteu îi lăsa libere gîtul şi umerii. Cozile ei mari şi luminoase păreau o somptuoasă diademă. Aşa cum stătea în cadrul uşii, cu ochii ei prelungi şi strălucitori, cu febra colorîndu-i în roz obrajii delicaţi, era dumnezeiesc de frumoasă.

— Nu trebuia să-ţi părăseşti odaia ! zise Jan conducînd-o la masă.

— Ultima seară... murmură ea, încercînd să surîdă, un biet surîs de o suavă tristeţe. Privirile li se întîlniră, li se cufundară una într-alta. Ochii lui Jan se tulburară de dorinţă, în timp ce ai ei înotau în lacrimi. Pe mine mă uitaseră. Mătuşa Brita se plînse de junghiuri în picioare.

— Vom avea furtună, murmură Ane Mette care servea la masă.

Într-adevăr, nori negri acoperiseră orizontul. Dar grădina era încă luminoasă. Jan îi oferi lui Sigrid braţul ca să treacă în salon. O copleşea cu atenţii, o trata ca pe o condamnată căreia trebuie să-i acorzi ultimele atenţii. Mătuşa Brita îşi aduse împletitura şi se aşeză în uşa-fereastră. M-am aşezat alături de ea, ca să-i prind ochiurile pe care le scăpase pînă jos, la marginea împletiturii.

— Cîntă-mi ceva, Jan...

Sigrid se lăsă să cadă într-un fotoliu.

Soţul meu se aşeză la pian.

Din clapele abia atinse, ţîşni un val de note perlate ca un talaz jucăuş care sare, recade, se dizolvă în spumă. Un surîs, un capriciu, o bulă colorată care se sparge, piere... Introducere sclipitoare evocînd poate primăverile fugare, făgăduielile fragile... Apoi, puţin cîte puţin, din tumultul de arpegii, se desprinseră, în note mai clare, teme populare şi familiare. Imagini clare ale copilăriei mîngîierilor caste. Beţia de a alerga în aerul matinal. Nădejdile şi dorinţele neliniştitei adolescenţe nerăbdătoare să trăiască... Şi acea muzică estompată, catifelată, în care răsunau clopoţei argintii, nu era menită să le aducă aminte de sania în care, vîrîţi unul în altul, alunecau iute în aerul îngheţat ? Şi iată şi foşnetul pinilor uriaşi, mugetul torentului şi al cascadelor. Notele curgeau, se amplificau, se pierdeau într-o rafală de octave. Pianul tuna şi palpita ; discuţie între vîntul ce urla, arborii răsuciţi, florile îngrozite... Brusc, un acord sec, o disonanţă atît de sfîşietoare, încît se păru că toate coardele instrumentului au fost rupte dintr-o sin-

gură lovitură! Sigrid tresări și se aplecă spre cel care cînta. Apoi se sprijini de spatele fotoliului, inertă, cu pleoapele închise. Ai fi crezut că e moartă, fără mișcarea ușoară a sînului.

— Mai cîntă! suspină ea.

Și jocul bizar reîncepu, ciopîrțit, sacadat, crispînd nervii. Ai fi zis că un șef invizibil de orchestră bătea măsura, amesteca ritmurile într-un vîrtej îndrăcit, crea o muzică nemaiauzită niciodată, făcută din sarcasm, din furie, din tulburări de nepotolit. Dar brusc, urechea emoționată se liniști. Era acalmia după zarvă. Notele deveniră mai încete, spațiindu-se ca ultimele picături de ploaie sau ultimele lacrimi ale unei inimi care se liniștește. Acum muzicianul improviza, și cantilena era impregnată de iertare și de tandrețe... În fața fetei care asculta și căreia abia i se mai putea distinge chipul, Jan își deschidea sufletul prin limbajul inexprimabilului... Confidențe melodice, față de care eu rămîneam străină și care mă chinuiau. Dacă mai înainte mă cramponasem de ideea plecării noastre iminente, acum spaima de viitor mă sufoca. Un nor se întinsese deasupra casei, întunecînd odaia. Jan, care, de la o vreme, îl lăsase să vorbească în locul lui pe cel mai melancolic dintre marii maeștri, cînta cum nu mai cîntase niciodată *Preludiul al doilea* de Chopin, încărca muzica asta dureroasă cu propria sa tristețe, se gîndea poate la mările îndepărtate care urmau să-i despartă, la mările pustii, unde și unul și celălalt căutau în van pavilionul speranței. Iată ce exprimau clapele de ivoriu și de abanos și aveam impresia că erau inundate de lacrimi. Un fulger galben și roșu, urmat de bubuitul tunetului, smulse din tenebre o femeie bătrînă, adormită peste împletitura ei și alte trei ființe în chinurile unui conflict iremediabil...

Mă întrerup adesea, cu capul în mîini, cuprinsă de o insurmontabilă descurajare. În timpul zilei, îmi este imposibil să scriu. Fermierii mă privesc cu neliniște. Trebuie să le par indiferentă, bizară. Îi ajut la treabă, dar fără tragere de inimă. Ca să nu-mi necăjesc binefăcătorii, mă așez cu ei la masă și mă străduiesc să mănînc. Spre seară plec

prin Veldul pustiu. Aș putea merge ceasuri și ceasuri fără să întîlnesc o singură manifestare a vieții. Aerul e nemișcat, tăcerea opacă. Îmi rumeg revolta, desperarea, hotărîtă să-mi părăsesc caietele, tremurînd să mai evoc un trecut care mă sfîșie. Apoi, într-o dimineață, cînd mă trezesc, simt, revenind în mine, nevoia de a scrie. Atunci simt tot atîta bine cît și rău și-mi adun amintirile una după alta. De îndată ce mă instalez în fața mesei, cu mîna așezată pe o nouă foaie albă, memoria mea, limpezită parcă de lunga odihnă îmi redă faptele, personajele, aspectul cerului și și starea atmosferei, cu o claritate prodigioasă, o realitate care, adesea, mă face să întind mîinile ca și cum aș putea atinge imaginile care-mi populează odăița...

Așa că-mi sînt prezente cele mai mici detalii ale acelei nopți tragice. După ce-am condus-o pe Sigrid pînă în pragul camerei sale, ne-am urcat în odaia noastră. Eu m-am aplecat pe fereastră. Greierii cîntau pe mirișteși, cînd vîntul trecea printre ramuri, se auzea zgomotul moale al cîte unui fruct copt căzînd în iarbă. Jan avea aceeași frunte îngrijorată pe care i-o vedeam în ajunul vreunei operații complicate. Îl auzeam agitîndu-se în cabinetul de toaletă după ce mă culcasem. Cînd veni lîngă mine, mă întrebă arătînd spre bagaje :

— E gata totul ?

Mai rămăsese întredeschis doar un cufăraș, în care urma să ne punem a doua zi obiectele de toaletă. Am rămas multă vreme cu ochii ațintiți pe cerul furtunos. Oare soțul meu dormea ? Trupul lui mare rămăsese nemișcat sub cearșaf. Un tunet înfricoșător ne făcu pe amîndoi să tresărim. Săbii fosforescente săgetară camera.

— Trăsnetul a căzut aproape de aici ! strigă Jan.

Ne-am năpustit la fereastră. Jos, niște stoguri de paie ardeau aruncînd jerbe de scîntei ; ai fi putut să le iei drept niște focuri ale bucuriei. Chiar în acel moment cineva bătu la ușă.

— Jan ! chemă vocea sufocată a mătușii Brita. Repede, repede ! Sigrid...

Mai îngăimă cîteva vorbe pe care nu le-am putut înțelege...

Soțul meu își puse în grabă halatul de casă și coborî. Oare ce se întîmplase ? Între bubuiturile tunetelor, auzeam un du-te-vino afară. Ane Mette întredeschise ușa.

— *Fru* Yvarsen, doctorul vă roagă să-i dați trusa care se află în valiza albastră.

Bătrîna tremura.

— Stăpîna dumitale e bolnavă, Ane Mette ? am întrebat-o eu, întinzîndu-i obiectul cerut.

Ea mă privi dintr-o parte.

— O să vă spună doctorul... făcu ea evaziv.

Mă agitam, sigură că incidentul, de care încă habar n-aveam, ne va împiedica să plecăm și, văzîndu-mi pregătirile amenințate, ochii mi se umplură de lacrimi. Nu mai puteam sta locului. Punîndu-mi un capot peste cămașa de noapte, am coborît în grădină. Ploaia încetase. Lumini polare alunecau la orizont. Copacii și florile se întindeau cu voluptate în aerul împrospătat. Prospețime minunată, în care domina parfumul trandafirilor. La fereastra lui Sigrid, o lumină slabă dovedea că lampa fusese acoperită. Cealaltă fereastră era deschisă. M-am apropiat și am surprins glasul îndurerat al rivalei mele :

— ...Era o noapte la fel ca asta... Stăteam în fața patului, tău înconjurată de fulgere. Adu-ți aminte ! M-ai luat la tine în pat, m-ai strîns la piept !

— Eram niște copii ! zise vocea gravă a soțului meu.

— Ne iubeam ! Ah, cum ne mai iubeam ! gemu ea.

— La ce bun să mai scormonești amintirile acelea care-ți fac rău ?

— Cum de nu pot inventa cuvinte noi, cuvinte care să-ți trezească mila, să te facă să plîngi !

— E de ajuns că plîngi tu, Sigrid.

— O voi lua de la capăt ! strigă ea hohotind.

Atunci, pe tonul acela imperios pe care știa să-l ia față de un bolnav recalcitrant, Jan strigă :

— Nu ţi-e ruşine ? În ţara noastră se moare din datorie, niciodată din dragoste !

Ea continuă să plîngă murmurînd ceva şi el răspunse :

— Îţi făgăduiesc, dar bea asta !

În acel moment, în sufragerie se aprinse lumina. Mătuşa Brita apăru la uşa-fereastră şi privi afară.

— Tu eşti, Ide ? Vino, fata mea, să bei o ceaşcă de cafea cu mine ! Cît eşti de palidă ! zise ea văzîndu-mă. Ah ! Sigrid asta m-a făcut să mă treacă toate năduşelile ! În noaptea asta ne-a întors pe toţi pe dos !

— Ce-a făcut, mătuşă Brita ?

Bătrîna îşi încrucişă, pe masă, mîinile mari şi moi.

— M-am trezit tresărind la bubuitul ăla care trebuie să te fi trezit şi pe dumneata. Trăsnetul căzuse peste stoguri. Şi iată că aud un ţipăt, care mă străpunge ca un fier roşu. Poate că s-a speriat, mi-am spus eu alergînd în odaia lui Sigrid atît de repede cît îmi îngăduiau bietele mele picioare. Ce spectacol, Dumnezeule ! Şi-acum mai tremur ! Cămaşa de noapte era roşie de sînge şi sîngele ţîşnea în juru-i, împroşcînd patul în care stătea. Am crezut c-a asasinat-o careva, dar ea începu să se vaite ; „Vreau să mor, vreau să mor !“ şi continua să-şi agite mîna tăiată care şiroia ca un robinet deschis. Am luat un şervet, l-am înnodat deasupra rănii, strîngîndu-l cît am putut de tare şi am dat fuga să-l chem pe soţul tău. „Nu strigi şi nu laşi uşa deschisă cînd vrei să mori !“, mi-am zis eu. Jan intră.

— Vai ce frumos miroase a cafea aici ! Mă poftiţi şi pe mine ?

Şi el era foarte palid, avea un aer trist şi obosit. Mătuşa Brita se grăbi spre el, îi turnă băutura fierbinte şi puse alături o sticlă de *arack*.

— Cum îi merge verişoarei tale ? întrebă ea.

— Doarme, cîteva ceasuri vom fi liniştiţi. Cred că avem într-adevăr nevoie de linişte, nu-i aşa, Ide ?

În odaia noastră, împinse cuferele cu piciorul.

— În concluzie, nu mai plecăm mîine, sau mai bine zis azi. Eşti decepţionată, biata mea nevastă ?

L-am privit fără să pot răspunde ceva. El surîse silit :

— Da, am făcut prostia să-i promit... Mi-a fost teamă... Leşinase de două ori. Şi apoi, surîse el, am băgat de seamă că ei îi era mai frică decît mie. Dealtfel n-a făcut decît să-şi zgîrîie uşor venele, deşi a sîngerat mult... Rămase gînditor. Dar, mă rog, suferă destul, surescitarea nervilor ei e neliniştitoare. Am determinat-o să ia un calmant. Şi-a vîrît în cap că de acum încolo nu mai poate trăi departe de mine. Da, Ide, mai bine să-ţi vorbesc deschis de complicaţia asta în care imprudenţa mea ne-a aruncat pe toţi trei ! Dar, linişteşte-te, călătoria noastră nu s-a amînat decît cu cîteva zile. Îţi aparţin, n-ai de ce te teme ! Apoi adăugă foarte încet : Între noi există o umbră mică şi dragă...

Nu mi-am putut reţine prea mult lacrimile care mă sufocau. M-a luat în braţe, eu mi-am lăsat capul pe pieptul lui.

— Biata mea nevastă, dacă ai şti cît regret că m-am întors în casa asta...

— N-ai nici o vină, am protestat eu, n-ai crezut că verişoara ta te-a uitat, că s-a măritat ? Dar cînd te-a iubit atîta, cum te-ar fi putut uita ? Nu-i nimeni pe pămînt ca tine...

— O, soţie indulgentă... murmură Jan, încruntîndu-şi sprîncenele...

IX

ERA PRIMA OARĂ CÎND INtram în camera lui Sigrid. Ca şi în celelalte odăi, pereţii erau îmbrăcaţi în lemn, dar aici, într-un lemn frumos de

trandafir, neted ca satinul. Cărți scumpe, legate, străluceau în dosul grilajelor de aramă ale unei biblioteci scunde. Patul, care ocupa jumătate dintr-un perete, era acoperit cu o minunată blană de lutru ; două blăni de urs alb erau aruncate pe parchetul ca oglinda. Scrinul deschis lăsa să se vadă pe placa susținută de lănțișoare de aramă o călimară de cristal și o ramă de email albastru împodobită cu aurării, ale cărei ușițe mici, lucrate cu finețe, ascundeau o imagine... Rama aceasta părea un prețios obiect dintr-o biserică, un tabernacol tăinuind efigia unui idol...

— E frumos la tine, Sigrid, i-am spus eu.

Palidă și languroasă, își sprijinea capul pe perne. Storurile de mătase crem erau lăsate peste ferestrele deschise, cernînd lumina strălucitoare a zilei spălată de furtuna de peste noapte. N-am cutezat să aduc vorba despre incident. Ea fu cea care-mi arătă mîna stîngă bandajată pînă la cot și susținută de un rulou.

— Te doare, Sigrid ?

Ea clătină din cap.

— Stai, Ide, rămîi puțin cu mine. Discutăm atît de rar...

Îmi surise, apoi, după o tăcere spuse foarte încet :

— Sînt lașă, cînd am văzut sîngele țîșnind n-am mai cutezat... Trebuia să tai fără să mă uit...

— De ce-ai vrut să faci asta, Sigrid ? I-ai fi zdrobit inima mamei tale și...

— Nu-ți voi răspunde, mă întrerupse ea, căci nu mă poți înțelege. Jan, urmă ea, m-a pus să-i făgăduiesc că nu voi mai repeta acest lucru, dar depinde de tine, Ide, ca să-mi țin promisiunea...

— De mine ?

— Ascultă-mă și nu te tulbura, zise ea. Iubirea, cu anii, crește sau moare. A mea a rămas la fel de vie ca în prima zi ! Timpul n-a putut altera dragostea pentru logodnicul meu de odinioară. Știi că poți trăi despărțit fără ca dragostea să-și piardă din adîncimea, din dulceața ei ?

Tăcu, parcă epuizată, și pe chipul ei înfierbîntat pupilele dilatate păreau mai strălucitoare ca niciodată. M-a

cuprins spaima în faţa acestei pasiuni pe care mi-o dezvăluia cu atîta nerușinare și față de care eram atît de geloasă, încît îmi venea să urlu.

— Da, Ide, continuă ea din ce în ce mai însufleţită, timp de șapte ani i-am purtat imaginea în mine ca pe o rană deschisă și sîngerîndă și tu ai vrea să renunţ pentru totdeauna să-l văd acum cînd l-am regăsit, după ce l-am căutat fără odihnă ? Ce-ţi cer ? Să locuiesc și eu în oraşul în care locuiţi voi... Ar fi chiar atît de cumplit pentru tine ?

— Ceri un lucru imposibil ! am bîlbîit eu.

— Eh, de ce imposibil ? Doar n-am să stau la voi, bineînţeles... În orice parte de unde aș putea veni la voi. La urma urmei între noi există un grad de rudenie și-n calitatea mea de rudă n-o să vreţi să mă invitaţi uneori la masă ? Nu voi cere niciodată mai mult !

În timp ce ea vorbea cu vehemenţă, mă străbătu o bănuială.

— Ai convenit asta cu soţul meu ? am rostit eu cu efort.

— Ce-ţi trece prin minte, Ide ? Nu ! Nici o clipă nu i-am vorbit lui Jan de planul meu. Tu eşti singura care-l ştii și, dac-am socotit că pot să ţi-l împărtășesc, am făcut-o pentru că sînt sigură că mă vei aproba cînd îţi voi spune că, dacă ar trebui să renunţ de a-l mai vedea pe Jan, viaţa n-ar mai avea nici un interes pentru mine și... Da, admite că mor... Mă înţelegi ? Atunci îţi vei pierde soţul ! În cinstea lui scrupuloasă, dragul de el găsește astăzi curajul să fugă de ceea ce iubește... Dar spectrul unei moarte ar fi acolo, între voi, de-a pururi, veșnic, întări ea.

Își dădu capul pe spate, observîndu-mă printre genele coborîte. Simţeam privirea verde a ochilor ei iscodindu-mi trăsăturile, încercînd să mă fascineze, să mă supună dorinţei sale sălbatice. Mă cuprinse mînia.

— Vrei să iei acelaşi vapor cu noi ? am întrebat-o întunecată.

— O, nu ! zise ea cu uşurinţă, cu acelaşi surîs angelic care-mi crispa nervii. Voi veni mai tîrziu. Pînă atunci, mi-e de ajuns perspectiva că vă voi întîlni.

În fierbinţeala discuţiei, n-am fost atente la zgomotul de copite al calului lui Jan şi am tresărit amîndouă auzindu-i vocea sumbră strigînd servitorul.

Intră aproape imediat, cu o telegramă în mînă ; părea emoţionat.

— Mama ta e bolnavă, Ide... zise el cu blîndeţe. Selma ne cheamă... Vom lua trenul de ora unu noaptea...

Eram consternată. Mama trebuie să se fi simţit foarte rău ca soră-mea să mă cheme printr-o telegramă. Toate soiurile de amintiri se revărsară în mine. Fapte mărunte, scene mărunte din copilăria mea. De foarte multă vreme nu-i mai luam în nume de rău mamei asprimea ei, înţelegînd că greaua sarcină de a se îngriji singură, fără nici un ajutor, de nevoile liotei sale nu-i putuse lumina chipul posac. O revedeam la biserică, în ziua căsătoriei mele, ştergîndu-şi, pe furiş — parcă ruşinată de slăbiciunea ei — lacrimile care-i curgeau pe obraji. O credeam rece şi curajoasă, dar privirea ei aţintită asupra mea în ultima clipă a rămasului bun n-aveam s-o mai uit... În durerea mea, un sentiment de eliberare îmi uşură pieptul la gîndul că-mi las în urmă redutabila rivală. Aş fi vrut să-l pun pe Jan la curent cu proiectele verişoarei sale, dar, în ultimul moment, am ezitat de teama de a nu-i vedea chipul, de atîtea zile tulburat, luminîndu-i-se. N-am coborît la masa de seară. Ane Mette mi-aduse o gustare în odaie. Jan şi Sigrid trebuie să se fi simţit fericiţi să petreacă această ultimă seară scutiţi de compania mea. Am rămas la fereastră. Un alb sidefiu se răspîndise peste peisaj. Serile scandinave sînt lungi şi limpezi, de un farmec nedefinit. O mireasmă plăcută de fîn venea din hambarele arhipline. Scripetele unei fîntîni scîrţîia, găleata se ciocnea de ghizdul de piatră. Atît de mare era spaima mea de a n-o mai

găsi pe mama în viață, încît faptul că Jan și Sigrid își prelungiseră foarte tîrziu *tête-à-tête*-ul mă lăsa indiferentă.

Sprijinită în bastonul ei gros, pe pragul casei sale, mătușa Brita asista la plecarea noastră. Ce făgăduieli își făcuseră Jan și Sigrid ? În momentul în care Jerk aduna renii, am surprins între cei doi o privire pierdută...

PARTEA A CINCEA

I

— MAMĂ, BIATA MEA MAMĂ !

O sărutam pe frunte, pe pletele-i cărunte.

— Încă nu poate vorbi, ne-a zis Selma. Răul a doborît-o dintr-o dată...

În cinstea înapoierii noastre voise să întoarcă toată casa cu susul în jos. Mobilele trase de lîngă pereți, tablourile date jos, toate așternuturile de pat bătute și periate, afară la aer. Simțise o ameteală ușoară și, lustruind o oglindă, băgase de seamă că i se strîmbase gura. N-a dat importanță, a continuat să mînuiască pămătuful de pene și cîrpa de praf pînă cînd o congestie mai serioasă decît primul avertisment a imobilizat-o complet. Selma, care făcea curat la etaj, a găsit-o căzută jos, bolborosind niște cuvinte în care i s-a părut că distinge numele meu. Doctorul pe care l-au chemat socotea cazul grav. Cum i s-a luminat, la venirea mea, bietul ei chip contractat ! Încerca să articuleze ceva fără să izbutească, dar cum îmi mai vorbeau ochii ei care deveniseră mari și însuflețiți ! După ce-o examină pe mama, soțul meu îmi dădu prea puține speranțe. Inima îi era prea uzată ca să poată merge mai departe. Ne întreceam toate cinci în a-i arăta respect și a o înconjura cu cele mai afectuoase îngrijiri. Vorbindu-i, fiecare dintre noi avea în glas o inflexiune tandră. Jan o încuraja :

— Haide, mamă, nu te neliniști ! Ai să scapi și din asta !

În nădejdea că mama se va simți mai bine ca să putem lua împreună pachebotul, Jan îi telegrafiase doctorului Braas, care-l înlocuia la Kirttelwerk, rugîndu-l să-l mai suplinească încă vreo cîteva săptămîni. Tocmai sosise o telegramă și l-am căutat pe soțul meu ca să i-o dau. L-am zărit în grădină. O carte deschisă i se odihnea pe genunchi. Nu citea. Cufundat în gînduri, care păreau pline de îngrijorare, nu m-a auzit venind. Am șovăit dacă să-l întrerup din reflecțiile sale și, observîndu-l în tăcere, m-am speriat de chipul care i se scofîlcise în cîteva zile.

— Jan ! l-am strigat încetișor.

Tresări, și întoarse capul spre mine. Mi-am reprimat întrebarea care-mi stătea pe limbă. Poate că el a ghicit-o, căci a roșit și eu m-am simțit penibil. Mi-a luat hîrtia din mînă. Mă temeam de conținutul ei, tremurînd atît de tare încît a trebuit să mă sprijin de banca pe care stătea.

— Braas îmi aduce la cunoștință că clientela mea a devenit nerăbdătoare și mă cheamă ; el însuși e prea aglomerat și așteaptă cu nerăbdare întoarcerea mea. Sînt deci silit să iau primul vapor. Avu o reținere. E vremea să-mi reiau treaba, continuă el, să-mi regăsesc cabinetul și pe toți cei care au nevoie de mine !

Cum să nu pricep că, pentru a-și regăsi aplombul, a-și liniști nervii puși la grele încercări, îi trebuiau terenul lui de acțiune, relațiile profesionale cu colegii, problemele unor operații dificile ? Da, cum nu l-aș fi înțeles ? Dar mai era și Sigrid ! Infernalul ei plan de a se introduce în intimitatea căminului nostru. Nu se grăbea ea să-și întîlnească vechiul logodnic ? Această perspectivă mă făcu să pierd orice măsură. M-am aruncat în genunchi.

— Nu pleca fără mine, am strigat eu, nu mă lăsa, fie-ți milă ! Vrei să doresc moartea mamei ca să pot pleca cu tine ?

Mă privi cu asprime, apoi, așezîndu-mă alături de el, spuse iritat :

— Nu-mi place o dragoste care-ţi inspiră gînduri criminale !

Ah ! Cu ce ton rostise aceste vorbe crude ! Sfîrşită, sigură că mă dispreţuia, n-am mai cutezat să ridic capul. El se îmblînzi.

— Dragostea ta mă încîntă, reluă el, dar trebuie să înveţi să ţi-o cumineşti, să-ţi disciplinezi sentimentele dacă nu vrei ca ele să mă obosească.

L-am privit. Părea ostenit, bolnav. Trăsăturile lui frumoase purtau pecetea luptelor sale interioare.

— Ţi-o repet pentru ultima oară, draga mea nevastă, urmă el după un moment, n-ai de ce te teme în ce priveşte pacea căminului nostru.

Cît aş fi fost de fericită şi de liniştită dacă în loc de „pace", care exclude pasiunea şi căldura, ar fi rostit plăcutul cuvînt „fericire"...

Jan a plecat. Totul aici mai păstrează încă urma prezenţei sale care face de neuitat zilele petrecute împreună cu mine ; rătăcesc dintr-o cameră într-alta, în căutarea unei licăriri care să străpungă tenebrele ce mă înconjoară. Ştiu bine că durerea mea e exagerată, fără scuză, pentru că am certitudinea că-mi voi relua mai devreme ori mai tîrziu viaţa alături de iubitul meu. Ultimele nopţi au fost pentru mine aidoma cu cele ale unui condamnat care aşteaptă să fie condus la locul supliciului. În faţa apatiei mele, Jan îşi încrunta sprîncenele. El, care detesta orice manifestare sentimentală, nu putea admite o atît de totală lipsă de voinţă. Şi totuşi eram constrînsă să mă familiarizez cu ideea plecării sale, dar, momentul apropiindu-se, îmi apăsam batista mototolită şi udă de lacrimi pe gură, ca să-mi înăbuş strigătele care-mi urcau din străfundul inimii.

— Ide, vrei să-mi dai obiectele de toaletă ?

Am ridicat capul, speriată de tonul rece cu care mă strigase, şi am primit din plin privirea îngheţată care-i

făcea să roşească pînă şi pe cei mai cinici cînd rosteau vreo grosolănie în faţa doctorului. Meritam oare acea privire ?

— Dacă aş fi fost femeie, nu i-aş fi arătat soţului meu o faţă umflată de plîns şi un nas roşu ! Vrei să plec cu imaginea asta a ta, Ide ?

Am alergat în faţa oglinzii şi mi-am dat cu pudră.

— Ei, gata cu potopul ? întrebă el fără să surîdă.

Uzase de cel mai sigur mijloc ca să mă facă să-mi vin în fire. Rămînea totuşi distant. Se gîndea oare la Sigrid care, cînd îşi luase rămas bun, dăduse dovadă de o demnitate cu atît mai emoţionantă cu cît vărul ei îşi putea imagina ce eforturi supraomeneşti făcea ?

— Ea ştie bine că te va revedea la Krittelwerk ! am trîntit-o eu, urmărindu-mi gîndurile.

— Ce vrei să spui ?

Jan îmi aruncă o privire ascuţită.

— Sigrid m-a prevenit că va veni după noi în Transvaal, că nici o putere din lume n-o va putea împiedica !

— Ea ţi-a spus asta şi tu ai crezut-o ? întrebă soţul meu, bîlbîindu-se uşor ca şi cum o emoţie prea puternică îi încetinise bătăile inimii. Ei, adăugă el, înveselindu-se brusc, văzîndu-te geloasă, Sigrid a vrut să te tachineze.

— Vom vedea. Pînă atunci, ar trebui să-mi înţelegi neliniştea.

— Văd, biata mea nevastă, că îndoiala te otrăveşte ! Nu nega ! La urma urmei incertitudinile tale sînt îndreptăţite şi-ţi datorez o explicaţie pe care am amînat-o întotdeauna, fiindcă tot ceea ce atinge sentimentele tale faţă de mine văd că te răscoleşte în mod aproape bolnăvicios. Vreau să te liniştesc. Sper că n-ai să mă jigneşti îndoindu-te de vorbele mele ? De cînd ştii ce anume m-a silit să-mi rostuiesc viaţa pe un alt făgaş decît cel pe care m-am crezut sortit, îţi spui probabil că te-am luat

de nevăstă că să-mi pot pune în aplicare planurile... Dacă n-aș fi nutrit dorința sinceră de a o face fericită pe femeia care voia să mă urmeze, aș fi fost un mare vinovat, dragă Ide ! Crede-mă, alegerea nu mi-a fost indiferentă, dimpotrivă, am pus în ea cel mai viu interes. Singur în țară străină, ideea unui anunț într-un ziar m-a ispitit. Spre surprinderea mea, am primit un mare număr de răspunsuri. Cel al mamei tale mă făcea să înțeleg, în termeni conciși că cerea, înainte de orice, dovada că eram cinstit și că puteam asigura existența fiicei sale. „*O fată crescută în principii de ordine și economie, necunoscînd decît latura practică a vieții, căci* — scria mama ta — *sînt de părere că sentimentul trebuie combătut ca pe un dușman al bunului simț.*“ Jan rîse cu finețe și adăugă : Scrisoarea asta mi-a plăcut... Nu roși, Ide, multe căsătorii s-au făcut astfel și-au fost destul de fericite. Fii convinsă, că atunci cînd te-am văzut, am încercat o surpriză plăcută. Cu toată evidenta ta timiditate, ai deschis asupra mea niște ochi mirați, foarte mari și puțin speriați. Ochii tăi castanii păreau atît de puri, Ide, încît am simțit că ți-am plăcut din prima clipă. Însurîndu-mă cu tine, ți-am adus , e adevărat, o inimă dezamăgită, dar și o afecțiune solidă pe care puteai conta. Ți-am dat vreodată prilejul să te plîngi de mine, Ide ?

Mi-am vîrît obrajii închiși în mîinile lui mari și i-am sărutat palmele. Am plîns o jumătate de noapte, încît abia mai puteam deschide pleoapele umflate. N-am adormit decît spre dimineață. Cînd m-am trezit Jan era gata îmbrăcat.

— Ei bine, leneșo, zise el surîzînd. Abia mai avem vreme să mîncăm !

În fața oglinzii, am încercat să repar urmele pe care lacrimile vărsate pe ascuns le lăsase pe obrajii mei. Jan se impacientă dinaintea ceștii aburinde.

— Tartinele unde sînt ?

Am dat fuga la bucătărie.

— Cine ţi le va mai face de-acum încolo ? am glumit eu.

Înşelat de calmul meu, Jan nu-şi mai tăinui buna dispoziţie.

— *Porridge*-ul tău alunecă pe gît, Ide, ştii să potriveşti bine untul şi zahărul şi smîntîna.

Înfulecă totul cu poftă. După ce isprăvi, se ridică, se uită neliniştit la ceas şi, văzînd că mai avea timp, se fîţîi de colo, colo întinzîndu-se şi glumind. În dosul uşii se auzi o şuşoteală.

— Aha, surioarele mele vin să să-şi ia adio ! strigă Jan.

Fetele erau într-adevăr acolo, gata să plece la lucru, mirosind a săpun, cu obrajii proaspeţi şi lucioşi şi cumnatul lor le sărută pe rînd.

— Trăsura e jos, zise Selma.

Am mers de-a lungul apei albastre a canalului Leuhaven şi a apei verzui-albăstrui a canalului Achterhaven, care reflecta o frumoasă moară veche. Răbufniri de aer proaspăt, în care se amesteca mirosul portului, urcau din pavaj, se degajau din poduri, din cheiuri, din bazine. De îndată ce-am intrat în port, vasul *Le Resolute* mi-a izbit ochii. Pasagerii şi începuseră să urce pe pasarelă. Inima mă îndemna să ţip, dar mă stăpîneam. Mai tîrziu, în timp ce-i despachetam, în cabină, un obiect de primă necesitate, Jan mi-a spus :

— Ai să-mi lipseşti, Ide. Facă Domnului să te pot revedea cît mai curînd !

Aceste cuvinte, rostite din vîrful buzelor, în graba plecării, mă întăriră. Pe măsuţă, îi pusesem portretul lui Nils alături de un pahar în care aşezasem cîţiva trandafiri roşii din grădina noastră. Un clopot îi vesti pe cei care nu plecau să coboare de pe navă. Clipa sărutului de bun rămas sosise, clipa în care chemi în mod jalnic, în ajutor, toate iluziile, în care spui în şoaptă : „Îl voi revedea !" Soţul meu îşi apăsă buzele pe ale mele :

— Curaj, Ide, pe curînd !

Lacomi, ochii mei cuprinseră pentru ultima oară frumosul cap bărbătesc, privirea lui clară. Pe pragul pasarelei mă mai sărută o dată, apoi am plecat fără să mă uit înapoi, de frică să nu leşin.

II

— NU SÎNTEM INFAILIBILI ÎN PRONOSTICURILE noastre, îmi spusese Jan. În starea mamei tale s-ar putea produce o ameliorare.

Într-adevăr, de cînd aflase că n-o voi părăsi, se simţea ceva mai bine. Îmi pusesem patul în camera ei. După două zile, bolnava putu să-şi mişte puţin partea dreaptă şi infirmiera, care venea în fiecare dimineaţă s-o îngrijească, se mirase de progresul neaşteptat. Ca să satisfac mania de curăţenie a mamei, am angajat o servitoare. O acoperea pe mama cu un văl subţire ca s-o apere de praf iar eu surîdeam văzîndu-i mulţumirea care i se zugrăvea pe chip la zgomotul măturii şi al buretelui înmuiat în apă. Afară încă mai era cald. Ferestrele rămîneau aproape toată ziua deschise spre grădina în care seminţele de floarea-soarelui începeau să se coacă. Zilele se scurgeau într-un soi de seninătate melancolică, dar nu lipsită de dulceaţă.

Într-o dimineaţă, deschizînd ochii, am văzut-o pe mama întoarsă spre mine. Surîdea, arătîndu-mi că putea să-şi mişte degetele de la mîna dreaptă. Începînd din acea zi progresele deveniră din ce în ce mai vizibile şi doctorul, căruia Jan i-o recomandase pe soacra lui, înainte de a pleca, socotea că, contrar oricăror aşteptări, bol-

nava putea să-şi recapete folosirea parţială a membrelor. Am poruncit să se aducă un fotoliu rulant, care mi s-a părut a fi cel mai confortabil. Cu o bucurie copilărească, mama voi să se aşeze imediat în el. Pe chipul ei aspru, reapăru surîsul, ştergînd grimasa unui obraz paralizat. Deacum încolo putea să iasă în grădină, unde se bucura de aerul foarte plăcut. Ca să evit scările, am coborît paturile într-o odaie de la parter. Primul mesaj de la soţul meu sosi de la Las Palmas, o carte poştală laconică, pe care am păstrat-o toată noaptea pe inimă. Dealtfel mă prevenise : „Corespondenţa nu-i partea mea cea mai tare.!" Selma rîse de mine cînd factorul îmi înmînă misiva.

— O înhaţi cum îşi înhaţă hoţul prada !

Fericita aşteptare a unei revederi sigure îmi umplea acum toate zilele. Mama îşi recăpăta forţele. Starea ei nu mai cerea decît îngrijiri mărunte. Într-o zi, în timp ce mă întorceam cu nu braţ de dalii, ea îmi spuse în mod distinct : „Bună ziua, Ide !" surîzînd şiret, bucurîndu-se de surpriza mea. În curînd, se putu face înţeleasă, prin cuvinte uşor stîlcite. Putu să citească şi, la braţul uneia dintre noi, sprijinită într-un baston, să facă trei, patru paşi prin grădină, unde-i instalasem fotoliul rulant. Cînd mătuşa Antje venea să-i ţină companie, profitam ca s-o şterg din casă. Săream în trenul de Schweningen şi-mi luam ceaiul pe terasa unui mare restaurant. Alegeam locul unde stătusem cu Jan. Orchestra cînta valsuri lente. Atunci ceva se rupea în mine, aveam sentimentul că nu-mi voi mai revedea niciodată bărbatul ; îmi lăsam ceaiul nebăut şi mă îndreptam spre cîmpuri, căutînd locurile pe unde mă oprisem împreună cu el. O luam în direcţia dunelor înflorite. Eram sigură că voi mai găsi încă adîncitura pe care trupurile noastre o lăsaseră în nisip în acea duminică dimineaţă atît de albastră, atît de plină de sunetul clopotelor şi de bîzîitul albinelor. Mă întorceam acasă bolnavă de nostalgie.

Fînul fusese strîns de mult, cîmpurile erau pustii. O pasăre se înălța în aer, zbura cînd sus, cînd jos, ca și cum s-ar fi izbit de niște obstacole. Gîze de apă zburau pe suprafața canalelor și cînd apunea soarele aerul devenea mai sonor. Becaținele își lansau din înălțimi acel : gjearp ! gjearp ! monoton. Aproape de mlaștinile unei pădurici se auzeau lătrăturile vulpilor tinere : cheaf ! cheaf ! Și ca o glumă proastă ecourile din vale le multiplicau. Mă grăbeam, mă temeam de obscuritatea unde, într-o seară, am văzut înălțîndu-se două focuri nebunatice. Îi aduceam mamei scaieți mari, albaștri, din smîrcuri. Ei îi plăceau, findcă țineau foarte mult.

III

ÎNTR-O NOAPTE, LA TJORPA, Jan dormea atît de profund, încît fără să mă simtă, am putut să-i ating cu buzele mîinile lăsate în voie pe cuvertură. Adulmecam căldura trupului său voinic și, îndrăzneață din pricină că dormea, mi-am pus gura pe carnea lui în locul unde-i bătea inima... Dar el se trezi. „Nebuno", spusese rîzînd și mă cuprinsese în brațe... Oare în acea noapte germenele binecuvîntat să fi rodit în pîntecele meu ? De cîteva zile mă chinuia o nădejde amețitoare. Posibilitate năucitoare, în care nu cutezam să cred încă, fiindcă decepția ar fi fost zdrobitoare și mă feream să cred în ceea ce poate că nu era decît o iluzie. Nu i-am scris nimic soțului meu iubit despre fericita presupunere. Și, apoi, ceea ce așteptam ca pe-un miracol s-a împlinit ! Nu mă mai puteam îndoi ! Dulcele secret mă umplea de o

emoție, a cărui profunzime nu putea fi exprimată de nici un cuvînt, de nici o muzică. Acum îmi venea să rîd de bănuielile mele, de tulburările mele. Teama confuză care, pe moment, îmi tăiase răsuflarea, pierise ! Sigrid nu mai putea să-mi ia locul ! Două mîini mici și fragile o îndepărtau. Pierduse partida ! Spiritul ei putea urzi orice plan negru, nu mă mai temeam, căci aveam să fim doi ca să ne apărăm ! Zilele mi se păreau încîntătoare. Vibram de bucuria care îmi țîșnea din ochii, din porii pielii și mama și surorile mele, intrigate, mă tot întrebau. Dar o vagă superstiție mă împiedica să-mi dezvălui dulcele secret atîta vreme cît nu i-l împărtășisem încă iubitului meu. În sfîrșit, nemairezistînd, i-am scris :

„Dragul meu soț, n-am vrut, înainte de a fi foarte sigură, să-ți anunț nădejdea care m-a ținut în nesiguranță atîtea zile și care acum a devenit o realitate ! Nu mă poți vedea roșind... ascultă : vom aveau un alt mic Nils și aș vrea să pot trage de firul ceasurilor ca să-ți și aduc mai repede copilașul. Cît de frumos mi se pare acum viitorul !“

Scrisoarea asta, întreruptă, n-a mai plecat nici în ziua aceea, nici în zilele următoare. Mama, așezată în fotoliul ei, a făcut, pe neașteptate, o sincopă. Doctorul, chemat în grabă, a găsit-o foarte rău. Cu ajutorul lui, am izbutit s-o așezăm în pat. Dar ea și intrase în agonie. Ne-am adunat toate cinci în jurul ei, contemplînd, printre lacrimi, acel chip care ne era cel mai drag dintre toate. Pleoapele și buzele îi rămăseseră întredeschise. La intervale regulate, un hîrîit răgușit i se urca în pieptul care părea că se luptă sub o greutate imensă. Le-am scos afară pe surorile mele care plîngeau foarte tare. Cînd am rămas singură cu mama, am îngenuncheat la căpătîiul ei. „E o simplă criză, care va trece“, i-am suflat eu la ureche. M-o fi înțeles ? Mîna ei, care o ținea pe a mea, n-avu nici o

tresărire. Sfîşiată de horcăiturile cumplite, mă rugam din străfundurile inimii mele, nu păraseam din ochi chipul palid perlat de sudoare. Doctorul, întors spre seară, ne făcu să pricepem că orice încercare ar fi de prisos. După ce le-am silit pe cele mici să se culce, eu şi cu Selma am vegheat-o pe muribundă. Noapte înceată, dureroasă, în care, între rugăciunile noastre, vorbeam despre existenţa ei grea, plină de griji şi de nevoi, deplîngînd faptul că Domnul îi scurtase zilele tocmai atunci cînd viaţa i-ar fi fost mai liniştită şi lipsită de tracasări. Selma adormi. Mi se păru că răsuflarea zgomotoasă a mamei se potolea, devenea mai puţin greoaie. Am luat lumînarea şi m-am apropiat de chipul ei. Zgomotul din piept i se stinsese. Mama îşi împreună mîinile, răsuflă... Mi-am reţinut respiraţia, privind-o fix. Mai răsuflă o dată, o răsuflare mai uşoară decît prima şi care luă cu ea ceea ce-i mai rămăsese din viaţă. Murise. Trăsăturile ei severe se destinseră într-o expresie de satisfacţie, aproape de mulţumire. Ridurile parcă i se şterseseră, n-o văzusem niciodată atît de frumoasă.

Ne duceam în fiece dimineaţă toate cinci la cimitir animate de un soi de căinţă de a nu-i fi dat mamei ceea ce i-am fi putut da. Eu, mai ales, care, mă lăsasem bîntuită de gîndul că de acum încolo nimic nu mai stătea în calea plecării mele. Deşi chinuită de remuşcări, nu-mi puteam împiedica inima să nu-mi tresară de bucurie la perspectiva de a-mi revedea soţul, de a-i anunţa marea veste şi de a-mi relua, alături de el, existenţa de odinioară. Am băgat de seamă că pe surorile mele pierderea mamei nu le zguduise chiar atît cît s-ar fi cuvenit. Eliberarea dintr-un jug, adesea nedrept, le atenua durerea. N-aveam deci de ce mă nelinişti în privinţa lor, cu atît mai mult cu cît Selma părea să fi moştenit energia mamei.

Tocmai discutam lucrurile acestea cu mătuşa Antje cînd am primit, ca răspuns la telegrama mea, o telegramă în-

curajatoare de la soţul meu. După ce-au fost îndeplinite toate formalităţile moştenirii şi după ce notarul mătuşii Antje a fost numit tutorele surorilor mele, am putut fixa în sfîrşit ziua îmbarcării. Dar chiar în acel moment am primit o scrisoare de la Jan. Mi s-a făcut rău citind-o, totuşi ea nu conţinea decît vorbe bune :

„Am fost nenorocit, dragă Ide, aflînd de moartea mamei tale. O regret sincer pe femeia care a crescut-o pe Ide a mea. Vaporul «Ariella» pleacă, prin Rotterdam, la 4 noiembrie. Pînă atunci ai tot timpul să te îngrijeşti de viitorul surorilor tale. Doresc să dispui de toată suma pe care ţi-am lăsat-o la Bancă ; am mai adăugat un mic capital, aşa că-ţi vei putea părăsi liniştită surorile. Nu-mi rămîne, dragă Ide, decît să-ţi fac o mărturisire care mă costă, pentru că ştiu că te va răscoli. Totuşi, socot de datoria mea să-ţi împărtăşesc un fapt care ar putea să capete prea mare importanţă dacă ţi l-aş ascunde. Vezi tu, uzez de preambuluri, cunoscîndu-ţi susceptibilitatea. Ei bine, iată : într-o bună dimineaţă, Sigrid a picat la Krittelwerk, fără să mă anunţe. N-a venit singură, ci tîrînd după ea un grup de prieteni pe care i-a cunoscut în timpul traversării. Stau toţi la Johannesburg şi ea locuieşte la ei. După ce-am mîncat la hotelul «Royal», ne-am terminat seara la club. Din cînd în cînd amicii veneau şi claxonau în faţa uşii mele. Nu i-am primit şi Sigrid mi-a trîntit-o că prietenii ei mă socot omul cel mai prost-crescut pe care l-au văzut vreodată. Ea vorbeşte tot timpul, cu nerăbdare, despre întoarcerea ta. Nu mi-e greu să-mi închipui spaimele tale ! Linişteşte-te, Sigrid n-a pus încă piciorul la noi în casă ; asta o vei hotărî tu cînd te vei întoarce. Deci nu-ţi face griji inutile. Ide, şcolăriţa mea nebunatică, nu sînt eu al tău ?

Socot că scrisoarea mea îţi va ajunge chiar în ajunul plecării. Te voi aştepta la Capetown ; aşa ne vom revedea mai repede ! Eşti mulţumită ?“

Paginile acestea mă aruncaseră într-o profundă tristeţe. Toate vorbele bune cuprinse în ele se şterseră în faţa strigătului de alarmă care urca spre mine printre rînduri... Mi se părea că săptămînile care mă mai despărţeau de soţul meu cuprindeau o eternitate, erau pline de ameninţări şi de capcane.

Dacă Jan ar fi putut să mă vadă în timpul traversării ! Fugeam de mine însămi, asistînd, cu tot doliul meu, la toate concertele, la toate divertismentele de pe bord, împrietenindu-mă cu cît mai mulţi pasageri. Dar nu puteam sta multă vreme într-un loc. Seara, tîrziu, mai făceam încă înconjurul punţii, ca să mă obosesc pînă la epuizare şi să mă scufund într-un somn fără vise. În fiecare dimineaţă urmăream pe o hartă imensă, atîrnată în hol, mersul drapelelor minuscule indicînd drumul parcurs. În sfîrşit, comisarul de bord îmi spuse că ne apropiem de Capetown. Clipa întîlnirii nu mai era departe, şi eu mă frămîntam întrebîndu-mă cum va primi soţul meu vestea pe care aveam să i-o dau. Se va bucura sau va vedea o piedică în plus, dacă nutrea nădejdea de a se elibera într-o zi ? Jan fu printre primii care se urcă pe vapor. Păru mişcat văzîndu-mă în haine de doliu, apoi mă îmbrăţişă cu tandreţe.

— Biata mea nevastă, mă sperii ! zise el privindu-mă cu ochiul medicului.

Mi-am plecat privirile. De îndată ce ne-am instalat în trenul care trebuia să ne ducă de la Capetown la Johannesburg, el nu se mai potoli cu întrebările : voia să ştie tot, se interesă de boala mamei, de ultimele ei clipe, şi de starea de spirit în care-mi lăsasem surioarele. Plin de atenţii, odată venită seara, mă instală în patul meu. Şi cînd, la lumina stelelor de pe cerul Africii, l-am văzut şi pe el instalat în patul lui, aproape, foarte aproape de mine, fericirea îmi reveni tot atît de violentă pe cît îmi fusese şi spaima. O linişte nespus de plăcută mă învălui,

mă legănă într-un somn întrematător. Această liniște mi-am regăsit-o la deșteptare, în toată plenitudinea ei, cînd, printre gene, l-am zărit pe soțul meu. Îi vedeam din profil chipul energic, părul blond, ciufulit. Se uita pe geam, cu un aer gînditor și îngrijorat. Nu m-am alarmat cîtuși de puțin. Venise momentul să mă eliberez de taina mea. Cît îmi era de plăcut să aud clipocitul apei cu care se spăla, să respir parfumul familiar al părului său ! Tresăream din toată ființa mea cînd mă gîndeam că-mi va fi dat să-l văd din nou zilnic, să dorm lîngă el, să-i ating și să-i aranjez obiectele personale ! Îi voi pîndi din nou zbîrnîitul motorului cînd mașina lui se va apropia de grilaj, voi asculta din nou zgomotul drag al pașilor săi. Numele lui Sigrid nu fusese încă rostit. Poate că-l evitam, călăuziți de o prudență tacită. Totuși, de cînd mă bucuram de prezența omului iubit, pericolul acelei ființe dădea înapoi.

Era a doua zi a călătoriei noastre. Leneșă, cu ochii închiși, savuram perspectiva acelor lungi ceasuri petrecute numai cu el în vagonul strîmt de tren. Apoi l-am auzit spunîndu-mi :

— Bună dimineața, Ide ! Și-mi surîse. Vreau să reînnoiesc provizia de apă. Nu ți-am mai lăsat și ție...

Părea bine dispus. Cerul se albăstrea. Ici, colo, cîte o insuliță de verdeață sau cîte o fermă izolată ; cît loc, cît spațiu pentru zborul viselor și al nădejdilor ! Așezat în colțul din fața mea, Jan citea ziarele.

— Tu nu citești ? mă întrebă el întinzîndu-mi o revistă. Ochii lui, care se uitaseră la mine în treacăt, reveniră asupra mea cu o expresie mirată.

— Ce se întîmplă, Ide ? De ce ai aerul ăsta atît de bucuros ?

Atunci, m-am ghemuit alături de el și i-am strecurat în mînă scrisoarea întreruptă de sincopa bietei mele mame. Cînd, după ce-a citit cîteva rînduri, a ridicat capul, ochii lui erau plini de o astfel de limpezime, încît un suspin a țîșnit din străfundul bietei mele ființe.

— E adevărat, Ide ? Nu te-ai înșelat ?

Cu o mişcare spontană, mă trase lîngă el. Cît mi se păru de solemn în seara aceea apusul soarelui care împroşca cerul cu flăcările sale ! Compartimentul nostru ardea în purpură şi aur.

IV

LA COBORÎREA DIN TREN O siluetă elegantă veni spre noi cu mîna întinsă.

— Mă bucur că te-ai întors, Ide... îmi zise Sigrid. Poate că soţul său va fi mai puţin morocănos acum ?

În timp ce Jan se ocupa de bagaje, m-am îndreptat, împreună cu ea, spre ieşire. Era ceasul trei dimineaţa. În întunericul din mica piaţă din faţa gării, am zărit o maşină cu farurile aprinse.

— Maşina lui Jan e în reparaţie. A trebuit să ia trenul ca să vină la Johannesburg. Atunci, ne-am înţeles ca la sosirea ta, să vă folosiţi de maşina mea, îmi explică Sigrid, deschizînd portiera. Vă însoţesc la Kittelwerk. Oh, nu-ţi fie teamă, adăugă ea văzîndu-mi chipul descumpănit, eu nu rămîn acolo decît cîteva ceasuri. Doar cît mă odihnesc un pic, apoi pornesc la drum !

O expresie batjocoritoare plutea pe buzele ei. Jan neglijase să mă prevină de eşecul umilitor de a păşi odată cu Sigrid în casa dragă, regăsită. Sigur că soţul meu nu se gîndise atît de departe. Un bărbat nu vede lucrurile aşa cum le vede o femeie. Se aşeză la volan alături de mine, în timp ce verişoara lui se cuibări în fundul maşinii.

— Ziua căldura e insuportabilă, dar nopţile sînt întotdeauna răcoroase, remarcă ea.

Mergem prin întuneric. Farurile arătau un drum desfundat şi vărgat de urmele căruţelor. Maşina se clătina

şi se zdruncina. Mă simţeam bine pe pămînt african şi încercam o plăcere aspră. Cînd maşina stopă în faţa portiţei grădinii, se lumina de ziuă. Daisy şi servitorii dădură fuga.

— Ceai ! porunci Jan frecîndu-şi mîinile.

Ţinîndu-mă de braţ, duşmanca mea trecu pragul odată cu mine. M-am uitat la ceas. Era şase fix. În acea clipă se auzi un clinchet uşor. Geamul de la ceas se sparse în două.

— Superstiţioasă ? glumi Sigrid, observîndu-mi tulburarea.

Jan surîse.

— L-ai lovit de nasturele mantoului, zise el.

— Nu, rîse amuzată verişoara lui, sticla s-a spart pur şi simplu cînd ne-am uitat la ea.

Îşi scoase jacheta şi pălăria. Din nou, am rămas plină de stupoare în faţa frumuseţii acelei femei. Mi se părea că-i văd pentru prima oară ochii prelungi, întinşi spre tîmple, sclipirea largilor pupile verzi în care jucau puncte de aur. Şi ce linie pură avea gura ei cu buze pline ! O examinam în mod amănunţit, fără să găsesc ceva care să-mi displacă.

— Îmi daţi voie ? Cozile îmi strîng tîmplele...

Spunînd acestea, îşi scoase ácele de bagà şi cozile desfăcute şi scuturate se despletiră ca o capă de mătase ţesută cu fir de aur şi argint. Jan o privi cu un aer nemulţumit.

— Văd că te simţi ca la tine acasă ! bombăni el.

— *Vad nu dâ !*[1] strigă ea. Doar cei morocănoşi pot fi şocaţi de nişte cozi desfăcute !

Cu dezinvoltură, trecu din odaie în odaie, oprindu-se în faţa tablourilor, a cărţilor. Văzînd deasupra pianului *Cascada din Trollhättan* avu o sclipire în ochi.

— N-am observat-o, fiindcă am venit aici doar o singură dată, acum cîteva zile şi domnul, care trebuia să-mi

[1] De ce nu ! (suedeză) (n. ed. fr.).

facă onorurile casei, m-a expediat cu atîta grabă, încît toate aceste lucruri mi-au scăpat.

Ochii ei ironici îi căutară pe ai lui Jan, în care se ivi nu știu ce tulburătoare amintire.

Cum să nu-mi dau seama că luptele și intrigile de la Tjorpa vor continua și aici ? Dar întărită de dublul meu drept, acela al căsătoriei și al maternității, eram mai hotărîtă ca niciodată să țin piept intrusei. Voia război ? Fie ! Un război surd, tenace, cu atît mai mult cu cît toate astea se petreceau fără știrea soțului meu. Vai ! N-am întîrziat să bag de seamă că el avea pentru ea o slăbiciune de netăgăduit. În timpul absenței mele o introdusese în familiile tuturor prietenilor noștri, o întîlnea pe la ferme, în serile în care se juca bridge, apoi la cinema... Cînd era la Krittelwerk, își luau micul dejun în salonul de ceai al doamnei Francyn și aperitivul la club. Aproape în fiecare zi, aflam de la o prietenă sau alta diverse fapte mărunte care, în ochii lor, nu aveau importanța pe care o căpătau într-ai mei. Sigrid nu ne era rudă ? Verișoara doctorului Yvarsen fu deci primită cu brațele deschise. Frumusețea ei revoluționă clanul masculin. Dar admirației abia deghizate a bărbaților, ea le opunea acea camaraderie de fată de treabă, care, în țara ei, pune femeia pe același plan cu bărbatul. Cît despre femei, asupra cărora exercita o stranie impresie, știa să se facă plăcută prin originalitatea și manierele ei, printr-o însuflețire și o variație care nu existaseră în viața lor. În concluzie, practica din plin proverbul : „Micile daruri întrețin prietenia".

Jan părea mîndru de succesul verișoarei sale. Sub imuabilul cer al Africii, poate că gusta mai bine frumusețea celei care, ca și el, venea din țara zăpezilor și a lebedelor. Sigrid mă copleșea și pe mine cu cadouri și, din gentileție, eram silită să le accept, măcar că eram departe de a crede în sinceritatea lor. Cînd Jan băgă de seamă sila mea, se neliniști.

— Nu trebuie să ai o idee preconcepută împotriva lui Sigrid. Nu observi că a devenit rezonabilă ? . Dealtfel, tînărul meu coleg, doctorul Corsen, îi face o curte îndră-

cită şi asta nu pare să-i displacă verişoarei mele. Ce-ţi închipui ?

N-am vrut să-i răspund : „Îi tolerez asiduităţile, dar tu, dragul meu, cu toată stăpînirea ta, ce spaimă bănuiesc înlăuntrul tău, de îndată ce doctorul Corsen se apropie de fosta ta logodnică !"

De la o vreme, Jan dori s-o vadă mai des la masa noastră. Era totuşi departe de a fi amabil cu ea. Aveam impresia că, tratînd-o cu indiferenţă, ori aruncîndu-i cîte o răutate care-o făcea să pălească, voia pur şi simplu s-o încerce dacă-l mai iubea. Dar Sigrid era prea fină ca să nu-şi dea seama că vărul ei era gelos şi surprindeam adesea în ochii ei prelungi un fulger de triumf. Atitudinea, în mod firesc, cordială, pe care o adoptase faţă de el, nu mă înşela. Pasiunea ei dura. Nu mai eram invitaţi fără Sigrid care venea din ce în ce mai des la Krittelwerk. Locuia la „Royal Hotel", unde primea lume, dădea mese sau organiza seri de bridge. De unde-şi trăgea vigoarea asta ca să facă astfel naveta între oraş şi tîrgul nostru ? Aproape patru ore de drum desfundat, sub cer arzător, ca să se întoarcă înapoi după douăzeci şi patru de ore. Dar mîna fină care ţinea volanul avea toată energia necesară. Sigrid era mai viguroasă decît lăsa să se întrevadă obrajii ei palizi şi coafura impecabilă. Revenea din călătoriile ei la fel de proaspătă şi de trandafirie. Chiar pe terenul de tenis frumoasele ei cozi prinse cu ace groase de bagă nici nu se clinteau măcar.

V

CÎND MĂ TREZEAM ÎN TOIUL NOPţii, rămîneam multă vreme cu ochii deschişi atenţi la opera lentă care avea loc înlăuntrul meu. Acum copilaşul

îşi manifesta adesea prezenţa şi de fiecare dată mă copleşea o undă de fericire şi nădejde.

Maioreasa îşi dădea marea ei recepţie anuală. Brutarii tîrgului trudeau în draci, supraîncărcaţi de comenzi, şi toate străzile miroseau a patiserie. În casa spaţioasă şi confortabilă a maiorului, ospitalitatea era amplă şi uşoară. Pentru ceremonia aceasta, invitaţii veneau de departe. Erau mai bine de optzeci de persoane. Toate uşile fuseseră scoase şi chioşcuri de verdeaţă adăposteau măsuţele aşezate pînă în anticameră. La intrare, o ziaristă cu ochelari groşi stenografia numele şi calitatea oaspeţilor, adăugînd — la doamne — şi descrierea toaletei lor. Tinerele ajutau la servit, turnau ceaiul şi lichiorurile, duceau platourile. Tot acel tineret îi arăta lui Sigrid o pasiune entuziastă. Se întreceau să-i ofere — cu obrajii încinşi — cadouri naive şi simbolice : semne de carte brodate cu o inimă sau cu cuvintele : „De cine mă ataşez, lîngă acela mor !“ Jerbe de trandafiri însoţite de bileţele din care izbucnea o juvenilă şi tulburătoare nevoie de a iubi... Omagii nevinovate care-o flatau pe Sigrid, îmbrăcată în mătase albă, cu un şirag de rubine la gît. Purta o încîntătoare pălărie cu boruri mari, din pai de orez, împodobită cu cireşe roşii aplicate de fiecare parte, sub borul larg, care-i cădeau peste urechi. Aceeaşi spaimă îmi cuprinse inima văzîndu-l pe Jan privind-o lung, cu o mirare amestecată cu admiraţie.

Stăpîna casei ne atrase atenţia spunîndu-ne că ne pregătise o surpriză. Un fachir în vizită la familia Moossa, care avea un magazin cu mătăsuri din India, pe Market Street, făgăduise să vină după ceai. Se numea Hajra Ayob. Lumea zicea că se bucura de renume mondial. I se atribuiau cunoştinţe extraordinare. În urma servitorului negru, care nu mai avusese vreme să-l anunţe, apăru un bărbat de talie mijlocie, uşor încovoiat. Un turban voluminos îi înconjura capul. Ochii, de un negru strălucitor, îi iluminau faţa oacheşă. Rotindu-şi

privirea, salută asistența, ducîndu-și degetele la frunte. Doamnele se înfiorară, atente și puțin speriate.

— Care dintre aceste doamne vrea să-și cunoască viitorul ? întrebă el după ce maioreasa îl prezentă.

Cele mai curioase întinseră mîinile, Mîini greoaie, cu falange îndesate, mîini fine, toate însă foarte îngrijite.

— Nu vă impacientați, dragele mele, zise stăpîna casei. *Maștor* Ayob nu va uita pe nimeni...

Eram așezată în spatele pianului, cu doamna Gowan fiica pastorului Murrbank. Ca și mine, și ea prefera să treacă neobservată. Caracterul meu se potrivea bine cu al ei, blînd și supus. Romantică și pioasă, îi fusese destul de greu să se acomodeze cu problemele concrete ale căsătoriei. La început nu-și iubise cîtuși de puțin soțul, un bur cu picioarele pe pămînt. Dar, din ziua cînd li se născuse fetița, ea îi rămăsese recunoscătoare pentru fericirea pe care i-o dăruise. Se ataşase de el, cu toată fața lui sangvină și cu toate gesturile sale necioplite.

— Eu nu vreau să-mi arăt palma, îmi spuse ea, fiindcă sînt fericită, de ce să risc ca omul ăsta să-mi vorbească despre Nemesis ?

Se auzi vocea maioresei :

— Slavă Domnului ! Pînă acum nici una dintre noi nu are în palmă vreun semn fatal ! ne informă ea. Se pare că sîntem cu toatele născute sub o zodie bună !

— Da, întări hindusul care se apropiase, aceste fermecătoare doamne poartă în palmele lor sănătate, bogăție, viață lungă !

— Minunat ! strigă Sigrid. Asta înseamnă că toată lumea e mulțumită ! adăugă ea mai încet. E rîndul nostru, Ide... Să nu facem excepție. Haide să ne aflăm viitorul.

Mă tîrî către fachir. În picioare, în mijlocul sălii, el ne privea venind, cu ochi curioși. Cînd ne-am aflat în

fața lui, interesul său crescu brusc. Mă fixă și abia puteam să-i susțin strălucirea pupilelor care încercau să se agațe de ale mele. O slăbiciune ciudată mă cuprinse și, parcă ascultînd de o poruncă, i-am întins spontan mîinile. El le luă în mîinile sale mici și grăsuțe și rămase multă vreme aplecat asupra lor, părînd că se concentrează, în vreme ce Sigrid, în picioare, în spatele meu, se sprijinea cu amîndouă mîinile de spătarul scaunului pe care ședeam.

— Ați fost foarte fericită... începu el după o ezitare. Da, foarte... Dar există o întrerupere a liniei... Ați suferit mult din pricina morții unui copil... și nu veți mai avea niciodată altul!

Își coborîse glasul.

Nu m-am putut abține să nu surîd: „Ce șarlatan!" mi-am zis eu. Să-mi fi citit oare gîndurile? Ochii săi aproape fosforescenți îi sfredeliră pe ai mei:

— Un sfat, doamnă, rosti el tare. Aveți grijă de dumneavoastră. Fiți prudentă, foarte prudentă! Tonul fatidic al acestor vorbe mă impresionă. Magicianul băgă de seamă: Nu vă neliniștiți, doamnă, zise el. Pecetea funestă pe care am descoperit-o în palma dumneavoastră poate că nu-i decît un avertisment! Soarta dumneavoastră totuși nu-i rea!

Se ridică și se întoarse spre Sigrid, care-i întinse mîna. Abia își aruncă ochii spre ea că tresări și-o învălui pe tînăra femeie într-o privire inchizitorială.

— Linia inimii dumneavoastră e o brazdă profundă care vă străbate palma dintr-o parte într-alta.

— Ce vrea să însemne? întrebă ea atentă.

— Pasiunea are asupra dumneavoastră o putere teribilă... urmă el încet. Nu cunoașteți frîu și ascultați orbește de instincte... Și dumneavoastră vă spun: băgați de seamă!

Simțurile îmi erau atît de încordate, încît nu-mi mai pot aminti dacă auzul meu surprinsese aceste cuvinte

sau le citise pe buzele omului cu turban. Brusc, acel bărbat şi luminoasa Sigrid se traseră înapoi, alunecară spre fundul odăii... Am vrut să mă apuc de ceva, dar în jurul meu nu mai fu decît întuneric. Cînd am redeschis ochii, mă aflam în camera şi în patul stăpînei casei. Doamna Gowan îmi trecea un flacon cu săruri pe la nas. La picioarele patului am zărit-o pe Sigrid. Era foarte palidă şi ochii ei verzi, cu paiete de aur, se uitau cu asprime la talia mea proeminentă sub mătasea rochiei, care, aşa cum stăteam lungită, ieşea şi mai tare în relief.

— Iată-l pe doctor ! zise o voce venind din uşa unde se înghesuiau cîteva doamne. Jan, care se întorcea din rondul lui pe la spital, intră fără să arate nici cea mai mică nelinişte. Luîndu-mi pulsul, îi mulţumi maioresei pentru îngrijirile pe care mi le dăduse.

— Nimic grav, am să te duc acasă, Ide...

Cum verişoara lui arătă că ar vrea să ne însoţească stăpîna casei o reţinu :

— Pentru că te-ai liniştit în legătură cu ruda dumitale, rămîi cu noi, Sigrid. Puştii mei, care te adoră, se bucură întotdeauna să-şi joace în faţa dumitale micul lor număr.

— Nu pot să rămîn cu tine, fiindcă mai am de făcut cîteva vizite, îmi spuse soţul meu după ce mă conduse acasă. Cînd să iasă pe uşă se întoarse şi zise : Cred că n-ai avut cînd te înţelege cu Sigrid... Vrei să-i telefonezi şi să-i spui c-o aşteptăm la masă ?

La apelul meu telefonic, Sigrid răspunse că n-o lăsau să plece. Că acolo lumea dansa. Dar că prefera, bineînţeles, să-şi petreacă seara cu Jan şi cu mine.

Căldura se potolise. Era plăcut. Lungită pe sofaua de piele din sufragerie, mă gîndeam la prezicerea tulburătoare a indianului. Cu ce insistenţă mă rugase să fiu atentă ! Putea, într-adevăr, să prevadă viitorul ? „Aţi suferit mult din pricina morţii unui copil..." îmi spusese el, dar adăugase această minciună : „Şi nu veţi mai avea niciodată altul..." De ce natură putea fi pericolul semnalat de magician ? De cine să mă tem dacă nu de rivala

mea care din zi în zi cîştiga teren, vîrîndu-se tot mai adînc în căminul meu ? Totuşi şi pe ea o avertizase pe un ton aproape ameninţător : „Băgaţi de seamă..." Mă pierdeam în presupuneri cînd Daisy veni să mă cheme la masă. În sarongul ei vărgat şi cu boneta galbenă, tînăra negresă era foarte decorativă. Îmi era şi foarte devotată. Fină şi inteligentă, pricepea lucrurile, făcea deducţii... Cînd i-am spus să mai pună un tacîm, surîsul i se şterse, păru nemulţumită :

— *Vork en lepel voor missis Sigitt ?* (Un tacîm pentru domnişoara Sigitt ?) mă întrebă ea.

— De ce această întrebare, Daisy ?

Negresa se legănă pe picioarele lungi, ceea ce denotă încurcătura ei.

— *De baas heeft gezegt dit ik moest zwijen... Maar ik wil te missis zeggen wat miss Sigitt gedann hebbe, al mijn missis is wesen bij haar mamma...* (Stăpînul m-a oprit să spun ceea ce-a făcut miss Sigitt cît timp doamna era la mama sa, dar eu vreau să-i spun totuşi doamnei...) mi se încredinţă ea.

Rostogolindu-şi pupilele mari, răsucindu-şi cordonul sarongului, Daisy îmi spuse :

— Servitorii plecaseră să se întîlnească cu ai lor. Stăpînul isprăvise de cinat şi tocmai se pregătea să-şi ia ziarul cînd miss Sigitt a dat buzna pe portiţa grădinii... „Pune zăvorul !" a poruncit stăpînul ducînd un deget la buze. Domnişoara a bătut în uşă, a zgîriat-o cu unghiile. Stăpînul şi Daisy au auzit-o pe domnişoara plîngînd tare, tare ! Apoi, ea s-a înfuriat, striga nişte vorbe pe care Daisy nu le pricepea. La urmă, a început să bată în uşa de la anticameră.

— Şi domnul ce făcea în timpul acestui scandal, Daisy ?

— Citea ziarul *Daily Mail*, doamnă...

N-am mai avut vreme să-mi explic scena asta, căci s-a ivit Sigrid. Pălăria ei mare, împodobită cu cireşe, îi

umbrea faţa. Mi se păru totuşi că nu mai avea nici o picătură de sînge în obraji.

— Ce secretoasă ! zise ea. Aveam în faţa mea o femeie răzbunătoare care se sufoca de o ură reţinută. Eşti însărcinată ? suflă printre dinţi.

— N-ai băgat de seamă ? am răspuns eu.

— De cît timp ?

Părea exasperată.

— Iată-l pe Jan care se întoarce, am remarcat eu.

Pasul soţului meu răsună pe pietriş. Nici nu intrase bine că Sigrid se îndreptă spre el, foarte dreaptă, cu gura batjocoritoare :

— Complimentele mele, dragă vere. Se pare că vei fi tată !

O roşeaţă abia imperceptibilă urcă în pometii lui Jan.

— Asta n-o să fie chiar mîine... făcu el evaziv.

Veni să mă sărute.

— Cum te simţi, Ide ?

Un aer sumbru se lăsase peste masa noastră în trei. Sigrid abia îşi ascundea tulburarea în care-o aruncase vestea sarcinii mele. Totuşi, cu toată teama mea confuză, eram departe de a mă gîndi că, prin vestea aceasta, îmi semnasem pieirea !

VI

„SIGRID MI-A DAT CUVÎNTUL că va locui la Johannesburg..." îmi spusese soţul meu la înapoierea mea din Europa. Locuia, chipurile, la Johannesburg, ceea ce n-o împiedica să-şi petreacă cea mai mare parte a timpului prin locurile noastre şi mai ales în casa noastră. Era evident că sarcina mea îi împingea la pa-

roxism ura față de mine. Am avut dovada, peste cîtăva vreme, pe terenul de tenis. În jurul dreptunghiului acoperit cu nisip trandafiriu, se adunase o societate plăcută. Sigrid era o jucătoare abilă, de o suplețe extraordinară, iute și precisă. Îi bătea ușor pe cei mai buni jucători. Jan îmi fusese maestru și ajunsesem să mă pot măsura cu oricare partener. Cînd jucam amîndouă în fața lui Jan, rivala mea încerca să-și impună superioritatea. Mai puțin iute, dar tot atît de rezistentă ca și ea, făceam tot posibilul ca să duc partida pînă la capăt și soțul meu se amuza de acest meci dur și violent. În ziua aceea Sigrid îmi propuse o partidă simplă.

— Primește, e ultima pe care ți-o mai îngădui ! îmi spuse Jan, amintindu-și că talia începuse să mi se îngroașe.

El însuși se îndreptă spre un alt teren de tenis.

— Nu-ți fie teamă, zise Sigrid, fixîndu-mi talia cu privirea, voi juca cu toată grija datorită stării tale !

— Nu m-am simțit niciodată mai în formă, am protestat eu.

Ne-am ocupat pozițiile. Sigrid n-a întîrziat să arunce mingile de serviciu, dincolo de limitele terenului.

— Jocul tău nu e nici sportiv, nici elegant, i-am strigat impacientată.

În aceeași clipă ea trimise mingea de la o distanță foarte mică, fără ca, în surpriza mea, să mai am timpul să mă feresc. Astăzi știu ce loc anume din trupul meu vizase ea. Instinctiv m-am lăsat în jos și am primit mingea drept în frunte. Șocul m-a făcut să scap racheta din mînă. M-am împleticit, năucită. Ea alergă. Încurcătura ei păru atît de sinceră, încît am socotit că trebuie s-o liniștesc. Puțin mai tîrziu se scuză față de Jan care-mi aplica o compresă cu apă de plumb.

— N-am jucat ca de obicei, am vrut s-o menajez pe biata Ide !

— Ciudat menajament ! o întrerupse el, tremurînd de mînie. Stîngăcia ta e inexplicabilă !

Ce i-o fi spus cînd au rămas singuri ? În aceeaşi zi ea se întoarse la Johannesburg. N-am mai văzut-o două săptămîni şi am început să trag nu ştiu ce nădejde smintită... Se întoarse pentru un mare ospăţ pe care-l dădea familia Braas. Purta o toaletă care era toată numai scînteieri. Mulată în această rochie de paiete roşii, Sigrid, se detaşa ca o flacără pe lemnăria întunecată a fumoarului. Stătea jos, cu picioarele încrucişate, înconjurîndu-şi genunchii cu braţele ei luminoase. Atentă în aparenţă la discuţia celor patru medici din Krittelwerk, nu-l părăsea din ochi pe soţul meu, îl sorbea şi el, distrat şi tulburat de privirea aceea lacomă, avu o mişcare de uşurare cînd servitorul veni să ne anunţe că masa era gata. Toate privirile se îndreptară spre verişoara doctorului Yvarsen, condusă la masă de stăpînul casei. Emana din ea un parfum parcă dintr-o epocă în care femeia era regină. Şi totuşi, în viaţa stagnantă din acest orăşel îndepărtat, ea introdusese un curent de modernism, îi făcuse şi pe cei mai burghezi să accepte o concepţie care ieşea din tiparele obişnuitului. Şi nimeni nu cuteza s-o critice cînd o vedea apărînd în toalete îndrăzneţe... Ea era cea care dădea tonul, ştiind să se facă indispensabilă candidatelor la eleganţă care lua exemplu de la ea. Nu mai cumpărau nici măcar un ac fără s-o consulte. Măcar că le eclipsa pe toate, doamnele nu renunţau la ea şi şi-o smulgeau una alteia. Ideile ei originale, replicile dibace făceau din Sigrid o musafiră rîvnită. Printre invitatele lui Braas, se afla în seara aceea o tînără studentă în drept. La desert, a început să se discute despre feminism, subiect care-i lăsa indiferenţi pe bărbaţi. Aceştia se retraseră în fumoar, în timp ce doamna Braas ne servea cafelele pe terasă. Doamna Roerade vorbi despre o operă filantropică, pe care o mare doamnă voia s-o fondeze la Pretoria.

— Voi fi printre primele care-şi va da adeziunea. Trebuie, bineînţeles, să dispui de timp şi de bani. Tocmai am

inclus în societatea noastră o tînără avocată de un real talent. Va sta la dispoziţia oricui, bogată ori săracă. Scopul nostru e să apărăm femeia împotriva nedreptăţii legilor.

— Vă asumaţi o sarcină foarte dificilă, zise una dintre doamnele prezente, căci nu trebuie uitat că cei care au instituit legile sînt bărbaţi, şi în consecinţă le-au făcut ca să le fie lor bine.

— Ah ! suspină doamna Roerade, nu vom fi niciodată prea numeroase ca să ne pledăm cauza. Un bun prilej, dragele mele, să fiţi alături de noi !

Scoase o listă din geantă.

— Care din dumneavoastră se înscrie ?

Urmă o tăcere pe care o rupse doamna Aberteyn :

— Mi-ar face plăcere să semnez, zise ea, dar soţul meu e duşmanul societăţilor feminine.

— Ce frumos exemplu de supunere conjugală, glumi doamna Breen. Mie nu-mi pasă cîtuşi de puţin de ceea ce i se pare domnului şi stăpînului meu, că e bun ori rău... Chiar din ziua căsătoriei am fost hotărîtă să fac întotdeauna ceea ce-mi place...

— Dă-mi voie să rîd ! zise doamna Braas. Sigur, există căsnicii unde şi unul şi celălalt se cred mari şi tari. Dar, în general, e de dorit ca o femeie să facă în menajul ei ceea ce i se pare că e bine, cu condiţia să aibă grijă de forme şi, prin mici şiretlicuri, să-şi convingă stăpînul că el e singurul care comandă !

— Puţină bunăvoinţă, puţină toleranţă şi dintr-o parte şi dintr-alta, şi cît de plăcută poate fi viaţa ! zise încetişor doamna van der Bergh, vechea mea prietenă, încă frumoasă, cu tot părul ei cărunt.

Sigrid nu se amestecase în discuţie. Cu faţa spre uşa-fereastră, deschisă, a fumoarului, se legăna încetişor pe un scaun-balansoar şi ochii ei, voalaţi de tristeţe, mă făcură să-mi dau seama că se uita la vărul ei. Soarele apunea în dosul colinelor de bolovăniş. Tot cerul devenise de un roşu aprins. Lenta estompare a zilei dădea farmec peisajului izolat pe care-l aveam în faţa noastră.

— Dacă nu m-aş teme că vă scandalizez, dragile mele doamne, v-aş mărturisi că nu sînt de acord cu dumneavoastră, declară Sigrid.

Aceste vorbe fură însoţite de o exclamaţie unanimă. Dar ea continuă imperturbabilă.

— Mi se par imorale toate aceste căsnicii zise de convenienţă, făcute din raţiune, pentru bani, sau, şi mai rău, contractate dintr-o cauză oarecare, cauză care justifică mijloacele ! (Îmi aruncă o privire scurtă.) Pun pe aceeaşi linie o căsnicie în care, ascultînd de familie sau de vreo fantezie trecătoare, tînărul şi tînăra rostesc în mod nechibzuit acel „da", care-i va lega pe viaţă. Pe scurt, căsnicia devine legală de îndată ce e trecută în registrul stării civile. Dimpotrivă, se întîmplă ca lipsa banilor, inegalitatea din punct de vedere social sau deosebirea de religie să împiedice două fiinţe legate prin dragoste să se unească în mod legal. Or, o căsnicie sancţionată de dragoste n-are nevoie de legea oamenilor, dar declar indecentă o uniune legală din care dragostea reciprocă lipseşte !

— Dumnezeule ! Dacă înţeleg bine, Sigrid, dumneata eşti pentru căsnicia liberă ?

— O, nu, zise ea surîzînd. Trecerea pe la biroul de stare civilă e o măsură justă şi necesară într-o societate ca a noastră. Doar că n-ar trebui ca semnătura cerută să fie veşnică, dacă unuia dintre soţi îi e greu să rupă lanţul ! Repet, condiţia esenţială în căsnicie e dragostea reciprocă !

În acel moment Jan ieşi din norul de fum care năpădise fumoarul.

— Ei ! făcu el cu o expresie jovială care-i făcea atît de tînăr chipul serios. Acolo discuţie îndrăcită despre politică ; aici, dezbateri nu mai puţin încinse, dar de altă natură... Pe bărbaţi îi scuturaţi astfel ?

— Într-adevăr, răspunse doamna Braas. De ce-aţi făcut opinie separată în loc să ne ţineţi companie ?

— Doamne sfinte, făcu el amuzat, care dintre noi ar fi putut plasa un singur cuvînt în această polemică pre-

sărată cu vorbe atît de mari ca : lege, justiţie, libertate ? Vedeţi, am cam tras cu urechea ! Şi adresîndu-se verişoarei sale : Judecata ta e îndrăzneaţă, Sigrid !

— Verişoara dumitale este atît de interesantă, doctore, interveni doamna Breen, atît de originală în ideile ei, încît îi îngăduim aceste ieşiri fără să ne ofuscăm.

— Nu, doctore ! protestară doamnele, cînd Jan schiţă gestul de a se reîntoarce în fumoar. Lasă-i pe domnii ăia cu politica lor plicticoasă şi spune-ne ce gîndeşti despre feminism ?

— Numai lucruri bune ! afirmă Jan. Aprob femeia care încearcă să fie independentă, dar să nu se masculinizeze. Totuşi, în ce mă priveşte, ceea ce apreciez eu cel mai mult la o femeie este tocmai slăbiciunea, nevoia ei de sprijin şi de protecţie, nu-i aşa, dragă Ide ?

Am primit drept în faţă privirea albastră a soţului meu. În aceeaşi clipă se auzi un trosnet sec. Mînerul de sidef încrustat cu aur al evantaiului lui Sigrid se spărsese sub degetele sale. O umbră întunecă fruntea soţului meu.

— Ce păcat ! spuse el. Cum ai putut să faci asta, Sigrid ?

Doamnele deplînseră incidentul. Obiectul preţios trecu din mînă în mînă pînă ajunse la Jan. El îl examină.

— Lasă-l la mine, spuse încetişor. Am un lipici grozav, am să ţi-l repar...

VII

DE ÎNDATĂ CE NE AFLAM singure, Sigrid îşi manifesta făţiş duşmănia împotriva mea.

— Cît de urîtă e o femeie însărcinată, îmi spuse ea odată. Şi ce silă trebuie să-i fie bărbatului tău de tine...

În locul tău, l-aş fi rugat de multă vreme pe Jan să doarmă în camera de oaspeţi !

— Jan s-ar fi opus la una ca asta !

O scînteie verde îi apăru în privire.

— Crezi că-ţi stăpîneşti bărbatul pentru că împarte patul cu tine ?

Am tăcut, mulţumindu-mă să surîd, un surîs ironic şi dispreţuitor care-i înzecea întotdeauna furia. Dar, în adîncul sufletului meu, îndoiala făcea ravagii, îmi otrăvea zilele. Devenisem greoaie. Din pricina zguduiturilor maşinii pe drumurile proaste soţul meu nu mă mai lua cu el cînd era chemat la vreo fermă mai îndepărtată. Insidioasă, cîte-o cucoană, geloasă pe Sigrid, mă informa că maşina doctorului staţiona adesea în faţa hotelului „Royal". Ştiam că Jan şi verişoara sa se vedeau la golf, la tenis, la club. Primeam acele împunsături de ac, întărindu-mă de teamă să nu-i dăuneze copilului. Căci în el îmi puneam ultima speranţă.

Vreme de două săptămîni am avut febră. Jan m-a obligat să stau în pat. Această claustrare mi-a făcut mai mult rău decît bine. M-am liniştit cînd prietenii veniţi să mă vadă mi-au confirmat ceea ce-mi spusese şi soţul meu : că Sigrid, luîndu-şi un şofer, descinsese la Low Veld, ca să stea o vreme la White-River. Cînd s-a întors, eu mă făcusem bine. Ea se arătă mai asiduă ca niciodată. De îndată ce apărea, ne cuprindea pe toţi trei un fel de stare de nervi. Odată, deschizînd pe neaşteptate uşa de la anticameră, am surprins-o pe Sigrid înfigîndu-şi dinţii în mîna soţului meu. Am închis fără zgomot uşa. Ei nu mă văzuseră. După un minut, Jan intră şi, observîndu-mi emoţia, mă întrebă ce am. Cuprinsă de o îndrăzneală subită, i-am smuls batista pe care şi-o înfăşurase în jurul mîinii ce-i sîngera...

— Am văzut, am văzut ! Te-a muşcat ! am strigat eu fără să-mi pot reţine lacrimile.

El roşi şi tăcu o vreme. Cu faţa în mîini, nu îndrăzneam să-l mai privesc.

— Da... rosti el cu efort, am făcut rău că am lăsat-o pe Sigrid să intre în casa noastră. Dar era greu s-o ţii la distanţă... Şi e şi mai greu s-o faci să părăsească ţara. „Fiecare e liber să trăiască unde i se pare lui că e bine!", mi-a răspuns ea cînd am vrut s-o conving să se întoarcă lîngă maică-sa... Şi cum trece drept ruda noastră... Biata mea nevastă, ce-i de făcut ?

Niciodată nu-mi iubisem bărbatul cu mai multă deznădejde ca-n acele zile tulburi în care tremuram să nu-l pierd. Absenţa rivalei mele, întoarsă la Johannesburg, îmi dădu puţină siguranţă. „Cine ştie ? mă linişteam eu. Poate că totuşi Jan ţine la mine, poate că mă preţuieşte..." Cînd, după o săptămînă, Sigrid se întoarse, vărul ei o primi cu asprime. Ea n-a văzut în această schimbare decît o dovadă în plus că celui pe care-l iubea îi era frică de propria sa slăbiciune.

În cursul unei serate, dată la noi, am avut strania bănuială că Sigrid cocea nişte planuri criminale care, încet, încet, prindeau formă, şi de a căror grozăvie nu-şi dădea încă seama. Îl văd şi acum pe soţul meu, în fotoliul de piele, cu capul sprijinit de spătar. În cămin se făcuse focul. Jăraticul încins îi lumina chipul energic, nasul ferm, bărbia voluntară. Fuma în tăcere, cu ochii la jar. Masa tocmai se terminase. Toţi prietenii noştri se strînseseră în salonul cel mare. Sigrid, aşezată în mijlocul unui grup de admiratori, purta o somptuoasă rochie de catifea neagră, care, foarte decoltată, îi scotea în relief albeaţa strălucitoare a gîtului şi a umerilor. Genunchii încrucişaţi îi ridicau puţin rochia, lăsînd să i se vadă picioarele fine şi nervoase, în ciorapi de culoarea pielii şi pantofii de brocart de argint. Îşi dădea seama că în seara aceea era deosebit de frumoasă. Obrajii ei însufleţiţi făceau să-i fie şi mai întunecaţi ochii de smarald. Cineva vorbi despre Elveţia, ceea ce-i îngădui să relateze nişte periculoase ascensiuni în munţi.

— Aceste ascensiuni m-au silit să privesc moartea în faţă, să fac lucruri pe care le socoteam imposibile, să fiu

constrînsă să-mi învîng teama şi slăbiciunea şi să capăt o stimă faţă de mine însămi, dreptul de a mă elibera de orice tutelă.

În acel moment, un telefon din Johannesburg îl înştiinţă pe redactorul ziarului din Krittelwerk, care se afla printre noi, cum se isprăvise una dintre afacerile care pasionase toată Londra şi ale cărei ecouri ajunseseră şi în îndepărtata noastră ţară. Era vorba de o crimă pasională care se petrecuse în înalta societate. Lady Wattson nu ucisese, dar insinuase tînărului ei amant s-o scape de un bărbat brutal care-o deranja. Pentru incitarea la crimă ea trebui să împărtăşească soarta iubitului ei adică să fie spînzurată.

— Condamnaţi amîndoi la moarte ! rostise redactorul de la *Krittelwerk Observer.*

— E cumplit ! zise Sigrid care se făcuse palidă. Judecătorii englezi nu ţin seamă de circumstanţele atenuante. Cel care omoară va fi şi el omorît, oricare ar fi mobilurile care l-ar împinge la crimă.

— Trebuiau să se aştepte la asta, răspunse ziaristul.

— Dar femeia n-a ucis !

— Nu credeţi că cel care pune arma în mîna unei alte fiinţe poruncindu-i : „Ucide !" e la fel de vinovat ca şi ucigaşul ?

— Puteţi spune ce vreţi, mie mi se pare revoltătoare justiţia engleză, care nu face nici o deosebire între oameni !

— Între ucigaşi ! rectifică Bob Greenveld, omul de viaţă al societăţii : Nu uitaţi, doamnelor, că justiţia asta este a noastră, aşa că feriţi-vă de noi !

— Fleacuri, făcu Sigrid, fatalitatea a devenit dominanta firii mele. Sînt de părere că nu facem nimic decît ceea ce ne dictează soarta !

— Teorie comodă care neagă răspunderea ! Atunci, cum rămîne cu binele şi cu răul ?

— M-am întrebat întotdeauna, ripostă ea, unde se termină unul şi unde începe celălalt ? Limita dintre ele

este atît de vagă, încît, după sentimentele care ne tulbură, putem socoti bun ceea ce un altul ar condamna!

— Eu socot, remarcă Jan, cu chipul voalat de fumul ţigărilor, că tocmai de aia avem conştiinţă ca să ne răspundă.

— Numai că e cam elastică sau susceptibilă! aruncă doctorul Braas.

Negrii, care aduseră răcoritoarele, puseră capăt discuţiei. Era în perioada arderii ierburilor. După masa de seară toate maşinile înşirate de-a lungul străzii se puseră în mişcare. Plecau pe cîmp să vadă focurile. Cînd clarul de lună nu făcea flăcările să păleasca, focurile păreau în noaptea neagră nişte incendii înfricoşătoare şi măreţe, ca şi cum ar fi ars cetăţi întregi.

VIII

SOŢUL MEU ÎMI MĂRTURISI intenţia de a amenaja o sală de biliard şi de a-şi transfera cabinetul de consultaţii în Kruger Street, unde era un vad mai bun. Am rămas consternată. Urma să fiu lipsită multe ore din zi de prezenţa lui, lăsînd la o parte faptul că nu mai vedeam cine venea la el... Nu mă gîndeam decît la Sigrid...

Jan remarcă decepţia mea.

— Proiectul meu pare să te necăjească, Ide?

Aş fi vrut să-i răspund că puţin îmi pasă, dar, cu toate eforturile mele, am izbucnit în lacrimi.

— Nu te supăra!

— Am ajuns deci pînă acolo încît să te scuzi şi pentru nişte lacrimi, făcu el cu tristeţe. Totuşi, nu vreau să-mi fie milă de tine. Între soţi, vezi tu, mila e degra-

dantă pentru cel care o inspiră. Nu mă sili să-mi fie milă de tine, Ide. Tu mă iubeşti prea mult, biata mea nevastă, continuă el, nu trebuie să mă iubeşti astfel, nu merit!

Am încercat să protestez, dar lacrimile mă năpădiră din nou şi, ca un făcut chiar în acel moment maşina lui Sigrid se opri în faţa casei. Eram încă la masă. Cafeaua se răcise în ceşti. Mi-am şters, tare, ochii.

— Scenă de familie ? zise Sigrid care se ivise în prag.

Învăluită într-o rochie de argint, părea aidoma femeilor din ţara ei de gheaţă, *„sculptată din zăpadă şi din soare..."* [1]. De lănţişorul de platină îi atîrnau nişte picături ca de apă pe gîtul ei gol, trei sori minusculi cu nişte sclipiri uluitoare. Jan căzu, pierdut, în admiraţie.

— Ah ! *Túsan !* făcu el. Rochia asta va întoarce pe dos toate femeile ! Fereşte-te, Sigrid !

Ea făcu un gest de nepăsare şi, brusc, ochii ei prelungi se umplură de o asemenea dovadă de dragoste, încît Jan, încurcat, îşi coborî privirea.

— Ai mîncat ? întrebă el.

— Voi mînca la bal. N-am vrut decît să vă arăt rochia.

— E feerică ! zise Jan. N-am mai văzut niciodată una la fel.

Roşul plăcerii îi coloră lui Sigrid obrajii. Se auziră cîteva clacsoane. Ea începu să rîdă :

— Prietenii mei sînt nerăbdători !

— Cu cine eşti ?

— Cu familia Anderson. Stau la ei. Sînt mai ospitalieri decît voi.

Ne făcu un semn de rămas bun :

— *Bye ! Bye !*

Uşa se închise în urmă-i. „Ai zice că s-au stins lămpile", am recunoscut cu tristeţe în sinea mea. Un parfum îmbătător continua să plutească prin odaie.

— Probabil că lumea se întreabă de ce Sigrid nu stă niciodată la noi... remarcă Jan.

---

[1] Madeleine Praz — *Ţările nordului* (n. a.).

— Sigrid nu-şi ascunde sentimentele pe care ţi le poartă... Am auzit destule în legătură cu asta...

Soţul meu păru mirat şi ezită să răspundă.

— Dacă-mi ceri acest lucru, o voi ruga pe Sigrid să ocupe camera de oaspeţi în timpul şederilor ei la Krittelwerk, am zis eu.

— Nu-ţi cer nimic, dragă nevastă ! Nu mă pot preface că nu văd cît de penibilă ţi-e prezenţa lui Sigrid. Sînt cu atît mai mulţumit de demnitatea ta. Să lăsăm deocamdată lucrurile aşa cum sînt.

Se îndreptă spre salon şi se aşeză la pian. L-am urmat şi m-am ghemuit într-un fotoliu, ascunsă de speteaza înaltă. Niciodată Jan nu mai cîntase astfel *Nocturnele* lui Chopin. Această muzică îmi înteţi neliniştea, o sorbeam pe îndelete, cu mîinile împreunate, cînd, după un ultim acord, soţul meu se ridică atît de brusc, încît răsturnă taburetul din spatele lui. O clipă mai tîrziu l-am auzit deschizînd robinetele din baie. După atîtea seri pe care le petrecusem singură, o salutam din inimă pe aceasta, doream să gust în toată plenitudinea *tête-à-tête*-ul atît de rar acum, pe care ajunsesem să-l primesc ca pe-o pomană. Am aţiţat jarul în cămin, am aprins lampa cea mare cu abajur pal de mătase. Pe măsuţa din faţa focului, am aşezat pipa preferată a lui Jan, cutia cu tutun, ziarele. În oalele colorate, ramuri mari de mimoze îmbălsămau aerul. Culoarea lor aurie se armoniza cu lampa, cu covoarele, cu pernele. Tocmai pusesem capacul pe ceainicul de aramă cînd apăru Jan. Îşi schimbase costumul, şi-l îmbrăcase, nu pe cel de casă, din flanelă albă, ci pe cel negru, dungat.

— Trag o fugă pînă la club, zise el. Nu stau mult.

L-am privit cum străbătea grădina şi zgomotul portiţei a răsunat dureros în inima mea. Eram decepţionată şi mă simţeam singură, cumplit de singură... Unde rămăsese frumoasa mea încredere ? Credinţa în soliditatea căminului meu ? O presimţire mă făcu să ies din casă. Noaptea era neagră. M-am înfundat în nisip pînă la căl-

ciie. Alergam cu o grabă de care nu-mi dădeam seama. Cu răsuflarea tăiată, m-am trezit într-un grup de gură-cască ce se înghesuia în faţa ferestrei de la „Hôtel Royal". Oare îmi pusesem mantia aceea lungă şi întunecată, eşarfa care-mi ascundea pe jumătate chipul, ca să văd cum se învîrt dansatorii în sala aceea decorată cu ghirlande de flori de hîrtie ? Tocmai se făcuse o pauză. Podiumul muzicanţilor era gol. Un zumzet de glasuri venea din holul unde se serveau răcoritoarele. Am zărit-o, de departe, pe Sigrid. Cu capul ridicat, vorbea cuiva pe care nu-l puteam distinge, dar pe care, după înfăţişarea ei radioasă, îl puteam ghici. După primele măsuri ale unui boston, perechile începură să danseze. Am strîns din dinţi, ştiind dinainte că cel care avea să apară mă va face să strig de durere... Jan şi Sigrid trecură foarte aproape de mine, care stăteam ascunsă printre curioşi. Mîna frumoasă fără inel a lui Sigrid se odihnea pe umărul lui Jan care o ţinea de talie. Trupurile lor înlănţuite lunecară în ritmul muzicii lente şi o expresie de fericire transfigura chipul bărbătesc al soţului meu. Fruntea fostei sale logodnice se plecase spre buzele lui. El părea s-o soarbă într-un fel de beţie de care nu-şi mai dădea seama. Văzîndu-i astfel, m-am simţit atît de lovită, atît de nenorocită, încît, temîndu-mă să nu leşin, am făcut cale întoarsă. M-am ciocnit de Daisy care, totuna cu întunericul, mă aştepta la portiţa grădinii. Fidela fiinţă îmi înţelese repede tristeţea. Mă rugă să beau un ceai cald şi mă ajută să mă dezbrac. Tremuram mai mult de durere decît de frig. Mi se părea că toate lucrurile din jurul meu pe care ochii mei le mîngîiaseră înainte cu simţul proprietăţii luau, în seara aceea, un aspect aproape ostil, aidoma unor lucruri care trebuiau înapoiate. M-am strecurat sub cuverturi. Fără să-mi dau seama, gemeam, ghemuită în fundul patului. Un pas repede se apropie de pat, o mînă energică trase cearşaful şi se aşeză pe fruntea mea.

— Ce s-a întîmplat, Ide ? De ce plîngi astfel ?

— Probabil că am visat, am zis eu speriată.

— Aş prefera să fie aşa ! a răspuns Jan.

Se îndreptă spre baie. După ce se spălă, se întoarse şi se vîrî încet în pat, crezînd că adormisem, dar, observînd că stăteam cu ochii deschişi, zise :

— Nu dormi, Ide ?

— Ai petrecut o seară plăcută ? am întrebat cu inima bătînd.

— Pe legea mea, da ! făcu el pe un ton vesel. Ia ghiceşte unde am petrecut-o ? Cînd am ajuns la club, nu era nici măcar un cîine. Or, trebuia să vorbesc cu doctorul Braas în legătură cu operaţia de mîine dimineaţă. Fireşte că l-am găsit la „Royal", pregătindu-se să danseze. Am trimis să-l cheme, dar m-au văzut ceilalţi şi am fost luat pe sus. Am dansat cu cîteva doamne, apoi, cum pofta vine mîncînd... Dealtfel, nu mi-a displăcut deloc să-mi dezmorţesc puţin picioarele...

— Erau rochii frumoase afară de cea a verişoarei tale ?

— Nici pomeneală ! declară el rîzînd. Numai culori stridente !

— Eşti sever în seara asta, Jan... Cel puţin ai dansat şi cu pacientele tale ?

— Fii liniştită, mi-am făcut datoria, mă asigură el căscînd.

Mă atrase spre el şi mă sărută pe gură.

— Acum lasă-mă să dorm... Peste cîteva ceasuri am o operaţie.

Nu se mai mişcă. De cînd nu mai pomenise de copilul nostru care urma să se nască în curînd ? Măcar se mai gîndea la asta ? Obsedat de Sigrid punea pe al doilea plan acest eveniment, care, în alte împrejurări, ar fi ţinut toată casa într-o fericită aşteptare. Dar, mă rog... În ceasul de faţă, îmi aparţinea. Încet, foarte încet, am atins cu buzele mîna părăsită pe cuvertură şi o nădejde timidă mi-a şoptit că poate nu era totul pierdut. Cînd m-am trezit, am văzut fereastra plină de cerul albastru şi de crengile copacilor. Zgomotul apei m-a făcut să înţeleg că Jan

era în baie. Întîmplarea din ajun îmi apăru înceţoşată, ca într-un vis. Realitatea era aici, cu zgomotul acesta al apei care curgea, cu locul cald încă al trupului său. Daisy aşeza masa pentru gustarea de dimineaţă. Clinchetul veseliei, glasurile sonore ale servitorilor, discutînd în bucătărie, toate acele sunete familiare aveau ceva liniştitor. Bine dispus, Jan mînca cu poftă şi vorbea despre o nouă carte de Selma Lagerlöff. Observasem la el o schimbare, care — ieri abia sensibilă — se accentuase astăzi. Am avut explicaţia cînd mi-a spus că Sigrid, nesimţindu-se la îndemînă la familia Anderson şi neputîndu-se reîntoarce încă la hotelul „Royal", tixit de turişti, îl rugase să stea cîteva zile la noi.

— Eşti de acord, Ide ? adăugase el.

Am primit lovitura fără să clipesc.

— Am să dau ordin să i se pregătească odaia, am spus eu.

Păru satisfăcut şi, înainte de a pleca, mă sărută mai afectuos ca de obicei. Şi Sigrid se instală la noi. Îi puturăm din nou vedea luxoasele ei rochii de casă şi tot aparatul rafinat de care se înconjurase. Suportam greu contactul zilnic cu această adversară de temut. Atmosfera în casă parcă era încărcată de electricitate. Sub pretextul că starea mea cerea odihnă, mă obliga, în unele zile, să-i las ei conducerea casei. Atunci plivea grădina, umplea vazele cu flori şi verdeaţă, îmi năucea negrii cu poruncile ei lipsite de indulgenţă. După ce ne culcam, i se mai auzea încă multă vreme clămpănitul tocurilor de la papuci care mi se părea că-mi ciocănesc drept în inimă. Într-o seară Jan sări din pat, şi deschizînd uşa strigă cu vocea lui poruncitoare :

— N-ai de gînd să isprăveşti cu plimbatul ? Eu ziua muncesc şi am nevoie de odihnă !

O cascadă de rîs fu răspunsul şi cum Jan se vîrîse la loc în pat, alături de mine, l-am putut auzi rîzînd de unul singur. Totuşi, nu era întotdeauna bun cu ea. Amintin-

du-şi desigur că, fetiţă fiind, lui Sigrid îi plăcea să fie dominată de el, o trata fără blîndeţe. Dar aluziile sale jignitoare se loveau acum de supunerea inflexibilă, de răbdarea prodigioasă a acestei obsedate îndrăgostite. Adesea, ea avea în faţa mea gesturi de o îndrăzneală insolentă. Într-o dimineaţă intrînd în sufragerie şi văzîndu-l pe Jan în picioare în faţa ferestrei, pe cale de a citi o scrisoare, îi aruncă brusc cozile lungi în jurul gîtului.

— Nu sînt nişte lanţuri dulci ? îi spuse ea trăgîndu-l astfel la masă.

El se desprinse, cu fruntea roşie, cu sprîncenele încruntate, aruncîndu-mi o privire mirată. Blama oare lunga mea răbdare ? Aştepta să-l rog să pună capăt unei situaţii care devenise insuportabilă ? Cînd Sigrid zări coşuleţul căptuşit cu azur, în care se adunau scutecele, avu un surîs atît de răutăcios, încît m-am întrebat ce plan înfricoşător se închega în dosul acelei frunţi atît de pure... Astăzi, ştiu că în acele zile tumultuoase, pregătise cu sînge rece înfăptuirea crimei... Frumuseţea ei, adulaţia pe care o întîlnea pretutindeni îi dădeau o inimaginabilă siguranţă şi Jan, de obicei cu atîta bun simţ, nu se străduia să înţeleagă ceea ce era ciudat şi alarmant în această situaţie. E adevărat că mă vedea resemnată. Nimic din purtarea mea nu-mi trăda cumplita-mi spaimă. Nu ghicea nici măcar altercaţiile noastre, cînd el pleca de acasă. Căci de îndată ce-i auzeam pasul repede pe treptele terasei, aceeaşi emoţie ne tăia vorba. În fond, oare cum se simţea el între două femei care-l copleşeau cu aceeaşi dragoste pătimaşă şi supusă ? El, atît de dibaci în a uşura durerile, ce leac putea da uneia sau celeilalte ? Ce soluţie dramei pe care o simţeam ineluctabilă ? Cînd Sigrid, invitată pe la prieteni, îşi prelungea absenţa, mă speriam de nervozitatea soţului meu. Cît s-ar fi bucurat Sigrid dacă l-ar fi putut vedea întorcînd paginile unei cărţi fără să citească, atent la cel mai mic zgomot de afară, sau uitîndu-se la foc, cu trăsăturile adumbrite. Ca să-şi scuze tăcerea, pretexta vreun caz grav... Era de netăgăduit că suferea. Dacă, din cine ştie ce motiv, eram nevoită să-i

întrerup gîndurile, îşi înălţa capul cu un aer absent, aproape îndurerat, un aer de parcă se întorcea de departe, care-mi răsucea măruntaiele de groază. Ridicînd ochii spre pendulă, îşi strîngea buzele atît de violent, încît muşchii de pe obraji i se întindeau. Vai ! Cum apărea Sigrid, chipul lui mîndru îşi relua frumuseţea gravă şi bucuria de a o revedea, o bucurie lacomă pe care nu şi-o putea ascunde, care iradia prin toţi porii, îmi vestea nemiloasa înfrîngere. Orice iluzie secase în mine. Ce puteam face împotriva intrusei care-mi voia atît de sălbatic, de implacabil, pieirea ? Judecata nu mai răzbătea pînă la conştiinţa acestei fiinţe care trăia într-o aşteptare calmă şi într-o încredere de obsedantă.

Zadarnic îmi pipăiam coastele, chemam în ajutor tandra floare care se pregătea să se deschidă, senzaţia de efemer, de provizoriu nu mă mai părăsea... Prin ce farmec îl convinsese pe Jan că-mi dăduse *sumum-ul* de fericire şi că acum era rîndul ei ? Erau prea tineri şi prea lungă li se întindea viaţa în faţa lor pentru ca, din pură probitate a sufletului, să renunţe la propria lor fericire ! Mă gîndeam, nu fără teamă, la cuvintele pe care le auzisem din gura soţului meu. Niciodată nu lua uşor o hotărîre şi niciodată nu revenea asupra deciziei luate. Dacă mă luam după vorbele sale, însemna să renunţ, să cedez locul alteia... Revolta mă însufleţea. Mă hotăram să acţionez în loc să rămîn pasivă, cu inima ulcerată. Furia mi se amesteca adesea cu neputinţa. Sufletul meu neobişnuit cu ura învăţa să urască şi ajunsesem să doresc ca o catastrofă să ne vină de hac la toţi trei. Totuşi Jan devenea din ce în ce mai taciturn. Privirea lui ne evita şi pe una şi pe cealaltă şi, cel mai adesea, după masa de seară se retrăgea în odaia lui, pretextînd vreo treabă legată de serviciu. Aflat în centrul unei tragice aventuri, angajat într-un impas, în care căuta zadarnic un fir călăuzitor, poate că se străduia să găsească mijlocul de a atenua răul pe care era obligat să-l facă. Adesea, la culcare, surprindeam în ochii lui un fel de strigăt de ajutor. Poate că-l rodea nevoia de eliberare, de descărcare a sentimentelor, dar acea

natură reținută, acea rezervă orgolioasă, proprie firilor scandinave, îi fereca buzele... Ce știam eu despre suferința lui ? Cuprinsă de febra sacrificiului, mă simțeam destul de puternică pentru a mă jertfi în scopul fericirii sale. Dar oare el ar avea curajul să mă lase să plec, cu copilașul în brațe ? Sau se gîndea poate să înfrîngă piedicile, să înlăture obstacolul ? Doar noaptea, alături de trupul bărbătesc, îmi mai găseam puțin liniștea. Somnul însă îmi era plin de coșmaruri, mă epuiza. Mă vedeam alungată, repudiată, poticnindu-mă prin nisipul pustiului, unde-mi căutam copilașul pierdut... La gustarea de dimineață, soțul meu îmi arunca o privire îngrijorată, dar Sigrid, avînd și ea ochii încercănați și gura îndurerată, își reprima întrebarea care-i stătea pe buze.

În orașele mici se știe totul, mai ales într-un târg unde, ca să se distreze, oamenii depind unii de alții. Sigrid era imprudentă. Stăpînită de setea de a vorbi, și de a-i face pe alții să vorbească despre omul pe care-l iubea, de a auzi rostindu-i-se numele, cît mai des cu putință, se trădase de mult. Doamnele pălăvrăgeau și începuseră să mă plîngă.

IX

DE DOUĂ ZILE SIGRID AVEA din nou niște ochi cînd tragici, cînd plini de dispreț, cînd plini de ranchiună de îndată ce și-i ridica spre Jan. Ce se petrecuse între ei ? În clipa în care soțul meu se pregătea să se ducă la spital, leșină. Leșin simulat ? Întinsă pe canapea, buzele ei strînse semănau cu o rană pe chipul lipsit de sînge. Foarte emoționat, Jan intră în cabinetul lui și se întoarse clătinînd o băutură într-un pahar de metal, pe care-l apropie de buzele verișoarei sale ce-și venise

între timp în fire. Ea bău cu sorbituri mici, încet, ca să simtă cît mai mult mîna lui Jan susţinîndu-i ceafa. O propti între perne, interzicîndu-i să se mişte. Cînd să iasă, se întoarse şi-i spuse cu asprime :

— Nu te-ai gîndit niciodată că te tragi dintr-un popor de plugari şi de fierari ? Ei nu cunosc sentimentalismul ăsta absurd, care înmoaie nervii şi care face dintr-o fiinţă călită o cîrpă fără caracter şi fără voinţă. Gîndeşte-te la asta, Sigrid !

Într-o zi Jan ne anunţă că eram invitaţi la familia Morissey care organiza un meci de tenis.

— Plecăm sîmbătă şi luăm şi familia Herkelen a căror maşină e în reparaţie. Noi îi vom lua pe părinţi, iar tu, Sigrid, le vei înghesui pe cele trei fete în maşina ta. Apropo, Ide, doamna Morissey te roagă să-ţi iei cu tine cîteva haine. I se pare că eşti prea palidă şi vrea să te ţină o săptămînă, două la fermă.

Am vrut să protestez speriată la ideea că Sigrid se va întoarce la noi fără mine. Dar n-am mai avut cînd.

— Trebuie să accepţi, Ide... interveni rivala mea. Am şi eu nevoie de o schimbare. Voi sta cu tine !

Jan s-a dus la treburile lui. Sigrid se odihnea în camera ei. Eu m-am aşezat pe un scaun cu faţa între mîini. Inima îmi bătea greu pe lemnul mesei, încă nestrînse. Simţeam că toţi trei eram la capătul puterilor. Viaţa pe care o duceam n-avea să ţină prea mult. Îmi dădeam seama că deznodămîntul era aproape. Vag, prevestirea fachirului îmi reveni în minte şi, brusc, am înţeles că n-aveam să scap de soarta mea.

Stăteam alături de soţul meu, atent să evite zdruncinăturile drumului. În spatele nostru, soţii Herkelen erau preocupaţi de fetele lor lăsate pe seama capriciului nestăpînit al celei de la volan. Lunga maşină albastră alerga, lua virajele, se năpustea ca o fiară înnebunită. În rochie albă de pînză, cu cozile ei grele, prinse într-o reţea de

aur, Sigrid avea chipul însufleţit şi, de fiecare dată cînd maşina ei o atingea pe a noastră, îi arunca lui Jan priviri pătrunzătoare.

— Isprăveşte cu joaca ! Ai să provoci un accident ! strigă el.

Se auzi un hohot puternic de rîs şi brusc, Sigrid o porni în goană cu maşina. O văzurăm legănîndu-se, ridicîndu-se şi strecurîndu-se pe terenul plin de cute şi de ridicături, pînă cînd nu mai fu decît un punct negru la orizont.

— Ce smintită ! bombăni Jan, care abia izbutise să-i liniştească pe părinţii fetelor duse astfel cu maşina. La fermă, Sigrid ne ieşi înainte, înconjurată de tot tineretul. Era proaspătă, exuberantă şi, luîndu-mă familiar de braţ, mă trase după ea în căutarea unui cabinet de toaletă.

— Ţi s-a desfăcut părul, Ide, şi ai nevoie şi de puţină pudră. Repede, să reparăm aceste mici neajunsuri !

Îmi prinse mai bine cocul pe ceafă, şi-mi dădu cu puful ei de pudră pe faţă.

— Gata, zise ea, iată-ne arătînd mai acceptabil decît toate acele fetişcane cu obrajii arşi şi cu nasul jupuit de soare... Se uită la talia mea. Biata Ide, un astfel de trup e împotriva esteticii şi-ţi răneşte privirea ! Stai puţin ! Se întoarse după o clipă cu o eşarfă mare de voal alb pe care mi-o puse pe umeri. Lasă-l să plutească... uite, ca ăsta al meu... mă sfătui ea. Apoi, în picioare, în faţa oglinzii, mă examină cu complezenţă : Îmi vezi pielea şi muşchii lăsaţi ? Nu ! adăugă ea înfiorîndu-se. Niciodată n-am să mă pot resemna cu această catastrofă.

Nu i-am răspuns nimic. Ne aflam, şi una şi cealaltă, pe planuri cu totul diferite. Cu braţul ei petrecut pe sub al meu, am reapărut în faţa lui Jan, care ne surîse cu aerul cel mai satisfăcut. Niciodată n-am fost atît de mulţi la familia Morissey. Dar conacul lor, unde domnea o solidă bunăstare, avea dimensiuni suficiente ca să primească toată acea afluenţă de invitaţi. Am încercat o decepţie dureroasă aflînd că — urmînd să mai vină lume la se-

rată — doamnele vor ocupa odăile, iar domnii se vor înghesui în dependinţe. Sigrid ceru să doarmă pe verandă. Ora odată sosită, admiratorii se grăbiră să-i aducă perne şi cuverturi, iar Jan îi legă hamacul.

— N-ai prea făcut mişcare azi, observă soţul meu, pe punctul de a-mi spune noapte bună. N-ai vrea să dăm o raită prin grădină ?

Am acceptat această propunere ca pe un noroc nesperat. Sclipiri albastre şi verzi cădeau din stelele imense. Un frunzar de caprifoi îmbălsăma aerul.

— Am să-ţi dau o veste bună, nevastă, zise Jan strîngîndu-mi uşor braţul petrecut sub al său. Sigrid nu va mai veni la Krittelwerk, de aici va pleca la Johannesburg, unde-şi are bagajele şi de unde se va înapoia în Suedia. Da... am izbutit, în sfîrşit, s-o fac să judece şi a înţeles că plecarea definitivă în Europa e unica soluţie a unei stări de lucruri care nu mai putea să dăinuie multă vreme...

Poţi să leşini din pricina unei nenorociri neaşteptate, dar şi a unei surprize fericite. Soţul meu trebui să mă susţină, căci îmi pierise răsuflarea. Buzele sale mă sărutară uşor pe păr.

— Biată nevastă... murmură el, cît trebuie să suferi !

— Sînt fericită ! am bîlbîit eu.

M-a condus pînă la chioşc şi m-a aşezat lîngă el pe banca rustică.

— Cred că e vremea, Ide, să căutăm un nume pentru micuţul pe care-l aşteptăm ! zise el pe un ton glumeţ. Ce părere ai de Lars ?

— E un nume frumos, Jan.. Dar dacă va fi fată ?

Am tresărit şi Jan s-a întors brusc.

— Ce este ?

— Parcă se mişcă ceva acolo...

Se sculă şi se duse să vadă.

— O fi vreunul din negrii ăia afurisiţi, nici nu poţi să-i distingi în întuneric. Ei ! strigă el.

Dar nu răspunse nimeni.

— Sau vreo pasăre de noapte... Să intrăm în casă. Nu ţi-e frig ?

Strînse mai tare eşarfa în jurul meu şi, repede, i-am sărutat mîna.

— Lasă asta ! a protestat el cu blîndeţe. Nu se sărută astfel un soţ !

Mă luă în braţe şi mă sărută pe buze. Doamna Anderson, care împărţea camera cu mine, dormea cînd am intrat eu în odaie. M-am culcat şi eu, dar fără să-mi pot afla somnul. De multă vreme Jan nu-mi mai vorbise cu inflexiunea aceea caldă în glas. Vasta tăcere a Veldului învălui încet, încet casa. Copilul se mişca în mine şi mă simţeam rău. Tîmplele mi se umflaseră sub presiunea sîngelui agitat. Trebuia să fie tîrziu. M-am hotărît să iau un calmant. M-am îndreptat spre bucătărie să beau un pahar cu apă. Cîmpia se odihnea sub o pulbere de stele. Rămăsesem la fereastră, cînd am auzit nişte şoapte ce urcau din galeria de lemn lipită de acea parte a bungalowului. M-am aplecat puţin şi paharul cu apă mi-a scăpat din mînă. Prin interstiţiile balustradei, am zărit două siluete cu păr blond. Ce alte plete decît cele ale lui Jan şi Sigrid puteau străluci astfel în limpezimea albastră cernută de sus ? Ţinuta lor înfăţişa o voinţă de neatacat la bărbat, o implorare pierdută la femeie. Jan întorsese încetişor capul, în vreme ce Sigrid ridica în faţa lui mîinile ei albe ca două potire încărcate cu ofrande... Părea să-i adreseze nişte imbolduri înflăcărate şi nu ştiu ce întrebare neliniştită. Vocea ei înlăcrimată se întrerupea ca să repete :

— *Joig âlskar dig !* Te iubesc ! Te iubesc ! Inima ţi-e mai dură decît stîncile de la noi de-acasă ?

Ah, vocea asta a lui Jan pe care nu i-o cunoşteam :

— Taci, se ruga el umil, nu-mi lua toată puterea ! Nu ştii cît mă costă !

Şi brusc, neputînd să mai reziste multă vreme dorinţei covîrşitoare a acelei femei, o înşfăcă dintr-o dată ca pe o pradă...

Credeam că lacrimile îmi secaseră. Auzind pe cineva plîngînd şi gemînd, de-abia mi-am dat seama că acele lacrimi urcau din mine însămi bătînd la uşa inimii mele. Meiken intră şi punîndu-mi mîna ei mare, de femeie muncită, pe umărul meu, zise :

— Ascultă, Ranny, nu trebuie să te apuce iar crizele acelea rele ! Privirea ei dezaproba lacrimile căzute pe caiet. Doctorul n-a avut dreptate cînd ţi-a vîrît în cap să scrii. Ce-a trecut, e bun trecut ! De ce să redeştepţi nişte lucruri triste care te fac să plîngi ? Hai, Ranny, vino să-mi ajuţi să frămînt aluatul pentru pîine, asta o să te facă să uiţi !

A trebuit să las să treacă două luni înainte de a putea relua firul povestirii mele, să revin la acea noapte crudă. Nu-mi pot aminti cum m-am întors în odaia mea. M-am tîrît din instinct, ca un animal lovit de moarte care-şi caută un colţişor unde să-şi dea duhul. Am căzut grămadă pe pat. Ca să nu urlu, mi-am asupat gura, cufundîndu-mi capul în pernă. Totuşi, evidenţa brutală nu mă luase pe nepregătite. Nu-mi vedeam de-atîta vreme nădejdea năruindu-se cîte puţin în fiecare zi ? Dar mă agăţam de îndoială, de îndoiala mai milostivă, orice s-ar zice, decît brutala realitate. Eram zdrobită, dar nu ucisă ! Partida nu era definitiv pierdută, îmi rămîneau drepturile mele de nevastă. Mai întîi leagănul care trebuia scos din husa lui de pînză şi pus la vedere în camera noastră, ca s-o umple, ca şi altădată, cu zăpada perdelelor sale. Apoi nu erau, dincolo de mări, numele noastre înlănţuite, cu o parafă solidă, într-un registru de stare civilă ? Nu, n-am să-mi cedez locul fără să mă apăr. Voi lupta, mă voi crampona de pereţii casei mele ! Cum voi trăi departe de el, repudiată, izgonită ? Îmi voi pleda cauza. Dacă va trebui, voi face orice concesie, mă voi pleca în faţa oricăror con-

diţii, afară de cea de a trăi departe de el ! Zorile se tîrau pe cîmpia Veldului cînd m-am trezit cu un scurt suspin. Imediat, scena din toiul nopţii a reînviat în mintea mea.

Camera începu să se clatine, m-am agăţat de perdele, cu senzaţia că alunec într-un adînc. Ameţeala odată trecută, m-am aflat faţă în faţă cu descurajanta realitate. În celălalt pat, doamna Anderson dormea răsuflînd liniştită. Un picior muschiulos îi alunecase de sub cuvertură căutînd răcoarea. În curînd, va deschide ochii, îşi va întinde braţele de sportivă, îşi va da la o parte pletele încurcate ca să se uite la soare, apoi, sărind din pat, mulţumită de viaţă, se va aşeza sub jetul îngheţat al duşului matinal. Afară, negrii sculaţi începuseră să se strige unii pe alţii, picioarele lor goale lipăiau pe scîndurile scării şi ale teraselor. Ce atitudine să iau ? Nu era mai înţelept să mă fac că nu ştiu nimic ? În toiul nopţii, nu-i văzuse nimeni. Fuseseră siguri că nu sînt spionaţi, femeile şi bărbaţii, extenuaţi de sport şi de mişcare, dormeau cu pumnii strînşi. Trebuia deci să mă dichisesc cît de cît, deşi îmi simţeam membrele zdrobite. Trebuia să mă spăl cu apă rece pe ochii înroşiţi de plîns, să-i cer doamnei Anderson puţin roşu ca să-mi dau pe obrajii prea palizi. În sfîrşit, trebuia să le înfrunt „privirea", să rostesc, cu o voce calmă, salutul obişnuit între noi, acel *goddag* suedez, să le strîng mîinile împiedicînd-o pe-a mea să tremure. Eram gata să accept orice, să rămîn în umbră, mai ştearsă şi mai îngăduitoare, fericită totuşi să-i port numele, să împart cu el patul, să-l slujesc. Dar în ceasurile lucide, sorbind pînă la fund paharul ruşinii, mă dispreţuiam pentru umilinţa şi pentru laşitatea mea. Nu era oare singura conduită de urmat dacă voiam să duc cu bine la capăt o sarcină binecuvîntată ?

Un cer de duminică, un cer de sărbătoare lumina grădina şi Veldul. Să fi fost oare acest albastru care, brusc, scoase la suprafaţă din străfundurile amărăciunii mele o făgăduială... făgăduială care, în panica de peste noapte,

se încîlcise, își pierduse sensul ? Ea îmi reveni fulgerător. Oare nu-mi spusese el : „Sigrid pleacă, se întoarce în Suedia..." ? Și Jan nu mințea. În mintea mea se făcu o legătură în fața căreia am rămas un moment năucită : că scena pe care o surprinsesem era cea a rămasului bun dintre ei !

— Ai dormit bine, Ide ?

Jan, cu mîna întinsă, îmi surîdea.

Musafirii se așezară la masă pentru gustarea de dimineață. Servitorii alergau de colo, colo, puneau în fața fiecărui musafir farfuria cu *porridge,* ouăle cu slănină, peștele afumat, cotletele, în vreme ce *kaffermeids* turnau ceaiul și aduceau, sub clopote de cositor, feliile de pîine prăjită unse cu unt și pe care le acopereau cu marmeladă de portocale. Cu ce nemiloasă risipă îmi furnizează memoria cele mai neînsemnate amănunte din acea duminică îndepărtată, ultima mea duminică. Fiindcă practic, nu pot să mai număr printre cei vii ființa vrednică de milă a cărei privire ștearsă mă privește dintr-un ciob de oglindă !

Printre invitați se aflau niște buri veniți de departe. Sufrageria familiei Morissey nu avea decît un bufet care ocupa un perete întreg, scaune și o masă întinsă de la un capăt la altul al odăii. Pentru vizita de față toată mobila fusese trasă lîngă pereți și orga din salon împinsă în mijlocul camerei. În jurul lui Jan, care se așeză în fața ei, se alcătui un cerc mare de bărbați în haine mai curînd fastuoase decît elegante, care contrastau cu pantalonii de catifea reiată strînși peste ghete, bluzele kaki și centurile de piele ale fermierilor. Niște țărani aspri, bănuitori și evlavioși ca și primii creștini. Cu o expresie de solemnitate naivă pe chipuri îl fixau pe Jan cu ochii lor pătrunzători. După un scurt preludiu la orgă, soțul meu cîntă *Hooglied van Salomo* și bașii bărbaților îl urmară, cor reținut, din care răzbăteau subțiri, pure și vibrante glasurile femeilor. Cîntec de dragoste, care, amplificîndu-se, căuta spațiu, urca spre un cer radios, albastru, în care ți se părea că vezi unduind niște păsări albe... Sigrid nu cînta, rămăsese cu buzele strînse, într-o expresie amară.

Oare din pricina acelei rochii negre, elegantă prin simplitatea ei căutată, pe care nu i-o mai văzusem, să fi fost atît de palidă ? Pupilele ei ca niște pietre prețioase, de o fixitate stranie, îl priveau pe Jan așezat în fața orgii. Lumina care îi juca în plete lăsa o dîră de aur pe ceafa lui bronzată ce-i ieșea din răscroiala unui pulover verde cu desene complicate.

Pentru prînz, mesele fură așezate în grădină. Jan mă căută cu privirea, făcîndu-mi semn că dorea să stau lîngă el. Ca și morfina care amorțește durerea, această atenție îmi amorți spaima ciudată care mi se prelingea de-a lungul șirei spinării ori de cîte ori întîlneam ochii obsedați ai rivalei mele. Ea sosi în ultimul moment, atunci cînd toată lumea se și așezase la masă. Voia să fie cît mai remarcată și un concert de strigăte de admirație îi salutară apariția... Era magnifică. Peste pantofii mici cu catarame de argint cădea o amplă fustă verde. Purta o bluză cu mîneci bufante, un șal de mătase și un șorț brodat în culori vii. Un sirag de perle de aur și o coroană de frunze încununau această plăcută ținută, dar care contrasta în mod ciudat cu înspăimîntătoarea paloare a chipului ei. Lui Sigrid i se rezervase locul din fața noastră.

— E multă vreme de cînd voiam să-ți fac surpriza costumului nostru național, îi zise ea vărului ei. L-am adus cu mine și am așteptat ocazia...

Nu isprăvi, căci un tic dureros făcu să-i tremure buzele.

— Dar asta-i rochie de nuntă în țara dumneavoastră ! strigă doamna Roth, de origine germană. Pictorul Nyberg o înfățișează într-o pînză de-a lui care se intitulează *Toaleta miresei !*

O atmosferă de mulțumire domni curînd în jurul mesei, încercuită de oameni bine hrăniți, în haine îngrijite, care schimbau între ei vorbe lipsite de originalitate. Jan tăcea. Privirile îi erau parcă întoarse înlăuntrul său. Eu, care-i cunoșteam fiecare expresie, fiecare joc al fizionomiei sale, îmi dădeam seama că suferă, prăvălit într-un soi de disperare resemnată. Vedeam că de-abia mănîncă,

obligîndu-mă să mă servesc din toate platourile. Evita să se uite la Sigrid, dar cum m-aș fi putut bucura cunoscînd sacrificiul dureros pe care i-l dicta cinstea lui ? Cînd se turnă șampania în cupe, și cînd, în picioare, musafirii începură să închine în cinstea gazdelor, Sigrid își ridică și ea paharul :

— *Ladies and gentelmen,* zise ea surîzînd cu niște buze albe. beau în nădejdea că veți păstra despre mine o amintire destul de plăcută ! Vă părăsesc pentru totdeauna ! Peste zece zile plec în Europa !

Momentul de stupefacție odată trecut, urmă o explozie de strigăte.

— Ce ți-am făcut, pentru Dumnezeu ? De ce vrei să ne părăsești ?

Toți, bărbați și femei, o copleșiră pe suedeză cu proteste vii. Ea surîdea întruna.

— Sînt într-adevăr emoționată, dragi prieteni. Dar, vai ! Judecata impune niște datorii pe care inima nu le aprobă. Ei, la urma urmei, cine pleacă se poate și întoarce !

„Nu", îi răspunse privirea fermă a soțului meu. Aerul șiroia de lumină. Dar, în acest anotimp, o răcoare plăcută străbătea razele fierbinți ale soarelui, care către ora cinci apunea. Masa odată terminată, jucătorii luară terenul de tenis cu asalat. O oprisem pe Sigrid lîngă mine.

— Costumul tău e încîntător, i-am spus. E adevărat că e cel pe care-l poartă miresele ?

Ea tăcu văzîndu-l pe Jan care venea spre noi.

— Cred că nu vrei să joci în costumul ăsta înzorzonat ? o întrebă el.

— Mulțumesc pentru „înzorzonat". Nu voi juca deloc, nu mă simt în formă, n-am nici chef. Prefer ca onorabilul meu clan să păstreze despre mine amintirea mai puțin usturătoare a unei partenere cu mînă sigură și iute. Mă duc... Am nevoie de un ceas de odihnă și doamna Morissey mi-a arătat o ascunzătoare unde nu mă poate descoperi nimeni !

Abia dispăru că începură s-o strige în cor. Casa şi grădina fură scotocite în toate sensurile. În vremea asta alţi îndîrjiţi se rugau de soţul meu, vrînd cu orice preţ să-l ducă pe terenul de tenis.

— Lăsaţi-mă să mă odihnesc... Mi-e lene. Vă voi bate puţin mai tîrziu ! zise el rîzînd. Nu pierdeţi nimic dacă mai aşteptaţi !

Ne-am aşezat pe două şezlonguri în galeria din faţa terenului de tenis. Nu treçu mult şi Jan adormi. Picături mici de sudoare îi apărură pe buza superioară şi la rădăcina părului. Am tras perdeaua de pînză ca să-i fac umbră. Luptam cu somnul, ca să-mi pot contempla bărbatul, să-l contemplu cu acea spaimă revenită cu toată perspectiva plecării lui Sigrid. „Cît timp îl voi mai vedea ?", îmi spuneam, presimţind poate că clipele prezenţei sale îmi erau numărate.

— Oh, nu dormi ? am spus eu speriată, văzînd că Jan mă privea printre pleoapele pe jumătate închise.

— De ce te-ai speriat, Ide ? La ce te gîndeai ?

— Sînt necăjită fiindcă mă laşi aici, Jan.

— Dar e un lucru rezonabil. Peste opt zile, voi veni să te iau şi nu te voi mai părăsi... şi apoi, nu peste mult timp...

Am fost atît de bucuroasă de aceste cuvinte bune, încît m-am aplecat şi am vrut să-i sărut mîna sprijinită pe braţul şezlongului.

— Lasă, făcu el agasat.

Dar, văzîndu-mă încurcată de bruscheţea gestului său, bunătatea lui firească triumfă :

— Nu mai fi mereu atît de umilă faţă de mine, Ide... zise el cu blîndeţe. O săptămînă e destul de puţin ca să-ţi poţi regăsi echilibrul sufletesc. Dealtfel, Sigrid va rămîne cu tine.

Se făcuse ora ceaiului. Musafirii se pregăteau să plece. Se auzea nechezatul cailor înhămaţi, zgomotul maşinilor ambalate. Pe un cer roşu ca sîngele, de o extraordinară

luminozitate, se decupa profilul soţului meu. Mă sărutase şi acum strîngea mîinile care i se întindeau. Sigrid îl fixă cu o privire plină de ranchiună, în vreme ce el, foarte simplu, după ce-i sărutase mîna pe care i-o ţinu cîteva clipe într-a sa, îi spuse în suedeză :

— *Farväl,* Sigrid... Apoi reptă cu voce schimbată : *Adjö !* Şi-a lăsat pleoapele în jos şi asta a fost tot. I-am admirat stăpînirea de sine.

Se auziră două saluturi : *„Toot weerziens !“* şi *„Good bye !“* Trăsuri şi maşini porniră în toate direcţiile.

— *Good bye !* am strigat eu pentru ultima oară.

El îmi făcu semn cu mîna. N-aveam să-l mai revăd.

Ajunsă aici, am aruncat pana. Să nu-l mai revăd ! Dumnezeule ! N-ar fi fost mai bine să rămîn cufundată în noaptea mea ? Am ieşit afară, i-am strigat, cu desperare, numele. Vai ! Vocea mea slabă s-a ciocnit de tăcerea de moarte a Veldului. Cu un efort dureros, m-am întors în odaia mea, şi am luat din nou caietul...

O tristeţe întunecată îmi strîngea inima. Urmăream cu ochii maşina ce se zdruncina, dar care mergea totuşi repede pe terenul desfundat. Cineva mă luă de braţ. Am stat pe loc pînă ce vehicolul cu care pleca însăşi viaţa mea n-a mai fost decît o jucărie de copil în zare. Abia atunci m-am lăsat dusă. Dincolo de grădină, în plin cîmp, se afla un chioşc cu verdeaţă pe care se căţăra viţa sălbatică. După ce m-am aşezat pe banca grosolană, m-a apucat o slăbiciune. Mi-am venit în fire mirosind nişte săruri pe care mi le întindea cineva. Era Sigrid. Făcea pe compătimitoarea.

— Cît îl iubeşti ! Să te zbuciumi astfel pentru o despărţire de opt zile ! Zău că e o nebunie ! Şi cînd te gîndeşti că eu trebuie să-l părăsesc pentru totdeauna ! La suferinţa mea nu te gîndeşti nici o clipă ! Vezi, n-am întîlnit niciodată un om ca el, atît de mîndru, care poate fi atît de crud, şi totuşi atît de blînd... Continuă cu aceeaşi

voce îndurerată : Să vezi că cel pe care l-ai căutat cu disperare își recunoaște, în sfîrșit, nedreptatea, înspăimîntătoarea asprime și să te ciocnești de două cuvinte aidoma unui glas de clopot : „Prea tîrziu !“ Căci Jan mă iubește, nu m-a iubit decît pe mine și nu aspiră decît la un lucru : libertatea lui ! Numai că el e bun... Scrupulele sale generoase îl fac să nu se poată elibera... Se aplecă spre mine : Vrei dovada ? Privește scrisoarea asta... Mai adineauri mi-a strecurat-o în geantă ca s-o citesc după ce pleacă... Făcu un gest vrînd să mi-o întindă, apoi se răzgîndi : Nu, n-o citi, ești într-adevăr palidă, adăugă ea cu un surîs răutăcios.

— Poți să fii satisfăcută... am șoptit cu efort. Orice bucurie e de acum încolo stinsă în mine.

— Și totuși vrei să rămîi ! murmură ea printre dinți. Cît ești de lașă, Ide ! Dealtfel lașitatea ți se citește pe față ! Cît trebuie să-l agasezi pe bărbatu-tău cu supunerea asta de sclavă !

Ura acestei fete rupea digurile, se revărsa asupră-mi. Am încercat să fug, dar s-a așezat în calea mea.

— Pretinzi că-l iubești pe Jan, totuși ți-e indiferent că suferă, că moare după mine !

— Ce pot să fac ? am bîlbîit pe jumătate năucită.

— Să pleci... să pleci în taină, te pot ajuta eu ! Mi-am cumpărat bilet de vapor... Du-te tu în locul meu ! Crede-mă, Ide, ar fi unica soluție a conflictului în care ne zbatem toți trei ! Întoarce-te la surorile tale, sînt destul de bogată ca să-ți înlesnesc acolo o viață îndestulată.

Am întrerupt-o cu un gest și vocea nu-mi tremura cînd i-am declarat cu tărie :

— Ți-o repet, Sigrid, nu-mi voi părăsi soțul decît în ziua în care el însuși mi-o va cere !

Ah, dacă Jan ar fi putut vedea cum desfigurase ura chipul acela splendid ! În cele cîteva secunde cît m-a privit, mi-am pierdut răsuflarea, mi s-a încetinit pulsul. Mă simțeam la discreția ei, fascinată ca un animal supus

poftei nemăsurate a unei fiare. Buzele ei albe articulară cîteva cuvinte, pe care mai curînd le-am ghicit decît le-am înţeles : „Tu ai vrut-o !“ Pe urmă am rămas stupefiată. Brusc, chipul ei crispat redeveni neted şi blînd. Sigrid trase cu urechea şi surîzînd, ca şi cum nu s-ar fi petrecut nimic între noi, zise, voind să mă ia de braţul pe care mi l-am smuls dintr-al ei :

— Cred că sîntem căutate.

X

ÎN FIECARE DIMINEAŢĂ Sigrid pornea călare pe o sprintenă iapă cenuşie care-i fusese pusă la dispoziţie. Lipsea multe ceasuri şi, la întoarcere, şi animalul şi călăreaţa părea extenuate. Pentru prima oară Sigrid se arăta cu cozile ciufulite. Faţa îi era jilavă, în timp ce iapa era udă de sudoare.

Faptul s-a întîmplat într-o zi ca oricare alta, cu acelaşi cer albastru şi limpede, fără nici un nor, vibrînd de lumină. Nimic în tot acest azur nu vestea răul ce plutea sub el. Ca în fiecare dimineaţă, Jan îmi telefonase, se interesase de sănătatea mea, recomandîndu-mi o oră de mers pe zi. Vocea lui era afectuoasă şi nimic din glasul meu nu putea trăda presimţirea care mă răscolea, mă frămînta. Totul concura să-i uşureze criminalei planurile. Stăpînii casei chemaţi de notarul lor la Therisbank ne spuseră, luîndu-şi la revedere, că nu se vor întoarce pînă seara. Buna doamnă Morissey o îmbrăţişă cordial pe verişoara doctorului Yvarsen cînd auzi că aceasta se hotărîse să plece imediat după masă ca să se întîlnească, la Johannesburg, cu prietenii ce trebuiau s-o conducă la Cape-

town. Masa pe care o luarăm împreună se servi mai devreme. Sigrid părea calmă. Numele lui Jan nu mai fu rostit. Sigrid vorbi despre viaţa agreabilă şi amuzantă de pe marile pacheboturi de lux, în timp ce eu încercam să-mi ascund bucuria care mă stăpînea şi care făcu să-mi tremure mîinile. În cîteva zile mările vor despărţi din nou două fiinţe, pe care un moment de rătăcire dintr-o parte şi de orgoliu inflexibil din alta le apropiaseră... În căminul meu tulburat va reintra pacea zilelor dinainte. Se va naşte copilul şi datorită acestei mici fiinţe, imaginea intrusei va păli încet, încet... În timp ce mă duceam să mă plimb, am zărit-o pe Sigrid în faţa garajului, supraveghind punerea la punct a maşinii, în care un cafru punea un bidon cu benzină. Inima începu să-mi bată. Sunase oare ceasul să ne luăm rămas bun ? El fu scurt şi simplu.

— Bună, Ide ! N-ai să mă mai găseşti cînd ai să te întorci ! Lasă-mă să te sărut, *min kär*...

A mai existat oare vreodată un sărut atît de perfid ?

În cursul unei plimbări întîlnisem, ascunsă după o cută a terenului, o biată colibă de negri, flancată de o curte prost îngrădită de gardul de uluci care se clătina, unde se aflau o capră şi cîteva găini slabe. Mă opream uneori lîngă liota de copii, găsindu-i caraghioşi şi încîntători pe negrişorii goi, cu burta ca o tobă şi cu picioarele subţiri, cu capul lor mare acoperit cu păr creţ, cu ochii negri rostogolindu-se în orbite, ca nişte bile. În ziua aceea, le aduceam copiilor nişte prăjituri. După ce-am trecut de micul povîrniş ce ducea la fermă, am zărit în depărtare o maşină care venea spre mine. Am recunoscut maşina lui Sigrid. Cu chipul răscolit, opri brusc.

— Repede ! spuse ea deschizînd portiera şi făcîndu-mi semn să mă aşez alături. Mi-a telefonat doctorul Braas. Jan s-a tăiat la mînă operînd un ulcer. I s-au dat imediat îngrijiri aşa că nu-i cazul să ne neliniştim peste măsură. Totuşi, Braas te sfătuieşte să te întorci acasă. Te duc la

Kirttelwerk. Un bilet pe care l-am lăsat gazdelor le va explica plecarea ta.

Spaima îmi încleiase limba. Nu-mi închipuisem niciodată că soţul meu ar putea păţi ceva. Nu-l văzusem nici măcar răcit. Nici o oboseală nu putea veni de hac trupului său, refractar, se pare, la orice boală. Şi iată că bisturiul pe care-l manevra cu atîta dibăcie se întorsese împotriva lui... De trei ore maşina gonea cu viteză. În nerăbdarea mea, nu încetam să inspectez orizontul, dar nimic nu-mi indica faptul că ne apropiam de tîrg. Cu mîinile ei nervoase, crispate pe volan, tăcută, cu privirea fixă, Sigrid părea de piatră. I-am spus că nu văzusem niciodată acel pîlc de copaci pe drumul care ducea la familia Morissey, nici acea albie de rîu în care apa de-abia acoperea pietrele, pe care a trebuit s-o traversăm.

— Te plîngi că am găsit scurtătura asta ? zise ea.

— O scurtătură ! Vrei să rîzi ! Mai curînd mărturiseşte că ai greşit drumul ! Mă gîndeam la soţul meu rănit şi simţeam că înnebunesc. Vezi bine că te-ai rătăcit ! Să ne întoarcem, te rog !

Fără să răspundă, apăsă pe accelerator. Îi era uşor să-mi joace un renghi, căci cunoştea neputinţa mea de a mă descurca în cîmpia fără margini.

— Încotro mergem ? am strigat din ce în ce mai alarmată. E aproape şapte ! Trebuia să fi ajuns de mult !

— Maşina are nevoie de combustibil ! zise ea, cînd automobilul încetini. Vrei să m-ajuţi şi să torni benzina în rezervor ?

Revitalizată, maşina îşi regăsi elanul. Ne înfundarăm în nişte hîrtoape, sărirăm peste nişte gropi. Capetele ni se ciocneau tare de acoperişul maşinii. Rădăcini şi crengi moarte trosneau sub roţile puternice care se angajaseră pe un teren cu hăţişuri mai înalte decît copacii.

— Dar ne aflăm în plină junglă ! am exclamat eu îngrozită.

— *Tacka för det !* înjură ea. Nu-i prea greu să te rătăceşti în ţara asta blestemată, unde nu găseşti o singură tăbliţă indicatoare.

— Ce-i de făcut ?

— Să mergem înainte, bineînțeles, zise ea evitîndu-mi privirea.

Era lividă.

— Pînă la urmă o să izbutim să ieșim de aici, să dăm peste vreun cătun unde ne-am putea lămuri.

Nu împărtășeam acest optimism. Cerul începea să se înroșească.

— După apusul soarelui leii ies din culcușuri !

— Fleacuri ! zise ea pe un ton care mă liniști puțin. Știi bine că animalele din junglă se tem de mașină și mai ales de sunetul clacsonului.

Din cînd în cînd cîte o prăjină pusă de-a curmezișul ne bara drumul. Trebuia să le ridicăm pe rînd.

— Încă una din blestematele alea de bariere ! bombăni Sigrid oprind mașina.

Am coborît și, apucînd traversa grea, am tras-o cu toată puterea spre mine. Drumul era liber... În acea clipă zgomotul portierei răsună ca un pocnet de revolver și, cu riscul de a mă trînti, automobilul țîșni înainte. Stupoarea mă țintui locului. Am strigat :

— Ești nebună ? Oprește-te !

Dar, în enorma tăcere, n-am mai auzit decît uruitul slab al motorului. Uluită, refuzam să înțeleg, mă așteptam să văd, dintr-un moment într-altul, mașina întorcîndu-se. Am strigat din nou cît am putut de tare !„Sigrid ! Sigrid !“ Întreruptă de strigătele mele, tăcerea deveni și mai profundă. Atunci, evidența crimei mi-a sărit în ochi...

Ajunsă la această răscruce a memoriei mele, pana mi-a căzut din mînă. Mi-am ascuns fața în mîini, cuprinsă de o înfricoșătoare retrospectivă. Dumnezeule, fulgerele tale n-au nimicit locul unde o femeie a înfăptuit cea mai lașă dintre crime ? Unde era azi cea care, pentru a-mi uzurpa locul, nu ezitase să mă arunce în mijlocul fiarelor ? Trăia nepedepsită, fericită în casa care fusese a mea ? Și el,

iubitul meu, suferise din pricina dispariției mele ? Mă regretase, mă căutase ? Ce va face dacă va afla vreodată de sumbra crimă a celei care era azi nevasta și poate mamă copiilor lui ? Crimă îndelung premeditată, din ziua în care Sigrid se înapoiase la Low Veld. Petrecuse o săptămînă ca să studieze locurile. Ca să-și atingă scopul, probabil nu numai că înlăturase piedicile, dar le îndepărtase în așa fel, încît să nu se mai poată descoperi nici cea mai mică urmă. Într-adevăr, cum să descoperi, într-un pustiu cu ierburi și hățișuri, niște oase omenești amestecate cu cele ale animalelor ?

Adesea, din pricina suferințelor, inima îmi înțepenește. Atunci stau de vorbă cu binefăcătorii mei. Ca și altădată mă îndeletnicesc, împreună cu Meiken, cu treburile casnice. Văd de animale. Mi se întîmplă să-mi arunc brațele în jurul grumazului iepei, să-i cerșesc puțină afecțiune și animalul își vîră capul în mîinile mele ca să-l mîngîi. Dar brusc se trezește în mine durerea odată cu ura față de ființa monstruoasă care m-a despuiat de toate bucuriile vieții. Simt atunci înlăuntrul meu o jivină furioasă și mă izbesc de pereți ca de grilajul unei colivii. Ascunsă într-un nor subțire, luna plină își risipește lumina albă peste cîmpiile unde dorm în libertate, animalele. Uneori, în toiul nopții, adus de departe, străbate răgetul unui leu. Atunci urmează, în stepa nocturnă, alergături de saboți strivind pămîntul dur, mugete de alarmă, behăituri plîngărețe și dimineața găsești vitele îngrămădite lîngă casă...

Cîte ezitări înainte de a relua cursul povestirii ! Îmi lipsește curajul de a retrăi, prin scris, spaima acelei nopți petrecută în junglă...

Revenindu-mi din stupoare, m-am uitat în jurul meu. Vedeam pericolul pretutindeni. În ce parte să-mi îndrept pașii ? Am înaintat mecanic în direcția în care dispăruse Sigrid. Soarele apusese. Un fior de moarte îmi trecu prin

vine. Mergeam greu, lovindu-mă de rădăcini, tresărind de frică la freamătul vreunui copăcel care-mi atingea uşor rochia. Nişte mişcări dezordonate sub coaste îmi amintiră că mai aveam o viaţă de apărat. Copilul va pieri oare înainte de a vedea lumina zilei ? Pe măsură ce umbra cuprindea jungla, singurătatea din jurul meu păru să se însufleţească. Ghiceam salturi tăcute, alunecările unor forme furişate. Un moment am crezut că văd două puncte fosforescente fixate asupra mea şi pămîntul îmi fugi de sub picioare. Dar maternitatea mea în pericol mă făcu să-mi controlez energia, mă readuse la instinctele nude şi sălbatice. Însufleţită doar de instinctul apărării, mergeam prin iarba stufoasă, agăţîndu-mă în spinii mimozelor. O dată, ceva care se tîra, care se apropia răzuind pămîntul, mă ţintui locului. Uitasem de şerpi. Ştiam că, urmărit de aceste reptile, trebuia să fugi în zigzag. Nu mai aveam putere. Pe cerul întunecat, stelele păreau şterse. Siluetele copacilor se desenau confuz în obscuritate. Nişte umbre se desprindeau de la picioarele lor, nişte forme se deplasau... M-am simţit cuprinsă de panică. Febra îmi zumzăia în urechi şi, măcar că era destul de rece afară, sudoarea îmi şiroaia pe faţă. Am continuat astfel să fac pas după pas evitînd hăurile de întuneric în care nu cutezam să-mi cufund privirile. De mai multe ori mi s-a părut că văd o lumină. Dar nu erau decît pupile misterioase, ochi fosforescenţi. Porneam mai departe îmboldită de frică. Golită de gînduri, n-aveam decît unul singur : să merg astfel cît mai mult cu putinţă. Nădăjduiam să întîlnesc vreuna din acele colibe din scoarţă de copac, zărite mai înainte, în care să mă refugiez şi să dorm pînă dimineaţă. Ziua, jungla prezintă mai puţine pericole. Brusc, departe, în adîncul întunericului, se auzi un răget care-mi îngheţă sîngele în vine şi, cînd alte răgete scurte şi răguşite, ca nişte lătrături, se ridicară de pretutindeni, spaima îmi înceţoşă mintea. Am mai făcut cîţiva paşi, apoi, căzînd în genunchi, am înlănţuit cu mîinile trunchiul unui copac aşteptînd, cu ochii închişi, moartea ce avea să iasă

din umbră. Cît timp voi fi rămas leşinată sau poate, pur şi simplu, adormită ? Cînd mi-am venit în fire, cerul se luminase, găurit de stele scînteietoare. Întinsă pe pămîntul rece şi tare, tremuram. Conştiinţa unei morţi îngrozitoare nu mă părăsise. Auzeam călcături repezi, crengi trosnind, gîfiielile animalelor urmărite. O răsuflare îmi trecu peste faţă. Am îngheţat. Nişte dureri cumplite mă făcură să duc la cap mîna pe care mi-am retras-o plină de sînge. Probabil că mă rănisem căzînd. Chiorăielile din stomac îmi amintiră că nu mîncasem nimic de ceasuri îndelungate. Mă rugam, chircindu-mă de groază, ori de cîte ori se auzea cîte un răget pe acest pămînt al coşmarului. Rosteam vorbe fără şir... Totuşi, urechea stătea la pîndă... Dominînd miile de zgomote răzleţe, un trosnet ca de lemn care arde îmi izbi auzul. Un miros acru ajunse pînă la mine... Nu, nu visam, de undeva se ridica într-adevăr un fum... Deci pe aceste meleaguri trăiau oameni ! O speranţă nebună mă făcu să mă ridic în picioare, călăuzindu-mi paşii. Nu după mult, am scos un strigăt de bucurie : în mijlocul unui luminiş, ardeau nişte vreascuri luminînd nişte năluci care gesticulau. Numai că nălucile n-au glas iar cele pe care le auzeam eu, subiţiri şi nazale, le-am recunoscut pe dată, căci mă obişnuisem cu cafrii. Picioarele mi se muiară. O voce răguşită, spartă, care trebuie să fi fost a mea, rosti ceva. Ultimul lucru pe care l-am mai văzut au fost feţele uluite, pupilele înroşite de sclipătul flăcărilor ale acelor negri speriaţi la vederea mea. Apoi nu ştiu ce resort îmi închise dintr-o dată toate celulele creierului. Ceea ce aduseră ei mai apoi la ferma familiei Minhaar era o zdreanţă omenească, tremurînd de febră, mînjită de sînge, cu rochia ferfeniţă. Domnul să-i binecuvînteze pe aceşti buri de treabă care-au adăpostit o nenorocită !

Mă revăd în mod confuz lungită pe acel pat de campanie care avea să devină al meu. Prin fereastra îngustă vedeam soarele apunînd, făcîndu-se noapte. O lună, cînd

rotundă, cînd în formă de corn, dar mereu strălucitoare. Îmi amintesc de o mînă aspră şi rece care mi se aşeza pe fruntea în flăcări, de un chip tulburat aplecat asupra mea în vreme ce sorbeam ceaiul de baobab. Odată, mi-am auzit propria voce, care se asemuia cu strigătul unui animal sugrumat... Graţie constituţiei mele robuste, mi-am revenit. Au putut să mă pună la treabă. Eram foarte bucuroasă că pot, prin munca mea, să răsplătesc binefacerile gazdelor mele. Ferma pătrată, dată cu var, era alcătuită dintr-o bucătărie destul de mare, dintr-o odaie şi două cabinete, dintre care cel mai mic mi-a fost dat mie : mai stau şi acum în el. Hambarele adăposteau recolta. Vitele erau lăsate libere. Doar păsările erau închise într-o poiată. Minhaarii aveau trei copii. Singura lor fată se măritase în Natal. Băieţii lucrau în minele din Witwatersrand. Nu-i vedeai niciodată. Viaţa se scurgea fără ciocniri, fără bucurie. O ajutam pe Meiken la treburile casei. Seara, cîrpeam rufele. Cînd îşi însoţea bărbatul la tîrgul cel mai apropiat, eu păzeam ferma. Din cînd în cînd trecea cîte un negustor ambulant, purtînd în spinare o lădiţă cu mărfuri proaste. Meiken nu putea să reziste niciodată la momeala unei ţesături ţipătoare sau a unei bijuterii de sticlă. Atunci, odaia se asemuia cu un bazar şi, în timp ce Mathijs lucra, cufundat în înflorita trestie de zahăr, în casă aveau loc lungi conciliabule urmate de lungi ezitări, unde însuşi negustorul cafru era chemat să-şi dea părerea asupra alegerii făcute. Astfel, încetul cu încetul, se înghesuiau în fundul unicului dulap săpunuri parfumate, basmale, jupoane şi lenjerie de satinet. Mă miram că Meiken, care trăia după preceptele *Bibliei,* manifesta dorinţa de a se admira în oglindă împodobită cu coliere şi cu bonete de un roşu aprins. O altă plăcere o aştepta de Paşti cînd, pentru împărtăşania anuală, fermierii se duceau la White-River. Mathijs înhăma bătrîna iapă şi mă luau cu ei. Luau merinde şi cortul pe care-l ridicau printre cele ale celorlalţi africani, în faţa bisericii. Cînd am auzit prima oară

sunetul orgii, ceva vag dureros păru că vrea să-şi croiască drum prin noaptea minţii mele. Ah ! cît îmi făcea de rău să aud astfel un ecou al spaimei mele !

XI

ÎNCEPUSE LUNA AUGUST. Veldul se acoperise de un verde intens. Soarele devenise mai cald. Vara izbucni dintr-o dată, ca un fruct care se copsese la umbră fără să bagi de seamă. *Baasul* plecase cu noaptea în cap la White-River ca să vîndă lîna oilor. Se întoarse foarte tîrziu, plin de veşti proaste. În Europa, sunase mobilizarea... Peste cîteva zile, Mathijs se duse din nou la tîrg, de unde aduse veşti şi mai alarmante. În răsăritul Franţei începuseră luptele. În ţară, burii ţineau cu tot dinadinsul să se răscoale împotriva englezilor. Mathijs se proclamă de partea primilor ; înjură zdravăn, bătu în masă, vorbi de revanşă. Nu-l văzusem niciodată atît de aţîţat. Meiken plîngea :

— Sîntem atît de liniştiţi aici... De ce te amesteci într-o luptă pierdută dinainte ? Englezii sînt mult mai numeroşi decît burii, ştii bine ! Şi dacă te împuşcă ce se va întîmpla cu ferma care acum a început să meargă atît de bine ?

— *Eendrackt maakt magd* [1] ! declară el clipind din ochii mici şi şireţi. N-ai vrea să-mi părăsesc fraţii ?

Totuşi Mathijs nu plecă. Mişcarea insurecţională a burilor fu repede reprimată. Acum era vorba, lucru mult mai serios, de a respinge forţele germane care începeau să cucerească teritoriul sud-african.

[1] Unirea face puterea (olând.) (n. ed. fr.).

— Deci băieţii noştrii se vor duce să lupte ? gemu Meiken.

— Nici nu mă îndoiesc de asta ! mormăi fermierul. Nemţii în ţară ! Totuşi să vezi că războiul ăsta cu ei nu va fi chiar atît de nenorocit ca ăla cu englezii !

Seara fu lungă şi plicticoasă. Auzeam pentru prima oară vorbindu-se de război. Stăteam în odaie la masa mare acoperită cu muşama. Abajurul verde al unei lămpi cu ulei făcea să cadă lumina pe lucrul de mînă, lăsînd în umbră bufetul cu veselă şi dulapul rustic. Meiken, cosînd, evocă marele război al burilor. Mathijs fusese printre primii care luase puşca, în timp ce ea şi maică-sa, înghesuindu-i pe cei mici şi puţinul lor avut în *ossewa* [1], se îndreptară spre nord. Singur Extremul Orient fu cruţat de trupele engleze. Meiken îndurase toate relele posibile, dar îşi regăsise bărbatul în viaţă şi-şi putuseră reclădi mica lor fermă. Mathijs ascultase în tăcere, trăgînd atît de tare din pipă, încît aproape că dispăruse în dosul unui nor de fum.

— Da, nu mi-au venit de hac, bombăni el. Dar eu am doborît destui !

Meiken rămase gravă. Din cînd în cînd cîte o lacrimă i se rostogolea pe pînza pe care-o tivea.

— În împrejurimile Krittelwerkului au căzut cei doi fraţi ai mei... murmură ea.

Ca şi cum acest cuvînt ar fi avut o rezonanţă în capul meu, am repetat de mai multe ori : „Krittelwerk ? Krittelwerk ?“

— Aha, zise Mathijs atent, nu cumva eşti din Krittelwerk, Ranny ?

Din nou mi-am scotocit, mi-am trudit memoria. Nimic... Uşoara fisură se închisese. Se făcuse tîrziu. Lumina lămpii se micşorase. Mathijs ceru bere. I-am adus o cană plină. În seara aceea am rămas multă vreme la mica mea fereastră. Cu privirea pierdută în întuneric repetam numele care mă frapase : Krittelwerk... Krittelwerk... Dar la acea oră îmi era imposibil să descopăr în cele trei silabe un sunet familiar.

[1] Car cu boi (olandeză) (n. ed. fr.).

Anotimpurile treceau... Fermierul, cînd se întorcea de la White-River, unde se ducea să-şi vîndă recolta, ne aducea ecouri ale războiului îndepărtat. Se ştia că pe pămînt şi pe mare se dădeau lupte cumplite, că oraşe şi sate ardeau... Şi, în timp ce acolo sîngele ghiftuia pămîntul, viaţa la fermă se scurgea liniştită. Oile noastre nu dăduseră niciodată o lînă atît de frumoasă, portocalii fructe atît de mari. Vacile erau splendide, pielea lor nu mai purta acele urme adînci de bice. Cafrii, pe care nu încetasem să-i fac să judece, nu le mai brutalizau. Fermierul avea ca ajutoare doi zuluşi pentru cultura tutunului. Erau doi draci voinici cu chip inteligent. Mînau cu uşurinţă căruţa pe pămîntul tare.

— S-ar spune că ne-ai adus belşugul la mica noastră fermă, îmi zise într-o zi Mathijs. Din clipa în care ai venit la noi totul a prosperat.

— Dumnezeu a vrut să vă răsplătească pentru bunătatea pe care aţi arătat-o faţă de biata fiinţă ce v-a căzut din cer, i-am zis eu.

Mă rugă să tac, spunînd că, prin munca mea, le înapoiasem însutit hrana şi cele cîteva haine pe care le datoram. Era plăcut să-l vezi pe stăpîn, cu ochelarii cu ramă de oţel călare pe nasul lui cărnos, cercetîndu-şi harnic conturile la Bancă. Apoi, veselia popoarelor eliberate de sîngerosul coşmar se repercută pînă în singurătatea noastră. Parcă-i vedeai pe soldaţi venind acasă... Fericirea întoarcerii, tristeţea în faţa locurilor care vor rămîne goale...

XII

DE LA O VREME MATHIJS SE ducea în mod frecvent la tîrg şi se încurca cînd trebuia să ne dea socoteală de aceste absenţe prelungite. Meiken clătina din cap.

— Ei, omul meu începe să facă pe misteriosul ! spunea ea cu oarecare neliniște.

Într-o dimineață avurăm cheia enigmei văzîndu-l sosind cu o frumoasă camionetă lăcuită cu negru. Trei persoane încăpeau ușor lîngă șofer. Au hotărît să se ducă de îndată la Durban, s-o viziteze pe Zina, fata lor, pe care n-o mai văzuseră de vreo opt ani. Țineau morțiș să merg cu ei. Această perspectivă m-a neliniștit. Aș fi preferat să rămîn cu negrii și cu vitele care mă iubeau. Dar a trebuit să mă supun insistențelor lor. După ce-am ales una dintre stofele etalate pe masă, am început să tăiem și să coasem. Meiken avu o serioasă criză de cochetărie. Mă rugă să-i împodobesc rochia, de un gri argintiu, cu niște cumplite pasmanterii galbene. Sosind și ziua plecării, își puse o broșă, o cruce de email și mai multe coliere ; pe mine m-a obligat să-mi împodobesc rochia neagră cu un guler roz și cu niște mărgele violete. A trebuit să-i încrețesc părul cu fierul. Odată gata, o pălărie înflorată cu bride largi, înnodată sub bărbie, o făcu să semene cu o burgheză, ceea ce o încîntă. Stăpînul, în bluză cafenie, cu centură, cu pantaloni de catifea reiată și cu pălărie mare cu boruri largi, își încălțase cele mai frumoase cizme. Am plecat cînd s-a luminat de ziuă. Mașina înghițea lacomă spațiul ; triumfător, Mathijs ne dezvălui talentul lui de șofer. După ce parcurse niște drumuri dificile, cățărîndu-se și coborînd, camioneta se opri în cea de-a treia zi în fața unui bungalow cu o cărticică înflorită. Revederea dintre părinți și fiica lor n-avu nimic emoționant. Un sărut, o strîngere de mînă, ca și cum s-ar fi despărțit în ajun. Dar perechea în vîrstă avea tot timpul să se bucure. Văduvă de puțină vreme, Zina izbutise totuși să se descurce, transformîndu-și locuința în *boarding house* [1]. Tînăra femeie îi strunea strașnic pe cei nouă locatari. După ce toată lumea se instală la masă, bătu, cu muchia cuțitului într-un pahar. Imediat toate privirile se plecară, mîinile se împreunară, iar Zina citi o rugăciune. După care, se iviră și castroanele aburinde. La scularea de la masă, același ritual întrerupse discuțiile și, abia după ce ruga de mulțumire se isprăvi, li se îngădui oamenilor să

[1] Pensiune de familie (engl.) (n. tr.).

se ridice. După prînz, Mathijs nu stătu pe loc, ci porni spre internat să-i caute pe cei doi nepoți, unul de zece și celălalt de doisprezece ani. În vremea asta Meiken mă luă pe plajă. Cînd m-am văzut în fața acelei imensități mișcătoare în care se reflecta azurul cerului, am rămas locului înmărmurită. Pupilele, mi-a povestit Meiken mai tîrziu, mi-au devenit fixe și-am început să tremur atît de tare, încît a trebuit să mă țină să nu cad.

„Acel albastru... tot acel albastru... murmuram. În dosul frunții mele, se producea o ruptură lentă. Chiar în acel moment, un băiețaș, ținînd în mînă o găletușă de nisip, se ciocni de picioarele mele. Atunci, în creierul meu, gaura se lărgi : „Copilul meu ! E copilul meu !" am strigat. Micuțul, speriat, a luat-o la goană. Dar eu, m-am aruncat în genunchi și, apucînd-o de fustă pe bătrîna mea prietenă, am hohotit de plîns : „Meiken ! Îmi aduc aminte ! Aveam un soț ! Aveam un copil !" Și în nebunia mea am strigat zbătîndu-mă : „Deschideți-mi fruntea ! Vreau să-mi aduc aminte ! Trebuie să-mi aduc aminte !"

Oamenii se opriră, o ajutară pe Meiken să mă ridice de jos. Ea mă duse în grabă la pensiune. De spaimă, eram scăldată într-o sudoare rece. Pînă seara, am rămas absentă la tot ceea ce mă înconjura, obsedată de ochii albaștri ai unui bărbat și de buclele de aur ale unui copil... Totuși, după masa de seară am acceptat să-mi însoțesc prietenii la un *café-concert*. Era o sală mare și joasă. Niște coloane pătrate susțineau plafonul pictat cu tritoni și nimfe. Aceleași subiecte împodobeau și pereții. Culorile brutale te năuceau. Era multă lume și mult zgomot. Am găsit o masă goală la picioarele podiumului, unde un pianist dădea tonul muzicanților. În acel vacarm n-am deosebit, la început nici o muzică. Încet, încet sunetele se armonizară, se preschimbară într-o melodie care mi se păru nespus de tristă.

— Ce cîntă ? întrebă în engleză o voce în spatele meu.

— Cîntecul se numește *Pentru o infantă moartă,* fu răspunsul.

Meiken mă împinse cu cotul.

— Bea puțin din punciul ăsta rece, zise ea, neliniștită să mă vadă atît de încremenită.

Hipnotizată de muzică, nu eram în stare să fac nici o mişcare. Sunetele, mai ales cele ale pianului, iscau în mine frămîntări dureroase. Acele mîini care loveau în clape, acele arcuşuri care alunecau pe corzile viorilor acţionau asupra spiritului meu ca nişte unde magnetice. Simţeam apropiindu-se o revelaţie năucitoare şi-mi era frică întocmai ca unui animal la apropierea unui cutremur de pămînt. Cu capul rezemat de coloana alăturată, aşteptam şocul care avea să elibereze imaginile atîta vreme prizoniere. Ce fantome îmi vor apărea întîi ? Ah, oricare veţi fi, nu mă bruscaţi ! Fiţi milostive ! Nu veniţi dintr-o dată... Trebuie să fi suferit prea mult din moment ce mila divină mi-a dat o atît de lungă uitare. Oare nu voi regreta vreodată această lîncezeală binefăcătoare în care am vegetat fără bucurie, dar şi fără durere ? Am văzut-o pe Zina observîndu-mă cu oarecare nelinişte. Mi-era indiferent că mă credea nebună. Cu mintea încordată, încercam să desluşesc lucrurile încă amorfe, care, unul cîte unul, se desprindeau din ceţurile minţii mele. O furtună de aplauze mă făcu să ridic capul. O femeie urcă pe podium. Publicul părea s-o cunoască, s-o considere drept atracţia serii. Sub un eşafodaj de buclişoare de culoarea cînepei, ochii ei fardaţi aruncau în sală priviri languroase. Îmbrăcată ca o elevă de pension, cu rochie albă, feciorelnică, şi cu un cordon azuriu cu un nod mare, ea cîntă nişte romanţe răsplătite cu strigăte frenetice de „bravo". Bisată, rechemată, cîntăreaţa reveni încîntată de succesul ei. Încă o dată pianul dădu tonul şi artista intonă cîntecul lui Solveig :

„Iarna-i pe ducă, primăvara — iubite,
Agale se trece...
Fructele verii, frunzele toamnei — pălite,
Pot şi ele să plece...

Dar tu vei reveni, iubitul meu,
Şi nu vei mai pleca.
Eu cu credinţă-am să te-aştept mereu,
Căci nu te pot uita..."

Acest *Cîntec al Fidelității* mi-a adus pe retină prima imagine distinctă. Atotputernicia muzicii care poate să reînvie pînă și atmosfera zilelor moarte... Mă vedeam aplecată, la o fereastră, spre o grădină noptatică, în timp ce, de jos, urca această melodie, chiar aceleași cuvinte... Alături de mine stătea un bărbat, un bărbat care asculta cîntecul, cu fălcile strînse, cu ochii duri... Cui aparținea acel glas și cine era acel bărbat ? Drumul fusese deschis, personajele se precipitau, dansau o sarabandă vertiginoasă... Mi-am recunoscut surorile, pe mătușa Antje, pe sacristan, o bătrînă cerșetoare din port... Alte chipuri se iveau, se eclipsau... Cele ale soțului și ale copilului meu încă nu se iviseră... Mi-am amintit că mama murise. Capul mă durea îngrozitor. În jurul meu, nimeni nu observase minunea. Cînd m-am ridicat de pe scaun ca să-i urmez pe ceilalți, nimic nu trăda metamorfoza mea. Mi-era cu neputință să dorm. Așteptam ca Meiken și Mathijs să adoarmă ca să mă pot da jos din pat... M-am așezat la fereastră cu mîinile strîns împreunate peste genunchi, cu privirea cufundată în noaptea populată de siluete și de chipuri... Ele îmi făceau semn, mă chemau în hora lor neobosită... Voi ajunge oare vreodată să-mi amintesc de numele vreuneia din acele imagini fugare, să le leg de faptele pe care le caut, le caut ? Eforturi laborioase ale creierului... Cînd marile buchete mov de taracanda, din fața ferestrei, începură să se profileze în zorii care se iveau, izbutisem, printr-o dureroasă tensiune cerebrală, să recompun trăsăturile celui care fusese unica preocupare a existenței, stăpînul bucuriilor și suferințelor mele. I-am reconstituit statura înaltă, chipul poruncitor, gura expresivă... Păstram aceste trăsături ținîndu-mi răsuflarea, de teamă ca la cel mai mic gest năluca să nu piară... Dar ochii, ochii lui de culoare deschisă ca cerul nordic, îmi rămîneau străini, păreau să nu mă recunoască... Atunci memoria mea încordată alergă după o altă figură, o readuse în mintea mea rătăcită : era figura unei femei. Cît era de frumoasă ! Ardeam... Ea, ea singură deținea cheia misterului care-mi pricinuise acea amnezie... Sigrid ! Numele porni de pe buzele mele ca un strigăt de groază și, brusc, mi-am adus aminte că o strigasem astfel cînd mă

părăsise pe acel tărîm al fiarelor, sigură că voi muri. Acum întreaga viață defila prin fața mea cum trebuie să se perinde probabil prin ochii sticloși ai muribunzilor. Cîți ani trecuseră ? Ce deveniseră toți cei care trăiseră alături de mine ? Oare surorile mă plînseseră ? Și el, a cărui frumusețe virilă isca în mintea mea, odată cu o dragoste nebună, adorația pe care i-o mărturisisem întotdeauna, mă căutase, mă regretase ? Alături de el se ridică o imagine grațioasă, atît de blondă, atît de clară... Nils, micul meu Nils pe care-l pierdusem. Am tresărit. Meiken își pusese mîna ei mare pe umărul meu.

— Ranny, făcu ea cu reproș, nu te-ai culcat ?

— N-am putut, Meiken... Meiken, am spus plîngînd, bunul Dumnezeu mi-a redat memoria !

— Domnul fie lăudat ! strigă ea. Știi deci cine ești, Ranny. Știi...

Am întrerupt-o.

— Ascultă, Meiken, cînd cafrii m-au adus la fermă, trebuie să fi băgat de seamă că purtam un copil, nu-i așa ? Spune-mi...

Bătrîna mă privi cu tristețe.

— Ai adus pe lume un copil, Ranny... un băiat care n-a trăit...

— A comis deci o dublă crimă ! am strigat cu disperare.

— O crimă ? întrebă fermiera consternată. Cine a comis o crimă, Ranny ?

Mi-am venit în fire.

— Nu te supăra, Meiken, dacă vreau încă să păstrez tăcere asupra evenimentelor care m-au adus în casa ta. Mai tîrziu, vei ști... Dar totul e încă încurcat în bietul meu cap. Trebuie să-mi lași timpul să mă obișnuiesc cu noua mea stare. Dacă ai ști, Meiken, ce mi s-a furat, ce-am pierdut !

Cu capul pe brațe, am izbucnit în plîns. Ah, da !, nu mai aveam nimic, nici bărbat, nici copil, nici cămin. Cuvîntul *posesiune* nu mai exista pentru mine. Ce urma să fac ? Ce hotărîre să iau ? De șapte ani trăiam în afara timpului, în afara realității. Îmi era îngăduit să mă gîndesc că Sigrid devenise soția, poate mama copiilor lui ?

Oare erau fericiţi ? Umbra mea nenorocită nu se strecura între ei cînd se îmbrăţişau ? Şi remuşcarea nu bîntuise niciodată sufletul monstruos al acelei femei ? Pe moment, o tresărire de revoltă împotriva unei soarte injuste mă îndemna să vorbesc, să dezvălui crima. Îmi era greu să mă abţin ca să nu strig : „Mathijs, înhamă caii şi du-mă acolo, sus, la High Veld ; sînt nevasta doctorului Yvarsen. Vreau să-mi revendic drepturile !“ Îmi închipuiam atunci nebunia, disperarea în care i-ar fi aruncat această întoarcere a mea. Oare ticăloasa nu va tremura la vederea victimei ? Vai, n-avea de ce se teme : o privire în oglindă mi-era de ajuns ca să-mi tempereze setea de răzbunare. Nu era decît un ciob de oglindă, atîrnat pe peretele dat cu var, dar destul de mare ca să-mi arate o faţă răvăşită, părul alb, ochii şterşi. Şi apoi oare el n-o să mă blesteme că vin să-i distrug iluziile ? Adesea viaţa nu-i decît iluzie şi mulţi se mulţumesc şi cu atît. Îmi spunea : „Mi-s dragi ochii tăi nevinovaţi, şi gura ta serioasă de şcoliriţă înţeleaptă !“ Fie ca în memoria lui să mă păstreze astfel, ca pe o imagine rămasă în adîncul une oglinzi întunecate...

Zilele treceau fără să-mi aducă resemnarea. Sensibilitatea mea, atîta vreme amorţită, se trezise, cu o acuitate care mă speria. Lupta cu mine însămi mă epuiza, îmi răpea orice energie. De unde voi lua curajul să lansez bomba în casa iubitului meu ? Să continue să trăiască în pace ! Dar n-aveam puterea de a renunţa să-l mai văd. Doamne, fie-ţi milă ! Lasă-mă să-l revăd fie chiar şi pentru o clipă. Un ultim vis mi-a înviorat flacăra vieţii pe cale să se stingă... un vis ameţitor... Oare cine, dacă mă reîntorceam la Krittelwerk, va mai recunoaşte acest spectru cu ochii înfundaţi în orbite ! Mă voi îmbrăca precum o ţărancă, mă voi lega la cap cu o basma. Voi împinge uşa pe care o cunoşteam atît de bine şi voi lua loc printre pacienţi. Răbdătoare, voi ceda rîndul celorlalţi, ca să rămîn ultima. De fiecare dată cînd se va deschide uşa capitonată, îl voi vedea în halatul lui alb, îmbrăţişînd sala cu privirea. „Cine e la rînd ?“ Şi cînd, în sfîrşit, pupilele lui se vor fixa asupră-mi, mă voi scula, mă voi îndrepta

spre el şi voi simţi o asemenea bucurie să mă prostern la picioarele sale, încît inima îmi va plesni într-o ultimă bătaie. „Ah, sărmana femeie, va gîndi doctorul Yvarsen, a venit prea tîrziu la mine!" Se va apleca asupră-mi: „Cît de bine seamănă nefericita asta cu biata mea Ide!" îşi va spune şi încetişor îmi va închide ochii. Dac-aş putea muri astfel! Eu care, alături de el, gustam odinioară o fericire fără seamăn, m-aş mulţumi azi să-l văd de departe, să dau tîrcoale prin locurile sale.

XIII

ÎMI VINE DIN CE ÎN CE MAI greu să fac eforturi. Meiken îmi aduce apă proaspătă ca să mă spăl, şi-mi perie părul. Admir amicala discreţie a acestor fiinţe simple. Curiozitatea lor ar fi legitimă, dar se feresc să mă tulbure cu întrebări. Mă gîndesc la moarte ca la suprema bucurie. La ce bun să continui un drum pe care niciodată nu va mai străluci soarele? În mine, totul e împietrit. Fiecare nouă zi mi se pare o povară zdrobitoare şi nu mai am decît o dorinţă: să dorm, să dorm fără pauză, un somn care să nu mai tulbure acele jalnice treziri atît de greu de înfruntat!

Mă pipăi, întrebîndu-mă dacă sînt într-adevăr eu, Ide Yvarsen, cea care stă pe puntea unui mare pachebat ce se îndreaptă spre Europa. Indiferentă, am reluat legătura cu oamenii, simţind totuşi bine că sînt exclusă din mijlocul lor. În toiul vieţii calde şi agitate care mă înconjoară, rămîn de gheaţă, cu sufletul pierdut pentru totdeauna. Să mor de propria-mi mînă? N-am vrut să le fac această durere oamenilor de treabă care mi-au dovedit bunătatea lor. Am preferat să plec... Poate că în ciuda a tot şi a toate, îmi voi căuta surorile, şi pe mătuşa Antje.

Binefăcătorii mei au părut necăjiți de hotărîrea mea, dar n-au încercat să mă abată de la ea.

— Ai ajutat la înflorirea fermei, Ranny, și nu te-am putut răsplăti niciodată pentru truda și pentru devotamentul tău. A venit ceasul să ne achităm.

Mathijs mi-a dat o sumă suficientă nu numai pentru drum și pentru satisfacerea nevoilor de moment, ci și pentru a mă putea reîntoarce la fermă dacă simțeam nevoia.

M-au însoțit pînă la Lorenço-Marquès și s-au amestecat printre cei care veniseră să asiste la plecarea vaporului. Mi-au făcut semne de rămas bun. Meiken plîngea. În vreme ce pachebotul se îndepărta greoi din port, o tînără femeie, începu să cînte pe punte :

„Fac balonașe de săpun
Frumoase, subțiri, ușurele,
Ce-agale se-ndreaptă spre cer...
La fel ca visele, visele mele
Țîșnesc spre înalt, apoi pier...“

Cheiul, înțesat de mici forme omenești, dispăruse. În jurul meu, nimic decît apă și cer...

CUPRINS

TINEREȚEA LUI JAN 5

Partea întîi 7
Partea a doua 33
Partea a treia 60

TORENTE 77

Partea întîi 79
Partea a doua 116
Partea a treia 138
Partea a patra 195
Partea a cincea 245

Lector : MIHAELA NECULA
Corector : ELENA RUSU
Tehnoredactor : CONSTANŢA VULCĂNESCU

Tiparul executat sub comanda nr. 20199 la
Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria CORESI Bucureşti

ISBN 973-9127-55-x

Vol. I—VI Lei 1199